BIBLIOTECA DELLA REGIA UNIVERSITÀ DI TORINO

G. III. 191.

GALLIA VINDICATA

IN QUA

TESTIMONIJS EXEMPLISQUE GALLICANÆ præſertim Eccleſiæ, quæ pro Regalia,

AC QUATUOR

PARISIENSIBUS PROPOSITIONIBUS

A

Ludovico Maimburgo, alijſque producta ſunt,

REFUTANTUR.

AUCTORE

R. P. CÆLESTINO SFONDRATI.

Typis Monaſtery S. GALLI. Anno 1687.

AD LECTOREM.

EN me iterum in acie prote-gendæ veritati accinctum! Cauſam repetendi certaminis Ludovicus Maimburgꝰ ſuggeſſit, librique recentiſſimè ab eo conſcripti, quibus nemo veritatẽ pulchrioribus verbis ac ſingulis ferè paginis profeſſus eſt, nemo fœdavit turpioribus factis. Edidit ille ultimis vitæ ſuæ annis geminos libros; unum de Privilegijs Eccleſiæ Romanæ, ac Epiſcoporum; (a) *alterum de Pontificatu S. Gregorij Magni.* (b) *Primo cum paucis folijs Primatum Romani Pontificis oſtendiſſet, reliquum librum evertendis ejuſdem Pontificij Primatus præ-*

(a) Traitè hiſtoriq; de l'eſtabliſſement, & des prærogat: de L' Egliſ. de Rome 1685.

(b) Hiſt. de Pontificat de S. Gregorie le Grand. an. 1686. Par Monſ. Maimburg.

præcipuis fundamentis, firmandiſque quatuor Conventus Pariſienſis propoſitionibus ſtudiosè impendit, ut proinde vel in ipſo limine Lectorem deluſerit, privilegijs, quæ titulo promiſerat, toto libro deletis. In altero, quem de Pontificatu B. Gregorij ſcripſit, non alium ſibi finem præſcripſiſſe videtur, quàm ut Epiſcopos, ipſoſque Pontifices doceret Regnantium imperijs ſubjacere, hoc eſt, Paſtores ab ovibus duci, & medicos animarum, non ex artis præſcripto, ſed ægrotantium cupiditatibus remedia parare; magnâ utíque Principum gratulatione, ſed majori periculo, ſi imperarent, non obſequerentur medenti: quódq; in D. Gregorio aut modeſtia, aut indulgentia fuit tempori ac cavendis pejoribus accommodata, id Maimburgus neceſſitatem ac legem fecit,

perinde ac ſi amiſſo navigio, malis tabulâ oceanum metiri, quia ſemel auxilio fuit naufragium paſſo. Ultimus hic liber fuit, quem Maimburgus in lucem emiſit, nam alios paranti mors ſcribendi juxta vivendiq; finem indixit, & calamum jam intinctum excuſit. Vixit Ludovicus Maimburgus quinquaginta ferè & quinq; annos in Societate Jeſu, quorum triginta dicendis ſacris concionibus Pariſijs impendit, ſexdecim verò (poſtquàm aut ætate feſſus, aut quietem captans, ſuggeſtu abſtinuit) ſcribendis libris, ac præſertim Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, confutandiſque hæreticis. Et primas quidem ſcriptiones quod attinet, ſive Gallici ſermonis florem, nativâ tantùm, nec quæſitâ venuſtate amœnum, ſive copiam rerum ſpectes, evolvendiq; res arcanas, ac

Lectorem edocendi facilitatem, multorum gratiam, ac etiam ſummi Pontificis Innocentij XI. approbationem meruêre, cui librum de magno Græcorum Schiſmate obtulerat. Sed hanc laudem corrupit poſterioribus libris; in his enim ex induſtria, quæſitiſq; minimè neceſſarijs diggreſſionibus, totus eſt in deflorandâ Pontificum auctoritate, eâq; aut Regibus, aut Epiſcopis ſubmittendâ; incertum adhuc eſt, quid cauſæ fuerit, quæ hunc hominem tot titulis Pontifici Romano adſtrictum in Vaticanum armaverit; an Regem demerendi ſtudium? an cum Archiepiſcopo Pariſienſi amicitia, ſtudiorúmq;, ut ipſe fatetur, cōmunicatio? an Genius Societatis fortunam, ac potentiā Gallicam amplexa; ſed Pontifici offenſa, à quo tot Theologiæ ſuæ Moralis capita, nec ſine gemitu

)(3 pariq;

pariq; æmulorum gaudio configi viderat? An deniq; quòd libros contra hæreticos, Græcoſq; à ſe conſcriptos Romæ majori encomio, quàm præmio exceperat? Planè quidquid id fuit, Maimburgi ſcriptiones comune votũ & fama damnavit; nec enim debuit imtempeſtivis, ac minimè neceſſariјs quæſtionib⁹ pax inter Eccleſiam, Regnúmq; turbari, ac hæreticis ridendi, ſeq; obſtinandi occaſio præberi, quam ex domeſticis jurgijs captarunt, præſertim Pontifice tã miti, Regnũq; amante, ac humanis affectibus vacuo. Sed hæc omnia aut oſtendandi genij, aut Aulam demulcendi impetus vicit. Vetuit Roma aliquos legi Maimburgi libros, qui maximè veritatem offenderant; ſed eo tanto magis calamum urgente, oblitóq; quid & ipſe, & Societas tota Romæ ac Religioni deberet; meruit à Ponti-

fice

ſice Societate excludi. Juſſus Generalis imperium exequi, in hæc verba decrevit: Obſequentes juſſui & mandato S. D. N. Innocentij XI. Patrem Ludovicum ex Societate noſtra dimittimus, & pro dimiſſo ab omnibus habendum eſſe declaramus. *Haſit tamen adhuc annum in Societate, protegente Rege, tandem exceſſit, ſed irato ac minanti ſimilis, & ferè qualis Hannibal ex Italia. Sic enim in Præfat. ad Hiſt. Calviniſmi ſcribit:* Ainſi, n'eſtant plus Jeſuite par l'ordre de N. S. P. & par la permiſſion que le Roy à donnée de l'executer; je ſeray de la grace de ſa Majeſtè tout ce qu'il luy plairà, pour la ſervir auec plus d'ardeur, & de Zele, & de libertè, que jamais.

Quæ latinè ita ſonant. Cùm ergo ex Decreto Sanctitatis ſuæ,

Regiſque permiſſione executionem admittentis, Societate exceſſerim, nec ampliùs ejus inſtitutis obſtrictum me ſentiam, ero deniceps quidquid Majeſtati ſuæ placuerit, multóque quàm hactenus, majori zelo, ardore, ac libertate ejus ſervitio me addicam. *Præſtitit Maimburgus promiſſa; ſi enim ſervire Regi eſt bellum Eccleſiæ ac veritati inferre, nunquam Maimburgus, quàm duobus poſtremis libris enixius id fecit, quamquàm majori conatu, quàm eventu. Societate egreſſum ampla à Rege, Pariſienſi Archiepiſcopo, aliiſq; amicis ſtipendia, excepere, ut mirum non ſit, famam vulgaſſe poſt ejus mortem vicies millena Francorum ſuperfuiſſe: ædes apud Canonicos Regulares S. Victoris delectæ. Vixit quatuor ab egreſſu annos: ſcribentē,*

Aliósq;

aliósq; libros prælo parantem, inter quos, uti ferunt, unum de Schiſmate Anglicano, apoplexia momento abſolvit. Patres Carthuſiani hæredes ſcripti; libri ac folia inchoata Regi ceſſere. Tantillum temporis fluxit fruendi Principis gratiâ, quam tantis laboribus, tantáq; omnium offenſione, ac forſan æternâ luit pœnitentiâ: ego requiem, quam vivus non habuit, defuncto precor. Scripſit Maimburgus calamo Catholicis æquè ac Calviniſtis infeſto, mediam quandam viam inter utróſq; molitus, quo effecit, ut odia ab utriſq; mereretur; conſtabat enim eum non veritati, ſed Regi ſcribere, ſi enim hujus gratiâ Pontificem, quanto magis Calvinum perſequeretur? nec Religionis cauſa Societates ac tranſactiones admittit; impudica eſt, quæ thalamum dividit; Una uni, aut tota, aut nulla.

Meretricis ſunt illæ voces. nec mihi nec tibi, ſed dividatur. *Quærit D. Auguſtinus, quæ cauſa Romanis fuerit, ut inter tot examina Deorum, quos adorabant, unum Deum Chriſtianorum tot prodigijs celebrẽ templis ſuis excluſerint? adeo ut teſte Tertulliano,* (a) *cùm Tiberius ad Senatum retuliſſet de Chriſto in numerum Deorum recipiendo, Senatus reſpuerit. Heſiodus triginta millia Deorum in terra eſſe cenſuit* (b) *Segetes ipſas duodecim Numinibus commendabant, videl. Seiæ, Segetiæ, Tutilenæ, Proſerpinæ, Nodoto, Volutinæ, Patelenæ, Hoſtilinæ, Floræ, Lacturtiæ, Matutæ, Runcinæq́, & cùm domui cuſtodiendæ unus homo ſufficiat, Romani tres Deos præponebat, videlicet: Forculum fori-* bus

(a) Tertull. Apologet. cap. 5. & 21.
(b) Euſeb. lib. 5. Præparat. Evang. cap. 15.

bus, Cardeam Cardini, Limentium Limini; (a) verbo, ut ſcripſit S. Leo: Roma cùm penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſerviebat erroribus, & magnam ſibi videbatur aſſumpſiſſe Religionem, ſi nullam reſpueret falſitatem. (b) *Cur igitur inter tot minutóſq; Deos non etiam Chriſtum accepit, non minori utiq; dignum veneratione, quàm Forculus & Limentius, oſtiorum Dij cuſtodéſque? Reſpondet D. Auguſtinus accommodatè propoſito noſtro.* Socratis ſententia eſt unumquémque Deum ſic coli oportere, quemadmodùm ſe ipſe colendum eſſe, præceperit: proinde iſta ſumma neceſſitas facta eſt non colendi Deum Hebræorum & Chri-

(a) S. Auguſtin. lib. 4. de Civit. cap. 8.
(b) S. Leo ſerm. 1. de SS. Apoſt. Petro & Paulo.

Chriſtianorum, quia ſi alio modo eum colere vellent, quàm ſe colendum ipſe dixiſſet, non utique eum colerent, ſed quod ipſi finxiſſent. Si autem illo modo colere vellent, quo ipſe diceret, alios ſibi colendos non eſſe cernebant, ac per hoc reſpuerunt unius veri Dei cultum, ne multos falſos Deos offenderent. (a) *Malè ergo Religioni conſuluit, qui illam obtentu pacis inter Petrum Calvinumq; diviſit, nec compoſuit, ſed auxit bellum.*

Sed ferri hoc poterat, ſi modò Maimburgus bonâ fide ſcripſiſſet. Taceo immenſſas illas, perpetuaſq; aſſentationes, quibus nunc Regi ſuo, nunc Pariſienſi Archiepiſcopo effusè blanditur; & hunc alicubi non exæquat tantùm B. Gregorio, ſed etiam præ-

(a) S. Auguſtin. lib. I. de conſenſu Evang.

præfert: quâs fidat teſti partium ſtudia tam apertè profeſſo? Sed demus hoc amori & gratitudini in Galliæ Regem, laudes pretio reddidit; illud ſaltem nulla ætas ignoſcet, quòd ſingulis ferè paginis, tantóq; compulſu verborum, fidem, veritatem, candoremq; profeſſus, nihil minus tamen, quàm hæc omnia cordi habuit; quoties occaſio fuit cauſam ſuam promovendi nullâ veritatis curâ; exempla paſſim occurrunt, puderétq; cum mortuo luctari, niſi protegenda veritatis neceſſitas urgeret, admonendique Lectoris; præſertim cùm ſuperſint adhuc vivúntque libri, & iſtos ego, non perſonam confutem. Pauca libabo, ut ex fimbria pannum agnoſcas. Primò, *omnia ferè argumenta, quæ Pontificum auctoritati opponit Maimburgus, ſunt illa ipſa. quæ jam dudum*

à Calviniſtis & Lutheranis, at præſertim Centuriatoribus producta fuerant, ac millies à Catholicis refutata. Legat cui vacat, quæ Illyricus de Tranſlatione Imperij, & quæ Maimburgus ſcripſere, fatebitur nihil ab iſto novi allatum eſſe, nec alio differre, quàm quòd iſte Gallico, ille Latino ſermone ſcripſit. Ubi ergo Maimburgus argumenta ab Illyrico contra Pontifices allata, & apud Bellarminum aut Baronium reperta ac confutata deſcripſit, miróq; verborum triumpho auxit (vix enim alium ſcriptorem reperias, qui ſua glorioſiùs jactet) tacet interim, ſupprimitq; Catholicorum ſolutiones, ac reſponſa, quæ apud eoſdem Auctores, iiſdémque folijs legerat; quod quàm à fide, candoréque hiſtorico ſit alienum nemo non videt; quæ enim Religio, & cura veritatis referre

ferre

ferre ab hæreticis dicta; tacere à Catholicis reſponſa? *Sic in Hiſtoria de Imperij declinatione Baronium confutat*, miſeréque à ſuis Amanuenſibus deceptum *dicit*, quòd Collegij Electoralis Innocentium IV. (*is obijt anno 1254.*) auctorem faciat. *Id verò ut probet, duo profert teſtimonia Alberti videlicet Stadenſis, & Martini Poloni. Albertus Stadenſis (is Chronicum ſuum à mundo condito ad annum 1250. aut 1256. perduxit) ita loquitur*: Ex prætaxatione Principum & conſenſu eligunt Imperatorem, Trevirenſis, Moguntinus, Colonienſis, Palatinus, Dux Saxoniæ, & Marchgravius de Brandenburg, Rex Bohemiæ non eligit, quia non eſt Theutonicus, *ergo infert Maimburgus*: *Collegium Electorale con-*

ſenſu,

ſenſu, & prætaxatione Principum, *non auctoritate Pontificum eſt inſtitutum. Martini Poloni* (*qui anno 1278. aut 1279. dum poſſeſſionem Archiepiſcopatus Geſnenſis adiret, in itinere extinctus eſt*) *ſunt hæc verba* & licet iſti tres Ottones per ſucceſſionẽ generis regnaverint, tamen poſtea fuit inſtitutum, ut per Officiales Imperij Imperator eligeretur, qui ſunt ſeptem, videlicet Moguntinus, Trevirenſis, Colonienſis, Brandenburgenſis, Palatinus, Dux Saxoniæ, Rex Bohemiæ. *Ex verbis illis Poloni*: Poſtea fuit inſtitutum, ut per Officiales Imperij Imperator eligeretur, &c. *concludit Maimburgus immediatè poſt Ottonem III. hoc eſt, anno 1002. vel dum is Romam profectus eſſet, hoc eſt anno 996. Collegium Septem-*

virale

virale inſtitutum eſſem, non ergo ſub Innocentio IV. & in primo Lugdunenſi Concilio, hoc eſt, anno 1245.

Utrámque objectionem apud Baronium ad annum 996. n. 67. & 69. Maimburgus legerat, (nam Baronium citat, refutatque) iiſque tanquam argumentis ſuis utitur impugnandæ Pontificum auctoritati: tacet tamen, diſſimulátque ſolutiones à Baronio ſolidè adhibitas, videlicet: licèt in Concilio Lugdunenſi I ſub Innocentio III. Electores deſignati fuerint Archiepiſcopus Salisburgenſis & Duces Auſtriæ, Bavariæ, Brabantiæq; Principum tamen conſenſu, & accedente, Pontificum, ſive Innocentii IV. ſive Alexandri IV. auctoritate, ſucceſſiſſe Ducem Saxoniæ, Palatinum & Brandeburgicum, præſertim cùm Auſtriæ & Bavariæ Duces, ipſi ad

Imperium aſpirarent malléntq́; inter eligendos, quàm electos cenſeri: non ergo negare Stadenſem Collegium Eelectorale ab Innocentio IV. inſtitutum fuiſſe, ſed ſolùm Principum conſenſu primis Electoribus alios ſubſtiiutos eſſe. Martinum Polonum quod attinet, cùm ſcribit, poſt Ottonem III. inſtitutum eſſe, ut Imperator ab Officialibus Imperij, & Septemviris eligeretur; *non dicere quidem à quo hæc inſtitutio manaverit, ſed nec negare à Pontifice manaſſe: nec illud adverbium* poſteà *innuere eam inſtitutionem immediatè poſt Imperia Ottonum contigiſſe; ſed abſolutè* poſt Ottones, *quod utique verum eſt, ſi dicamus in Concilio Lugdunenſi ſub Innocentio IV. factum id eſſe. En ſolutiones à Baronio datas! ſed Maimburgius eas callidè tacuit, cùm nihil haberet, quod opponeret. Quis jam non videt, non tam illi curam fuiſſe vera ſcribendi, quàm fallendi Lectorem? Si enim fallere non erat animus, cur dixit quæ cauſæ ſuæ favebant, tacuit, quæ adverſabantur? Non hæ Hiſtorici, ſed Advocati ſunt partes, útque corporum, ſic veritatis imagines non magis*

detra-

detrahendo, quàm addendo fœdantur. Aliud hujus artificij paradigma in Hiſt. Lutheraniſmi reperies ubi cùm probandum ſuſcepiſſet: debere Pontifices Imperatorum legibus, quamvis impias credant, acquieſcere; exemplum Gregorij Magni producit, qui Mauritij legem, ne milites Monaſteria, niſi expletâ militiâ, ingrederentur; impiam eſſe, ſacrilegámque cenſuerat; & ſcripſerat longâ ad Imperatorem epiſtola; & tamen ut Imperatori morem gereret, totâ Italiâ promulgavit; id Maimburgus more ſuo exaggerat; tacet tamen quod maximè ad rei ſummam pertinebat, quódque cauſam Maimburgi maximè evertit, videlicet, Gregorium Mauritij legem correxiſſe, correctámque ac quibusdam additis conditionibus mitigatam promulgaſſe; recitat Baronius hujus correctionis exemplar, quod utique Maimburgum non latuit, qui Baronium ad marginem citat; ſed ne ſententiam ſuam mutare cogeretur, maluit veritatem celare, quàm profiteri.

Secundò. *Uſque adeo inſectandi Pontifices, eorúmque auctoritatem Principibus ſubmittendi Maimburgum abripuit, ut non puduerit*

duerit non ſolùm argumenta, ſed etiam exempla ab hæreticis & Luthero petere, & illa ſummis laudibus exornare, ac Pontifices admonere ut Lutherum imitentur Religionem Principum voluntati ſubſternentem. Nemo mihi facilè id credat, quippe indigniſſimum facinus narranti; ſed legat quicúnque fidem non habet, primam partem Lutheraniſmi, & inveniet nihil à me additum eſſe veritati. Narrat illic Carolum V. Imperatorem Auguſtam veniſſe, ac Electoribus Lutheri dogmata profitentibus imperaſſe, ut Cæſari aſſiſterent Miſſam ritu Catholico audienti; Præconibus verò ut ſuggeſta, ac concionibus abſtinerent: Lutherum conſultum eſſe, an Cæſari hæc imperanti obtemperare oporteret! eum verò reſpondiſſe omnino oportere. Hæc cùm Maimburgus recitaſſet, perinde ac ſi è ſacris libris, vitiſque Patrum oraculum deprompſiſſet, mox ſubjungit Gallicâ phraſi: en *inquit,* præclaram lectionem, cui meritò omnes auſcultent, *adjungitque exemplum S. Gregorij, ſed malâ fide relatum, ut ſuprà notavimus. Memini celebrem in Germania Principem, litteríſque ac Religione*

præ-

præcipuum, ubi ad hunc locum devenit, adeò rei indignitate commotum, ut deinceps Maimburgi libros abjecerit, eorúmque lectione ſibi interdixerit, quæ occaſio fuit, ut ad me is liber pervenerit. Videt hic lector quàm cæca & inconſulta fuerit in hoc Scriptore, aut Principibus adulandi, aut Pontifices inſectandi cupido, ut obvia quæq; arriperet, nullo delectu, ac etiam indigna. Tertiò. *Sed nec Religioni ducit unum pro alio aſſerere, quippe fraudis ſecurus inopiâ, aut temporis, aut librorum, quæ paucis Lectorum ad manus ſunt. Opponebatur Maimburgo exemplum Zachariæ Pontificis, qui Imperium Francicũ ſuâ auctoritate à Merovingica ſtirpe, ad Carolinam transtulerat. Ut hoc argumento ſe expediat, reſpondet, aſſeveràtq; Maimburgus, Zachariam* non imperaſſe *ſed tantùm* cõſuluiſſe; *& qui contrarium dicat*, ignorantiâ laborare rerum Gallicarum (*nam & hoc quóque ſolemne habet, ut ſua magno faſtu extollat, aliena pari neglectu habeat) Atqui Auctores omnes ac antiquiſſimi & conſuluiſſe Zachariam, & imperaſſe dicunt, ejusque auctoritate*

ritate Tranſlationem hanc factam: Eginhardus Caroli Magni Aulicus & à ſecretis: Hildericus Rex, *inquit*, juſſu Stephani Romani Pontificis depoſitus ac detonſus, & in Monaſterium detruſus eſt, *& infra:* Pipinus autem per auctoritatem Romani Pontificis ex Præfecto Palatij Rex conſtitutus eſt. *Rhegino in Chronico:* juſſit Papa per Auctoritatem Apoſtolicam Pipinum Regem creari, ne perverteretur Chriſtianitatis ordo. *Annales Francici à Pythœo editi:* Anno DCCLII. Zacharias Papa ex Auctoritate Petri Apoſtoli mandat Populo Francorum ut Pipinus, &c. *Abbas Urſpergenſis ad añum DCCXLII. circa finem:* Sic ergo Pipinus ex Præfecto Palatij auctoritate Apoſtolica ſublimatus & unctus in Sedem Regni abſolutus per eundem Papam Stephanum à juramento &c. *Hæc omnia & complura alia antiquiſſimorum teſtimonia, ſilentio Maimburgus premit, diſſimulátq; perinde ac ſi nunquam legiſſet, cùm certiſſimum ſit, lecta ab eo eſſe; & tamen*

men conatur perſuadere Lectoribus Pontifices in hac tranſlatione conſilio tantùm, non imperio egiſſe. Eodem modo *in libro, quem pro quatuor propoſitionibus ſcripſit, ut oſtendat Concilium in rebus fidei decidendis ſupra Pontificem eſſe; exemplum allegat quinti Oecumenici Concilij, in quo contra Vigilij Conſtitutionem Patres tria Capitula damnarunt, quod poſtea Concilium à tota Eccleſia receptum eſt;* conſtat ergo *infert Maimburgus;* Concilium in rebus fidei decidendis ſupra Pontificem eſſe. *Atqui certum eſt quæſtionem de tribus Capitulis non fidem, ſed Perſonas ſpectaſſe, Theodorum, videlicet & Theodoretum, & Ibam, quorum jam vitâ functorum memoriam Chalcedonenſe Concilium abſolverat, ſed Quinta Synodus damnandam decreverat; & ipſe S. Gregorius teſtatur eam cauſam non fidei, ſed Perſonarum fuiſſe, alioquin ſi de fide ageretur, erraſſet contra fidem Synodus Chalcedonenſis, quæ pro tribus Capitulis pronuntiaverat, néque id Maimburgus ignoravit, cùm in libro de Pontificatu S. Gregorij, ubi latè hoc argumen-*

men-

mentum proſequitur, agnoſcit citra fidem eam litem ſletiſſe; quî ergo fieri poteſt, ut ex condemnatione trium Capitulorū concludatur, Concilium in rebus fidei ſupra Pontificem eſſe, cùm ipſe Maimburgus non ignoraverit, non fidei cauſam, ſed Perſonarum fuiſſe? Infinitus ſim ſi omnia perſequar, quæ Maimburgum malæ fidei accuſant, nec ignorantiâ tantùm, ſed induſtriâ peccaſſe; nec ego ea referrem (nam defuncti cineribus reverentiam habeo) niſi neceſſaria crederem præmonendo Lectori; quid enim ſi venenum oſtendam jam labris admovendum? & forſitan ſi vita Maimburgo ſuperfuiſſet, emendaſſet, quæ odio aut amore peccaverat? nec dubito nunc ea improbare, quando his affectibus vacuus, ac rerum vanitatem expertus dolet, reſpuítque præterita.

GAL-

GALLIA VINDICATA.

DISSERTATIO I.

§ I.

Quid Regalia, quæ ejus initia, quomodo extenſa, & quibus titulis, ac rationibus innixa.

SUMMARIA.

1. Malè Catholicos, ſacróſq; Doctores domeſticis prælijs concurrere, cùm externa abundent; ſed adulationi, privatiſque cupiditatibus hoc deberi; exemplū in Ludov. Maimburgo, cujus artificia notantur.

2. Quid Regalia, & per quos gradus provecta? De Cuſtodia, Infeuda-

feudatione, Spolijs, & Collationibus Beneficiorum. Hæc omnia contra antiquos Canones fieri.

3. Regaliam úſque ad tertiam Regum Galliæ ſtirpem aut ignotam, aut pro abuſu habitam eſſe clariſſimis teſtimonijs evincitur. Libertas Cleri Gallicani olim Reges admonentis.

4. Regaliam ſub finem ſæculi XI. inductam: Error Maimburgi illam ex Concilio Lateranenſi, & privilegio Calixti II. deducentis.

5. Ante Concilium Lugdunenſe ſolâ conſuetudine jus Regaliæ ſtetiſſe, non ideò tamen aut licitum, aut conceſſum, quia toleratum.

6. Concilium Lugdunenſe Regaliam intra conſuetudinem coërcet, precibus præſertim Gallicanæ Eccle-

ſiæ;

ſiæ; an eo Concilio uſusfructus vacantium bonorum, & Collatio Beneficiorum conceſſa?

7. Regaliam toto Regno extendere aliquoties à Regiis miniſtris tentatum eſt, adverſante ſemper, & vincente Clero: Edicta Heinrici III. & Heinrici IV. & Ludovici XIII. & tandem Ludovici XIV. quo ultimo jus Regaliæ ad omnes Gallici Imperij Provincias extenſum eſt.

SÆpe mihi Catholicorum diſcordias, ac inteſtinas lites cogitanti, & quæ licèt calamis, non ferro agitentur: non ideò tamen minùs Rempublicam turbant, imò tantò magis, quantò ſunt graviora animorum, quàm corporum vulnera; Iubet exclamare: heu quàm inani-

bus, imò noxijs bellis occupamur, quando tot alia ſuperſunt, & neceſſaria, & coronis digna, nullóque pugnantium damno! Quanta ubique terrarum ſcelerum, ac errorum meſſis eſt, quæ falcem, ac calamos Catholicorũ expectat? quanti animarum faſces ideò pereuntiũ, quia medicis carent: quorum ope ſublevandæ; quanta rerum cœleſtium & ignorantia, & contemptus? in tribunalibus fraudes? in caſtris impudentia? in aulis ſcandala, & exempla vitiorum? his omnibus emendandis, quæ tantò majoris momenti, & curæ ſunt, quòd æternitatem, ac cœlum ſpectant; omnium vigiliæ, & ingenia Doctorum ſudare oporteret, eorum præſertim, qui rerum temporalium expertes, cœlo tantùm militare ſe profitentur: & tamen adulandi, blandiendíq; cupido, perpetuum in aulis malum, adeò omnia pervaſit, ut animarum, cœlique

cœlíque curâ depoſitâ, non tantùm Regum vitia palpentur, ſed etiam ea mederi volentibus bellum indicatur, & cùm medicos, ac remedia proſcribunt, amare tamen ægrotum ſe dicunt; nec dicunt tantùm, ſed etiam creduntur, imò præmia, ac ſtipendia latrocinij accipiunt, quia videlicet blandè perimunt, & venenum inter mella, roſáſque propinant, duplici flagitio felices, & quia nocent, & quia placent. Olim regnantium peccata ſilentio, quod metus, & reverentia indixerant, involviſſe, tanti æſtimabatur, ut ſanctiſſimum Prophetam in has voces querelæ, & doloris plenas impulerit: *Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum.* (a) Nam ut SS. Hieronymus, & Cyrillus obſervant, cùm Ozias Rex Sacerdotij partes invaderet, & thus Deo adoleret; Iſajas caſtigare Regem omiſerat,

 metu,

(a) Iſajæ 6.

metu, turpíque conniventiâ victus, quam culpam priùs non agnovit, quàm divino tribunali aſſiſtens, & ideò licèt ſanctus, licèt Choris Angelorum immixtus, miſerum ſe tamen,& contaminatum profeſſus eſt: quid, rogo, diceret ſi non tacuiſſet tantùm, ſed etiam laudâſſet, approbâſſet, & pulcherrimis encomijs ſacrilegium adjuviſſet? & tamen hi ſunt temporum noſtrorum mores; & quod olim de Babylone prædictum eſt, jam etiam in Eccleſia Dei cum gemitu videas: *Et reſpondebunt ibi Sirenes in delubris voluptatis.* (a) Quod tu delubrum voluptatis hoc tempore reperias, in quo non adorari ſimul vitia, & cantare Sirenas audias? nulla ferè jam culpa eſt ſine cantu, & Sirene, ac patrocinio adulantium: & ut nemo perire non amet, præluditur naufragijs, ac quod planè miſerrimum eſt, illa quon-

(a) Iſajæ 13.

quondam morum cenſura, & emendatrix Theologia; illa ſacris pulpitis dicata eloquentia; illa ingenia ſacris ſtudijs, & variâ cognitione rerum inſtructa; illæ voces profligandis vitijs conductæ; hæc, inquam, omnia in obſequia regnantium tranſlata, non tam cœlo, & veritati, quàm aulæ ſerviunt, delictis in tutelam, ſinúmque receptis; verbo: *Prophetæ tui viderunt tibi falſa, & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent.* Inter hos meritò recenſeas, qui in nupero Regaliæ negotio, quod Eccleſiam adeò turbavit, Regem ſui officij monere non ſunt auſi: enimverò nimiam hanc, & remiſſam conniventiam nec Regi, nec cauſæ quaſi patrocinium immeritæ adſcripſeris: Rex enim ut indolis, animíque excelſi, ita veritatis patientiſſimus, & æqui amantiſſimus eſt; nec unquam in alienam, & ſacram meſſem falcē

miſiſſet, niſi conſilijs eorum permotus, *qui lucem tenebras dicunt*, ac ſpecie honeſti cupiditates ſuas obvelant, quas palàm erubeſcunt. Cauſa verò tam æqua fuit, & à veritate tot præſidijs munita, ut nemo illam, quamvis provocatus, auſus ſit calamo impetere, & ad ea reſpondere, quæ contra Regaliæ extenſionem à nobis dicebantur. Veritatem ergo nemo non agnovit, ſed tamen, ſi duos excipias, nemo palàm tutari eſt auſus, omnibus auram, quæ ab aula ſpirabat, captantibus; ita nimirum ea cauſa apud pleróſque vicit, non quæ melior, ſed quæ palatio charior.

Sed nemo æquè ut Ludovicus Maimburgus admirationem movit. Is in ea Religione conſenuerat, quæ innumeris à ſacra Sede beneficijs exornata eſt, quæ Pontificum Romanorum curâ, & officijs Galliæ, unde cum ſummo dedecore exulatum ierat, reſtituta fuit, repugnante quam-

quamvis Regio Senatu, nec minus Sorbonâ: (a) quæque ſe quarto voto defendendæ Romanæ Sedi adſtrinxit: (b) audi Patres Societatis ita loquentes. *Tribus votis quartũ Societas adjicit, & quidem ſolemne, quo Profeſſi devovent ſe obſequio Romani, Pontificis, ut quocunque terrarum Evangelij causâ eos juſſerit proficiſci, ad ejus nutum prompti ſint, & expediti: neque detrectare hoc poſſunt imperium, quamvis ad barbaros mittantur: neque inſeſſa latronibus itinera: neque maria tempeſtatibus, ſimul & piratis inſeſſa, neque ſcopuli, & ſyrtes, & naufragia, neque barbarorum, & hæreticorum ſecures Jeſuitarum ſanguine infectæ, ullam huic voto gratiam faciunt.* (c) Et alibi. *Multum intereſt Societatis Pontificum auctoritatem non vilipendi; an non eſt illa tota Bullatica, hoc eſt, pendens à Pontificum Bullis? illius ſimplex Caſtitatis votum dirimere matrimo-*

(a) Vid. Thuan. l. 136. & Decret. Sorbonæ de anno 1574. (b) Vid. Bullam Jul. 3
(c) Vide Imagin. 1. ſæculi L. 1. c. 9.

nia, habet à Bulla: Scholares illius veros eſſe Religioſos, habet à Bulla: Religioſa cum Paupertate ſtare Religioſorum Dominium, habet à Bulla: inter Ordines mendicantes cenſeri, habet à Bulla: (c) Et P. Danielem Papebrochium nomine totius Societatis in præfat. ad Tom. 1. Apr. *Multò ſanè æquius eſt nos ſanctæ Sedis Apoſtolicæ judicio, ac decretis obtemperare; nam Cœlites omnes, Deúmque ipſum atteſtamur, nos eandem ſacroſanctam Sedem ut veritatis Magiſtram revereri, neque ab ejus ſcitis, juſſisq; vel latum unguem declinare velle.* Et hæc quidem ſunt ſenſa totius Societatis, quibus omnium ex eadem Societate Theologorum voces, & vota accedunt. Quis unquam crederet in ſchola, quæ Pontificis auctoritatem tam altè, & ubique terrarum profeſſa eſt, Ludovicum Maimburgum potuiſſe opiniones imbibere tam à vero, & Societatis mente alienas, ac ſupremæ Pontifi-

cis au-

(a) Vide Prodrom. n. 68.

eis auctoritati adverſas? & tamen hâc tempeſtate nemo pejùs eo ſcripſit; Regio videlicet favori, ac præmijs copiosè propoſitis veritatem poſthabuit. Neque enim huic Gallicæ Sireni propoſitum aliud fuiſſe, quàm Regiam gratiam captare, vel ſatis illæ Præfationes ad Regem omnes inſcriptæ convincunt, laudibus, encomiiſque adeò perfuſæ, ac adulationibus intextæ, ut non dubitem etiam Principi moleſtas eſſe: ſed mihi non tam Maimburgum, quàm cauſam ipſam proſequi animus eſt. Primo igitur libro de Regalia dicam, quam Maimburgus varijs locis ſed curſim, ego quóque alio opere libavi; ſed nihil, aut pauca de illius extenſione, & univerſitate, quippe ad alia intentus, calamo in quatuor propoſitiones feſtinante.

II. Regalia ergo nihil aliud eſt, quàm *jus, & facultas Regibus conceſſa fru-*

ctus,

ctus, & proventus vacantis Epiſcopatûs (cujus electio ad Regem pertineat) percipiendi, & beneficia, ac prabendas cura animarum expertes, interim conferendi. Quamvis enim jus Regaliæ ſi latius ſumatur, ex quatuor juribus conſletur, videlicet: *eligendi, inveſtiendi, beneficia vacantia conferendi, percipiendíque fructus, ac proventus temporales* (a) hîc tamen de duobus tantùm ultimis agemus, quæ propriè ad Regaliam ſpectant, omiſſis Electionibus, & Inveſtituris, de quibus alibi. Quamvis verò ſola vacantium Eccleſiarum Cuſtodia ad Principes olim pertineret, poſteà tamen depoſitum, & Cuſtodia in Dominium, uſúmque tranſijt, vincente leges cupiditate. Imò ne Cuſtodiam quidē ſacri Canones Principibus ſæcularibus permittebant, ſed Oeconomis, quos defuncto Antiſtite Clerus legebat. (b) Tranſijt

poſteà

(a) Vide Prælud Reg. ſacerd. § 1. n. 13.
(b) Vide Concil. Chalcedon. can. 26.

poſteà, ut dixi, ad Principes Cuſtodia, & poſt Cuſtodiam uſurpatio, quæ tamē priuſquàm in legitimum jus, & privilegium evaderet, graviſſimis Patrum, aliorúmque cenſuris vapulavit. (a) Dicemus ergo quibus incrementis in hanc uſque diem jus Regaliæ adoleverit, ad eúmque apicem, quem modò obtinet, pervenerit; quippe non eâdem horâ invaleſcunt corruptelæ, ſed more fluminum, decurſu augentur, initijs verecundis, progreſſu immodico, ac legum omnium experte. Quæ cauſa fuit, ut plerique Regaliæ originem obſcuriſſimam crediderint, & Nili fontibus ſupparem; eam ſiquidem, ut modò eſt, quærebant, cùm tamen, ut dixi, non ſemper ea-

Hiſpal. II cap. 9. Tolet. IV. c. 47. Nicæn. II. cap. XI. Ilerd. cap. 16. Francford. can. 41. Pontigō. c. 14. Troſl. can. 14. & can. 22. 25. Cauſ. 16. q. 7. & S. Greg. lib. 2 epiſt. 22.

(a) Vide Della Marca l. 8. & Baron. ad ann. 996. & Regale Sacerd. f. 70. & 71.

dem fuerit, ſed à parvis, & vix obſervatis initijs, in immenſum creverit, anguium modo quantò major, tantò nocentior.

Primò igitur jus Regaliæ nihil aliud, quàm jus Cuſtodiæ fuit, & hoc nomine Cuſtodiæ in Concilio Lugdunenſi, aliiſque Auctoribus appellatum eſt. (a) Vacante ergo Eccleſiâ Epiſcopali, ejuſdem fructus, ac proventus in Cuſtodiam Principum cedebant, qui etiam ijs cuſtodiendis Oeconomos dabant. Id quidem, ut vidimus, Canonibus vetitum, ſed Principes, qui ſe omnium Eccleſiarum, vacantium præſertim (quo tempore magis injuriæ patebant) Advocatos, Defenſoréſque ferebant, hanc ſibi curam deberi crediderant; obtentu ergo pietatis & Canones laxati, & fores cupiditati

(a) vid. c. 13. de elect. in 6. Flod. in calce Hiſt. Rhem. Rigord. ad an. 1190. M. de Pamiers de la Reg. f. 18. Nāgis in vit. B. Lud.

ditati apertæ. Enimverò ut primùm in manus Principum ſæcularium facultates Eccleſiæ pervenerunt, de modis cogitari cœptum eſt, quibus adhærerent, nec cupientibus defuêre. Regnantium liberalitate non ſolùm magnâ vi auri, gemmarúmque, ac pretioſæ ſupellectilis Eccleſiæ auctæ fuerunt, ſed etiam feudis, dominijs, latifundijs quàm plurimis (a) hæc omnia jure beneficiario à Principibus data. Feudorum origo à Longobardis ducitur gente germana, ad Albim, aut ut alij volunt, ad Viſurgim ſita, quæ cauſa eſt, ut totum jus feudale vocibus germanis abundet. Hi ergo in Italiâ profecti, deletis Gothis ducentos annos regnârunt, prædijs, ac latifundijs in milites loco ſtipendij diviſis, eâ videlicet conditione, ut cùm opus

(a) Vid. L. 1. C. de SS. Eccl. Poſſid. in vit. S. Auguſt. cap. 22. Malmesbur. de geſt: Reg. Ang. lib. 5.

opus eſſet, militiam adirent, & Dominis in bello adeſſent, qui etiam hodiernâ tẽpeſtate Timaritis Turcarum mos eſt. Conſtabat jus feudale moribus, & conſuetudine potiùs, quàm jure ſcripto, & ita variè mutatum eſt: olim enim feuda, aut per modum uſusfructûs, & precariò concedebantur, & morte finiebantur poſſeſſoris; aut non priùs ad hæredes tranſibant, quàm à Domino directo inveſtirentur, (a) hoc interim fructus omnes vacantis feudi recipiente, unde natum credimus *jus Relevij*: mortuo enim vaſallo, velut in ſolatium translati in alios feudi redit ad Dominum directum, non verò ad hæredes jus omnes fructus ſibi vendicandi, donec illi inveſtiantur; id in multis Galliarum provincijs adhuc obtinet, videlicet Picardia, Campania, Neuſtria, Andegavia,

(a) Vide Rambeck in ſilva Feud. f. 5. M. de Pamiers de la Regale. f. 15.

via, Turonia, Armorica, ſeu Britania minori, & Biturigia. (a) In reliquis Galliæ Provincijs, hæredes, non Dominus in feudum, fructúſque ſuccedunt, nullóque jure Relevij, ſola intra diem, & annum petendæ inveſtituræ neceſſitas ſupereſt. Cùm ergo multa feuda liberalitate Principum Eccleſijs Epiſcopalibus adjuncta eſſent, hinc ſumpta occaſio eſt, vacantium Eccleſiarum fructus, velut aperto feudo, uſurpandi, & ita jus Regaliæ à feudis originem duxit, quod etiam ex eo palàm fit; quod nomen Regaliæ, Inveſtituræ, exhibitio juramenti, & homagij, aliæque ſolemnitates, quæ Regaliam comitantur, omnino feudum redoleant, & hoc ipſum cùm celebres hiſtorici, tum plerique juriſconſulti docuêre, (b) jus videlicet

(a) Picardie, Champagne, Normandie, Anjou. Tourene, Bretagne, Berri.

(b) Vide Marc. lib. 8. c. 22. Rigord. de

cet Regaliæ, feudis deberi. Quæ etiam cauſa eſt, ut ſicut in feudis non ubíque Galliarum defuncto Domino jus Relevij locum habuit, ita néque jus Regaliæ ex feudis natum. En alium igitur, & ſpecioſum quidem titulum vacantis Eccleſiæ fructus populandi, jus videlicet feudi. Sed néque hîc finis, ut in hydrope, ſitim potus accendebat. Supererant Decimæ, oblationes, ac munera fidelium, bona mobilia, ſupellex domeſtica; quo iure hæc occuparentur? nam & iſta Regaliæ acceſſerunt. Repertum eſt jus ſpolij; hoc à Clericis cœptum, qui ſublato Antiſtite

ædes

Geſt. Philippi Aug. ad an. 1209. Innoc. III. l. 1. epiſt. 190. & l. 2. ep. 40. 106. 107. Matt. Pariſ. ad ann. 1164. Libert. de l'Egl. Gallic. f. 106. M. de Pamiers f. 17. & Phil. Pulch. in mandato Archiep. Senon. dato, ubi: *Sicut feudum vaſallo vacans cum ſuis reditibus interim à Domino licitè occupatur, ídque de jure, & generali conſuetudine, ſic Nos, & noſtri anteceſſores vacante Eccl. Carnot. temporalia accipimus, & noſtros facimus omnes fructus, &c.*

ædes diripiebant, legebántque velut ex naufragio ſpolia: & prædam agentibus Clericis cur Principes ceſſarent, & potentiâ, & beneficijs in Eccleſiam collatis multò potiores? Equidem & ſacri Canones, & leges Imperatorum in hujûſmodi prædones ſæpe, gravitérque armatæ ſunt, (a) ſed cohiberi abuſus non potuit: nam nec Principes metus legũ tenebat, & iſtorum exempla minores ſequebantur. Abuſus ergo in uſum tranſijt; uſus verò, ut ferè ſolet in conniventiam, hæc in privilegium (concedi enim ſolent, quæ vetari non poſſunt) & indulgentiam neceſſitas fecit. Hic tertius Regaliæ gradus fuit. Ab hoc ad collationes Beneficiorum, quæ curam Animarum non habent, proceſſum eſt.

(a) V. Concil. Antioch. can. 24. & 22. & Concil. Chalc. can. 22. & conſt. Johan. ac Eman. Comn. an. 1120. & 1213. & in Decreto cauſam 12. quæſt. 2.

eſt. Quis crederet hoc à Laicis tentari potuiſſe? tentatum eſt, imò & obtentum, ac tandem quod inveteratũ uſum ferè conſequitur, à Summis Pontificibus toleratum, & tolerantia pro privilegio accepta: ac primò quidem nominabant tantùm, aut præſentabant Principes; Capitulum, Metropolitani, aut Pontifex conferebat; poſteà libertate ex eventu aucta; etiam collationes Beneficiorum ſecutæ; quo, inquies, hoc jure? quòd collationes inter fructus Epiſcopatûs cenſerentur, utique familias de Regibus bene meritas remunerari liceret, intacto interim, & illibato ærario; nec Pontifices abnuebant. (a) Philippus Auguſtus expeditioni in Terram Sanctam accinctus Reginæ Matri, & Rhemenſi Archiepiſcopo, *quando Regalia in manus Regias devenerint* collationes Beneficiorum teſtamento committit:

(a) Anno 1190.

mittit: Idem Philippus uni ex aulicis Capellanis Canonicatum vacantis Eccleſiæ Laudunenſis, *ſecundùm antiquam, & approbatam Regni ſui conſuetudinem* contulerat, & cùm Innocentius III. alium promoviſſet, querelæ Romam allatæ ad Pontificem ſunt, nec verò rejectæ, ſed cauſa, uter ex promotis præhabendus eſſet ad Capitulum Laudunenſe remiſſa.

Idem quoq; jus à Ludovico ſancto exercitum: nam primam in Palæſtinam expeditonem adornans, Regiæ Matri inter alia concedit, *ut dignitates, ac Beneficia Eccleſiaſtica vacantia conferre, fidelitates Epiſcoporum recipere, & Regalia reſtituere eis debeat.* (a) Idem repetit in litteris ante ſecundam navigationem datis: & cùm Clemens IV. PP. vacante Eccleſia

(a) V. Teſtam. Regis Aug. dans le Liv. des libertez de l'Egliſ. Gall. chap. 16. a. 4. Bull. Iñoc. III. ibid. a. 6. litter. Ludov. IX. a. 1248. ibid. n. 15. Nangis in vit. S. Ludov. p 445.

cleſia Rhemenſi præbendam contuliſſet, Rege ſancto ſua privilegia violari conquerente, Pontifex gratiam jam in alium collocatam revocavit. Gregorius X. anno 1271. collationem à Rege Philippo Audaci factam vacante Eccleſiâ Senonenſi probat, confirmátque. His ergo gradibus Regalia proceſſit; ſed nec ſtetit hîc quidem. Olim Provincias tantùm, & Eccleſias aliquas cõplectebatur, non verò omnes, quod infra demonſtrabitur, nec Principes Sacerdotia omnia conferebant, ſed ea tantùm, quibus nulla animarum cura. Hâc verò tempeſtate, anno videlicet MDCLXXIII. Regia declaratio prodijt, quæ jus Regaliæ ad omnes Gallicas, aliáſque Provincias Regi ſubjectas profert. Crediderim illam non tam Regio motu, & voluntate, quàm adulantium artibus expromptam; quò enim jus Regaliæ amplius patet, tantò eo-

rum,

rum, qui Regem circumſtant, major eſt jurisdictio, ac facultas amicos, clientelas, favores, opéſque parandi, collatis in eos Beneficijs, pro quibus ipſi ſupplicant, auréſque Principis occupant; maximè cùm eorum arbitrio Sacerdotia plerúmq; committantur. Privatis ergo ſtudijs Regium nomen obtenditur. Acceſsêre alia, quæ hanc ipſam collationem ſupra omnes Canones, reguláſque Eccleſiæ in im̃enſum extendunt. Olim ſola nominatio, aut Pręſentatio, nunc Collatio, & Inſtitutio eſt. Admittuntur reſignationes *in favorẽ*: onerantur Sacerdotia penſionibus: conferuntur Beneficia nõ ſolùm libera, ſed etiam juri Patronatûs tam Laici, quàm Eccleſiaſtici obnoxia; Canonicatus, aliæq́ue dignitates, quarum Collatio non ad ſolum Epiſcopum, ſed etiam alternativè ad Capitulum, ſeu Collegium ſpectat, nullo diſcrimine Regaliæ

ſub-

ſubduntur; imò etiam quæ ad Capitula Regularium, & quæ in litem deducta ſunt, quæque ſolo facto, quamvis non jure, aut econtrà quæ ſolo jure & ſi non facto vacant, legitimis, innoxiiſq; poſſeſſoribus nullâ causâ ſubmotis; & quia poſt Galliæ concordata ſolis Regibus jus ad Epiſcopatus nominandi conceſſum eſt extinctis electionibus; facile eſt nominationem diu, multúmque differri, quod Principis arbitrio ſedet, interim, dum delectus agitur, dum Romæ Confirmatio elaboratur, dúmque in actualem poſſeſſionem Epiſcopus intrat (nam & hæc neceſſaria eſt) quis non videt per tot rerum, temporúmque ambages, & Regaliæ ſpatia protendi, & temporis beneficio proventus Regios augeri, Eccleſiâ interim viduitati, prædæque relictâ. Denique his omnibus Beneficia Curata, Eccleſiæque Parochiales augẽdo velut faſci paulatim

latim adijciuntur, aut ſaltem voluntas, conatúſque Regijs Officialibus non deeſt; quod etſi Archiepiſcopus Toloſanus in Epiſtolis ad S. Pontificẽ datis neget, aut potiùs Sacerdos ille Societatis, qui Archiepiſcopi calamum ducit, apertè tamen convincitur, tum ex varijs, vulgatíſque libellis, quibus etiam ad hæc Beneficia Regaliam extendi poſſe perſuadere conatur: tum Epiſcopi Apamienſis teſtimonio (a) in libro, quem de Regalia ſcriptum reliquit, & quem nemo hactenus confutare eſt auſus, quamvis non deeſſent in Gallia, qui cuperent, niſi veritatem erubeſcerent; tum exemplo Archipresbyteratûs cujuſdã (b) in Epiſcopatu Apamienſi, quem legitimo poſſeſſori ademptum, quòd Epiſcopi ſui cauſam Romæ ageret, in alterum contulêre Regaliæ obtentu.

B

(a) M. de Pamiers de la Regale. f. 44.

(b) Archiepretura d'Ax pigliata al Sig. Dorat, e data ad un Regaliſta Moceau.

tentu. Videas ex hactenus dictis per quos gradus paulatim Regalia profecerit, & quibus incrementis ad faſtigium provecta ſit: in quibus nemo tam leviter tinctus eſt, qui non videat, qnàm multa ſint ſacris Canonibus adverſa, & Canonibus non recentibus tantùm, quos Galli neglectui habent, ſed Canonibus antiquiſſimis, & illis ipſis quos libertatis Gallicæ fundaméta eſſe dicunt. Mirari ergo ſatis non poſſum, eos ipſos, qui ſingulis ferè lineis obſervantiam Canonum decantant, qui hanc ipſam Summis Pontificibus contentiſſimè inculcant, ejúſq; relaxandi Canones facultatem in litem vocant, quique libertatis Gallicanæ fundamenta in Canonibus ponunt, adeò tamen in Canones offendere, ut ne curare videantur. Quid magis Patrumdecretis prohibetur, quàm Electiones liberas turbari, proventus Eccleſiarum diripi,

Mona-

Monaſteria Abbatibus titularibus commendari, Beneficia Penſionibus ſubdi, reſignationes *in favorem* recipi, nominationes Patronorum occupare, cauſas Eccleſiaſticas profanis tribunalibus ſubdere, Principes Eccleſiaſticæ libertati graves ſilentio, applauſu, conſilijs, turpíque adulatione permulcere, imò nolentes impellere; eos verò qui officij ſui, ac periculi monent adornatis accuſationibus ſuſpectos, reóſque facere, facultatibus, exilijs, ſuppliciiſque punire, nullius criminis compertos, quàm quòd æquum gratiæ præhabuerint, magiſque animas Regum, quàm præmia dilexerint? Et denique, ut mille alia diſſimulem, quid magis in Canones pugnat, quàm limites ab Oecumenico Concilio, & ſexcentorum Patrum ſuffragijs, imò divino inſtinctu, Regióq; aſſenſu fixos, evertere, ac privatis lucris poſthabere; & tamen

qui hæc Pariſijs non ferunt tantùm, ſed etiam faciunt, audent tamen Romam inclamare, & Canonum admonere, ac illud Zachariæ Pontificis ingerere: *Domınentur vobis Regulæ, non vos Regulis.* Parcite, rogo, vocibus, nec eas in longum producite; vos ipſos, & vicinam aulam monete, hîc Regulæ gemunt, hîc Canones ſuſpirant, & ab aliquo Sacerdotum liberam vocem, ac patrocinium expectant, quàm ſi audirent, quies Romæ, & ſilentium; vobis enim, veſtræque libertati pugnat. Illud verò riſum, an indignationem meretur? tot abuſibus excuſandis, quæ Regaliam, ut nunc eſt, conſequuntur. *Regem* negant *cùm Beneficia confert, Canonibus teneri, quippe apertâ ſemel, & durante Regaliâ, multò ei, quàm Epiſcopis, Romanóque Pontifici ampliorem eſſe facultatem: jus Regaliæ jure Canonico, quod Epiſcopos ligat, multò eſſe antiquius, nec proinde reſtringi Canonibus potuiſſe; Regem ergo*

in va-

in vacantem Eccleſiam Epiſcopis quidem ſuccedere, ſed auctoritate pluſquàm Epiſcopali, Regiâ videlicet nullis Eccleſiæ legibus, nullis regulis finitâ. (a) Ita Regiam mentem, ac ſententiam Epiſcopus Apamienſis expreſſit, teſtis oculatus, & experientiâ doctus; & conſpirat Maimburgus in libello de Privilegijs Rom. Eccleſiæ, ubi cúm dixiſſet: *Libertatem Eccleſiæ in eo eſſe, ut ſacri Canones obſerventur, non verò ut pro Romani Pontificis arbitrio ſolvantur*; ſubdit: *Eccleſiæ verò Gallicanæ libertatem eam haberi, ut legibus recèns conditis ſubdi non poſſit, niſi ſponte acceptatis*: quaſi verò non eadem ſit poteſtas, quæ novas, & quæ antiquas leges condidit; ſi ergo antiquis reverentia, & obſequium debetur, cur non debeatur novis quidem, ſed neceſſarijs? an antiqui Canones non erant aliquando novi, num ergo repelli poterant obtentu novitatis; etſi olim novitas Canonum recuſantes non abſolvebat, cur

(a) M. de Pamiers de la Reg. f. 43. n. 1.

modò abſolvit? num olim tantùm ligandi poteſtas, clavéſque Regni Cœlorum Petro commiſſæ? Quid ſi ab Oecumenico Concilio novi Canones prodeant, an impunè reijcient? &denique nemo prudens Medicum ideò repelli ab ægro potuiſſe dixerit, quia novis morbis nova remedia paravit. Quamquàm ne novis quidem Canonibus opus eſt, ſufficiunt antiqui, ac Religioni in Gallia coævi, quibus ſi fides, & reverentia ſit, ſatis illi enixéque Regaliam damnant, ut meritò de illis dixeris, quod Chriſtus olim ſcripturas jactantibus: *Scrutamini antiquos Canones, in quibus putatis vos fiduciam habere, & ipſi ſunt, qui teſtimonium perhibent contra vos.*

III. Enimverò ſub Regibus Galliæ primæ, ſecundæque ſtirpis certum eſt Regaliæ locum non fuiſſe. Recepta eſt omniũ ferè Scriptorum opinio, tres eſſe Regum Galliæ

liæ ſtirpes, Merouingicam videlicet, Carolinam, & Capeticam. Primus è Merouingica ſtirpe Chriſtianam Religionem amplexus eſt Clodovæus Magnus. Hic anno 481. Regnum adeptus eſt defuncto Patre Childerico. Anno poſteà 496. (a) Partim Clotildis Reginæ precibus flexus, partim victorijs miraculo datis Chriſtianam Religionem, recepto Baptiſmate, profeſſus eſt; exemplum Regis tria militum millia imitati, qui eâdem die Baptiſmo tincti ſunt. Duravit ſtirps Merouingica in annum 752. Ab hac in ſtirpem Carolinam migravit Childerico tertio in ordinem redacto, utpote rebus gerendis impari; cui auctoritate Zachariæ Pontificis Max. Pipinus ſucceſſit Caroli Martelli filius. Pipinus, ab eóque progeniti annos ducentos triginta ſex rerum potiti familiæ Capetæ ſceptrum ceſsêre. Quippe Lu-

(a) Alij ponunt annum *499*.

dovico quinto ſtirpis Carolinæ ultimo ſine filijs extincto, Hugoni Capeto Regnum delatum eſt Statuum Procerúmqne communi voto, & Carolo Lotharingiæ Duce, ac Ludovici Nepote Regnis excluſo. Inijt Capetus Regnum anno poſt Chriſtum natum 996. (a) Binæ ergo ſtirpes Merouingica, & Carolina annos duos & nonaginta ſupra quadringentos duravêre, quo toto annorum decurſu aut Gallos latuit Regalia, aut ſi aliquando aliquid Regaliæ ſimile emerſit, graviter pulſata eſt. Regebantur Eccleſiæ Gallicanæ ex præſcripto tum primorum quatuor Conciliorum, tum aliorum, quæ in Gallijs celebrata fuerunt. Hæc verò omnia graviſſimis Decretis Regaliæ obſtabant. Concilium Chalcedonenſe, cujus, teſte Hincmaro, (b) maxima apud Gallos reverentia

(a) *Alij initia Capeti referunt ad an. 987. V. Spond.* (b) Hincmar. epiſt. 21. & 45.

verentia ſic loquitur: *Redditus verò vacantis Eccleſiæ ab Oeconomo Eccleſiæ integri cuſtodiantur.* (a) Concilium Regienſe: *Cum tale aliquid accidit* (ut videlicet Epiſcopus aliquis moriatur) *vicinis vicinarum Eccleſiarum inſpectio, recenſio, deſcriptióque mandetur.* (b) Conciliū II. Aurelianenſe: *Epiſcopus, qui ad ſepeliendum Epiſcopum venerit, evocatis Epiſcopis in unum, domum Eccleſiæ adeat, deſcriptámq; idoneis perſonis cuſtodiendam relinquat, ut res Eccleſiæ ullorum improbitate non pereant.* (c)

Concilium V. Pariſienſe: *Defuncto Epiſcopo non per præceptum, néque per judicium, néque per judicem, néque per qualemcúmque perſonam res Eccleſiæ contingantur, ſed vel ab Archidiacono, vel Clero in omnibus conſerventur, vel defenſentur; quòd ſi quis aliquid aufferre præſumpſerit &c. ut necator pauperum communione privetur.* (b)

 Con-

(a) Concil. Chalced. can. 25.
(b) Concil. Reg. can. 6. anno 439.
(c) Concil. II. Aurel. can. 6. anno. 533.
(d) Concil. V. Pariſ. can. 7. anno 615.

Concilium Pontigonẽſe ſub Carolo Calvo: *Quoties divinum judicium Eccleſiæ Præſulem à ſæculo vocaverit, nullas ad ſuimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad ſuos uſus transferat, ſed ipſius Eccleſiæ conſtituto Oeconomo liberũ ſit Canonico more, juſtè, rationabilitérque deputata ſucceſſori ſervare &c.* (a)

Capitularia Caroli Calvi: *Si quis Epiſcopus interim objerit, Archiepiſcopus ipſi Sedi Viſitatorẽ ſecundùm ſacros Canones deputet, qui unà cum Comite ipſam Eccleſiam, ne prædetur, cuſtodiat.* (b)

Idem in Concilio Troslejano apud Sveſſiones habito, quod abuſum bona vacantis Eccleſiæ uſurpandi graviter damnat. (c)

Hincmarus Archiepiſcopus Rhemenſis ad Epiſcopos, & Proceres Eccleſiæ Rhem: *Facultates Eccleſiæ viduatæ poſt mortem Epiſcopi penes Oeconomum*

(a) Concil. Pontig. can. 14. anno 876.
(b) Cap. Caroli Calvi Tit. 53. c. 8. añ. 877.
(c) Concil. Troſlejan. can. 14. an. 909. Vide Baron. ad hunc annum.

mum integræ conſervari jubentur futuro ſucceſſori ejus Epiſcopo: quoniam res, & facultates Eccleſiæ non in Imperatorum, atque Regum poteſtate ſunt ad diſpenſandum, vel invadendum, vel diripiendum. (a)

Idem ad Epiſcopos in Concilio Sveſſionenſi congregatos: *Lingonenſem Eccleſiam Paſtore viduatam uſurpare præſumpſit Ulfadus, ejúſque facultates, quæ ſecundùm Chalcedonenſe Concilium penès Oeconomum futuro debuerant reſervari Epiſcopo, ſuis, ſuorumque uſibus arrogavit.* (b) Et alibi: *Res, & facultates Eccleſiæ viduatæ nemini Chriſtiano licet præſumere; multò minùs idem Epiſcopus (Artardus) ſine ſui ſtatûs periculo, ac animæ detrimento Eccleſiæ invaſæ res, & facultates prævalet uſurpare.* (c)

Et ad Ludovicum III. *Secundùm formam Regularem Electionis Epiſcopi talem eligant, qui & ſanctæ Eccleſiæ utilis, & Regno proficuus, & vobis fidelis exiſtat. Et conſentien-*

(a) Hincmar. epiſt. ad Epiſcop. Rhem. Eccleſ. floruit circa an. 860.

(b) Hincm. epiſt. 21. (c) Id. epiſt. 45.

ſentientibus Clero, & plebe eum vobis adducant, ut ſecundùm miniſterium veſtrum res, & facultates Eccleſiæ, quas ad defendendum, & tuendum vobis Dominus conceſſit, ſuæ diſpoſitioni committatis. (a)

Carolus Calvus in Diplomate, quo Eccleſiæ Rhemenſi omnes facultates reſtitui jubet, quas obtentu neceſſitatis ærario intulerat, ita loquitur: *Si illa, quæ quâcúnque neceſſitate corrupta ſunt, Regiâ noſtrâ Auctoritate corrigimus, ſaluti noſtræ conſulimus, & Regiū miniſterium à Domino ſuſceptum exercemus. Proinde noverit fidelium ſolertia, quia res, ex Epiſcopatu Rhemenſi, quas magnâ neceſſitate, ac per omnia inviti, dum à Paſtore Sedes ſancta illa vacaret fidelibus noſtris ad tempus commendavimus, electo, & ordinato Hincmaro cum integritate reſtituimus.* (b)

Gerbertus Archiepiſcopus Rhemenſis, cui poſteà in Pontificatum Roma-

(a) Hincm. epiſt. 12. ad Ludov. III.

(b) Flodoar. l. 3. Hiſt. Rhem. c. 4. Qui etiam ſimilem reſtitutionem, eandémque ob cauſam à Ludov. Pio factam recenſet.

Romanum evecto Silveſtri II. nomē fuit: *Sit veſtra pervigil cura, ut ſecundùm divinas, & humanas leges res defuncti Epiſcopi tam mobiles, quàm immobiles futuro reſerventur Epiſcopo, ne ſi, quod abſit, malè cautum fuerit, cùm Regalis cenſura, tum etiā gravior adhibeatur divina ſententia.* (a)

Alfonſus Comes Toloſanus: *Ego Alfonſus derelinquo, & abſolvo corā populo Chriſtiano illam peſſimam conſuetudinem, quam Anteceſſores mei in rebus Toloſani Epiſcopi, defuncto eodem Epiſcopo per violentiā exigebant &c. nec ego, nec ullus ex hæredibus meis habeat poteſtatem rapiendi, vel capiendi res Epiſcopi poſt mortem ejus.* (b)

Ermengardis Vicecomes Narbonenſis: *Ego Ermengardis recognoſcens injuriam, quam parentes mei, & ego in poſſidendis honoribus, & bonis diripiendis decedentium Archiepiſcoporum Narbonenſis Eccleſiæ, hucúſque perperam fecimus, pro remedio*

(a) Gerbert. ep. 118. floruit circa an. 996.
(b) Anno 1138. apud Catell. Hiſt. des Comtes de Toulouſe.

animæ meæ, & parentum derelinquo. (a)

Raymundus VI. Comes Toloſanus cùm à cenſuris, quas Albigenſibus in patrociniũ receptis meruerat, abſolveretur, ita in conventu Epiſcoporum, Legatóque Summi Pontificis præſente, loquitur: *Ego Raymundus Dei gratiâ Dux Narbonæ, Comes Toloſæ, Marchio Provinciæ pro remedio animæ meæ, omnibus Eccleſijs, & domibus Religioſis Provinciarum Viennenſis, Arelatenſis, Narbonenſis Auxitanæ, Burdigalenſis, & Bituricenſis immunitatem ſecundùm ſtatuta Canonum defunctis earum Epiſcopis, vel Rectoribus, concedo: ipſas domos nullo modo ſpoliabo, nec adminiſtrationi earum, ſeu Cuſtodiæ, occaſione alicujus conſuetudinis, &c. ullatenus immiſcebo, &c.* (b)

Ermengaudus Comes Urgellenſis Provinciæ Tarraconenſis: *Pro remedio animæ meæ, dimitto atque evacuo horribilem illam, & malè conſuetam rapinam,*

(a) An. 1155, apud Marc. l. 8. Concord. cap. 18.

(b) Anno. 1209. apud Marc. l. 8. c. 27.

nam, quam poſt deceſſum Epiſcopi Sedis Urgelli exercere conſueverant Prædeceſſores mei, &c. (a)

Raymundus Comes Barcellonenſis: *Votum vovi Domino Deo, quòd quandam nefariam conſuetudinem, quæ quondam extiterat in Eccleſijs Cathedralibus noſtri regiminis, abolerem, & extinguerem: erat enim quædam conſuetudo, ut decedentibus Epiſcopis, &c. quod quia cognovi alienũ eſſe à divinis legibus, & humanis &c.* (b)

Fridericus II. Imperator in ſuis Conſtitutionibus: *Pravum uſum* vocat, *à ſuis Majoribus inductum.* (c)

Ex hactenus productis teſtimonijs, quæ planè clariſſima ſunt, omniquе exceptione majora, multa colligere licet, ad rem noſtram apprimè facientia. *Primò* patet vacantium bonorum occupationem graviſſimè à ſacris Canonibus, Conciliiſque

(a) An. 1162. apud Balluz. Miſcell. l. 2. pag. 225. (b) 1150. apud Marc. l. 8. c. 18.
(c) Vide Marcã loc. cit. c. 23. & Baron. ad ann. 1097. n. 71. 77. 78. & ann. 996.

liiſq;, & præſertim Gallicanis, prohibitam fuiſſe: imò & Reges ipſos hunc ipsũ abuſum, & agnoviſſe, & execratos eſſe, átq; ut corrigerent adlaborâſſe, cùm videl. ſibi reddebãtur, conſcientiâ, & pudore delicti cupiditatem vincentibus: non potuit ergo hoc jus coævum eſſe coronæ Gallicæ, quod Canones, quod Epiſcopi, quod Reges Galliæ tanto tempore, ſpatio videlicet quingentorum annorum aut ignorârunt, aut execrati ſunt: quamvis enim ſubinde ſe in lucem proferret, imò aulam penetraret, ſemper tamen pro abuſu, & flagitio proclamatũ eſt, nunquam pro jure; quis verò, niſi temerarius, abuſus, & flagitia Gallicæ coronæ connata eſſe dixerit? *Secundò.* Et quamvis hæc vacantium Eccleſiarum rapina honeſtiùs proceſſura, conſuetudinem prætexeret; non ideò tamen à Galliæ Epiſcopis, aut etiam Principibus excuſata eſt; cùm

cùm enim agnoſcerent, non ſacris Canonibus tantùm adverſari, ſed etiam divinis legibus; meritò negabant obtentu conſuetudinis, aut beneficio tẽporis purgari poſſe; quantò enim diutiùs, tantò pej⁹ peccabatur: nã ut bene S. Cypr. advertit: (a) *Conſuetudo, quæ apud quoſdam obrepſit, impedire non debet, quo minùs veritas prævaleat, & vincat: nam conſuetudo ſine veritate vetuſtas erroris eſt. Tertiò.* Emicuit vigilantia, & vigilantiæ par libertas Cleri Gallicani; quippe ut primùm hic abuſus in publicum prodibat, mox cædebatur, Canonibus, decretis, liberíſque vocibus in illum armatis; nulla hîc adulatio, nulla turpis conniventia, nec ſervile obſequium, quo Principum delicta plerúmque palpantur, remedijs omiſſis; monebantur, rogabantur, terrebantur, ut etiam inviti & morbum agnoſcerent, & medicinam

(a) Epiſt. ad Pomp.

cinam admitterent; quâ libertate, venerationi mixtâ effectum eſt, ut malè incœptis Principes abſiſterent, amaréntque, qui pronos in præcipitium morabantur. Qua in re Injurioſi Epiſcopi Turonenſis exemplum memoratu digniſſimum eſt. Edixerat Clotharius Rex omnibus ſui Regni Epiſcopis, ut tertiam ſuarum facultatum partem Regio fiſco inferrent; quàm iniquè id à Sacerdotibus peteretur, palàm omnibus erat; nemo tamen auſus obſiſtere, & quod turpius eſt, ſubſcripsêre, Solus ſe Principi opponere Injurioſus, & libertate Epiſcopo dignâ, negare tam iniquis Imperijs ſubſcribere ſe poſſe: *Facultates Eccleſiæ pauperibus, non luxui, & aulæ deberi: ſi quæ Dei ſunt, Princeps involaret, quid aliud à Deo exſpectet, quàm ut feſtinatâ vindictâ Regnum amittat? Indignum Rege facinus eſſe, ſi pauperum ſpolijs ærarium, & palatium impleat: Principum eſſe dare, non adimere pauperibus:*

bis: Num ergo Regem Galliæ aliter ſuſtentari non poſſe, quàm ſanguine, & lacrymis, prædíſque miſerorum? Dixit, receſsitq; indignanti ſimilis, vultúque, quem rei indignitas inflamaverat, ſuccenſo, nec Rege ſalutato: qui tamen libertate Epiſcopi, ac facti conſcientiâ permotus, Edictum refixit, ſanctúmque Præſulem muneribus placavit, precéſque, ac veniam delicto petijt. (a) Tanti videlicet intereſt Epiſcopos loqui, nec ad Principum vitia, quæ ſilentio invaleſcunt, connivere: perierat Clotharius Epiſcopo tacente. Hoc ergo Eccleſiæ Gallicanæ olim ſolemne fuit, ut videlicet Regum delicta obſervarent, moneréntque, nec Eccleſiarum ſuarum libertates, ac privilegia turpi, indignóque obſequio ſubmitterent; nec ideo Regibus ſuis haud minùs fidi, aut minùs chari; quippe qui illorum ſalutem, animáſque gratiæ, ac fa-

(a) Greg. Turon. l. 4. Hiſt. n. 2.

ac favori aulico præhaberent, adulatione ſubmotâ; hoc Gallicum fuit. Ubi ſimul advertere licet, quàm diſpar antiquorum temporum, noſtrorúmq; ſit conditio. Olim enim cùm jura, & libertatem Eccleſiæ Magnates invaderent, obſiſtebant Sacerdotes, rogabant, minabantur, terrebant, ductóque velut vallo Eccleſias muniebant, nullo majoris potentiæ, aut periculorum metu: & ideò plerúmque victores à prælio redibant, Regibus bonæ cauſæ, ac veritati ultro cedentibus; quippe qui errore potiùs agebantur, quàm voluntate nocendi. Nunc verò libertati adulatio ſucceſſit; & Eccleſijs in ſervitutem raptis, non tantùm quies, & ſilentium eſt, ſed etiam laudes, & encomia ſequuntur; nec quæritur quid leges, quid Canones jubeant, ſed quid Aulæ placeat; hinc morbus remedij expers, nemine, quid ægro proſit, quærente, ſed

quid

quid ſapiat; imò condiuntur venena, ut etiam delectent, cùm perimunt: quem tu hîc accuſes, medicum, an ægrotum?

IV. Cùm ergo ex allatis proximè teſtimonijs conſtet, in Gallijs úſque in tertiam Regum progeniẽ, imò ne quidem ſub hujus initia locum Regaliæ fuiſſe, proximum eſt, ut quando cœperit, dicamus. In quo communis ferè eorum, qui de hac re ſcripſerunt, ſententia eſt, poſt undecimum ſæculum cœpiſſe, magno illo de Inveſtituris certamine, quod tanto tempore Eccleſiam, Imperiúmque colliſit, feliciter pacato. Id contigit Anno Chriſti 1122. in Concilio Lateranenſi, operâ præſertim, prudentiâque Calixti II. Pont. Max. (a) Ab hoc tempore jus Regalíæ invaluit, uſu præſertim, ac Epiſcopõrum, ſumorúmque Pontificum

(a) V. M. de Pamiers f. 12. Maimburg. de la decadenz. f. 409. de Marca de Concor. l. 8. c. 23. Regale Sacerdot. fol. 70.

tificum tolerantiâ, quæ pro tacito privilegio acceptabatur: nec deerant, qui crederent jus Regaliæ, ac vacantium bonorum occupationem neceſſariò conſequi ex Concilij Lateranenſis indulgentia, & Calixti Conſtitutione, ſublatâ añuli, atque crucis cæremoniâ Inveſtituras concedentium, quod etiam Maimburgus aſſerit (a) probátq; ſemper in Reges, quàm Epiſcopos pronior; *Si enim*, inquit, *feuda, jura, patrimonia, aliaq; facultates Eccleſiæ in manus Principum haud recidunt, ſublato Paſtore, quî ergo dari à Principibus poſſunt recèns electis? dare enim non poſſunt, ſi non habent; cùm ergo Concilium Lateranenſe Inveſtituras feudorum Principibus conceſſit, etiam occupationem conceſſit, vacantium Eccleſiæ bonorum, hæc enim Inveſtituras neceſſariò conſequitur.* (b)

Hæc alibi etiam Maimburgus repetit;

(a) Maimburg de la decadenz. f. 409.
(c) Maimburg de la decadenz. f. 214.

petit; quæ quàm malè connectantur, nemo non videt, & malim ego malæ cauſæ potiùs adſcribere melioribus argumentis deſtitutæ, quã ipſi Maimburgo, hiſtoriam magis, quàm Canones, legéſque, & feudorum jura callenti: feuda enim familijs, non perſonis addicuntur, nec obitu Vaſalli ad Dominum, ſed hæredes tranſeunt: (a) fructus quóque ante Inveſtituram hæredi proveniunt; imò graviſſimorũ Doctorum ſententia eſt, etiam per annum, & diem non petitâ Inveſtiturâ, feudum proximis agnatis, non Domino deberi; cur enim alterius culpam luant innocentes: (b) nec obſtat jus *Relevij*, quod paucis tantùm in locis obtinuit. Quantò hæc

certiora

(a) Cap. Imperialẽ §. præterea, de prohib. feudi alienat. per Frid. & cap. 1. quæ fuit prima cauſa.

(b) Vide Bald. Zaſ. Socin. & alios apud Clar. § feud. q. 66. n. 6. & faciunr c. un. §. porrò qualiter olim poterat feudum alien. cap. Titius cap. ſi vaſall. de feudo defuncti.

certiora ſunt, de feudis Eccleſiæ relictis? ut primùm enim Eccleſiæ adſcribuntur, mutant qualitatem, evadúntque *bona Eccleſiaſtica, patrimonia pauperum, peculium Dei*; nec profanis uſibus accomodari amplius poſſunt, quod ſæpe non à Sanctis Patribus tantùm, ſed etiam Ethnicis ſcriptoribus dictum eſt. Omiſsâ Inveſtiturâ, ideò feudum amitti Jura decrevêre, quia ingratitudo in Dominum commiſſa videtur; at hæc cauſa in Epiſcopos haud cadit, non enim amplæ Principum donationes in Epiſcopos, ſed in Eccleſias, & Deum conferuntur, (a) qui nunquam ingratus eſt. Sed demus feuda extincto Epiſcopo ad Principes redire, maximè in Provincijs, quæ jure conſuetudinario reguntur, quid de Decimis, Oblationibus, aliáque ſuppellectile, ac Patrimonijs Epiſcoporum dicemus, quæ majorem pro-

ventu-

(a) V. Engel. ad Tit. 20. de feud. n. 48. Barboſ. ad c. fin de donat. n. 15.

ventuum partem efficiunt, & tamen nec feuda ſunt, nec Inveſtituris traduntur: quo jure à Principibus hæc vindicantur ſublatis Paſtoribus? aut quæ eſt conſequentia, ut conceſſis Inveſtituris, etiam hæc conceſſa credantur, quæ nec Inveſtituris traduntur, nec ullam cum iſtis connexionem habent? Et planè ſi occupatio bonorum vacante Eccleſia Imperatoribus conceſſa fuiſſet? aliqua utique hujus, tantíque momenti conceſſionis mentio facta eſſet, cùm tamen nulla fiat, nec in toto Lateranenſi Concilio, aut Diplomate Calixti vel verbum de vacantis Eccleſiæ fructibus legas: & tamen id neceſſarium erat; cùm enim conſuetudo eos occupandi Sacris Canonibus toties, & tam enixè prohiberetur, eſſétque omnium conſenſu inter abuſus, & corruptelas relata, non poterat pro conceſſa, licitáque haberi, niſi privilegio Concilij muniretur;

retur; imò non tantùm conceſſa non eſt, ac ſilentio præterita, ſed etiam, ut videtur, à concilio, & Imperatore damnata. Concilium ita loquitur: *Si quis Principum, aut Laicorum aliorum diſpenſationem, ſeu donationem rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum ſibi vendicaverit, ut ſacrilegus judicetur.* Et infrà: *Sanctorum Patrum Canonibus conſona ſtatuentes oblationes de alijs omnium Eccleſiarum Altaribus, ſive crucibus à Laicis auferri omnino prohibemus, & ſub anathematis diſtrictione firmamus.* (a)

En Patres Concilij de omnibus bonis Eccleſiaſticis loquuntur, ijs præſertim, quæ ſacris Canonibus diripi prohibentur: talia verò ſunt bona vacantium Eccleſiarum, ut ſuprà oſtenſum, quæ ſi voluiſſent excepta, utique expreſſiſſent, ſacris Canonibus eorum occupationē graviſſimè prohibentibus. Heinrici verò Imperatoris Conſtitutio ſic habet: *Ego Heinricus dimitto Deo, &* *San-*

(a) Concil. Lateran c. 4. & 41 an. 1122.

Sanctis ejus Apoſtolis Petro, & Paulo omnem Inveſtituram per annulum, & baculum, & concedo in omnibus Eccleſijs fieri Electionem, & liberam Conſecrationem. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum Eccleſiarum, &c. ut reddantur, fideliter adjuvabo. (a)

Patet ergo ex Concilio Lateranenſi nihil juris in vacantes Eccleſias Regibus acceſſiſſe; imò triennium ante Concilium Lateranenſe idem abuſus ſpoliandi Eccleſias viduatas recentiſſimè, & ab eodem Calixto II. proſcriptus fuerat in Concilio Toloſano, cujus hæc ſunt verba: *Primitiæ quóque & Decimæ, & Oblationes, & bona cætera deficientis Epiſcopi, & Clericorum à Principibus, vel quibuſlibet Laicis diripi, & teneri penitus interdicimus; qui verò pertinaciter iſta præſumpſerint, ab Eccleſiæ liminibus tamquam Sacrilegi arceantur.* (b) Quod adhuc clarius

(a) Concil. Lateran. poſt. cap. 22. Wilhelm. Malmesb. l. 5. (b) Concil. Toloſ. can. 4. an. 1119. apud Baluz. T. 6. ſpicileg. & in Not. ad Marcam. lib. 8. cap. 18.

evadet ex Principũ teſtimonijs, qui hæc ſpolia Eccleſiarum *abuſum, corruptelam, nefariámque conſuetudinem* appellant, nullóque alio privilegio, quàm inexpletæ cupiditatis nixam; ídque paulò poſt Concilium Lateranenſe conceſſáſque Inveſtituras: id verò nunquam dixiſſent, nec dicere poterant, ſi, quod vult Maimburgus, ſpolia vacantium Eccleſiarum æquè Principibus, ac ipſæ Inveſtituræ à Concilio permiſſæ fuiſſent. Raymundus ergo Comes Toloſanus in ſuo privilegio ita loquitur: *Ego Raymundus &c. novi, quòd quandam nefariam conſuetudinem, quæ quondam extiterat in cathedralibus Eccleſijs noſtri regiminis extirparem; erat enim conſuetudo, ut decedentibus Epiſcopis bona Pontificalia, &c. à bajulis & Vicarijs Patris mei diriperentur, & diſtraherentur, quòd quia cognovi à Legibus divinis & humanis ſupradictam deteſtabilem conſuetudi-nem,*

nem, &c. (a) Ermengardis Comitiſſa Narbonenſis: *Notum ſit omnibus, quòd ego Ermengardis recognoſcens injuriam, quam parentes mei, & ego in poſſidendis honoribus, & bonis diripiendis decedentium Archiepiſcoporum Narbonenſis Eccleſiæ hucúſque perperam fecimus, &c. ſive ſint fructus percepti, ſeu percipiendi, &c.* (b)

Hanc Ermengardis ſpontaneam ceſſionem confirmans Adrianus IV. jubet *Epiſcopalia bona futuro Antiſtiti præſervari, & contrariam conſuetudinem* dicit *contra Deum, & Eccleſiam eſſe inolitam.* (c) Fridericus II. Imperator in Conſtitutione ſua Ægræ data vocat *abuſum motu propriæ voluntatis à ſuis Anteceſſoribus inductum.* (d)

Hanc ipſam ſuam Conſtitutionem

(a) An. 1150. apud Baluz. ex Arhiv. Eccleſiarum. Barcinon. & Gerund.

(b) Anno 1155. apud Balluz.

(c) Adrian. IV. elect. anno 1154.

(d) An. 1213. Innoc. PP III. vid. Raynald. ad hunc annũ Marca. lib. 8. cap. 23. Goldaſt. &c.

nem confirmavit Fridericus Bullâ aureâ ad Honorium III. Papam, quæ aſſervatur in arce Hadriani. (a) Ipſi Principes, Baronéſque Germaniæ Innocentium III. litteris ad eum datis certiorem reddunt Ottonem IV. Imperatorem, *pravæ illi conſuetudini, & indebitæ vexationi renuntiâſſe occupandi bona tam mobilia, quàm manentia vacantium Eccleſiarum.* (b) Si ergo poſt Concilium Lateranenſe Principes, ac etiam Imperatores vindicationem bonorum Eccleſiæ *abuſum* nominârunt, & quidem *deteſtabilem contra jura divina & humana inductum, nefarium, Sacrilegum, vexationem injuſtam nullo jure, ſed pro arbitrio, ac cupiditate inventam*; patet omnino perſuaſum eis non fuiſſe à Concilio Oecumenico cum inveſtituris eſſe conceſſam; quod enim conceſſum eſt, & præſertim à Concilio Oecumenico, non abuſus, non

(a) Bulla aurea Frid. II. Imp. an. 1219.
(b) Anno 1200. apud Baron. ad an. 996. & in Regeſto Innoc. & Marca. l. 8. c. 23.

non vexatio, nec Sacrilegium eſt, ſed facultas, & privilegium, quo licitè utaris integráque conſcientiâ: fallitur ergo Maimburgus, cùm jus ſpoliandi Eccleſias, earúmque proventus, quoties vacarent, recipiendi, Inveſtituris connexuit; has Concilium certis quibuſdam conditionibus, illud nunquã indulſit.

V. Quamvis tamen nihil juris in Eccleſias vacantes à Concilio Reges accepiſſent; utebantur tamen in certis quibuſdam Provincijs, non privilegio quidẽ muniti, (hujus enim nullam unquam mentionem reperies) ſed ſolâ conſuetudine, quàm ſemper & ſolam prætexunt, & ea præſertim ſub Regno Ludovici VII. invaluit, éſtq; ad Beneficiorum collationes extenſa, ut multis exemplis probari poſſet, niſi res clara eſſet, omniúmq; ſententijs recepta. (a)

(a) Vid. Tom. 2. Libert. Gall. cap. 16. Tit. 1. 4. 5. & 16. & Marca. l. 8. c. 22, M. de Pamiers. f. 15.

Cæterùm vix conſuetudo huic abuſui cohoneſtando par erat. Cùm enim hanc conſuetudinem juri Divino adverſari, & ideò ſacrilegam eſſe Principes, quorum verba recitavimus, fateantur; imò Emanuel Comnenus *in contemptum Dei, juriſque naturalis everſionem vergere* pronunciet: (a) quis dicat ſacrilegia, contemptũ Dei, legúmque Divinæ, ac naturalis injurias conſuetudine purgari? & ideò omnium juris-Conſultorum ſententia eſt, (b) Conſuetudini contra jus naturale, & Divinum nihil licere. Ipſe de Marca Pariſienſ. Archiepiſcopus, rerúmque iſtarum & ſacrorum Canonum longè peritior Maimburgo (quippe Theologiæ, juriúmque ut ex libris apparet, aut ignaro, aut negligente) fatetur; *uſum-fructum redituum Epiſcopalium, (ſi reditus feudorum excipias) & collationes praben-*

(a) Conſtitut. Joan. Comn. & Emmanuel Impp. an. 1120. & 1150.. apud Marcam. l. 8. c. 23. (b) V. DD. ad c. fin. de conſuet.

præbendarum ex conſuetudine contra Canones profectas; & ideò Concilij Lugdunenſis auctoritatem quæſitam eſſe, Principibus haud ſatis conſuetudine tutis. (a) Quæ licèt jam longo tempore Eccleſias percurreret, duraſſétque in ſæculum undecimum, quando videlicet Concilium Lateranenſe celebratum eſt; ſemper tamen ſacris profaniſque legibus ſive occupationem fructuum, ſive etiam collationes Beneficiorum ſpectes, damnata; (b) quod indicio eſt eam conſuetudinem numquã

C 5 pro

(a) De Marca l. 8. c. 24. n. 4. M. de Pamiers de la Regal, f. 56. init. Choppin. Ruzée Juriſconſultes Franzois.

(b) Fructus vacantium Eccleſiam ſucceſſorib. reſervandos eſſe habetur in c. 40. Apoſt. can. 24. Concil. Antioch. can. 22. & 25. Concil. Chalcedon. can. 6. Concil. Aurel. II. can. 6. Concil. Regienſ. can. 7. Concil. Pariſ. can. 14. Concil. Pontig. can. 14. Conc. Troſl. V. etiã Hincm. ep. 45 21. 12. Gerbert. epiſt. 118. S. Greg. l. 2. epiſt. 19. 20. 21. 27. l. 3. epiſt. 11. l. 4. ep. 13. 14. 20. 21. &c. Flodoard. l. 3. Hiſt. Rhem. c. 4.

pro legitima, & quæ jus aliquod tribuere poſſet, habitam eſſe. Id ipſum certamen pro Inveſtituris ſuſceptum, quòdque totos quinquaginta annos Eccleſiam Imperiúmque concuſſit, clarè oſtendit; nolebant enim ſummi Pontifices feudorum Inveſtituras per crucem, annulúmque conferri, quamvis diuturna conſuetudo id obtineret, quòd eâ ſolemnitate ipſi Epiſcopatus, ſacræque dignitates conferri à Principibns viderentur: (a) imò viri in Gallia ſanctitate, ac doctrinâ præſtantes, hæreſis notabant, qui pertinaciter aſſererent oportere à Laicis Principibus Epiſcopos inveſtiri: erant ij Sancti Godefridus Epiſcopus Ambianenſis,

(a) De collat. Benefic. Laicis prohib. can. *6*. Concil. Chalced. c. *29*. vel *31*. Apoſt. can. 3. Conc. Nicæ. II. c. 21. Conc. VIII. can. 8. Concil. Pariſ. III. Concil. Aurel. I. c. *368*. Capitulare Caroli Mag. vide 16. q. 7. apud Gratian. M. de Pamiers f. 52. de varia eligendi forma. Reg. Sacerd. f. 43. de Pamiers fol. 128.

ſis, Hugo Epiſcopus Gratianopolitanus, Bruno Epiſcopus Sigvinus, Johannes Archiepiſcopus Lugdunenſis, omnéſque Concilij Viennenſis Patres. (a) At verò, qui hâc hæreſis notâ abſtinendum cenſebant, inter quos præcipuus Ivo Epiſcopus Carnotenſis, hanc ipſam conſuetudinē *alieni juris pervaſionem*, appellabant, *& ſacrilegam præſumptionem, quæ pro libertate Eccleſiæ, & honeſtate ſalvo pacis vinculo, ſi fieri poteſt, plenè abſcindenda eſſet*: quæ omnia ſunt verba Ivonis. (b) Si ergo ſolæ Inveſtituræ, quæ ſigna tantùm erant collatæ dignitatis Eccleſiaſticæ, tam ſeverè etiā in Gallijs exceptæ ſunt, & Laicis prohibitæ, nec ullo conſuetudinis obtentu excuſatæ, quantò magis ipſa collatio ſacrarum dignitatum? & ſi ſignum tam acerbè pulſatum, habitúmque, quantò acerbius res

(a) Concil. Vien. anno 1112.

(b) Ivo epiſt. 236. de Inveſtituris vid. Regal. Sacerd. f. 61.

ſignificata? *Dicet* fortaſſe aliquis; aliud eſſe ſpolia, aliud uſumfructum bonorum Eccleſiæ vacantis; ſpolia morientium Antiſtitum ad iſtorum hæredes ſpectâſſe, & ideò nullâ conſuetudine induci potuiſſe, ut à Principibus caperentur, alioquin & furta excuſari poſſent, ſi in morem, uſúmque tranſeant. Illas ergo Principum conſtitutiones de ſpolijs, non de uſufructu intelligendas eſſe. Cæterùm nullo fundamento diſcrimen hoc inter ſpolia, & uſumfructum nititur. Enim verò ſermonem illîc eſſe non de ſpolijs tantùm, ſed etiam de uſufructu patet ex verbis Emanuelis Comneni, (a) qui expreſsè loquitur *de adminiſtratione bonorum imobilium vacantis Eccleſiæ, in quæ ne pedem quidem immittet aliquis ex ducibus, ſed nec quælibet illinc pars auferetur, ſed omnia à partibus* (Clericis) *ejuſmodi Eccleſiarũ in*

C 7 *ipſis.*

(a) *Conſtitutio* Eman. Comn. *Anno 1150. quam reperies corpori juris inſertam.*

ipſis adminiſtrabuntur, quemadmodùm legitimè, & Canonicè edictum eſt, donec ſucceſſores renuntiati ſint. Et Ermengardis Comitiſſa in Diplomate Ceſſionis: *Recognoſcens injuriam in poſſidendis honoribus & bonis diripiendis decedentium Archiepiſcoporum &c. ſive ſint fructus percepti, ſive percipiendi &c.* (a)

Et Gregorius IX. in litteris ad Archiepiſcopum Narbonenſem: *Seneſchalis, & Ballivi chariſſimi in Chriſto Filij illuſtris Regis Francorum in Narbonenſi Provincia conſtituti decedentibus Eccleſiarum Prælatis, caſtra, villas, & alia bona Eccleſiarum vacantium contra debitum juris uſurpare &c.* (b) Et Fridericus II. Imperator: *Illum quoque dimittimus abuſum, quē in occupandis bonis decedentiū Prælatorum, aut etiam Eccleſiarū vacantiū &c.* (c) Et Principes, Baroneſq; Germaniæ litteris ad Innocentium III. *Pravæ illi conſuetudini, & indebitæ vexationi occupandi*

(a) *Anno 1155. apud Balluz.*
(b) *Apud Balluz. ex Archiv. Archiepiſc. Narbon.* (c) *An. 1213. apud Raynald.*

pandi bona decedentium Epiſcoporum dimiſit, & ſuis ſucceſſoribus ſervanda ſtatuit. (a) Ex his omnibus manifeſtum eſt conſuetudinem non ſolùm ſpolia capiendi, quæ ad hæredes defunctorum pertinebant, pro abuſu habitam eſſe, ſed etiam uſumfructum bonorum vacantis Eccleſiæ: & verò cur non æquè iſte ac illa damnarentur? nec enim minus delictum eſt uſurpare, quæ ad Deum pertinent, quàm quæ ad hæredes; & ſi depilare, quæ ad hæredes ſpectant, nullâ poteſt conſuetudine excuſari, quantò minus excuſari poteſt depilare, quæ Dei, & Eccleſiæ ſunt, niſi fortè Dei, & Eccleſiæ pejor ſit conditio, quàm alterius cujúſque privati juris: & ideò quamvis etiam Inveſtituris conſuetudo patrocinaretur, ſemper tamen à Concilijs ſummiſque Pontificibus damnatæ ſunt, & conſuetudo pro abuſu habita

(a) *Anno 1210. ex Regeſt. Innoc.*

ta & ſacrilegio, etiam à Gallis, Ivone videlicet Carnotenſi, aliiſque.(a) Idque clariſſimè ex vita, actiſque S. Thomæ Cantuarienſis evincitur: nec enim minus in Angliam, quàm Galliam conſuetudo Regaliam induxerat; & inter capita Regiarum Angliæ conſuetudinum duodecimum locum obtinebat, ut videre eſt apud Baronium: (b) hanc Rex Angliæ *dignitatem coronæ ſuæ vocabat*: hanc in Synodo Nationali apud Clarendonam Angliæ Epiſcopi admiſerant, (c) juraverántque metu Regis omnia miſcentis, imò & varijs adornatam rationibus, ut metum excuſarent, Alexandro Pontifici obtulêre, rogabántq; approbari: (d) ſed in conſeſſu Epiſcoporum ſacrique Collegij improbavit Pontifex, eáſque con-

(a) Vide Reg. Sacerdot. f. 66.
(b) Baron. ad annum 1164. n. 37.
(c) Ibid. & in vita cap. 21.
(d) Vide Epiſt. 128. inter Epiſtolas S. Thomæ Cantuar.

conſuetudines *Tyrannicas uſurpationes, Legis divinæ ſubverſiones abominabiles* appellavit. (a) Ipſe S. Thomas potiùs, quàm huic conſuetudini ſubſcriberet, exilium, & mortem ſubire voluit. Sola ergo conſuetudo Regaliam nunquam excuſavit. Quòd ſi Principes aliquando hoc jure utebantur, non conſuetudo illos, ſed aut bona fides tuebatur, aut fortè tolerantia Pontificum, ea, quæ abolere haud poterant, concedentium. Nec obſtat Laicis, qui Eccleſias fundaverant, aut amplis patrimonijs inſtruxerant, quique propterea Patroni appellabantur, jus nominandi, præſentandique ſacris Canonibus fuiſſe indultum; (b) aliud enim hoc erat, aliud quòd prætextu Regaliæ, & Inveſtiturarũ petebatur; qui enim jus præſentandi habebant, perſonas tantùm deſignabant, exhibe-

(a) Vid. Alan. in Quadripart. & Baron. cit. n. 36. (b) c. Abbatem 18. q. 2. cap. Laici 17. q. 1. c. tranſmiſſa de I. Patronat.

hibebántque Epiſcopo; hujus erat deſignatos admittere, examini ſubdere, & denique Sacerdotia, ac Beneficia conferre; quæ jam omnia Principi deferuntur, Epiſcopis prætermitis; & hoc Regaliam dicunt, quam, ut vidimus, ſive fructuū occupationes, ſive collationes Præbendarum ſpectes, ſemper Canones, Concilia, Patres, ipsique aliquando Reges perſecuti ſunt: aut ſi vacantis Eccleſiæ proventus ſibi addicerent, alijs tamē Eccleſijs, piiſq; locis reddi volebát, pacatâ utcunq; levatâq; conſcientiâ, de quo poſtea dicemus. Planè S. Ludov. qui in (a) Pragmatica ſua ſanctione veſtigijs Ludovici Pij inſiſtens, juſſerat ad præſcriptum ſacrorum Canonum electiones liberas eſſe; non alio jure in Beneficijs vacantium Eccleſiarum uſus videtur, quàm nominandi, præſentandíque, & jus Regale dice-

(a) Pragmat. Sanctio S. Ludov. an. 1268.

dicebatur, quod ſoli ferè Regi competeret, ducerétque originem ab Eccleſijs Regiâ liberalitate fundatis auctíſque. Verba Ludovici in litteris ante ſacram expeditionem datis, ſunt: *Perſonatus, præbendas, Eccleſias, Capellanias, & cætera Beneficia, quæcunque vacare contigerit, ad noſtrum Patronatum, collationem, ſeu præſentationem noſtram, ſeu ratione Regalium, quàm alio quocunque jure pertinentia, conferendi, ac præſentandi, &c.* (a) Ubi vides quidquid jure Regaliũ in Beneficia vacantia Regibus permittebatur, ad Collationẽ ſeu Præſentationẽ revocari, jure interim inſtituendi, confirmandíq; Papæ, Archiepiſcopis, Capitulis cathedralibus alijſve relicto. Verum quidem eſt, ne quidem intra hos terminos coerceri Reges potuiſſe majorum ſemper avidos; at nobis animus non eſt ea perſequi, quæ

(a) *An. 1269. Preuu; des Libert. de l' Egl. Gall. ch. 16. ann. 20.*

quæ Regibus, ſed quæ juribus placuêre; non enim factis, ſed legibus honeſtum metimur. (a) Multò minus ſi Concilij Lugdunenſis privilegium excludas, poteſt titulo libertatis Gallicanæ Eccleſiæ Regalia ſuſtineri: *Primò* enim quàm vanum eſt, rectæque rationi adverſum, ut libertatem appelles miſerrimam ſervitutem; non ſunt libera vota, non liberæ electiones, non libera decimarum, oblationúmque poſſeſſio; nec Eccleſiæ, ſed alienis Dominis fructus proveniunt; & hæc libertas dicitur? quærimus ergo quid ſit ſervire Eccleſiam, ſi hoc eſt liberam eſſe? *Deinde* libertas Eccleſiæ Gallicanæ antiquis Canonibus, decretíſque Conciliorum præ-

ſertim

(b) M. de Pamiers f. 21. de la Regale, & fol. 59. Qua etiam diſtinct. uſus eſt Bonifacius VIII. in reſp. ad 3. Epiſcopos Gallicanæ Eccleſ. Legatos, & in litt. ad Philipp. Pulchrum, apud Spondan. ad ann. 1302. Prynneus in Libertat: Anglic. pag. 940.

ſertim antiquiorum nititur, novis niſi ſponte recipiantur, excluſis: at verò jus Regaliæ, ſive fructus, ſive Collationes Beneficiorum ſpectes, antiquis Canonibus decretiſq; Conciliorum, etiam quæ in Gallijs agitata ſunt, prohibetur; non ergò ad libertates Eccleſiæ Gallicanæ pertinet, quin potiùs ejus fundamenta ſubvertit.

Hæc, quæ hactenus dicta ſunt, eò pertinent, ut intelligas, ante Concilium Lugdunenſe jus Regaliæ nullo legitimo titulo fuiſſe ſubnixum: non jure feudali, non Conſuetudine, non privilegio, & conceſſione Calixti, non denique libertate Gallicanæ Eccleſiæ: niſi fortè tolerantiam alleges Romanorum Pontificum: ſed quæ poteſt tolerantia dici, quæ tot clamoribus, tot Decretis eſt interrupta? Teſtes Gregorius, Urbanus, Pelagius, Calixtus, Honorius, Innocentius alijque tot præ-

prælijs, & laboribus defuncti, ut libertatem Eccleſijs redderent; & ſiluerint aliquando, id aut pejorum metu, aut deſperatione meliorum factum eſt, quo caſu apud omnes receptum diſpenſationem ſilentio non induci. (a) Ergo ſi verum fateri liceat, ſoli Concilio Lugdunenſi Principes debent, quòd tutò Regaliâ fruantur; priùs uſurpatio, non jus fuerat. Quale verò hoc Concilium, & quouſque cauſam Principũ juvet, jam dicere aggredimur.

VI. Anno 1274. Secundum Concilium Lugdunenſe in Gallijs celebratum eſt. Præſedit Gregorius X. à ſacro Senatu poſt biennij moras ex voto D. Bonaventuræ abſens electus, quippe ſacræ expeditioni Ptolemaide intentus. Vix aliud Concilium in Eccleſia frequentius, pluribuſque infulis ornatum reperias; mille Antiſtites aderant; Legati ab utroq;

(a) Sanchez l. 2. de matrim. d. 38. n. 12.

utróque Occidentis, & Orientis Imperatore, omniúmque in Europa Principum, Galliæ præſertim Regis Philippi Audacis. Multa in hoc Concilio præclarè agitata. Bellum ſacrum adverſus infideles decretum, & hunc in finem Galliarum Regi decimæ additæ, Abaghæ Tartarorum, Perſarúmque Regis Legati auditi, quorum unus ſacro fonte ablutus; fœdus cum eodem percuſſum: Michäeli Palæologo confirmatum Imperium, quod expulſo Baldovino inierat, eâ videlicet conditione, ut ſociatis cum Latinis viribus bellũ Ægypto inferret. Rudolfi Habsburgici electio confirmata, ſic tamen, ut in Paleſtinam duceret, copiíſque Chriſtianorum Imperatorio nomine præeſſet, quod & juramento, & acceptâ è Pontificis manu cruce pollicitus eſt. Unio quóque inter Græcos, Latinóſque firmata, terque, Pontifice ſacris operante, ea formu-

formula repetita: *qui à Patre, filióque procedit.* Et denique Eccleſiaſticæ diſciplinæ, præſertim Pontificum electioni toties, tantóque cum damno jactatæ, proviſum eſt. Inter alia diſciplinæ capita jus etiam Cuſtodiæ, ſeu Regaliæ mille abuſibus mixtum, quodque Eccleſias abſumebat, certis terminis incluſum, nam aboleri non poterat Principibus invitis, nec permiſſuris; nec eo tempore provocandi erant, cùm ad ſacrum bellum, expenſáſque bello pares invitabantur: datum eſt ergo aliquid tempori, & morbo, qui curari non poterat, moræ ſaltem, & impedimenta objecta ne proficeret. Verba Concilij hæc ſunt: *Generali Conſtitutione ſancimus, omnes, & ſingulos, qui Regaliam, Cuſtodiam, ſive Guardiam Advocationis, ſeu defenſionis titulum in* Eccleſijs *de novo uſurpare conantes, Bona Eccleſiarum Monaſteriorum, aut Locorum ipſorum vacantium occupare præſumunt,*

munt, quantacumque honore dignitatis præfulgeant; Clericos etiam Eccleſiarum, Monachos Monaſteriorum &c. Qui hoc fieri procurant, eò ipſo Excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere. Illos verò, qui ſe, ut deberent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Eccleſiarum, ſeu locorum ipſorum pro tempore, quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere diſtrictè prohibemus. Qui autem ab ipſarum Eccleſiarum fundatione, vel ex antiqua conſuetudine jura ejuſmodi ſibi vendicant, ab illorum abuſu ſic prudenter abſtineant, & ſuos miniſtros ſolicitè faciant abſtinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, ſive reditus provenientes vacationis tempore, non uſurpent, nec bona cætera, quorum ſe aſſerunt habere cuſtodiam, dilabi permittant, ſed in bono ſtatu conſervent. (a)

Circa hanc Conſtitutionẽ aliqua notanda veniunt. *Primò* ubi hactenus jus Regaliæ uſurpatũ non fuit, pro-

(a) *Concil Lugdun. can. 12. anno 1274. Vide Reg. Sacerdot. à fol. 70.*

prohibet deinceps uſurpari, eóſque qui hunc abuſum inducunt nullo dignitatis diſcrimine anathemate ferit, & ne a quoquam dubitari poſſit, quid nomine Regalium voluerit Concilium intelligi, multiplicantur aliæ voces æquivalentes, videlicet: *Cuſtodiæ, defenſionis, uſurpationis, & vindicationis fructuum vacantium* Eccleſiarum; quæ omnia Regaliam, de qua agimus, tam apertè notant, ut nihil apertius dici poſſit, & videri poſſunt Gloſſa, & Archid. *in c. Generali in 6.* Obſervat etiam Durandus Speculator Epiſcopus Mematenſ. qui Concilio interfuit, Patrúmque juſſu Canones contexuit, ac commentarijs illuſtravit; Galliæ, Angliæque Epiſcoporum querelas Concilium Patréſque inclamantium eviciſſe, ut hic Canon ederetur. (a) Marca verò Archiepiſcopus Pariſienſis preces

D etiam

(*a*) *Durand. in Commentar. can. 12. quos Majolus edidit I. C. An. 1569.*

etiam Philippi Audacis, ejúſque Oratorum acceſſiſſe dicit hoc ipſum à Patribus poſtulantis. Hæc ergo Regaliæ, ſeu Cuſtodiæ reſtrictio ab eo Concilio edita eſt, cui ſanctiſſimus Pontifex præſederat, cui Epiſcopi ſupra quingentos aderant, Prælati mille, omniúmque in Europa Principum Oratores, imò & ex Aſia, Perſiáque: quo nullum in Eccleſia majus florentiúſque habitum eſt: in quo de ſummis rei Chriſtianæ capitibus agitatum; cui non Galliæ tantùm Legati, Epiſcopíque aſſidebant, ſed quorum etiam precibus querelíſque datum, ut Regaliæ omnia pervagantis modus aliquis, liméſque figeretur, dictâ ijs pœnâ omnium graviſſimâ, qui aliquid contra molirentur, aut etiam non obſiſterent: quæ omnia mihi volutanti omninò perſuadent hunc Lugdunenſi Concilij Canonem Regi Galliarum ſtudiosè occultatum

eſſe;

eſſe, aut aliâ facie, quàm eſt, exhibitum; & facilè fuit caſtris potius, armíſq; , quàm aris intentum fallere; ſi enim illum, ut eſt, perſpectum habuiſſet, numquam credo tam ſalubre Decretum, tam ſanctè, tantóque apparatu in Gallia factum, & à Galliæ Regibus, Epiſcopíſque expetitum violari paſſus eſſet, ídque parvo, & Rege indigno quæſtu; ſed, ut dixi, ad Regem veritas non pervenit. *Secundò.* Cauſa, quæ Concilium permovit, ut Regaliam ijs locis, ubi invaluerat, permitteret, non alia in Canone producitur, quàm *fundatio Eccleſiarum, & conſuetudo* diuturna: quo ea confirmantur, quæ ſupra diximus: Regaliam videlicet non à jure feudali, non à Privilegio Calixti profectam eſſe, ſed à conſuetudine, quæ ab abuſu cœpta in uſum, tandémque in tolerantiam, ac privilegium deſijt: cur enim tam honeſtos titulos, & qui

etiam ſufficerent, conſuetudine ſepoſitâ, Concilium præteriret? imò ſi illis Regalia niteretur, non poterat reſtringi, ſed univerſim admitti, non minùs, quàm feuda, & Inveſtituræ debebat. Ergo ante conſuetudinem nullus Regaliæ titulus, quo licita redderetur, niſi tolerantiam velis: quamquam nec tolerantia fuit, quam tot à Pontificibus, Conciliiſque Decreta interruperant: aut ſi aliquando connivebant, metu faſtidióque tenebantur re toties, & incaſſum tentatâ. *Tertiò.* Etiam poſt Concilium Lugdunenſe dubitatum eſt an ſola Cuſtodia vacantium proventuũ (ſi modò feudales excipias) aut etiam uſus-fructus permittere-tur? ſanè Bonifacius VIII. Ferdinando, Caſtellæ, & Legionis Regi ſolam Cuſtodiã permiſit, & cùm fructus etiam vendicaret, nec monitus abſiſteret, anathemate percuſſus eſt, nec priùs abſolutus, quàm

omnia

omnia redderet. (a) Inter alia Legationis capita, quâ Joann. Cardinalis ad Philippum pulchrum functus eſt, (b) etiam illud erat: *Ne vacantium Eccleſiarum bona depilarentur:* Id verò nunquam Bonifacius tentâſſet, ſi privilegio Concilij Lugdun. crederet Principes muniri, nec iſti privilegium, ſed conſuetudinem obtendebant. Imò Philippo Audaci Galliæ imperante (qui per Legatos Cõcilio adfuerat) Regius ſenatꝰ decrevit jus Regaliæ ad decimas Eccleſiæ Conſtantienſis (urbs eſt Normandiæ) haud extendi. Alij etiam Galliæ Reges quaſi dedecori, aut conſcientiæ ſibi ducerent, ſpolijs Eccleſiarum augeri, ea plerúmque ſacris locis donabant. Et quidem Carolus VII. Ludovicus XI. Carolus VIII. Ludovicus XII. & Carolus IX. ſacræ Capellæ donârunt, qui ultimus

(a) Anno 1303. apud Raynald.

(b) Anno 1303. apud Raynald. n. 34. & Spondan. ad ann. 1302.

hanc donationem perpetuam fecit; Ludovicus XIV. tertiam iſtorum bonorum partem addixit, qui Catholicam Religionẽ amplectuntur, hæreſi abjuratâ. Ludovic. XIII. (a) Regnantis Pater revocatâ donatione ſacræ Capellæ factâ, voluit, quæ vacante Eccleſiâ provenerant, ſucceſſorib. Epiſcopis reſervari, exemplo Chriſtianiſſimo Rege digno, & in quo pietatem juxtà & Religionem venereris. Sed tribus poſt annis Ludovico XIV. adhuc minore donatio reſciſſa eſt, Oeconomi vacanti Eccleſiæ dati, omnéſque proventus Regio arbitrio, ad pia tamen opera, ſubjecti, rebus in eum ſtatum repoſitis, quem ante donationem à Carolo VII. factam obtinuerant. *Quartò.* Multò minus à Concilio Lugdunenſi conceduntur Principibus Laicis Collationes, & Inſtitutiones pleno jure Beneficiorum vacante

(a) Anno 1641.

cante Eccleſiâ. De hoc enim in Concilio altum ſilentium; nec verò ſileri debebat tanti pretij privilegium, Regulíſque diſciplinæ, & libertatis Eccleſiaſticæ, ac Concilio Oecumenico Lateranenſi ſub Calixto II. tam adverſum. Nec aliter Concilium Lugdunenſe intellexit Bonifacius VIII. in reſponſo Legatis Galliæ dato, jus videlicet nominandi, præſentandíque, non verò inſtituendi ad Regem pertinere: verba Bonifacij ſunt: *In Collationibus prabendarum duo ſunt conſideranda, jus Patronatûs, & præſentationem; Collationem verò & uſum ad Laicos nullo jure pertinere poſſe, niſi fortè miniſterialiter:* & alibi: *Quantum ad Collationem Beneficiorum ſe zelantem ſalutis Regis frequenter ejus nuntijs dixiſſe, cupere ſe, ut Rex faceret licitè, quod faciebat illicitè, quia omnia jura clamant Collationem Beneficiorum non poſſe cadere in Laicum, ita quod habeat jus & poteſtatem ſpiritualem conferendi.* (a) Et Nangis

(a) Spond. ad an. 1302.

in vita Ludovici: *Sanè in Beneficijs Eccleſiaſticis conferendis, quæ ad Patronatum ipſius pertinebant præcipuè in Eccleſijs Cathedralibus, ubi ſede vacante, ratione Cuſtodiæ Regalium ex conſuetudine pertinebat ad eum Collatio &c.* (a) Ubi vides totá Collationem Beneficiorũ revocari ad jus Patronatûs, id eſt ad jus præſentandi, non verò inſtituendi. Quo etiã modo ſunt intelligendæ Conſtitutiones Gregorij X. *Expoſuit nobis, & divinæ Gratiæ præmium.* (b) Quibus idem jus in Regibus Galliæ agnoſcitur. Cæterùm jus conferendi Beneficia, præſertim pleno jure, nunquã fuiſſe à Concilio Lugdunenſi conceſſum, illud evidenti argumento eſt, quòd motâ illis à Pontificibus lite nunquam Concilium prætulerint, ſed ſolam conſuetudinem, hâc unâ nitebantur, ut videre eſt in reſponſo Philippi Pulchri ad articulos Bonifacij, & in Philippina Conſtitu-

(a) Nanges in vita S. Ludovici. p. 445.
(b) Gregorij X. Conſtitut. de an. 1271.

tutione ejuſdē argumenti. (a) Cur verò tacerent Reges, qui omnia conquirebant, privilegium Concilij univerſalis, quod ſolum omnes rationes vincebat? nam conſuetudini multa obijci poterant, Concilio nihil.

Nihil ergo adjumenti à Concilio, quod Regaliam, Collationes præſertim Beneficiorum non tam extendi, quàm reſtringi volebat, & ideò nec univerſim Principibus permiſſum, ſed tantùm pro ijs locis, in quibus Conſuetudo prævaluerat, nam ut bene Politicus: *Sapientes quædam tolerare oportet, etiam quæ non probant, ut tranſitum ad majora faciant: quædā in tempus reijcienda, nec Principes multis añis molliter habiti ad duriora vertendi.* (b)

VII. Cæterùm nec intra terminos à Concilio præſcriptos hæsêre

(a) Preuues des libertez de l'Egliſ. Gall. ch. 16. n. 23. Philippine anno 1334.

(b) Dion. l. 52. Seneca, Ariſt. 5. Polit. Auguſt. epiſt. 18.

Principes; nam & cupido aliena libandi, & præſertim aulicorum conſilia, ſpecie obſequendi, ſuas cupiditates obvelantium limites perrupit. Concilium ut vidimus ſtatuerat, ne jus Regaliæ ubi necdum inoluerat, induceretur, ſed intra conſuetudinem ſtaret. Id aliquamdiu obſervatũ; ſed poſt non multũ temporis nullâ conſuetudinis, nullâ Concilij habitâ ratione, etiam ijs locis, ubi numquam hactenus, uſurpari cœptum; & quamvis jam à ducentis annis omnium ferè Galliæ Scriptorum una vox fuerit, aliquibus tantùm locis, non omnibus, exerceri poſſe, tentatum tamen & hoc eſt, ut ubique exerceretur, Eccleſijs ſub jugum miſſis. Præterito ſæculo quidam è Regijs miniſtris Regaliam ubíque locorum extendere aggreſſi ſunt, eorúmque conatus Canonici ſanctæ Capellæ promovebant; ipſis enim Regum do-

natione

natione vacantes fructus permittebantur: ſed in Conventu Bleſis habito (a) Clerus interceſſit, petiitq; Epiſcopos, qui olim im̃unes fuerant, relinqui priſtinæ libertati. Idem regnante Heinrico III. à Clero in Comitijs ad fanum S. Germani repetitum, ubi cum Regius Procurator hanc propoſitioně in medium protuliſſet: *Juri Regaliæ omnes cùm Epiſcopatus, tum Archiepiſcopatus obnoxios eſſe*, reſponſum eſt à Cleri Delegatis: *Duos eſſe ordines eorum, qui à Regalia immunes eſſent, videlicet, qui vel per contractus oneroſos ſe liberâſſent; vel qui ab hominum memoria nunquam illi ſubjacuiſſent; nec iſtos minùs quàm illos exemptos eſſe: nolle Clerum vel minima ex parte jus Regium delibari; quantò minùs aliquid Eccleſiarum juri detrahendum eſſe? nec Regem hoc velle juſti, rectiq; amantem.* (b) Sicque Regio Advocato ſilen-

(a) Anno 1577. (b) Anno 1583. Vide M. de Pamiers f. 40.

tium impoſitum, & ſententia pro Eccleſijs data. Galliâ bello civili ardente multa peracta ſunt Eccleſijs adverſa, quæ prudenter à Clero diſſimulata; quippe inter armorũ ſtrepitus audiri Leges non poterât; ubi pax redijt Henrico Magno & victore, & Rege, omniúmq; votis potito, querelæ iterum à Clero auditæ, juſſúque Regis expenſæ, ac tandem Edictũ in hæc verba pronuntiatum: *Non eſt voluntatis noſtræ Regaliam nobis vendicare, niſi intra eam formã, modumq; quâ nos, & Anteceſſores noſtri Reges eâ gaviſi ſunt; nec intendimus in præjudiciũ Eccleſiarũ, quæ hactenus exemptæ fuerunt, eam proferre.* (a) Huic Edicto poſt certamen, moráſque duorum annorum acceſſêre vota, (b) & confirmatio Parlamenti Regij; ſed paulò pòſt, eodémque anno, ab eodem Parlamento impugnatum eſt, quando ad Servini Regij Advocati inſtantiam pronuntiatum fuit: *Regem perinde, ac in totius Regni Ec-*

cleſias,

(a) An. 1606. (b) An. 1608. die 29. Febr.

cleſias, ita etiam in Bellicenſem recèns Coronæ unitam, jus Regaliæ obtinere: (a) Perculit hæc Declaratio Clerum Gallicanum, qui ſuas immunitates, Regiúmque Edictum unà proculcari querebatur. Henricus causâ ad ſe evocatâ unum annum ſuperſederi hoc negotio, omníq; proceſſu juſſit. Ludovicus XIII. Heinrici Edictum anno 1606 datum confirmavit, (b) juſſitque per Commiſſarios ſuos Clero exponi: *Nolle Regem fructibus vacantium Eccleſiarum gaudere niſi ijs locis, quibus præteritis retrò annis gaviſus fuerat, ſicque Henrici Patris Edicto ſtandum eſſe.* Idem Ludovicus, ut ſuprà notavimus, pari liberalitate, & Religione fructus vacantium Eccleſiarum electis Epiſcopis conſervari, donaríq; voluit. Ipſe Ludovicus Decimi tertij filius edixit: *Nolle ſe Regaliâ, & & ſimplicium Beneficiorum collatione uti,*

 niſi

(a) Bellay dans la Breſſe ann. 1608. die 24. April.
(b) Lud. XIII. conſtit. an. 1629. art. 16.

niſi ijs in locis, quæ anno 1606. Regaliæ ſubijciebantur. (a) Tandem poſt multas dilationes inſtruendæ ſuæ cauſæ Clero datas, ternæ conſtitutiones ab eodem Ludovico prodiêre, quibus tria ſtatuebantur. (b) Primò: *Omnes Eccleſias, quà Regis Imperium patet Regaliæ obnoxias eſſe; ijs tantùm exceptis, quæ titulo oneroſo libertatem redemiſſent.* Secundò: *Omnes cùm Epiſcopos, tum Archiepiſcopos, qui deinceps promoverentur poſt duos menſes à juramento fidelitatis Regi præſtito obſtrictos fore, ut hoc ipſum juramentum in acta Regiæ Pariſienſis Cameræ referri curent, petántque litteras, quibus exſpirâſſe, finitámque Regaliam Oeconomo, qui vacanti Eccleſiæ præfuerat, inſinuetur; id ſi omittant promoti, perinde, ac vacante Eccleſiâ, Regaliam duraturam.* Tertiò: *Epiſcopi verò, & Archiepiſcopi jam tum promoti, ac infulis potiti, & quietâ poſſeſſione fruentes, quique juramenta ſua, ut præfatum eſt, libris Pariſienſis Cameræ Computorum*

(a) An. 1657. die 12. April.
(b) An. 1673. & 1675. die 2. April.

torum inſcribi non fecerant, nec litteras obtinuerant ſublatæ Regaliæ; duobus menſibus poſt vulgatam hanc Declarationem, utrúmque id præſtent, aut ſi negligant, perinde ac vigente Regaliâ, & Sede vacante, omnia Beneficia ab hujusmodi Epiſcopis conferri ſolita, & aliàs Regaliæ ſubjecta, Regiæ diſpoſitionis futura, ac titulo Regaliæ impetratum iri. Hæc ſunt tria capita, quæ Regia Declaratio complectebatur, quæque claſſicum tot in Gallia turbis cecinêre, alijs Regiam voluntatem aut ſpe, aut metu ſecutis; alijs mediam viam ingreſſis, vaníſque proteſtationibus eam libertatē tuentibus, quam facto prodebant; alijs verò apertè obnixis: pauci hi quidem, & majori pretio quàm numero, præſertim acceſſu Romani Pontificis, ſed hoc ipſum veritatis indicium fuit, quæ paucis placet, cùm amantes mendacio abundent. Et planè tanta, & tam invicta ſunt argumenta, quæ Regaliam univerſim

exten-

extendi non poſſe oſtendunt ; & omnium ferè in Gallia Scriptorum votis firmata, ut poſt editum Epiſcopi Apamienſis de hoc argumento Tractatum, nemo auſus fuerit obniti, & quæ ille ſcripſerat, refutare: nec ingenia deerant, nec præmia audentibus propoſita ; ſed reverentiâ veritatis abſterriti ſunt ; cur enim nuditatem ſuam Soli exponerent, ridendi ſi prodirent ?

§ II.

Jus Regaliæ, quod hactenus in aliquibus tantùm Galliæ Eccleſijs locum habuit, non poſſe ad omnes extendi.

SUMMARIA.

I. Regalia, omnium retrò Conciliorum, ipſiúſque Galliæ teſtimonijs damnata, conſuetudine ſuſtineri

vix

vix poterat: ſaltem ubi conſuetudo non erat, etiam ante Concilium Lugdunenſe exerceri non potuiſſe, duorum Galliæ Regum exemplis, & Parlamentorum ſententijs evidenter oſtenditur.

2. Concilij Lugdunenſis Decreto Regaliæ extenſio prohibetur, ídque Gallis expetentibus.

3. Idem ex varijs Regum, & Parlamentorum Galliæ Conſtitutionibus, Arreſtíſque, & omnium ferè Gallorum teſtimonijs probatur.

4. Non eas ſolùm Eccleſias eximi, quæ titulo oneroſo libertatem redemêre, ſed omnes, quæ hactenus in poſſeſſione ſuæ libertatis fuêre, ídque Gallos ipſos fateri.

5. Parva Regum Galliæ ex Regalijs emolumenta; maxima ipſorum,

rum, & Eccleſiarum damna, Ludovici VII. & IX. egregia in hanc rem exempla.

I.

VIx aliam in tota Eccleſiaſtica hiſtoria cauſam reperias, tam evidenter, & omnium etiam Gallorum teſtimonijs probatam, imò documentis ex Regijs Archivijs depromptis, ut iſta, quam ſuſcipimus defendendam: rationibus verò tam infirmis, caſsíſque oppugnatam, ut vel ſuis Auctoribus rubori, ac ludibrio fuerint, prodiderintque inanitatem cauſæ tam levibus argumentis fultæ; cùm tamen multò maxima eſſe oportuerit, quæ omnium Canonum, Conciliorum, Regum, Doctorum, & Galliæ ipſius auctoritati opponebantur; hæc an vera ſint ex decurſu, réque ipſa intelliges. Primò igitur ea omnia produci poſſunt teſtimonia Canonum, Concilio-

rum,

rum, Epiſcoporum, Imperatorum, Regum, Auctorúmque, quæ ſuperiori paragrapho enumerata ſunt: quæque, ut vidimus ab anno 499. quo Clodovæus Catholicam Religionem amplexus eſt, uſque ad annum 1122. cùm celebratum eſt Concilium Lateranenſe ſub Calixto II. Papa (imò multò poſt illud) ſemper Regaliam damnârunt, vel potius eos abuſus, qui poſtea Regaliæ inducendæ anſam dedêre. Ea ſunt Concilia Anthiochenum, Chalcedonenſe, Nicænũ ſecundũ, Pontigonenſe, Troslejenſe, Regienſe, Aurelianenſe, Pariſienſe, Toloſanũ &c. Capitularia Caroli Calvi, Conſtitutiones Imperatorum Joañis, & Emmanuelis Comneni, Friderici, Principúmque Germaniæ, & Galliæ, Gregorij Magni, Gregorij Turonenſis, Hincmari, Flodoardi, Gerberti, & aliorum. Hi omnes locis ſuprà citatis Regaliam, ſeu potius primas

mas Regaliæ fibras penitùs execrati ſunt, tantúmque abeſt, ut eam totâ Galliâ extendi voluerint, ut ne uno quidem loco paſſi ſint, & conſuetudinem quæ obtendebatur, *ſacrilegam, deteſtandam, juri divino, humanóque contrariam* edixerint, quæ omnia ex teſtimonijs ſuprà recenſitis manifeſta ſunt; conſtat etiam quæ mens Gallicanæ Eccleſiæ tot Cōcilijs, exemplíſque expreſſa, olim fuerit; quid verò dicerent, egregij, invictíque illi Galliarum Antiſtites, ſi eam conſuetudinē, quam ne uno quidem loco dignati ſunt, jam tota Gallia dominantem cernerent? imò & pro Eccleſiæ Gallicanæ legitimo partu ſemet ferentem? Poſt Concilium Lateranenſe jam ſuperiori paragrapho oſtendi jus Regaliæ ſolâ conſuetudine, non privilegio, alióve juſto titulo ſtetiſſe, & conſuetudinem pacandæ Principum conſcientiæ, excuſandóque abuſui vix

ſuffe-

ſuffeciſſe, quod præter ipſorum Principum teſtimonia, quæ produximus, etiam innuit Marca Archiepiſcopus Pariſienſis, cujus hæc ſunt verba. *Cum autem uſus-fructus redituum Epiſcopatûs (ſi reditus feudorum excipias) & Collatio Præbendarum ex Conſuetudine adverſus Canones proficiſcerentur, optimum factu exiſtimârunt Principes, ut hujus conſuetudinis confirmationem peterent decerni in Concilio Generali Lugdunenſi.* Sed quidquid de hoc ſit, an videlicet ea conſuetudo legitima fuerit, & ſufficiens, ut Regalia exerceri tutò poſſet, illud ſaltem evidens eſt, ubi conſuetudo non erat, exerceri non potuiſſe, tunc enim omnis aberat titulus, quo Canonum tranſgreſſio Regaliam enixiſſimè prohibentium excuſari poſſet, & ideò Principes non aliter hoc jure utebantur, quàm ubi, & quando conſuetudo illud permittebat: quod duorum Galliæ Regum exemplis evidenter demon-

monſtratur. Primum eſt S. Ludovici, in cujus vita hæc Nangius : *In Beneficijs Eccleſiaſticis conferendis Deum ſemper præ oculis habebat, præſertim in Eccleſijs Cathedralibus, ubi ſede vacante ratione Cuſtodiæ Regalium ex conſuetudine pertinebat ad eum Collatio Præbendarum.* (a) Sub eodem Rege vacante Eccleſiâ Anicienſi apud Vetaunos titulo Regaliæ impetebantur tam in urbe, quàm ſuburbijs, totóque civitatis territorio jurisdictio temporalis, vectigalia, alijque proventus ejuſdem Eccleſiæ, ac etiam Beneficiorum Collationes: obſtitit Capitulum, oſtenditque, nunquam id conſuetudinis fuiſſe, ut videlicet vectigalia extra urbem, ac Beneficiorum Collationes ad Regem pertinerent, idq; recèns tentari cœptum, à deceſſu videlicet duorum Epiſcoporum, qui Eccleſiam Anicienſem ultimò gubernaverant; id verò legitimæ conſuetudini

(a) Nangius in vita S. Ludovici.

tudini inducendæ ſatis non eſſe; quippe conſueta dici non poſſe, quæ bis tantùm contigerint; ſic etiam Beneficiorum Collationes nunquã hactenus ſibi Reges vendicâſſe. His à Capitulo allegatis, probatíſque Parlamentum Pariſienſe decidit: *Eccleſiam Anicienſem libertati ſuæ relinquendã eſſe.* (a) Quam Parlamenti ſententiam S. Ludovicus ſuo Diplomate confirmavit, cujus inter alia hæc ſunt verba: *Quia per inqueſtam, quam fieri fecimus, probatum non extitit, quòd vacante Eccleſia ſupradicti nos, vel noſtri Anteceſſores domum Epiſcopalem vel forterícia alia civitatis, caſtra etiam extra civitatem, ſeu villas alias, ſed nec pedagia ullo umquã tempore habuimus extra civitatem, niſi in duabus ultimis vacationibus, vel aliquando dignitatem aliquam, aut Præbendam contulerimus; ſuper his ex nunc in perpetuum*

dictam

(a) Parlamenti Pariſienſ. arreſtum Anno 1259.

dictam Eccleſiam volumus moleſtari &c. (a) Ubi vides nec Regium Parlamentũ, nec ipſum Regem voluiſſe Regaliam ultra conſuetudinem extendi; imò Regio Procuratori onus probandi incumbebat, Regem in antiqua poſſeſſione, & conſuetudine verſari Regaliam percipiendi, nec prius admittebatur, quàm id probâſſet, ut ex allata Conſtitutione palàm eſt, & fatetur Marca, & Ruzeus in privilegio 55. (b) Exemplo, veſtigiiſque B. Ludovici Philippus Audax Ludovici filius egregiè inſtitit, cujus juſſu cum eſſet Apamijs Eccleſiæ Albienſi reſtituti ſunt fructus à Seneſchalco Carcaſinenſi obtentu Regaliæ occupati, Capitulo proclamante, id hactenus numquam eſſe

(a) Conſtitutio S. Ludov. an. 1259. menſe Julio. Ex Regeſtis Parlam. & Cameræ Computor apud Chopin: Marca. l. 8. Concord. c. 24. n. 3.

(b) Mar. l. cit. n. 2.

eſſe factũ, & ideò nec fieri poſſe: verba Arreſti (quod duos ante Conciliũ Lugdunenſe años datũ eſt) ſunt hæc: *Sabbatho poſt Aſcenſionẽ Domini reſtituta fuerunt apud Apamias, & reddita per Dominum Regem Procuratoribus Capituli Albienſis Regalia Eccleſiæ Albienſis, quæ mortuo Epiſcopo Seneſchalcus cœperat, & ſaiſinaverat ſine cauſa, cùm Dominus Rex ſuper hoc nunquam uſus fuiſſet, prout ex aliorum, & ipſius relatione fuit inventũ.* (a) Conſtat ergo etiam ante Concilium Lugdunenſe Regaliam non alibi admiſſam, exercitámque fuiſſe, quàm ubi conſuetudo vigebat. Id verò multò magis poſt Concilium Lugdunenſe obtinuit, quod tam apertum, & evidens eſt, ut nihil magis.

II. Nam Concilium ipſum quod attinet, Regaliam ibi tantùm admittit, ubi hactenus inveterata conſuetu-

E ſuetu-

(a) Arreſtum Parlam. Pariſ. anno 1272. Apud Marc. l. 8. c. 26. n. 3. de Pamiers. f. 78.

ſuetudo inoleverat; alibi verò, & præter morem eam induci ſub pœna anathematis ipſo facto incurrenda, nullâque dignitatum exceptione, enixiſſimè prohibet. Eos verò Clericos, qui ſe, ut deberent talia facientibus non opponunt, proventibus omnibus privat. Fuit hoc Concilium in Gallijs habitum, in Gallijs receptum, Regiſque Galliæ Oratoribus, ipſôq; Clero Gallicano, qui frequens aderat, non ſolùm non contradicentibus, ſed potiùs vehementer approbantibus, & ut id ſtatueretur, connitentibus; ſic enim Durandus Speculator Epiſcopus Memateñſis, qui Concilio interfuit, teſtatur: *Præſens conſtitutio*, inquiens, *fuit ad clamorem Prælatorum Franciæ, & Angliæ promulgata.* Habes hîc ergo mentem Eccleſiæ Gallicanæ in generali Concilio expreſſam, & Regaliam ad ſolam conſuetudinem reſtringentis; immeritò igitur Eccleſiæ

ſiæ Gallicanæ doctrinam jactant illi, qui hâc noſtrâ tempeſtate eam ipſam doctrinam impugnant, titulo filios, facto hoſtes profeſſi; & planè nihil invenias, quod huic Concilio opponas, nam & generale fuit, & in Gallijs habitum, & à Gallis receptum, approbatúmque, & tandem ad mentem, votúmque Gallorum pronuntiavit. Hoc ergo Concilium ſufficeret, quamvis alia deeſſent, ſed nec alia deſunt, imò abundant.

III. Año 1302. qui fuit vigeſimus octavus poſt Conciliũ Lugdunenſe Philippus Pulcher Conſtitutionem edidit, cujus hæc ſunt verba: *Quantũ ad Regalia, quæ Nos, & Prædeceſſores noſtri percipere aſſuevimus in aliquibus Eccleſijs Regni noſtri, quando eas vacare contigerit.* Idem Philippus in litteris ad Bonifacium VIII. datis: *Aliquarum Eccleſiarum, & Præbendarum collatio ad Nos jure regio pertinet.*

Anno 1303. Idem Philippus: *Nolumus*, inquit, *quod gentes noſtræ occupent Regalia Eccleſiarum Provinciæ Narbonenſis.*

Anno 1334. Philippus Valeſius in celebri ſua Conſtitutione, quam Philippinam appellant: *Cùm ab aliquibus dubitatum ſit, an jus Præbendas, Dignitates, aliáque Beneficia conferendi ad Nos pertineat, vacante videlicet Eccleſiâ, & in iis locis noſtri Regni, in quibus jus Regaliæ obtinemus.* Ordinatio cujus initiũ: Epiſcopus: *Dũ Epiſcopus alicujus Epiſcopatûs decedit, ubi Dominus Rex habet Regaliam.*

Anno *paulò ſupra* 1300. Celebris quædam Conſtitutio prodita eſt, cujus initiũ: *Dominus Rex*; In ea omnes ſpeciatim Eccleſiæ numerantur, quæ juri Regaliæ aut ſubditæ, aut exemptæ ſunt, ex qua luce clarius patebit, noluiſſe Reges univerſim, totóque Regno, ſed certis tantùm locis Regaliam extendi. Ea ſic habet: *Dominus Rex prout conſtat per antiqua ſcripta Cameræ conſuevit capere Regaliam*

liam cum vacaverit in Provincijs, quæ ſequuntur : In tota Provincia Senonenſi, & ſuffraganeis, exceptâ Diœceſi Antiſiodorenſi, in qua Decani, & Capitulum dicuntur permutationem feciſſe cum Rege : In tota Provincia Rhemenſi, exceptâ Cameracenſi : in tota Provincia Bituricenſi, excepta Lemovicenſi, Cathurcenſi, Rhutenenſi, Albienſi, Mimatenſi, Treconenſi &c. In tota Normañia habet Regale; in Provincia Auxitanenſi, & Arelatenſi, & per conſequens in tota Lingua Occitana nihil habet, in Provincia Burdigalenſi ſolùm. Verumtamen de Pictavienſi fuit computatum Anno 1306, ſed Rex per litteras ſuas totum Epiſcopo reſtitui juſſit. Et in codice manuſcripto, qui in Bibliotheca aſſervatur Reginæ Sueciæ, continétque quàm plurima manuſcripta arreſta, hæc verba prioribus adijciuntur : *Tunc conditione habitâ, quòd inquirerent diligenter, ſi Prædeceſſores Epiſcopi nunquam feciſſent homagium Regi, & ſi ſic quod recuperaretur ſuper ipſum Epiſcopum, quod ei fuerat reſtitutum.* Ubi clarè

expreſſum vides, Regij Procuratoris officium, ac munus fuiſſe, ut probaret ſtetiſſe penes Regem capiendæ Regaliæ poſſeſſionē, quam niſi probâſſet, pro Eccleſiarum libertate pronuntiabatur.

Anno 1352. Alia, & ferè ſimilis Conſtitutio condita eſt, cujus titulus: *Eccleſiæ cadentes in Regaliam*: Continétque 30. Diœceſes, nullâ tamen factâ mentione Provinciarum Aquitaniæ, Occitaniæ, Provinciæ, & Delphinatûs.

Anno 1408. & 1451. Conſtitutiones Caroli VI. & VII. *In Epiſcopatibus, in quibus Regaliæ jus habemus.*

Añō 1499. Ludovicus XII. *Omnibus noſtris Officialibus ſub pœna, quæ ſacrilegis debetur, infligenda prohibemus, ne, uſumfructum Archiepiſcopatuum, Epiſcopatuum, aliorúmque Beneficiorum occupent, in quibus jus Regaliæ non habemus.*

Anno 1606. Henricus Magnus omnes illas Regum Anteceſſorum

Conſti-

Conſtitutiones confirmat, declarátque: *Nolle ſe Regaliâ frui, niſi intra limites, modúmque à ſuis Anteceſſoribus præſcriptum, nec velle eam cum præjudicio Eccleſiarum exemptarum extendi.*

Anno 1629. Ludovicus XIII. regnantis Pater ad preces Cleri Gallicani Edictum Henrici Magni ratum vult eſſe, haberíque.

Præſertim verò Provinciã Septimanniæ fuiſſe à Regalia exemptam infinita ferè ſunt documenta, quæ apud Marcam, & Epiſcopum Apamienſem videri poſſunt. Acceſſit hæc Provincia Coronæ Gallicæ non ſimul, ſed per intervalla videlicet, ſub Ludovico VIII. Ludovico IX. & tandem plenéque ſub Philippo Audaci Regibus Galliæ: acceſſit verò eâ conditione, ut juribus ac privilegijs ſuis quæ olim acceperat, deinceps potiretur; inter illa non minimum fuit immunitas à Regalijs: hanc quamvis Principum

nonnulli turbâſſent, reſtituta tamen eſt, & in antiquum ſtatum repoſita à Raymundo, & Alfonſo Comitibus Toloſanis, & Comitiſſa Ermengarda; præſertim verò à Carolo V. Rege, *qui in omnibus Eccleſijs, & Abbatijs Septimanniæ nullã ſe Regaliã affectare profitetur.* (a) Quibus acceſsêre quàm plurima Pontificum, Regúmque Diplomata, Parlamentorum arreſta, aliæque ſententiæ, arbitramenta, tranſactiones, cõcordata, præſertim verò continua, & nunquam interciſa poſſeſſio.

Accedit omnium ferè Scriptorum, qui hoc argumentũ tractàrunt, una, eadémque ſententia idipſum confirmantium; ij ſunt: *M: le Maiſtre.* Primus Pariſienſis Parlamenti Præſes, *in c.4. Conſtitutionis, cui initium: Dum Epiſcopus.* Ubi: *Certiſſimum eſt Regem non in omnibus ſui Regni Epiſcopatibus Regaliã potiri*: quod aliquoties repetit.

Choppi-

(a) Annis 1138. 1155. & 1209.

Choppinus celebris (a) Parlamenti Advocatus: *Si à Pontificia legũ relaxatione hoc Regaliarum genus magis, quàm à Poſſeſſione ſtrictis finibus ſepta; promiſcuus hic fuiſſet, & indefinitus privilegij uſus in omnes Epiſcopatus Galliæ &c.* & infra: *quatenus Regaliarum jus in aliquibus Eccleſijs poſſeſſum, eatenus præſcriptum, quæſitumq; intelligitur.* Et alibi. (b) *In multis quidem ſacrarum Eccleſiarum finibus Galliæ, ignota ſunt, nec uſu trita Regaliarum jura.*

Rebuffus in Pariſienſi Univerſitate jurium Profeſſor celeberimus in Tractatu de Regia ad Prælaturas Nominatione: *Reges in aliquibus tantum Eccleſijs ſui Regni Beneficia conferunt titulo Regaliæ, idque ex Privilegio, & conceſſione Eccleſiæ, cùm aliàs juri communi id repugnet.*

Auctor Gloſſæ in Pragmaticam ſanctionem: *ſicut Rex Franciæ, & Rex Angliæ vendicant ſibi* (vacantibus Eccleſijs)

(a) Choppin. l. 1. de ſacra Politia.
(b) Lib. 11. Monaſticon.

ſijs) jus conferendi Beneficia *in quibuſdam Eccleſijs Cathedralibus*.

Eodem modo loquuntur Durandus Speculator; Archidiaconus; Joañes Ferault juriſconſultus Gallus; Carolus Groſſalis juriſconſultus Tholoſanus; Duarenus; Paſquier Regius Advocatus, qui adulatores aulicos eos vocat, qui jus Regaliæ ad omnes Eccleſias proferre audent. Et deníque Petrus Marca Archiepiſcopus Pariſienſ. Hi omnes, & quotquot de hoc argumento retrò temporibus ſcripſêre, unâ eâdémque voce profitentur jus Regaliæ in aliquas tantùm Eccleſias, non omnes, Regi competere. Ex quibus facilè colligas, quænam in hac re totius Eccleſiæ Gallicanæ, prout videlicet ſacris, prophaniſque ordinibus conſtat, mens, & ſententia fuerit. Quæ licèt clariſſima ſint, non deſunt tamen tergiverſationes vinci nolentibus; fruſtra enim veri-

tatem

tatem iſtis oſtendas, quam non quærunt, imò averſantur.

IV. Dicunt ergo; verũ eſſe, non omnes Eccleſias Regaliâ teneri, illas enim eximi, quæ aut ſpeciali privilegio à Regibus exemptæ ſunt, aut titulo oneroſo libertatem redemêre; iſtas immunes eſſe, nullâſq; præterea. Cæterùm quàm hæc ſint inania, & ludificandæ veritati quæſita, quis non videt? Concilium enim Lugdunenſe non aliquas tantùm, paucáſque Eccleſias Regaliæ ſubducit, quæ privilegio, aut contractu aliàs tutæ ſint, ſed omnes illas, in quibus Regalia hactenus exercita non fuit, hæ verò multò plures ſunt, quàm Privilegio affectæ. Concilij verò Lugdunenſis, & Eccleſiæ Gallicanæ, quæ illius Concilij maxima, & præcipua pars erat, eadem mens, & ſententia fuit; imò Gallorum querelis ea Conſtitutio debetur, ut ſuprà vidimus: Ipſi

Galliæ Antiſtites cùm aulæ minùs blandirentur, faſſi ſunt, non eas tantùm Eccleſias eximendas eſſe, quæ Privilegio, aut contractu aliàs tutæ ſunt; ſed omnes, quæ retrò temporibus Canonicâ, & naturali libertate gaudebant: Sic enim in Conventu ad S. Germanũ habito Henrico III. imperante Clerus loquitur: *Oportet ab onere Regaliæ primò Eccleſias eximere, quæ contractu aliquo, commutatione, alióve titulo oneroſo hanc exemptionem ſibi à Regibus paravêre. Secundò eas Eccleſias, quæ jam à tempore hominum memoriam ſuperante in poſſeſſione, & libertate ſunt, ne huic oneri ſubdantur; illæ præſertim, quæ hâc ipsâ libertate priùs gaudebant, quàm coronæ unirentur; nec veritati conſentaneum eſt, acceſſu ad coronam ſuâ libertate aut Privilegijs excidiſſe, quæ in hunc uſque diem ſemper conſervârunt.* His Cleri rationibus & ipſe Henricus aſſenſus eſt, & propoſitio Pybraci Regij Advocati eliminata. Idem fatetur Petrus

de

de Marca, cujus hæc ſunt verba: *Cùm antiqua Parlamenti arreſta jus Regium conſuetudine niti docuerit, nullámque aliam ejus aſſerendi probabilem rationem invenerint Doctores Pariſienſes, quàm vetuſtam conſuetudinem ex æquitate profectam, mirum videri non debet, ſi Reges, qui primi leges in hac materia Regalium condiderunt, ad fori uſum accommodatas, jus illud coërcuerint ad Eccleſias, in quibus receptum erat, Regem eo jure uti.* Si ergo nullo alio titulo, quàm conſuetudinis, Regalia nititur, ídque Parlamenta, Doctores Pariſienſes, ipsíque Reges agnovêre; ſequitur, ubi conſuetudo non eſt, nullum etiam eſſe titulum, rationémque Regaliam exercendi. Denique ex arreſtis, Regiiſque tabularijs, ac omnium ferè Juris conſultorum, & Advocatorum Galliæ teſtimonijs conſtat, multas Eccleſias à Regalia liberas eſſe, immunéſque, videlicet: Cameracenſem, Lemovicenſem, Cathurcenſem,

Ruthenenſem, Albienſem, Mimatenſem, Maclovienſem, Trecorenſem, Auxitanenſem, Arelatenſem, omnéſque inſuper Eccleſias Provinciarum Septimanniæ, Provinciæ, Delphinatûs, Aquitaniæ, aliáſque recentibus victorijs Galliæ adjectas, de quibus *vide Marcam l. 8. à cap. 26. & Epiſcopum Apamienſem in Tractatu Regaliæ à f. 86.* Has inquam omnes immunes fuiſſe conſtat, liberáſque, ſive jam contractui oneroſo, ſive antiquæ poſſeſſioni, ac Concilio Lugdunenſi tribuas: ſi ergo, quocunque tandem titulo, liberæ ſunt, quâ, rogo, æquitate gravari poſſunt, & jugo ſubdi nunquam accepto? ſit contractus, ſit quidquid velis, tantùm ne ſerviant; quamquam, ut dixi, nec privilegium, nec contractus ſit, ſed Eccleſijs innata, & à Canonibus, præſertim verò Concilio Lugdunenſi ſancita libertas. Enim verò ſi quis attentè conſideret, quid Rega-

liæ extenſio ex una parte lucri, ex alia verò incomodi Regibus afferat, mirabitur tanto illam ardore, conatúque quæſitam eſſe. Emolumenta, quæ ex ea proveniunt, ſi magnificentiam, opéſque Regum Galliæ ſpectes, vix guttam addunt ingenti pelago; præterquàm, quòd eorum Majeſtate indignum credas, ſi Eccleſiarum ſpolijs onuſti incedant, quas olim augere conſueverant. Et quamvis moderni Regis pietate factum ſit, ut modeſtiſſimè illis utatur, tertiâ eorum parte Neophytis adſcriptâ; quis nobis tamen pollicetur, foribus ſemel apertis, eandẽ ſemper poſteris Regibus & moderationem, & pietatem fore, & non potiùs in Regium ærarium, communémque alveum, etiam hunc rivulum decurſurum, ſacrâ pecuniâ in prophanos uſus abſumptâ? nam & hic ſemper genius abuſibus fuit, ut faciem honeſtate velarent, lentéq;

procederent, modeſtiſſimis initijs, ſed lugendo fine. Et quamvis hæc omnia deſint, finis ſaltem ſacrarum fundationum pervertitur, quas eſſe inviolatas decet; & poteſtas, ac adminiſtratio Epiſcopis debita, in Reges transfertur: & quis credat oblationes ex alieno Deo placere? maximè in Regibus, qui proprijs abundant? Idem, multóque magis in Collationibus Beneficiorum locum habet. Olim cùm Reges Beneficia nulla conferrent, excuſari, aut ſaltem ferri poterant, ſi etiam hujus juris exercendi aliquâ cupiditate tangebantur: nunc verò poſt Concordata, quando præter tot inferioris Ordinis Beneficia, quæ varijs ex titulis donant, omnes Prælaturæ, omnéſque Epiſcopatus, & Archiepiſcopatus ex Regum voto, & nominatione conferuntur, vix aliud ſupereſt, quod optare debeant: enim verò Canonicatus, aliaque mi-

noris

noris numeri Sacerdotia vix punctum afferunt, tot alia, tantiq; momenti poſſidentibus; cùm tamen ex alia parte Principis conſcientiam magnopere gravent, nec minori damno Eccleſias afficiant. Si Canonicatuum, aliarúmque Dignitatum, & Beneficiorũ collatio ex ſolius Principis voto, arbitrióq; penderet, extra periculum res eſſet; illos quippe nec lucri captandi, nec aliæ, ſordidæque cupiditates tangunt, quas in privatis miniſtris reperias: iſtis ergo vacuas dignitates implendi tota cura committitur, Principe in alia, & majora intento; hinc eſt, dum iſti referunt, orant, ſupplicántque, & illos Principi offerunt, quos non Eccleſijs utiles, ſed ſibi, ſuíſque putant; Sacerdotia interim indignis imeritíſque donari; aut potiùs vendi, quíque nil minùs cordi habent, quàm ut in Eccleſijs ſuis reſideant, ut oculis ſubditorum virtu-

virtutum exempla proponant, quos potiùs vitæ, morúmque licentiâ, & perverſitate Clericis indignâ offendunt. Tantóque id pejus, ſi Eccleſiæ procul abſunt; tunc enim ijs, qui digni eſſent, præteritis, ſuccedunt aulæ aſſueti, mutántque Beneficia recèns accepta, aut etiam reſignant, penſionibus egregiè impoſitis; quippe non tam illis Eccleſiarum, quàm lucri, ac proventuum cura eſt, animarum interim pretio, ac pauperum patrimonijs contra fundatorum intentiones in delitias conſumptis. Obſident aulam Sacerdotum, & ambientium greges, non tam meritis, quàm pretio, gratiáque Sacerdotia capturi; ij verò, qui meritis quidem, ſed non patrocinijs, aut ære abundant, in obſcuro ſunt, laténtque, nec ulla virtutes conſequendi cura eſt deſperatione præmiorum. Illi ipſi, quos Eccleſiaſtici, Laicíque Patroni nominâ-

runt, aut expenſarum, aut litium metu, aut etiam tædio itinerum (quippe Pariſijs tantùm de Regalijs diſceptatur) cauſam etſi juſtiſſimam ijs deſerunt, qui plus gratiâ, potentiâque in aula valent; unde Eccleſias indignis tandem repleri neceſſe eſt; quippe ex Canonicatu etiam ad Epiſcopatus, altioréſque cathedras ijſdem artibus eniti in promptu eſt. Conſtat ergo parum quidem emolumenti ex Regalia Principi provenire, multùm tamen periculi, multúmque damni, tantóque amplius, quantò illa magis dilatatur; ut prudenter à Marca Archiepiſcopo Pariſienſi dictum ſit: *Tanti non eſſe Præbendarum iſtarum Collationem, ut ejus etiam in loca, in quibus à Chriſto nato nunquam exercita eſt proferendæ ſtudio, antiquas Regni leges, Conciliorúmque Decreta ſubverti neceſſe ſit.*

Qua in re ſunt etiam æternæ memoriæ digna Ludovici VII. & IX. Regum

Regum Galliæ exempla. Cùm enim huic inſtituendi Paſtores à Pontifice poteſtas facta fuiſſet, ad idque Legatus Româ rediens Diploma protuliſſet: *Quòd mea, inquit, negotia Romæ ſtrenuè obieris, laudo: quòd mihi à Pontifice munus hoc retuleris non probo: intelligo enim, quanto cum periculo animæ meæ, & Regni id ſuſciperem*: ac protinus in ignē Diploma projecit. De eodem beato Rege narratur, noluiſſe Collationibus Sacerdotiorum ſe immiſcere: *Sat mihi eſt*, inquiebat, *coram Deo de temporalibus mihi creditis, non etiam ſpiritualibus, rationem reddere.* De Ludovico VII. hæc habet Thomas Walſinghanus: *Reverſus Ludovicus junior de Hieroſolymitana contra Saracenos expeditione, cùm quidā Clericus Româ papale privilegiū attuliſſet, quo in omni Eccleſia cathedrali ſui Regni, jus conferendi primam vacaturam cum cunctis fructibus medio tempore provenientibus, continebatur, cōfeſtim concluſit litteras, dicēs: Malo illas hîc comburere, quàm ſi propter illas in*

las in inferno comburerer. Hæc Regum Galliæ olim exempla, vocéſque fuerunt, à quibus quàm aliena ſint ſenſa, quæ regnanti Ludovico inſpirare aliqui conantur, nemo non videt. Rationes verò quibus id agunt, tam ſunt exiles, vanæque, ut mirum ſit, ijs ipſis, qui eas producunt, pudori non eſſe: enim verò cupiditas aulam demerendi, ſuprà pudorem, & veritatem fuit, id poſteà videbimus; nunc in D. Thoma Cantuarienſi, ideam, exemplárque Eccleſiaſticæ libertatis proponemus, in quo Conſtantiam, fortitudinem, candorémque animi videre, & imitari liceat, aliáſque virtutes ſacerdote dignas, omni quidem adulatione, & fuco liberas; reverentiæ tamen in Reges ſuos, amoríſque plenas; & ex quibus intelligas, quid Epiſcopi Deo, quid Principi debeant, tantóque aptius præſenti cauſæ hæc digreſſio conveniet, quòd D. Thomæ pugnan-

pugnandi, vincendíque argumentnm Regalia fuit, hæc Martyrem fecit; ut mirari non debeas, ſi eam cauſam nos calamo, & atramento tuemur, quas ille tormentis, & ſanguine; hæc ſunt præmia, & ſigilla veritatis: nec alio diſcrimine verum à falſo Paſtore diſtinguas, quàm quòd iſte fugâ, ille pugnâ probatur: *Mercenarius,* inquit Chriſtus, *& qui non eſt Paſtor, cujus non ſunt oves propria, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit, & lupus rapit, & diſpergit oves:* in quem locum eleganter S. Gregorius: *Mercenarius quidem eſt, qui locum quidem Paſtoris tenet, ſed lucra animarum non quærit, terrenis honoribus inbiat, temporalibus lucris paſcitur, impensâ ſibi honoris reverentiâ lætatur. Hic videt lupum venientem, quia tranquillitatis tempore plerúmq; ad gregis cuſtodiam ſicut verus Paſtor, ita etiam Mercenarius ſtare videtur, ſed lupus veniens indicat, quo quiſq; animo ſuper gregis cuſtodiam ſtabat. Lupus enim ſuper oves*

venit, cùm quilibet injuſtus, & raptor fideles quoſque, atque humiles opprimit; ſed is, qui Paſtor eſſe videbatur, & non erat, relinquit oves, & fugit, quia dum ſibi ab eo periculum metuit, reſiſtere ejus injuſtitiæ non præſumit; fugit verò non mutando locum, ſed ſubtrahendo ſolatiū: fugit, quia injuſtitiam vidit, & tacuit: fugit, quia ſe ſub ſilentio abſcondit, quibus bene per Prophetam dicitur: Non aſcendiſtis ex adverſo, nec oppoſuiſtis murum pro domo Iſraël, ut ſtaretis in prælio in die Domini. (a)

§ III.

Certamen contra Regaliam à S. Thoma Cantuarienſi Archiepiſcopo ſuſceptum, aliiſque in ſimili cauſa laborantibus, propoſitum.

SUMMARIA.

1. *Regibus ſuis & reverentiam, & libertatem Paſtores debent.*

(a) Ezech. 13.

2. S. Thomas Archiepiſcopus Regaliæ abuſus impugnat, & hæc ei necis cauſa: ejus in aula mores: electio in Archiepiſcopum, & Sanctitas.

3. Regem offendit, & quas ob cauſas?

4. Subſcribit Clarendunæ Regijs conſuetudinib. & quare? pænitétq;.

5. Noranthunæ cum Regijs confligit.

6. Fuga, exilium, pericula, & epiſtolæ ad Alexandrum Papam.

7. Alexander Henrici Legatos Senonis audit, & paulò pòſt S. Archiepiſcopum, qui cauſam in ſacro Conſiſtorio dicit, poſteà reſignat.

8. Pontiniaci Monachum agit, & ab Henrico pellitur: Schiſma Henrici, & ab Alexandro Legati.

9. Regem convenit, orátque, nec tamen placat, & quam ob cauſam? Cum Galliæ Rege in gratiam redit. Et quas ob cauſas aſſentiri Regi non potuit?

10. Alij ab Alexandro in Angliã Legati, ſed nullo effectu. Sanctus Henricum convenit, nec tamen flectit: tandem Alexandri Legatis Rex cedit.

11. Pax cum Archiepiſcopo inita. S. Thomas redit in Angliam omnium aggratulatione. Novæ ab Archiepiſcopo Eboracenſi turbæ: Regis querelæ, & ſecuta S. Archiepiſcopi cædes.

12. Legati ab Alexandro ad inquirendum in cædis auctores. Regis pœnitentia, ac tandẽ mors. Laudata D. Thomæ, & Alexandri Pontificis conſtantia.

I.

DUas Epiſcopi perſonas ſuſtinent, Paſtoris videlicet, ſubditique, ex quibus duæ obligationes æquè proveniunt; altera, quæ Deum; altera, quæ Principem ſpectat, utrúmque debent. Si enim Dei quidem, Eccleſiæque cauſam agant, ut impetu non ratione ferantur, Majeſtate Principis contemptâ, aut etiam neglectâ, indigniſque modis provocatâ; non tam ea pietas, aut religio fuerit, quàm potiùs immoderantia, æſtúſque animi ſibi malè imperantis, ac irâ concitati ratione ſubmotâ: nec enim omnis calor vitalis eſt; aliquis ex morbo, febrique provenit. Qui verò omnia Principi concedat, ac etiam erranti obſequatur, is planè nec Epiſcopum ſe, nec Paſtorem meminit; quippe pereuntem videt, ſilétque, & tamen revocare poterat præcipitio oſtenſo;

cùm enim non voluntate, & propoſito Principes delinquant, in Eccleſias præſertim; ſed aut errore, aut conſilijs inducti, nullâ re magis curari, pervertíque poſſunt, quàm aut nudatâ, aut ſuppreſsâ veritate. Nec alios reperies minoris in Reges ſuos fidei, quàm, qui perpetuis adulationibus eos demulcent; ſpe enim, & quæſtu ducuntur, non eorum obſequio, & reverentiâ; quòd ſi præmia ſubmoveas, aut aliunde majora oſtententur, eâdem facilitate, quâ Deum, & conſcientiam, etiam Principem exuent; Sirenes in cantum æquè, & naufragium paratæ.

II. Unam ex præcipuis cauſis, quæ S. Thomæ Cantuarienſi exilium, mortémque attulit, Regaliam fuiſſe, certùm eſt, Henrico II. Angliæ Rege, fructus vacantium Eccleſiarum uſurpante, novâſque electiones, quò diutiùs frui poſſet, in longum trahente, quem abuſum cùm

S. Thomas non ferret, gratiâ, & vitâ excidit. (a)

Anno 1162. ex Regni Cancellario ad Archiepiſcopatum Eccleſiæ Cantuarienſis provectus eſt. Florebat tunc temporis eximiâ Regis ſui gratiâ; quippe morum venuſtate, ingenio ſerijs æquè, ac jocis prompto; litterarum, Juris præſertim, inſigni peritiâ; memoriâ omnium, quæ ſemel legiſſet, audiſſetque, tenaci; præcipuâ deniq; in Principe fide, & induſtriâ omnium laborum victrice ſibi aulam devinxerat; acceſſerant alia, in Clerico quidem haud comendanda, ſed tamen Principi chara, luxus videlicet domeſticæ ſupellectilis, veſtitus apparatior, & propè pompam; convivia magnificè inſtructa, famulantium copia, mores ad Regis genium compoſiti, ac ideò grati, & denique quidquid vani-

(a) Vide vitâ S. Th. c. 15. & epiſt. 169. & ibid. in libello conſuetud. c. 12. Wilhelmus Briton. l. 8. Philippid.

vanitatem redolet; ſed, quod in aulico mireris, præcipuâ, intactâque caſtitate, & amorum rudi: altâ nocte, qui eum obſervabant, cùm crederent formoſiſſimæ cujuſdam, ac olim Regi perdilectæ, amplexibus frui (nam iſtum donis, ac blanditijs captabat) genibus nixum, & inter preces ſomno, ac fatigatione oppreſſum reperere. Hâc ergo vanitatis juxta, & virtutum mixturâ Regem ſibi, Clerumque devinxit, omniumque Epiſcoporum votis, qui Londinum convenerant, Archiepiſcopatum meruit, Monachis tantùm, qui Eccleſiam Cantuarienſem obtinebant, adverſantibus; (a) quippe, & hominis luxum, & potentiam Regis favore ſubnixam, infeſtamque Eccleſijs metuebant, ſed eventus aliorum ſpes, aliorum metus fefellit; ipſe tamen omnium acerrimè hanc dignitatem repulit,

 & Re-

(a) Vide Heribert. in vitâ c. 6.

& Rege ad omnia, quæ objectabat, immoto, certamini præludens: (a) *Scio*, inquit, *quia ſi Chriſto diſponente ſic acciderit, citiſſimè animum auferes à me, & gratia, quæ inter nos tanta eſt, in atrociſſimum odium convertetur. Novi enim te nonnulla exacturum, & in Eccleſiaſticis te jam multa præſumere, quæ ego animo ſuſtinere non poſſum.* Ubi vides, cùm Cancellarium ageret, jam tum præſenſiſſe tempeſtatem, & ventis, quos Regia cupiditas excitabat, obluctari ſolitum, vinci tamen ſe ferebat, gratiæ, & potentiæ anxius, Regíq; obſequebatur invitâ conſcientiâ, quæ cauſa eſt Joañi Saresberienſi (b) ut eum *miniſtrum iniquitatis* appellet. Sed animum cum aula mutavit; quamquàm, & in aula invitum ſe teneri, honeſtúmque exitum proſpicere, ſæpè amicis ſuis inter lacrymas profeſſus eſt. (c) Sacris potitus cenſorem ſibi, obſervatorémque poſuit,

(a) Heribert. in vita c. 6. (b) Joan. Saresb. ep. 140. (c) Joan. Saresb. in vit. c. 5.

ſuit, à quo, quid Archiepiſcopum dedeceret, hominéſque offenderet, moneretur: veſtis intima cilicium, & poſt hoc Monachi habitus; (a) (audierat enim, quotquot ſine hac veſte cathedrá Cantuarienſ. inſediſſent, infelici morte ſublatos) ac demũ ſerica, & quæ Antiſtitẽ deceret. Canonũ, Legúmq; ardentius, quàm par eſſet, ſtudium, dehortante per litteras Saresberienſi, cujus hæc verba: (b) *Proſunt quidem leges, & Canones, ſed mihi credite, quia nunc non erit his opus: non hoc iſta ſibi poſcit ſpectacula tempus: mallem vos Pſalmos ruminare, & B. Gregorij Morales libros revolvere, quàm Scholaſtico more Philoſophari.* Profecit monitio, adjecítque animum ſacris Scripturæ ſtudijs; has nocti, has menſæ, ac etiam itineri miſcebat; plerúmque cùm iter ageret, ab itinere divertens, ut vel Scripturas legeret, vel cum alio conferret;

(a) Barõ. ad an. 1162. n. 21. & Spond. ibid.
(b) Saresber. epiſt. 31

menſæ perpetua lectio; nocte intempeſtâ pſalmos canere; poſt cantum tredecim pauperibus menſa ſternebatur, præcinctus ipſe miniſtrum agere, pedibus advolvi, aquâ juxtà, lacrymáſque affundere: ſequebatur largitio quaternis in ſingulos argenteis: tum brevis, & delibatus ſomnus, poſt quem ſacri codices, & cœleſtium meditatio in tertiam diei horam producta, nullis interim admiſſis, qui obſtreperent, prophaniſque negotijs mentem turbarent. A tertia ſacris operabatur, nec tamen quotidie, quòd ſe indignum, imparatúmque crederet: tanta verò ſacra peragenti vis lacrymarum, ut plures gemitus, quàm verba eſſent. Diei nonâ menſæ aſſidebat, lautæ quidem, & Regio miniſtro dignæ, ſed quam præ dapibus lectio condiebat, & eruditorũ, qui magno numero admittebantur, ſermocinatio; reli-

quam diem negotia occupabant: munerum perpetuus contemptus, nec ei tantùm, ſed aulæ toti, quam copioſam alebat. Nonnemo cùm negotij cauſa in Palatio eſſet, & ſolemni, receptóque more nunc hos, nunc illos auro tentaret, omnibus reſpuentibus: *Curiam*, inquit, *pluſquàm auream inveni, quæ non ſolùm poſt aurum non abijt, ſed aurum abjicit, ſpernit, & calcat.* Summa, & profuſa liberalitas, in pauperes præſertim, quibus terna indies convivia, intempeſtâ videlicet nocte, ſub auroram, meridiémque. Hæc neceſſariò commemoranda duxi, ut & ſanctum fuiſſe memineris, quem pro aris confligantem videbis, & tamen mundi, aulæque gnarum, nec ex eorum numero, qui ſanctitatem quidem colunt, ſed rudem, agreſtémq; & ideò ſæculi noſtri morib⁹ haud gratam. Vix annus fluxerat, cùm prima odiorũ initia proruperé,

parvis quidem momentis ducta, ſed ſemper majora, ac tandẽ implacata.

III. Cauſæ indignationis iſtæ. *Quòd officium Cancellariæ abdicâſſet, quippe viribus vix ſacræ Præfecturæ paribus: quòd vacantium Eccleſiarum fructus, qui inveterato jam more fiſco addicebantur, non Regi, ſed Eccleſiæ deberi diceret: quòd Clericos ſcelerum compertos Regijs Magiſtratibus tradi nollet, punirétque quidem, ſed mitiùs, quàm Regi placeret: quòd agros, ditionéſque Eccleſiæ ab Anteceſſoribus alienatas, oblatis pretijs repeteret, hinc potentiorum odia, clã quidem habita, ſed occaſioni, & vindictæ intenta: quòd Regi, an Regias conſuetudines obſervare vellet? petenti; velle ſe reſpondit, ſed ſalvo ordine ſuo: quam formulam cum captioſam Rex diceret, & illuſionibus aptam*, nunquam ut ab ea recederet, moveri potuit, idémque omnium Epiſcoporum ſenſus, votúmque fuit, tanto magis commoto, infenſóque Rege, quòd conſpiratio videretur, nec ferre poſſet Archiepiſcopum tot

titulis devinctum ſibi adverſari. Accedebat indoles Regis mari ſimilis, quo pacato, placidóque nihil blandius, nihil immitius turbato. Audi Petrum Bleſenſem: (a) *Agnus eſt, dum pacati eſt animi; leo verò, aut leone truculentior, dum vehementius excandeſcit: oculi ejus orbiculati ſunt, dum pacati eſt animi, columbini & ſimplices; ſed in ira, & turbatione cordis quaſi ſcintillantes ignem, & in impetu fulminantes.* Sed nihil æquè ut adulatorum peſtes Regis animũ inflamabant: nam velut Regiæ dignitatis anxij, ſuperciliũ, faſtum, duritiémq; Archiepiſcopi incuſabant, à quo niſi ſibique, ſuíſq; provideret, eum demum futurũ eſſe Regem dicebant, quẽ Clerus eligeret, & quádiu Archiepiſcopo placeret. (b)

IV. Rex ergo certus Archiepiſcopum aut vincere, aut perdere, Clarendunam conventum indicit, quo Epiſcopi, Regníque Magnates

(a) Petrus Bleſ. epiſt. 66. & 75.
(b) Joan. Sareſb. in vita c. 24.

magno numero confluxère. Omnes Archiepiſcopo extrema præcinebant, Rege videlicet, recenti irâ flagrante, alijs omnibus metu exterritis, paratíſque obſequi; nec ipſe alio animo palatium, quàm aream certamini, & victimæ dicatam ingreſſus eſt. Petebat Rex, inſtabátq; , ut Epiſcopi explerent, quæ polliciti eſſent, Regias videlicet conſuetudines obſervare, eáſque bonâ fide, nec additâ illâ formulâ *Salvo Ordine noſtro*: hanc enim captionis plenam eſſe, & ludificandi gratiâ quæſitam: hoc ipſum Oxoniæ ab Epiſcopis, & Thoma promiſſum, nec fidem ſemel obſtrictam laxari poſſe, niſi promittentium, Regíſque dedecore: nihil aliud à ſe poſci, quàm quæ majoribus ſuis præſtita, quæ uſu invaluerint, quæ Sacerdotium juxtà, Regnúmque conſocient. Hæc à Rege petebantur, ſed imperantis potiùs, quàm poſtulantis modo; aderant

minæ, flagránſque vultus animi index, & denique rationes in ſpeciem adornatæ, ne metuere Epiſcopos, vincique puderet. Jam plerique inclinabant, invicto tantùm, & obluctante Archiepiſcopo: hunc ergo trepidi juxtà, indignantéſque, & ejus potiùs periculo, quàm ſuo anxij circumſtant, oſtendúntque: *Nihil novi à Rege, antiqua tantùm poſtulari: ſi conſuetudines illæ, quarum obſervantia ab Epiſcopis peteretur, iniquæ dici poſſent, tunc dici debuiſſe, cùm primùm inductæ ſunt; nunc verò beneficio temporis, & tolerantiâ Pontificum, vitium ſi quod habebant, exuiſſe in morem, uſúmque receptas: quis neſciat leges ab Eccleſia conditas, uſu, & conſuetudine oblitterari? quis credat tot in Anglia Antiſtites, doctrinâ, & pietate eximios, in eas conſuetudines fuiſſe conſenſuros, ſi iniquas credidiſſent? num ergo oculos eis, ut abuſum viderent, defuiſſe, aut conſcientiam, ut probarent? Eorum igitur exempla meritò Cantuarienſem imitari poſſe recèns ab au-*

la in Eccleſiam tranſlatum; juveni, rerumq; inexperto imitanda ſenum exempla eſſe, non corrigenda: tutiùs per aliena veſtigia, tritáſque vias incedi, quàm per novas, occultáſque; excuſari errores poſſe, veniámque mereri auctoritate majorum nixos. Omniũ ab Eccleſia conditarum legum; quietem Reipublicæ, & pacem pro ſcopo eſſe: quiete ergo periclitante, meritò leges aboleri, veluti fini ſuo inutiles, noxiáſque: nam & remedia ceſſare, cùm incipiunt ſanitatem conficere. Inſtare Regem juventâ, victorijs, Beneficijs in Alexandrum Pontificem, ipſúmque Archiepiſcopum, & denique omnium penè votis ferocem; ingentem Epiſcopis, Eccleſiíſque, imò Regno toti tempeſtatem imminere. dandum aliquid tempori eſſe; nam & Eccleſiæ leges multò ex levioribus cauſis ſolvi poſſe, imò ſolere: Regem ut impotentis iræ, ita brevis eſſe, nec obſtinatæ; hæc ubi reſederit, exorari illum poſſe, & melioribus imbui, quæ modò non admittat obſtrepente irâ; ſic Petrum Apoſtolorum Principem mitigandis Judæis eorum ſacra, ritúſque prætuliſſe;

Pau-

Paulum verò Timotheo circumciſo, votiſque ex Nazaræorum more conceptis, Judæis Judæum factum eſſe, ut Judæos lucrifaceret: Deum ipſum, qui tamen artificijs non egeat, libello repudij duritiam Judæorum mederi voluiſſe; quid ergo dubitaret Archiepiſcopus Canonum ſeveritatem laxare, & Apoſtolorum, Deíque exemplis niti tot urgentibus malis, & indulgentiam inclamantibus? Quid Angliam, quid orbem totum dicturum eſſe, ſi unius duritiâ tot malis Angliam inundari, tot lacrymis, exilijs, & cædibus viderit? Ipsũ Alexandrum Pontificem, ſi Angliæ adeſſet, mitiora ſuaſurum, & tempori conducentia, more videlicet prudentis Imperatoris deditionem ſuadentis hoſte jam irrumpente, & incendia, prædámque minante: totam ergo Angliam unius Archiepiſcopi arbitrio, nutúq; ſtare, ſervari obſequio poſſe, inclementiâ perituram. Hæ omnium ferè Epiſcoporum voces, precéſque erant, quibus & gemitus, & lacrymæ admixtæ, pleríſque etiam ad genua provolutis. Diu immotum pulſavêre, & fle-

& flecti neſcium: molliri tandem & paulatim cœpit, illud præſertim aliàs impavidum feriebat, quòd tot alios Antiſtites involui ſecum videret; ergo ſui ſecurus, alienâ calamitate victus eſt: Richardus templariorum Magiſter bis eum aggreſſus, repulſúsque, tandem inflexit, luctu Epiſcoporum, extrema formidantium ante oculos poſito. Ceſſit ergo; Regem adijt, ſubſcripſit, juravitque, omiſſa etiam illa verba Regi exoſa, *Salvo Ordine noſtro*, quorū loco hæc poſita: *Bonâ fide ſervabo, &c.* (a) Reddita aulæ ſerenitas, ſed brevi gaudio. Beato igitur Thomâ juramento obſtricto, cœptæ ſcribi conſuetudines, palámque edi, ſed multò à miniſtris auctæ, alijs videlicet Regis gratiam captantibus, alijs novam litibus materiam quærentibus: prævidebant enim numquam tam iniquis conditionibus ſanctum aſſen-

(a) Vide Wilhelm. in vita c. 21.

aſſenſurum, lapſurumq; Regis gratiâ, quod æmulis gratum, quæſitumique: & facilè fuit utrumque fallere, Rege juvene, ignaróq;, quænam illæ antiquæ conſuetudines eſſent, & quæ dolo oppoſitæ; beato verò Thomâ nuper inſulis admoto, & aulæ magis, quàm Eccleſiæ, iſtiuſque jurium perito: ita Wilhelmus in vita teſtatur. (a) Capita earum conſuetudinum hæc erant: *Cauſas præſentationum, ac etiam Eccleſiarum quando inter ſolos Clericos agitantur, miniſtri Regij cognoſcant, decidántq;. Clerici cujuſcunque rei accuſati, & conventi Regijs tribunalibus ſe ſiſtent, illic reſponſuri. Nemo ex Regijs miniſtris anathemate, aut interdicto, alijſq; cenſuris feriatur, niſi prius ejus cauſa apud Regẽ finitâ. Ab Epiſcopis ad Archiepiſcopũ, ab iſto ad Regẽ appellabitur; Rex Archiepiſcopo finem cauſæ remittet, nec præter Regis aſſenſũ alia provocatio admittetur. Cùm Epiſcopatus, Archiepiſcopatus, Abba-*

(a) Wilhelm. in Quadrip. c. 21.

Abbatiæ, vel Prioratus vacaverint, Rex interim proventus omnes recipiet; Electio verò non niſi ex Regis aſſenſu, eorúmque conſilijs, quos Rex deſtinaverit, procedet, nec alibi, quàm in Palatio fiet, ibíque electus homagium Regi velut Domino ligio de vita, membris, & honore temporali præſtabit, ſalvo tamen Ordine ſuo. Hæ ſunt fatales illæ conſuetudines, tot in Anglia malorum faces, & quas poſteà Alexander Pontifex damnavit. Rex in publico conventu legi illas voluit, muniríque Epiſcoporum ſigillis; jam enim ſubſcripſerant. Ingemuit Archiepiſcopus, tam inſolentibus poſtulatis: diſſimulato tamen utcunque, preſſóque dolore, inducias petijt; *Rem quippe tanti momenti feſtinari haud debere, collaturum cum Epiſcopis, poſteà reſponſurum.* Nec abnuit Rex. Cantuarienſi ex palatio domum regreſſo, varij à domeſticis ſermones, alijs, quòd tempori ceſſiſſet, laudantibus, alijs, & pleriſque conniven-

tiam damnantibus: inter quos, qui Crucem Archiepiſcopo præferebat, quid tacitus ſubmurmuraret, ſecúmque volveret, interrogatus: Indignor, inquit, triſtórque, fatalem hunc tibi, & infelicem diem luxiſſe, quo animam æquè, famámque perdidiſti: impio Regis chirographo ſubſcripſiſti, & ne teſtis flagitio deeſſet, Deum inſuper juraſti; duplici delicto reus, & quòd Eccleſiam prodideris, & proditionem quòd juramento firmaveris; timebas quippe tam egregium facinus æternum haud fore, niſi juramento ſanciretur! (a) Multum tibi Eccleſiæ debent, non languidè tantùm defenſæ, ſed etiam hoſti deſertæ, ſic nimirum Anſelmus, ſic Lanfrancus pugnârunt, quorum tu cathedram, non virtutem occupaſti. Mittes ergo in poſteros funeſtum exemplum, & quotquot turpe obſequium, aut metus vincet, te auctorem jactabunt,

(a) V. Alan. in vita c. 22.

bunt, Thomam, dicent, imitamur, quoties cadent. Concuſſerunt Archiepiſcopum hæ voces, alias quod fecerat pavidè cogitantem; ſuſpiravit, ingemuit, cathedram, aramq; relinquere agitavit, ſacrificio abſtinuit, ſolitudine elegit, & cùm nullũ mœrori finem, aut levamentum inveniret, Pontifici Alexandro, qui tunc Senonis agebat nuntios, & litteras miſit, pœnitentiæ, doloriſq; plenas. Benignè à Pontifice reſponſum; qui & ſolatium adhibuit, & culpam excuſavit parendi neceſſitate; nec abſtinere Altari voluit: non remedia ægro fugienda, ſed paranda, aciem potiùs repeteret, pugnámque inſtauraret, nullâ re magis fugæ dedecus compenſari, quàm pugnando, vincendóque; ſi quid verò conſcientiam gravaret, confeſſione deponeret, ſe quoque Apoſtolicâ Authoritate indulgentiam delicto dare. (a) Paruit,

(a) Alex. III. PP. l. 1. epiſt. 26.

Paruit conſilio Cantuarienſis, & longâ tergiverſatione Regem morabatur. Hic tantò graviùs indignari, & vindictam palàm moliri, adeò ut Archiepiſcopi ſanguinem quæri paſſim jactaretur. Scriptæ ab eodem Rege ad Pontificem litteræ, quibus & conſuetudines Clarendunæ editas probari rogabat, & Legationem Angliæ Cantuarienſi credi ſolitam in Eboracenſem transferri. Conſuetudines negavit Alexander probari ullo modo poſſe, quippe libertati Eccleſiarum fatales: (a) Legationem Eboracenſi conceſſit, excepto tamen Cantuarienſi Archiepiſcopo, ejúſque Eccleſiâ, quam nolebat Eboracenſi ſubjectam; quo & Regem luſit, offendítque, Thomam Eboracenſis auxilio perdere volentem: nec minùs ipſe S. Thomas ſe ab Alexandro nullâ ſui culpâ deſeri

(a) Vide. S. Th. epiſt. 47. ad Gratian. & l. 1. epiſt. 164. & 178. & 165. & l. 5. epiſt. 20. 21. 24. 25. & l. 2. epiſt. 46.

deſeri, æmulóque poſtponi ægerrimè ferebat, credebátq; animos hoſtibus ſuis addi, Pontifice illis non tantùm non obnitente, ſed etiam propitio: ſed prudenter Alexander Regem molliùs habuerat, à quo plus Eccleſiæ periculi, damníque; nec propterea Epiſcopos ab obedientia, quam Cantuarienſi debebant, exemptos voluit, ut ex ejus litteris patet. (a) Inter alia, quæ ad Regem ſcripſit, hæc digna memoratu: *Si te in aliquo futurum judicium terret, aut præmiorum in æterna requie corona te delectat, veritatem, quæ Deus eſt, juſtitiam colere, jus ſuum cuique tribuere, negotia Eccleſiaſtica, & præſertim criminalia, quæ de læſione fidei, vel juramenti emergunt, cauſas ſuper rebus, & poſſeſſionibus perſonarum Eccleſiaſticarum tractanda relinquere; Regnum, & Sacerdotium non confundere, non adeò Serenitatem tuam deceret, quàm etiam expediret. Si autem univerſa, quæ in uſus tuos.*

(a) Alex. epiſt. l. 1. epiſt. 39. & 40.

tuos per hujuſmodi angarias de bonis Eccleſiaſticis convertuntur; in refectionem pauperum, vel alijs bonis operibus expenderes, obſequium non magis Deo gratum efficeres; quàm ſi Altari quolibet diſcooperto aliud cooperires, aut ſi Petrum crucifigeres, ut Paulum à morte liberares. Recolere ſiquidem debes, qualiter Rex Saul, quia devicto Amalech prædam contra divinum præceptum ſervare volebat, cùm ſe ad excuſationem ſui hæc ad ſacrificandum reſervare proponeret, à Domino fuerit reprobatus, & alius eo vivo in honorem, & dignitatem Regiam fuerit ſurrogatus. Quomodo etiam Rex Ozias dum thurificare voluit, & Sacerdotis ſibi officium uſurpare, leprâ dignâ Dei ultione percuſſus fuiſſet, tuæ ſaluti congruit ad animum revocare. (a) Hæc in Angliam Alexander, ubi interim ſemper magis, magíſque D. Thomas conflictabatur. Qui cùm indies mortem ſibi præcini nec ex vano videret, Rege implacabili, conſilium fugiendi cœpit;

(a) Lib. 1. epiſt. 42.

cœpit; & navigium profundâ nocte aſcenderat, ſed adverſis ventis, undíſque jactatus, & vix naufragio ſuperſtes in littus ejectus eſt albente vix cælo. Jam fugam fama vulgaverat, aderántque à Rege, qui ejus ſupellectilem fiſco addicerent, ſed domi repertum ad Regium tribunal Norhantonam poſtulant cauſam dicturum.

V. Adfuit, & palatium unà cum alijs ingreſſo fores à tergo clauſæ, ne copia diſcedendi eſſet: ibi multis accuſationibus pulſatus eſt. Prima fuit: Archiepiſcopum à Rege citatum non adfuiſſe; reſpondit, Procuratorem à ſe miſſum, qui ſuo nomine cauſam ageret, Regis haud intereſſe ratum, ipſe, aut alius ſuo nomine compareret. Rejecta excuſatio, omniúmque Procerum, Epiſcoporúmque voto ejus bona mobilia fiſco adjecta. Quod cùm audiſſet: *Qualeſit*, inquit, *hoc judicium, me etiam tacente*

tacente ſæcula poſt futura haud tacebunt; nova quippe judicia; forma hæc eſt fortè ſecundùm Canones Clarendunæ vulgatos: à ſæculo non eſt auditum, quemquam Cantuarienſem Archiepiſcopum in curia Regum Anglorum pro qualicunque cauſa judicatum eſſe, quia ipſe Regum omnium, qui in Regno ſunt, ſpiritalis Pater eſt; nova quoque hæc forma eſt, & ordo judiciorum novus, ut Archipræſul à ſuis ſuffraganeis, aut Pater à filijs judicetur. (a) Succeſſit aliud accuſationis caput, Rege libras argenti quingentas repetente, quas ſe illi mutuas dediſſe ajebat. Reſpondit ſanctus donatas eſſe; ſed damnatus eſt, Rege ipſo accuſante, & qui jus dicebant, aut metu, aut æmulatione corruptis, & cùm reum Epiſcopi deſererent, quinque ex amicis caverunt, ſinguli centum libras polliciti. Tandem peculatûs accuſatur, jubetúrque tot fructuum, proventuúmque, quos cùm Cancel-

G larium

(a) Heribert. in V. quadrip. c. 25.

larium ageret, vacantibus Epiſco-patibus, & Abbatijs quàm plurimis recepiſſet, rationem reddere. Ingens ea ſumma erat, ducentarum videlicet triginta marcarum millia, quæ noſtratis monetæ circiter vicies, & trecenta millia Philppeorũ reddunt, ſi videlicet ex calculo Du Freſne ſingulis marcis Anglicanis duas libras Sterlingorũ aſſignes, & ſingulis libris quinque Philippeos; ubi ſimul advertis, quantum ex Regalijs Eccleſiaſticis pecuniæ conflaretur. Cæterùm ſanctum Archiepiſcopũ nihil Regi debuiſſe, ipſe Rex palàm confeſſus eſt, ut habetur l. 3. epiſt. 55. circa finem. Hujus ergo criminis conventus reſpondit: ſe innocentiæ quidem ſuæ certum eſſe; nec Regem latere, quantâ integritate Regijs theſauris præfuiſſet: conſilio tamen ſpatium rogare, quod cum præſentibus Epiſcopis promptum eſſet. Singulorum ergo vota,

& con-

& conſilium rogat: aderant verò Londonienſis, Wintonienſis, Ciceſtrenſis, Lincolnienſis, Exonienſis, & Wingornienſis Epiſcopi. Variæ, diſcordéſque ſententiæ, ut ſingulis affectus erant; nam aut metu, aut æmulatione agebantur, paucis Archiepiſcopi, & legum cura. Londonienſis abire illum Archiepiſcopatu jubebat, ſic Regem pacatum iri, & tempeſtatem omnibus impendentẽ extemplò ceſſaturam; palàm erat, Londonienſis conſiliũ eò vergere, ut ſpem, ambitúmq; ſuccedendi alieno metu celaret; nec ſanctus diſſimulavit, ejus tamen ſententiæ Lincolnienſis acceſſit. Ciceſtrenſis cedendum tempori dicebat, & Regi aliquid dandum. Eadem Exonienſis ſententia. Wingornienſis animi pendebat, hærebátque Dei, Regíſque offendendi metu. Solus Wintonienſis Regijs poſtulatis cedendum eſſe negabat:

Cantuarienſem Archiepiſcopum Regni Primatem eſſe; in ejus exemplum totius Angliæ, & præſertim Epiſcoporum oculos defigi, quidquid is ageret, pro Lege reliquis fore; ſi animum flecteret, libertatem Eccleſiarum conclamatam eſſe, nec amplius quid Canones ſtatuant, Patrúmque exempla, ſed quid Regibus libeat, obſervatum iri. Ergo confuſo rerum ordine Eccleſiam ſervituram, aulâ dominante. Sententijs dictis, & Epiſcopis ſilentio defixis, Archiepiſcopus in proximam diem inducias à Rege petijt, obtinuítque; ita diſceſſum. Palatio egredientem nemo ex aulicis, quos magno numero alebat, comitatus eſt; Regis enim metu, & meliorum deſperatione, & ne Domini caſu premerentur, dilapſi erant. Sanctus ergo fortunæ ſuæ inſultans, pauperum greges undique colligi, epuláſque parari jubet, & reliquum diei hilariter agitari; tanta illi nimirũ inter adverſa animi ſecuritas, & fortunæ contemptus.

Se-

Sequenti die viſcerum dolore vehementer conflictatus eſt, iterúmque inducias in craſtinum petijt. Nox inter vigilias, & preces ducta; ubi illuxit Pontificijs, veſtibus, & pallio præter morem amictus Sacris ad Aram operatus eſt, Miſſámque, quæ S. Stephano Protomartyri dicata eſt, legit, cujus initium: *Etenim ſederunt Principes, & adversùm me loquebantur.* Ferunt conſilio Monachi cujuſdam id factum, cùm videret Sanctum ab Aula adhuc recentem mortis metu percelli: Sacris perfunctus, pallio, infulâque depoſitis, reliqua Pontificis inſignia, veſtéſq; retinens ad Palatium pergit; ferunt ſacram Euchariſtiam ſecum detuliſſe in ſinum reconditam. Cùm ad Aulam accederet, ubi Rex præſtolabatur, crucem à Clerico prælatam in manus ipſe accepit, & Herefordenſi in obſequium accurrenti: *Sine,* inquit, *me ipſam deferre, ſub cujus pro-*

tectione tutus maneo, & ejus viſo vexillo non eſt mihi dubitandum, ſub quo Principe militem. Rex ubi intellexit Archiepiſcopum cruce armatum procedere, irridentibus Epiſcopis, Londonienſi præſertim, in cubile interius ſeceſſit. Conclamatum interim in Archiepiſcopum eſt, tanquam in perjurum, & perduellem, & qui thalamum Regium inſultantis modo perrupiſſet. Epiſcopi ad Regem vocati, Cantuarienſi foris relicto: multùm temporis conſultando tractum, & ſententiæ tam ferociter dictæ, ut ſoluto jam Concilio Eboracenſis foras progreſſus: *Recedamus hinc*, inquit, *ne infortunio, quod Archiepiſcopo inſtat, oculos funeſtemus.* Cui Robertus Magiſter: *Imò* inquit, *perſtabo, reíque eventum operiar, & unius crudelitatis, & alterius conſtantiæ teſtis futurus; néque enim feliciori exitu mortalitatem explebit, quàm ſi pro Deo, juſtitiáque ſanguinem fundat.* Paulò poſt Exo-

nienſis

nienſis ad pedes Sancti provolutus, & verba ſingultibus miſcens: *Miſerere*, inquit, *tui, noſtriq; omnes enim odio capitis tui hodie perimus.* Cui Sanctus: *Fuge hinc, quia non ſapis, quæ Dei ſunt.* Tandem Comes Linceſtriæ è Regio cubili procedens, pleriſq; Optimatum comitantibus: *mandat tibi Rex*, inquit, *ut venias redditurus rationem ſuper objectis, ſicut heri promiſiſti te facturum, alioquin audi judicium tuum.* Quem interpellans Sanctus: *Imò*, inquit, *Fili Comes, audi tu prius judicium: non te latet fili, quàm familiaris, & fidelis ſecundùm ſtatum hujus mundi Domino fuerim; & ideò placuit ei, ut in Archiepiſcopum promoverer, quamvis Deo teſte invitus: nota enim mihi fuit infirmitas mea, & magis pro ejus, quàm Dei amore acquievi, quod hodie ſatis palàm eſt, dum Deus, & ſe mihi ſubtrahit, & Regem: veruntamē in mea promotione dum Electio fieret, præſente Henrico filio, & Regni hærede, cui & hoc ipſum mandatum fuit, quæſitum eſt, qualem me*

redderent Cantuarienſi Eccleſiæ? Et reſponſum eſt, liberum, & abſolutum ab omni nexu Curiali. Si ergo liber, & abſolutus, neque teneor, neque volo ſuper his reſpondere. Adhæc fili Comes id attende, quantò dignior eſt anima, quàm corpus, tantò magis Deo, & mihi teneris obedire, quàm terreno Regi: nec lex, nec ratio permittit, ut filij Patrem judicent, aut condemnent; unde Regis, tuum, & aliorum declino judicium, ſub Deo ſolo à Domino Papa judicandus, cujus præſentiam coram vobis omnibus appello.(a) *Et vos fratres, & Coepiſcopi mei, quia magis homini, quàm Deo obeditis, ad Domini Papæ audientiam, & judicium vos voco, Catholicæ Eccleſiæ, & Sedis Apoſtolicæ auctoritate munitus hinc recedo.* Hæc ſanctus vultu, geſtúque modeſtè intrepido, & libertatem ſpirante. Equum poſteà conſcendit, abijtque, lævâ fræoum, Crucémque tenens, dexterâ populó benedicens; ingens enim turba, Cleri præſertim, pauperúmq;

accur-

(a) Alan. in V. c. 33. l. 1.

accurrerat, quæ velut è triumpho redeuntem excepêre, excrevítque gaudium priori luctu, quòd ſublatum crederent. Omnes convivio excepti. Sub prandium exilium Liberij, & monitum ex Evangelio lectum : *Si vos perſecuti fuerint in una Civitate, fugite in aliam.*

VI. Ex hoc tempore conſilium cœpit excedendi Angliâ, rogavítq; Regem. Et planè appellato ſemel Pontifice Romam eundum erat, urgebántque fugam inſidiæ in ejus vitam paratæ. (a) Aliquamdiu, ut inſequentes falleret, Angliam alieno habitu, occultúſque pererravit : tandem exeunte nocte mari ſe committit, applicátque haud procul Gravelingâ. Fugam beati Antiſtitis ſæviſſima à Rege edicta etiam in Clericos comitata ſunt, quibus exilia, plagæ, confiſcationes indictæ,

 ſi pa-

(a) De fuga Div. Thomæ V. Apolog. Saresberienſ. epiſt. 48. l. 2.

ſi parere illi pergerent, aut litteras deferrent, tantâ pœnarum ſævitiâ, & ſacri Ordinis contemptu, ut vel inde appareat, quàm fœdè indignéque Eccleſiaſticos habuerit, quantóq; jure non poſſet ſanctus Archiepiſcopus ferre, jura Eccleſiarum tam impudenter calcari. Lege ea edicta, erubeſces. (a) Portus etiam cuſtoditi, ne quæ litteræ in Regnum penetrarent. Ipſe quamvis terrâ, maríque varijs periculis jactatus (nam hærebant à tergo Regis ad Pontificem Nuntij, ac per inſidias eundum erat, Belgis ex Anglia præmonitis) & iter inter pluvias, hyeméſque pedibus metiretur, labore hactenus inſueto; Alexandrum Pontificem exilium ſuum cauſáſq; litteris docuit; earum hæc ſumma. Perſecutiones, quas in Anglia à Rege, ejúſq; Miniſtris graviſſimas pateretur, cauſas Regno ex-
cedendi

(a) V. l. 1. epiſt. 14. 15. & 23.

cedendi fuiſſe: eas verò non aliunde in ſe concitatas, quàm quòd jura, & libertates Eccleſiarum profligari nec æquis oculis videre, nec adulantium more pati amplius poſſet: hanc totam delicti ſummam eſſe, cæcum, mutúmque non fuiſſe, Eccleſiâ pereunte: avaritiam Principis in Eccleſiæ facultates graſſari: Clericos ſæcularium tribunalibus ſiſti: nec pecuniâ tantùm, exilijs etiam, ac membris puniri: ſe ut in Palatio cauſam diceret, vocatum eſſe, eoſdem & hoſtes, judices, & teſtes ſediſſe: & ne illos ſceleris puderet, juſſum ſe non tantùm ſententiam ferre, ſed etiam probare; quod cùm nollet, hoc ipſo damnatum eſſe: quid jubetis; inquiebam; ſpoliari, exulare, mori? volo, optóq; : ut flagitio veſtro ſubſcribam? non poſſum: ſufficiat vobis dignitatem mihi meam, imò & vitam ademiſſe; innocentiam relinquite: inva-

 dite,

dite, cædite, etiam perimite, vocis tantùm libertatem concedite: hoc ſinite ut dicam, vos impios eſſe, & Chriſtiani nominis, quod in Sacerdote, & Antiſtite perſequimini, extorres: aut ſi loqui non licet, lacrymis ſaltem libertatem date; ſacrilegia prædáſque veſtras ſilebo, ſed tamen deplorabo; quid minùs ego petere, aut vos Archiepiſcopo veſtro dare poteſtis, quàm ut quod dicere non audet, audeat gemere? Hoc ergo flagitium meum, & cauſa perſecutionis eſt, dixiſſe, rogâſſe, gemuiſſe: hoc perjurium, & perduellionem vocant. Sed iſtis ignoſci poteſt, ignorantiâ aut obſequio peccantibus; quid de Epiſcopis dicam, quorum ego cauſam, & libertatem meis periculis tuebar? Illi aulam & favores, & quod dictu fœdiſſimum eſt, æquitati metum præhabuere; ſententias in me dixerunt, imò in ſeipſos; nec enim mea tan-

tùm, ſed omnium Eccleſiarum eſt libertas, cui laboro: Et ut timori honeſtatem prætexant, audent Evangelio ſe tueri, quod turpiſſimè produnt; dicunt enim danda eſſe Cæſari, quæ ſunt Cæſaris: Regem juventâ, imperio, victorijs ferocem provocandum non fuiſſe: notántq; ingratitudinis, Regi tot beneficijs in me largo auſum obniti. Quibus ego reſpondi: Alias eſſe Cæſaris, alias Tyranni partes: Cæſaris eſſe Eccleſias, legéſque tueri, & Sacerdotes, quorum precibus, cultúque Imperia floreant, venerari; quos, qui exilijs, prædis, ſervitute infeſtat, Cæſaris an Tyranni nomen mereatur, ipſi ſententiam ferant; non ergo me Cæſari, ſed hoſti obluctatum eſſe, nec hoſtem fore, niſi eum talem ipſi feciſſent: ſi enim primis conatibus obſtitiſſent, & quàm ille ab æquitate Regúmque exemplis abluderet, oſtendere auſi eſſent, jam dudum

alijs eum moribus fore, naturâ quippe docili, & rationi, cùm æſtus quieverit, obſequente; nunc verò non, ut dicunt, juventâ & victorijs, ſed turpi eorum adulatione, qui monere debebant, ferocem, & indomitum eſſe: nec tam morbo, quàm medentium culpâ corruptũ, veneno in plagas profuſo. Falli, qui credant me, aut immemorem beneficiorum eſſe, aut amorem, & reverentiam exuiſſe Principi debitam: imò ingratus & hoſtis eſſem, ſi quod illi faciunt, alluderem pereunti, nec revocarem in præcipitio pendentem: ſilerem ergo, & facem ferrúmque porrigerem perire volenti? Hoc non poſſum: Vivat Henricus Princeps, audiátque ſaniora monentem, ſi fieri poteſt; ſi non poteſt, pereat ſaltem me innocente, & ad funus plorante. Hæc Epiſcopis meis ingerebam, à quibus cùm non audirer, nec flagitium jam cœptum

abrumperent, quid aliud ſupererat, quàm ut Romam, Chriſtique Vicarium appellarem? Appellavi, & hanc ultimam naufragij tabulam amplexus ſum: nec poſſunt ægris animis id accipere, aut vitio mihi vertere: ſi enim innocens ſum, cur damnant? ſi Reus, cur judicem formidant? (a)

Hæc ferè Archiepiſcopus Alexandro Papæ, qui, datis ad eundem litteris, (b) acta, & ſententias in illũ dictas reſcidit. Legati interim Angli Compendium ad Regem Chriſtianiſſimum venêre, porrectóque libello criminationibus pleno, multa ex ſuo addidere, quibus innocentiã Cantuarienſis onerabant: initium libelli erat: *Thomas quondam Archiepiſcopus.* (c) Et roganti inſtantíq; Regi, quis ergo Thomam Ar-

chiepi-

(a) Vid. Roger. in Annal. Anglor. ad ann. 1165.

(b) Lib. 1. Epiſt. 49. in Cod. Vat.

(c) Heribert. in V. l. 2. c. 7.

chiepiſcopatu exuiſſet? cùm ambiguè reſponderent, in hanc vocem erupit Chriſtianiſſimo Rege, & immortalitate dignam: *Planè ſicut Rex Anglorum, ita & ego Rex ſum; veruntamẽ minimum de Clericis meis deponere ego non valerem.* Paulò poſt Legati ab Archiepiſcopo ſecuti ſunt; ſic enim imperaverat, ut Regios unius tantùm diei intervallo, & inobſervati ſequerentur, quod & ab illis tantâ ſimulatione factum, ut & laterent, & omnia ad Archiepiſcopum referrent. Cùm ergo cauſam Domini perorâſſent, adeò Regem flexêre, ut ſuſpirijs, gemitúque dolorem teſtaretur, & Regnum ſuum Sancto offerret, adjecítque: *Hoc ex priſtino more, exemplíſq; Regum Galliæ eſſe, ut exules, & præſertim Eccleſiaſticæ perſonæ, in Regno ſuo à perſecutorum injurijs defendantur.* (a)

VII. Senonis Alexander Papa Henrici Legatos accepit: magno hi appa-

(a) Id. ibid.

apparatu incedebant, multóq; auro, quo aulam expugnarent, inſtructi; adeò, ut Saresburienſis in quadam ad Sanctum epiſtola malè ejus cauſæ ominetur, timeátq; innocentiam donis ceſſuram: ejus verba ſunt: *Contra vos faciunt multa, pauca pro vobis; venient enim magni viri, divites in profuſione auri, quod nunquam Roma contempſit, erúntque non modò ſuâ, ſed etiam Domini Regis (quem in Curia nemo audebit offendere) auctoritate freti &c.* (a) Et verò jam inter Purpuratos certamen erat, multis intempeſtivæ ſeveritatis Sanctum damnantibus. Auditi ſunt in publico Senatu. Primus Londonienſis Sancto perpetuus æmulus, eum pertinacem, inquietum, ſuis conſilijs præſidentem, aliorum contemptorem dicebat: &c. cùm in fugam declamaret, auſus eſt illam ex Proverbijs ſententiã uſurpare: *Impius fugit nemine perſequente.* Tum

(b) V. Lib. 1. epiſt. 24.

Tum Pontifex petulantiâ offenſus: *Parce*, inquit, *frater*. Et Londonienſis: *Domine parcam ei*. Cui Pontifex vultu indignationis, & majeſtatis pleno: *Non dico, frater quòd ei parcas, ſed tibi*. Quâ voce adeò perculſus eſt, ut obmuteſceret ſtupido ſimilis. Excepit Hilarius Ciceſtrenſis Epiſcopus, & ipſe aut ignorantiâ, aut Dei voluntate Sanctum vindicantis ludibrium meritus; cùm enim ei inſultaret inter alia: *Id parùm attendit Dominus Cantuarienſis, dum relicto maturiori conſilio ſe ſolùm conſulvit, & ſic ſibi, & ſuis, & Regi, & Regno, Populo & Clero graviores labores procrearet, quod circa virum tanta auctoritatis non decuit, non oportuit, nec aliquando oportuebat. inſuper ſuos, ſi ſaperent, non oportuebat ſibi in talibus patrocinari.* Omnes in riſum ſoluti errore toties in grammaticam repetito, tantóque magis, quòd eloquentiam ambiret, ſibíque blandiretur; exclamavítque unus: *Malè tandem*

veniſti

veniſti ad portum. Ille rubore ac ludibrio confuſus, orationem abrupit, tacuítque. Eadem Eboracenſis, & Exonienſis repetebant. Sed omniũ modeſtiſſimè, paríque elegantiâ (a) Comes Arundeſius peroravit, ut mirum ſit, plus iſti in Archiepiſcopum reverentiæ, quàm Epiſcopis fuiſſe. Summa petitionis erat: mitteretur à Summo Pontifice in Angliam Legatus, qui appellatione remotâ cauſam Archiepiſcopum inter, Regémque finiret; addebantur precibus minæ intentato ſchiſmate Pontifici terrendo. Et verò diu hîc hæſerat animi, conſilijque dubius; magna erant Henrici in Alexandrum, & recentia ſtudia, nec minor ab eo metus, ſi deficeret, quippe potentiâ, ac annis florente; hunc ergo tam alieno tempore, & adhuc ſupplicem offendi, plenum periculi erat, præſertim non paucis Purpuratorum, & pleríſq;

(a) Vid. Vit. l. 2. c. 9.

pleríſque in Anglia Epiſcopis Regem tuentibus, quod ne metu facere viderentur, tituli, & colores quærebantur fucandis mendacijs. Ex adverſo quantum criminis erat, innocentem, profugum, & aras amplexantem repellere, ac Angliæ reddi, inſidijs inimicorum certæque morti expoſitum? hæc præmia eſſe pro Eccleſijs pugnanti? quos animos Regem ſumpturum, ſi gratia ſceleri præſtetur, reum ſimul victorémque? nullam amplius fidem Romano Pontifici fore, ſi eum, quem tot titulis fovere debebat, ſinu excuteret, hoſtíq; proderet? nec enim aliud eſſe in Angliam, Inſulam mari clauſam mittere cauſam dicturũ, quàm carceri, aut catenis innectere. Flexit in hanc partem animum Pontifex, Legatíſque reſpondit, Archiepiſcopo abſente decerni nihil poſſe: præſtolandum ejus adventum, nec diu abfuturum. Inſtabant tamen,

urgebántque, Pontifice immoto; ergo diſceſſum maturant, ne ſalutato quidem Alexandro. Intereà Senonas Archiepiſcopus pervenerat, humaniſſimè à Rege acceptus; nam & ſervos illi, & ſumptus ex Regio ærario, & ſupellectilem tantæ dignitati parem adjecit. Sic ad Alexandrum pervenit. Primi in aula cōgreſſus haud grati cecidêre, averſis videlicet Cardinalium animis, maléque imbutis; eum ſiquidem tempeſtatis in Anglia auctorem credebant, nimiâ in Regem ſeveritate. Alexander benignè accepit, audivítque cauſas exilij, fugam, naufragia, itinera pedibus acta, pericula, inſidias, extremámque paupertatem, tantóque graviorem, quòd inſuetam; quæ & dicenti lacrymas, & audienti expreſſêre. Proximâ die in Senatum admiſſus eſt, juſſúſque Patribus, qui frequentes aderant, cauſas itineris, & calamitatum exponere.

Aſſi-

Aſſidebat Alexandro proximus, parabátq; ſurgere cauſam dicturus, ſed prohibente Pontifice, reſedit, cœpítque ſummo omnium ſilentio & attentione dicere: Quantâ apud Regem gratiâ floruerit, cùm Cancellariũ adhuc ageret: quantâ cùm Archiepiſcopatum inijſſet: ſibi intimas curas, ſibi arcana Regni concredita: imò quo nihil charius, majoríſque pretij, etiam Principis filium ſuæ fidei commiſſum: potentiam, opéſque gratiæ pares: nec finem felicitati futurum, ſi hanc, quàm conſcientiam maluiſſet: potuiſſe perennari fortunam obſequio Principis, & exilio virtutis; nec ſe earum artium ignarum, expertémque, quibus Principẽ parare, & obſtringere poſſet: & fortè, cùm aulicum ageret, plus illis indulſiſſe, quàm modò vellet, aut excuſari poſſet. Ubi Infulas induit, ſacrámque Dignitatem inijſſet, alias animo cogitatio-

nes,

nes, alias curas ſucceſſiſſe: obſervâſſe ſe Principem excelsâ quidem, & proclivi in pietatem indole, ſed immoderatâ, & alieni appetente, nec throno, auláq; contentum, niſi aris æquè imperaret: & jam ſponte ſuâ ardenti eos facem ſubdidiſſe, qui gratiam à juvene per flagitia quærerent, meritis inacceſſam: ſe recenti adhuc malo rogâſſe, monuiſſe exemplis, legibus certâſſe: hinc primas ærumnarum fibras, quibus jam premeretur: moleſtum ſe primum, dein faſtidio habitum, ac tandem odio: procul arcanis eſſe: rarò in aulam peti: alios in gratiam, curáſqne Regni admitti, tantò chariores, quòd Principi grata ſuaderent, nullo juſti, injuſtíque diſcrimine: & hæc ferri potuiſſe, cùm necdum in extrema prorumperent. At verò, ubi expilari Eccleſias vidit, Sacerdotia confundi, profanis tribunalibus Clericos ſiſti, nec pecuniâ tantùm multari,

ſed

ſed cædi etiam, proſcribique, & limites omnes, qui palatia ab aris diſtinguerent, nullâ Canonum, nullâ legum reverentiâ moveri, útque licentiùs, minoríque verecundiâ peccaretur, honeſtum conſuetudinis titulum flagitijs imponi.

Hîc enimverò ſimulationem ſe abrupiſſe, & cùm bellum aut DEO, aut Regi indici oporteret, hunc ſe hoſtem, quàm illum maluiſſe: hinc Regis in ſe odia, hinc Aulæ Regi blandientis, & quod dici ſine gemitu, & pudore non poſſit, hinc Epiſcoporum averſos à ſe animos, adeò plus Aula eis, quàm Eccleſiæ cordi erant. Juſſiſſe Regem, ut ijs flagitijs, quæ conſuetudines appellabantur, ſubſcriberet: moratum ſe eſſe, temporis ac meliorum fiduciâ: & tandẽ apertè negâſſe; tunc Regis iram & palàm exarſiſſe, tunc amicorum fugam vicinam tempeſtatem formidantium: inſidias ſibi paratas, mortem

tem condictam, & ejus exequendæ modos, viáſque perquiſitas; quam cùm eminus, claríſque indicijs obſervâſſet, Regno tandem ceſſiſſe: non hoc metui, non rumoribus, ut æmuli jactabant, ſed neceſſitati, imò & amori in Regem datum, quem ab infamia parricidij liberabat, exilio ſponte ſuſcepto. Quæ verò in exilio, à naufragijs, ab inopia, ab hoſtibus toto itinere ſparſis, ab hyeme, inediáque pertulerit, malle ab alijs intelligi; nec enim ſe Pontificem appellâſſe, ut ærumnas ſuas, ſed iñocentiam probaret. Illud tantùm rogare, ne crederent nullas, aut leves ob cauſas tantam fortunæ mutationem à ſe patienter ſuſceptam, imò expetitam: imprudentem, imò fatuum eſſe, qui ſummam felicitatem ærumnis, & exilijs mutet, aut nullâ causâ, aut malis impari: nec ſe palatio nuper egreſſum; delitijs, gloriæque, ac Principum gratijs aſſue-

tum ex ijs eſſe, quibus gratis miſeriæ placeant, nullóque pretio: Eccleſijs, libertati, ac Sacerdotum bono ſe miſerum eſſe; quæ ſi aliorum exemplo Regiæ voluntati prodat, cedátque; paratas ſibi opes, dignitates, Principis gratiam, fortunámque priſtinâ florentiorem: hæc omnia parvo conſtare, obſequio videlicet, & uno calami tractu; idem fore, & ſubſcribendi, & florendi momentum: arbitrio ſuo ſtare, miſer eſſe an felix velit, Eccleſijs tamen aulæ, prædæque relictis; & quantum hoc mali, ſi aliorum ſententiæ, preces, & exempla ſpectentur? ſed averteret Deus hanc mentem, non Epiſcopi hæc vota, ſed latronis eſſe. Vitam ſe cupere, ſi honeſtis conditionibus poſſit; ſi non poſſit, honeſtiùs moriturum, futuro poſteris exemplo, quid Epiſcopos deceat.

Hæc Archiepiſcopus dicebat flagrante vultu, & Martyrem ferente,

geſtu

geſtu intrepido, ac libertatem ſpirante, & quem Reges timerent juxtà amaréntque: jam Patres commiſeratione tangi tam indigna, & invictè patientis: ſed penitus evicti ſunt, cum tabulas, quæ conſuetudines Regias continebant, ſinu éxpromens, oſtentánſque indignanti ſimilis, dolentíque, adjecit: *En, Patres, ſervitutis veſtræ fatale decretum: hîc compedes, hîc catenæ, & flagella ſunt, & quicquid mancipijs debetur: ſubite jugum, & cervices inflectite, libertate proſcriptâ: ſpoliari vos, cædíque, & profanis tribunalibus adſterni Lex Angliæ jubet: nec vocibus licentia, nec lacrymis eſt: ferro, igníque vel gemitus punitur: hujus ego delicti reus, & compertus ſum: huic exilium meũ, & naufragia, & rapinas debeo, crudelitate adhuc parcâ, & ſolùm præludente: mox ſanguis, & ſecures micabunt; vos interim ſententiam edicite: licuit Epiſcopo tacere tam indigna, tam atrocia videnti?* Ultimas has voces inter lacrymas dixit, nec ullus

ferè in eo conſeſſu fuit, qui fletu temperaret, (a) præſertim ubi lectæ conſuetudines; tunc enim ab omnibus conclamatum, & conſtantiæ Archiepiſcopi etiam ab ijs applauſum, qui maximè damnaverant. Ipſe Alexander primò excandeſcere, ac nimiam Archiepiſcopi conniventiam accuſare, quòd ſuo aſſenſu eas conſuetudines juviſſet, Eccleſijs fœdiſſimâ ſervitute oppreſſis, poſteà placari, ſummíſque laudibus ejuſdem conſtantiam efferre, qui ſolus in acie perſtaret, & tanto rerum omnium, ac vitæ contemptu Regios moraretur. Sic eâ die diſceſſum, nec ampliùs dubitatum, non Archiepiſcopi tantùm, ſed totius Eccleſiæ cauſam agi, nec ab illo ſeveritate, ut quidam putaverant, ſed indulgentiâ peccatū. Sequenti die revocati in Senatum Patres,

(a) Alan. l. 2. c. 11. Quibus perlectis moti ſunt omnes uſque ad lacrymas, &c.

Patres, ac thalamo interiore accepti. Ingreſſus Cantuarienſis dejecto vultu, lacrymiſque perfuſo, ſe malorum omnium, quæ Angliam turbabant, auctore profiteri; quippe tantæ Dignitati, & curis eam comitantibus ſe imparem eſſe, & aulæ potiùs, cui aſſueverat, quàm Eccleſijs natum: nec ſe id ignorâſſe, cùm caput Infulis ſubmitteret: repuliſſe eas quidem, ſed tandem acceptâſſe urgente Rege; quòd Regem ergo Deo prætuliſſet, utrúmq; jam averſum experiri: placandum ergo dimiſsâ Dignitate, quam ſuſtinere non poſſet: hoc dudum ſibi animo ſediſſe, diſtuliſſe tamen, ne in profanas manus tiaram deponeret: nunc tempus, & locum eſſe deſtinata exequendi. Tum annulum digito extractum Alexandro porrigens: *Accipe*, inquit, inſignia *funeſta Dignitatis; reddo, à quo accepi, & olim exuiſſem, niſi illi expeterent, quos indignos*

credebam. In tuas manus depono; tuum erit Cantuarienſi Eccleſiæ ſponſum alium deligere me digniorem, & utinam feliciorẽ. Hæc Archiepiſcopus pari modeſtiâ, & fortunæ contemptu: repetitæ ab omnibus lacrymæ. Secedere juſſo cœptum conſultari, quid agi oporteret. Non deerant, qui placandi Regis obtentu alium Eccleſiæ Cantuarienſi deſtinarent, cædendam eſſe hanc victimam publicæ quieti, & unius jacturâ redimendum commune naufragium; nec alias Infulas defore. Plerique nec decorum id eſſe, nec honeſtum dicebant, omniúmque tandem eâdem ſententia fuit, *Phariſæis*, ut inquit, Alanus exceptis. (a)

VIII. Revocatum ergo Pontifex Dignitati reſtituit, indidítque annulum, adjecit ſpem meliorum, & interim Pontiniacenſi Abbati commendā-

(a) Alanus in V. l. 2. c. 12. Placuit omnibus ſententia, præterquam Phariſæis, &c.

mendavit, qui tunc aderat. Ita Sanctus aulã Monaſterio comutavit, & ne quid ab alijs differret, Monachũ induit, recepto à Pontifice ex rudi lana amictu, quem ipſe benedixerat, addidítque ijs, qui deferebant: *Dicite Domino Cantuarienſi, quòd habitum ei miſimus, qualem habuimus, non qualem vellemus.* Adjecit Sanctus à collo ad poplites veſtem cilicinam, tum flagella, & inediam, ac lectionem Scripturarum tanto ſtudio, & oblectatione ductam, ut ſacros codices vix manu dimitteret. Secuta gravis infirmitas, ærumnis, & afflictatione provocata, corpore ad has pœnas adhuc rudi, nec ſatis exercito; ſed hoc Martyrij tyrociniũ erat, affluebántque cæleſtes delitiæ, tantâ animi quiete, gaudióque, ut corpus perfunderent, crederéſque exilij oblitum inter voluptates, roſáſq; verſari, præſertim valetudine confirmatâ. Sed brevis hæc quies fuit, quam tri-

ſtiſſimi ex Anglia Nuntij turbârunt. Furebat Henricus Rex, & ſæviſſimis edictis in Alexandrum Pontificem, & D. Thomam agebat: prohibitæ ad utrúmque Appellationes, & litteræ: cuſtodita maria, portúſque, ne aliquæ ab ipſis Angliam penetrarent: & qui illis faverent, bonis omnibus multati, nullo inter ſacras, profanáſq; Perſonas diſcrimine: (a) Denarius Sancti Petri interceptus, & Regio Fiſco addictus: omnes quóque proventus Archiepiſcopi ærario illati: & quotquot illum aut cognatione, aut amicitiâ contingebant, Angliâ expulſi, nullo conditionis, ſexûs, ætatíſque diſcrimine; Unde Sancto perpetuũ dolendi argumen-

(a) Denarius S. Petri erat numus argenteus ex ſingulis domibus totâ Angliâ pendi ſolitus: ſublatus eſt ab Henrico VIII. ſecuto mox ſchiſmate, & hæreſi. V. Gloſſar. du Freſne. De hoc Denario S. Petri non tantùm ab Anglia, ſed etiam Gallia, Britania minori, Polonia, & Hibernia dari ſolito V. Spond. ad ann. 740. 782. 869. 1045. 1159.

gumentũ lacrymas ſuorum, & exilia quotidie ſpectanti. Amicis eos comendabat præſertim Siciliæ Reginæ, cujus charitate pleríque adjuti, ut etiam Syracuſarum Archiepiſcopi, quibus litteris gratias egit. Pontiniaci biennium degit, ubi & Legati Apoſtolici Dignitate per totam Angliam auctus eſt, excepto Eboracenſi Epiſcopatu; quam & tã erecto impavidóque animo exercuit litteris in Angliam ad Epiſcopos, ipſúmque Regem datis, pœníſque etiam adjectis in contumaces, ut non exulem illum, ſed adhuc florentem crederes, & præpotentem. Pontiniaco litteris ab Henrico pulſus eſt, Ordini Ciſtertienſi extrema minante; quæ cùm Sanctus intellexiſſet, Senonas migravit, Ludovico Rege totum Regnum, ubi hoſpitaretur offerente. Senonis magno honore cultus, Regijſque impenſis ſuſtentatus eſt. Henricus interim cùm Ale-

xandri Pontificis in Archiepiſcopum ſtudia intellexiſſet, vindictæ præceps Friderico Imperatori per Legatos ſe adjungit, jubétque Alexandrum toto Regno ejurari: id enim Wilhelmus Saresburienſis in vita teſtatur, (a) quamvis Henricus, alijque negaverint, id voluntate, multoque minus imperio Regis à Legatis factum. (b) Alexander interea pacem inter Archiepiſcopum, Regémq; moliri; mutuis enim diſſidijs non Archiepiſcopus tantùm, ſed Eccleſia periclitabatur: miſſi in Angliã propterea duo Legati, Wilhelmus, & Otto Cardinales, qui litem honeſtis conditionibus finirent; ſed id novum diſſidijs fomentũ fuit. Credebat Archrepiſcopus Legatos à Pontifice miſſos, qui jus dicerent, non qui componerent, & ad æquas conditiones Regis ánimum inducerent:

(a) Vita S. Thomæ. l. 2. c. 20.
(b) V. Vitam l. 2. epiſt. 41. & l. 1. ep. 102.

rent: præſertim Wilhelmum recuſabat, quippe auro corruptum, Archiepiſcopo æmulum, Regis gratiæ, obſequióque unicè adſtrictum, & mille alijs titulis gravem; unde in Alexandrũ Papam non ſolùm à Divo Thoma amariſſimis querelis, ſed etiam à Rege Galliæ, alijſque declamatum, quòd illi judicandi poteſtatem feciſſet, qui hoſtis eſſet, qui pretio conductus, quíque inſolenter ſe jactaret, certus non illi cauſam adjudicare, qui innocentior, ſed qui potentior eſſet. Et quamvis Alexander Wilhelmo Ottonem adjunxiſſet æqui amantem; par tamen non erat, altero potentiâ, favoribus, clientelis vicente: ut tandem Legatos revocari oportuerit irritâ Legatione, imò noxiâ. Sanctus intereà exulem oblitus, Archiepiſcopi, Legatíque Apoſtolici partes egregiè implebat, multis, quòd bona Eccleſiaſtica occuparent, nec moniti abſi-

ſterent, anathemate percuſſis; inter quos Epiſcopus Londonienſis, alijq́; gratiâ apud Regem præcipui: hinc oleum flammæ additum; ſed Sanctus iñatâ libertate ferebatur, quam Galliæ Regis protectio etiam augebat. Scripſerat is Romano Pontifici rogabátque, ne ſuâ Auctoritate ſententias Archiepiſcopi ſolveret, adjunxítque per Legatos: *Si quis Archiepiſcopum, vel ſuos tanget, is pupillam oculi mei tanget.* (a) Nec intra calamum, & nuntios ſtetit, operi accinctus eſt tentatâ inter offenſos pace. Enimverò jam paraverat Archiepiſcopus in Regem Cenſuras, ſed ut fulmen tam excelſo capiti ſereno, non turbato cœlo incideret, nec quidquam cœleſti huic igni prophanum miſceretur, (a) triduum inter preces, vigiliáſque conſumpſit, & inter aras D. Virginis Sueſſionenſis, Gregorij Magni, & B. Dranſij per-

(a) Lib. 1. epiſt. 139.

pernoctavit; ut videas, quanto apparatu, delectúque vibrandæ ſint diræ, præſertim in Regnantium capita, quorum morbi plerúmque remedijs invaleſcunt: & Deus fulmini jam cadenti moras oppoſuit, Regémque lecto affixit. Sanitati redditum Rex Galliæ ad colloquium invitavit, adfuitque Archiepiſcopus, alijque utriúſque Regni Magnates ingenti numero; quippe fama præcurrerat, Archiepiſcopum in poteſtate Regis fore; unde omnium expectatio Coloſſi hujus caſum videre cupientium. Stetit tamen, ut eventus docuit, & aliorum ſpes eluſit, aut etiam implevit; malebant enim ex aula non pauci jurgia durare in turbido piſcaturi, timebantque, ſi in gratiam rediret, aut hujus potentiâ, quem adeò provocaverant, aut ſuiſmet artibus, ſi proderentur, caſuros. Omnes ergo inter ſpē metúmq; eventus ſuſpenderat.

IX. Ubi in Regis conſpectum Archiepiſcopus venit; ejus genibus provolutus eſt; (a) nam reverentiam libertati conjunxerat, ac vultu, ut Sancti ſolent, imperterrito juxta modeſtóque: *Adſum*, inquit, *O Rex Sacerdotis, & exulis habitu: quòd pedibus tuis affuſum, quòd ſupplicantem vides, exulem decuit; præteritorum memoriam nec ego retineo, & tu velim oblitteres: ſi quid peractum à me eſt, quod Majeſtatis tuæ animum movit, Sacerdoti, & Antiſtiti imputa, quem invitum feciſti: ſecui, at medentis animo. Jam verò cauſas, quæ Sacerdotium, Regnúmque colliſere, arbitrio, & voluntati tuæ committo; jube ut voles, obſequentem me habebis, fidúmque, ut ſemper, ſalvo tantùm honore Dei: hunc ſolum mei, tuíque Dominum excipio.* Infremuit Henricus ad has ultimas voces; nam primas patienter audierat: nec probris, convitiiſque temperavit, ſuperbum pertinacem, ingratúmq; appellans.

Tum

(a) Herib. in V. l. 2. c. 25.

Tum ad Regem Galliæ converſus, illudi ſibi ab Archiepiſcopo querebatur; quippe obtentu Divini honoris omnia recuſaturum, quæ ejus animo haud ſederent: luſum hunc eſſe, non obſequium. Tum mitigato velut animo, & malaciæ reddito: *Multi*, inquit, *Regum Angliæ minori potentiâ, quàm ego fuêre: multi etiam Cantuariæ Archiepiſcopi, majori ſanctitate, quàm iſte; id ergo peto, ut quod minimo Regum Angliæ illi præſtiterunt, is mihi præſtet, qui multis partibus inferior eis eſt.*

Æquiſſima videbatur poſtulatio, & Regi tanquã modeſtè, ac citra faſtum petenti acclamatum eſt. Silebat Arciepiſcopus neganti ſimilis. Cui Galliæ Rex: *Domine Archiepiſcope, vis major eſſe Sanctis viris? aut major prudentiâ? quid dubitas? ecce pax præ foribus!* Sed Sanctus ſententiæ jam ſemel, maturéq; conceptæ inhærebat, nec aliter Regi pareri poſſe, quàm *ſalvo Dei honore.* Hinc omnium averſi ab

illo animi, & in contumelias effuſi; quippe ejus pertinaciam obſiſtere Rege jam parato, & æquiſſima poſtulante: ipſe Ludovicus conſcenſis equis abitum feſtinavit, ne compellato quidem, ſalutatóq; Archiepiſcopo; adeò indignabatur eum cœptis inſiſtere, nec flecti in conditiones poſſe, ut quidem videbatur, juſtas, quas tamen eventus detexit, & ipſe Ludovicus damnavit. Hîc enimverò magnanimitas Sancti ad faſtigium pervenit, emicuítq; omni fortunæ, adverſiſque ſuperior, & ſolo Deo nixa; nam prius amicis utcúnque ſuſtentabatur, præſertim Ludovico Rege: nunc verò omnia ſubducta, quæcúnque animum levare poſſent ærumnis gravem. Henricus irâ fervens, & vindictæ accinctus, Ludovicus contemni ſe ratus, ne quidem alloquium, aut conſpectum admittebat, clauſerátque ærarium: amici diffluxerant: Epiſcopi

àRe-

à Rege ſtabant, lacerabántque innocentem, nec alij magis flammam ventilabant: nulla contra egeſtatem ſubſidia, quæ animo verecundo, magnóque, & delitijs aſſueto tanto erat moleſtior: ſed præſertim domeſticorum ſquallor, & deſperatio Sanctum angebant ſui negligentem, aliorum anxium. Et tamen tot undis agitato, & ultima expectanti tanta ſecuritas, & tranquillitas fuit, ut jocis fortunæ inſultaret, & vultum modeſtâ hilaritate, ac riſu ſolveret. Et verò qui animum partium ſtudijs, & affectibus exemerant, nunquam magis, quàm in hoc fortunæ diſſidio Sanctũ admirati ſunt; nam Senonas eunte itinera populi obſederant, certabántque videre, & digito oſtentabant applaudentiũ more: (a) *En*, inquiebant, *Archiepiſcopum illum, qui in heſterno colloquio Deum propter Reges negare noluit, nec Dei hono-*

(a) Herib. in V. l. 2. c. 26.

honorem ſubijcere. Ex Gallijs in Burgundiam cogitabat, ſed Deus, cùm minimè ſperabatur, interceſſit, ſubvenítq;. Evocatur ad Ludovicũ Regẽ Archiepiſcopus, nec aliud expectabat, quàm leges, & tempus novi exilij. Ut in conſpectum venère, ſedentem reperiunt, attonito, aut meditanti ſimilem, vultúque dolorem teſtante, quod malo omini vertebatur: aliquamdiu perſtitit, demiſſóque in terram capite nec tacendi finem, nec mærendi faciebat; cùm ſubitò lacrymis, & ſingultu obortis, proſiliénſq; genua Archiepiſcopi amplexu ſtringit, nec allevari ſe paſſus in hæc verba prorumpit: *Verè Domine mi Pater, tu ſolus vidiſti, nos omnes cæci fuimus, qui contra Deum conſilium tibi dedimus, imò ad nutum hominis honorem Dei remittentes. Pœnitea Pater, & graviter pœniteo; ignoſce ergo, & ab hac culpa me miſerum abſolve; ſed & Deo, & tibi meipſum, & Regnum meum expono;*

& ab hac hora promitto, quòd tibi, vel tuis non deero.

Hæc inter lacrymas, & ſingultus dicentem Archiepiſcopus abſolvit benedixítque, nec prius ille ſurrexit, pulcherrimo veritatis triumpho; tandem enim veritas erumpit, quidquid illi opponas, vincit cadendo. Ab hoc tempore Sanctus ſummâ veneratione in Gallijs, & Regiè habitus eſt. Nec ego magis Ludovicum ſacro bello accinctum, & tot triumphis, ac palmis auctum admiror, quàm cùm Sancti pedes tenebat. Cæterùm quàm magnis rationibus Henrico aſſentiri Archiepiſcopus noluerit, operæ pretium fuerit exponere, exemplo poſteris profuturo.

Omne obſequij genus Sanctus pollicebatur, ſalvo tamen, exceptóque Dei honore: nec Regijs juribus hæc clauſula obſtabat, ſemper enim intelligebatur, etſi taceretur; nullū

enim

enim contra Dei honorem Regibus jus eſt; nam ut Regibus populi, ita Reges Deo ſubduntur; & tamen exprimi ea clauſula tunc temporis debebat, Rege Eccleſias invadente: alioquin omnia Archiepiſcopus cedere videretur, ſi poſt tanti temporis certamen Regi omnia poſtulanti omnia permitteret. Quæ ergo Regi injuria, ea exprimi, quæ etiam ſi tacerentur, obſervari oportebat? & præſertim eo tempore, quando ſilentiũ, unius victoriæ, alterius cladi adſcribebatur publico omnium damno? Accedebat Archiepiſcopũ, cùm infulas induiſſet, fidelitatem Regi promiſiſſe, *Salvo honore Sacerdotali*; quo ritu omnes jurabant Antiſtites, nullâ Regum querelâ: ſi ergo Sacerdotalis honor excipi poterat, quantò magis Divinus Rege inoffenſo? Nec primus erat, qui pro Eccleſiaſtica libertate bellum Regibus intulerat; quis enim Ambroſij,

Chry-

Chryſoſtomi, Baſilij agones, & pericula neſcit? Et ne Angliâ, & Cantuariâ exeamus, quid Anſelmus, quid Landfrancus non egit? Et quamvis non Regis ſolùm, ſed omniū ferè Epiſcoporū, Magnatúmq; votis diriſque pulſarentur, vicêre tamen veritatis auſpicijs, quæ Croci in morem, tunc maximè floret, cùm calcatur. Quod ſi aliqui ante ipſum diſſimulârunt; aut alia correxerant à prioribus intacta, aut poſteris aliqua reliquêre, cùm omnia non poſſent; alioquin nullius rei initium fuerit, ſi exempla ſemper expectes: & denique non omnia imitationem merentur, quæ à Sanctis patrata; alioquin & adulteria, & homicidia, & perjuria exemplis nituntur: nec Petrus laudari tunc meruit, cùm timuit, negavítque, & timori perjurium addidit; ſed cùm Chriſtum profeſſus eſt, & ſecures ſanguine imbuit, quem poterat ſilentio redimere;

mere; nec Eccleſia connivendo crevit, ſilendóque; ſed clamando, ferendo, & veritatem in plateis, in foro, in templis, aulíſque profitendo: nunquam adulatio & ſilentiũ Martyres fecit, nec caput Joannis à meretrice ſublatum, quia tacuit, ſed quia dixit; charus Aulæ dum flagitio pepercit: inviſus, exoſus, dum notavit, correxítque; tum carceres illi, tum ferrum & ſecures paratæ, nec alio reus, quàm quòd blandiri noluiſſet. His artibus Eccleſia crevit, his aucta, his conſervari debet. Quod ſi obtentu indulgentiæ, & pejorum metu omnia Regibus permittas, quæ aut cupiditas ſuggerit, aut adulantium artes, quid tandem intactum erit, & prædæ inexpoſitum? qui limites ſacram, prophanámque auctoritatem diſtinguent? quid Patrum ſtatuta, quid Canones proderunt, tot vigilijs elaborati, tantâ curâ defenſi, ſi regnantium arbitrio

ſolvantur? Imperabit ergo Aula ſerviente Eccleſiâ, & exemplo nullis ſæculis audito, illi leges præſcribent, qui obſequi debebant: illi obſequentur, quorum munus eſt imperare. Ipſi Antiſtites, ſi toti ex aula pendeant, non Eccleſijs, non animabus, quarum curam ſuſcepêre, ſed palatijs vacabunt, nec tam infulas virtute quærent, meritóq;, quàm gratiâ, & favore: hîc thura adolebunt, hîc aras ſtatuent, & quod olim Patres ſuſpirabant, in palatio Epiſcopi, non in Eccleſia fingentur Sacrorum rudes, imò & pertæſi; quis enim nautam in ſicco faciat, aut militem in gynæceo? corruptis verò Epiſcopis, & mundum, non Chriſtum ſpirantibus, quem odorem in Eccleſia ſperes? illi faſtum, illi luxũ ac vanitatem rerum humanarum ſuis Eccleſijs proſcribent, quæ animo retinent, & exemplis oſtentant? quâ dein auctoritate, quo vultu Re-

ges

ges monebunt, & errantes reducent, qui omnia Regibus debent, nec aliam, quàm blandiendi adulandíque artem in palatijs didicere? non eſt hoc Paſtorem, ſed Muſicum agere, cantare non regere.

At, *inquiunt*, irritandi non ſunt Principes, & aliquid connivendum, pejorum metu. Cæterùm qui hæc dicunt, nec ſatis intelligunt, quæ ſint boni Paſtoris partes: nec tam Regibus conſulunt, quàm propriæ timiditati commodiſque, quæ ſi auferas, nulla ipſis de Regibus cura. Imperat Deus Sacerdoti: *Clama, ne ceſſes; quaſi tuba exalta vocem tuam.* Iſti tacere volunt, nec tubâ, ſed cytharis ludere. Denuntiat Deus Epiſcopo: (a) *Fili hominis, ſpeculatorem dedi te Domui Iſraël; audiens ergo ex ore meo ſermonem, annuntiabis eis ex me: Si me dicente ad impium: Impie morte morieris; non fueris locutus, ipſe impius in impietate ſua morietur;*

(a) Ezechiel. 33.

rietur; ſanguinem autem ejus de manu tua requiram. Si ergo ad Epiſcopum pertinet, Speculatorem eſſe, & excubias agere, & hoſtem eminus viſum denuntiare, ac buccinâ prodere; cur iſti cæcum, mutúmque volunt, & ad omnia Principum ſcelera conniventem? Miſeram Civitatem tam otioſis, timidíſqne excubijs! qui ne buccinæ ſtrepitu dormientes turbent, hoſti interim produnt, perdúntque indulgendo.

At Principes irritandi non ſunt. Omnino, niſi irritari illos oporteat, alioquin perituros; tunc enim neceſſitas loquentem, & amor abſolvit; nec, quod illi iraſcantur, monentis eſt culpa, ſed indignantis. Et verò quis medicum excuſat, ideò remedijs, ferróque abſtinentem, quia gemet, dolebítque infirmus? an præſtabat morientem, quàm gementem videre? quod in animarum Regúmque Medicis tanto verius eſt, quo-

rum morbi, & funera æterna ſunt, & exemplis graſſantur. Quanti Principes Theodoſius, Arcadius, Valentinianus, aliique, quorum imperia non uno tantùm angulo continebantur, ſed totam ferè Europam, magnamque Africæ Aſiæq; partem occupabant? nec tamen iſtorum potentiæ, iræque Ambroſium, Chryſoſtomum, Baſilium morabantur, ut flagitia non liberè arguerent; & quamvis ægrè audirentur recente adhuc plagâ, ubi tamen ſanati ſunt, & Medicos laudârunt, & poſteritas venerata eſt. Quis non crederet Ambroſij, & Juſtinæ conflictu caſuram Italiam? ſtetit tamen, & vicit, proſcriptâ hæreſi, deletâ Imperatrice, placato Auguſto, & triumphante Epiſcopo; hic fructus aſſertæ veritatis; nam ſi metu impendentium malorum, quæ Auguſta minabatur, diſſimulaſſet Ambroſius, & hæreſi Italia patuiſſet, &

ipſe

ipſe momentaneâ pace, ac Principum gratiâ, æterno apud poſteros dedecore laboraſſet; eadem Chryſoſtomi, & Anſelmi fortuna fuit; quibus breve certamen, & exilium, ſed æterna gloria aſſertæ libertatis. Falluntur ergo, qui Eccleſiæ pacem ſimulatione, áſtu, turpique conniventiâ quærendam putant; non his artibus Eccleſia crevit, nec his artibus ſervanda eſt; ſed fortitudine, conſtantiâ, & adverſorum patientiâ; quæ omnia ceſſant, ſi Principibus obſequi velis etiam iniqua imperantibus. Pax ancillæ cum Petro fuit, quando Chriſtum negavit, velatâ perjuriis veritate: at ubi iſtum profeſſus eſt, bellum cum Nerone habuit, aulámque irritavit, & vitam in cruce abſolvit. Quis jam verò præ iſto bello illam pacem elegerit? Ergo præferendum eſt bellum pro veritate, & juſtitia ſuſceptum, turpi, ac inhoneſtæ paci, quæ tan-

dem in ſervitutem deſinit. Enimverò ſi Sacerdotes, quorum curæ libertas Eccleſiarum commiſſa eſt, vires ſociarent, & veritatem Principibus edicerent, facilè audirentur, innatâ ſacrorum reverentiâ; at verò cùm ipſi Sacerdotes Principi blandiuntur, & quæſitis obſequijs gratiam mercantur, tacentque veritatem aut ſpe, aut metu corrupti: imò vera monentes in odium adducunt, id ſolum eſt, quod Principes obdurat, redditque inacceſſos, imò ſecuros, dum iſtorum auctoritate, & conſilijs muniuntur: & planè Athanaſio, & Chryſoſtomo nullum majus certamen, & pernicies, quàm ab Epiſcopis fuit, qui aulas implebant; iſti faces incendio, iſti bello ſubdebant, ſpolijs prædiſque intenti. Si verum ergo fateri volumus, tota ferè Principum culpa in Sacerdotes redit.

Hæ ſunt ferè rationes, quas varijs

in locis (a) Sanctus Archiepiſcopus adducit, ut oſtendat, ſe poſtulatis Henrici Regis in ultimo colloquio ſubſcribere nequiviſſe, eaſque eventus probavit; nam tandem illum à ſicariis extinctum, & Henricus deflevit, fataleſque conſuetudines ejuravit; quas Sanctus ferre non poterat: & omnium Angliæ Galliæq; votis abſolutus eſt; damnati verò, qui ei obſtiterant, Deus ipſe tot miraculis ad ejus tumbam patratis, & publicâ totius Eccleſiæ veneratione verum Paſtorem fuiſſe oſtendit, quique animam ſuam poſuerit pro ovibus ſuis; alios verò mercenarios, & venientis lupi umbrâ perterritos fugaceſque. Illam verò rationem præcipuè Sanctus urgebat, videlicèt: *Non ſimulatione, non ingenio regenda eſt Eccleſia, ſed juſtitiâ, & veritate, quæ ſe obſervantem liberat ab omni periculo.* Et

(a) V. l. 2. ep. 28. & ep. 30. & l. 4. ep. 14 & l. 2. ep. 46.

delicta Regis tam multa, & magna erant, nullòque pudore admiſſa, ut nec excuſari, nec ferri poſſent, niſi omnium offenſione, & publicâ Eccleſiæ clade. Toto quinquennio Archiepiſco exulante, bona Cantuarienſis Eccleſiæ, exulúmque occupaverat. In Sancti amicos, tantâ crudelitate ſævitum, ut plurimi morte, alij omnes exilio punirentur: nulla venia ætati, aut etiam puerperis data, alij cunis, alij lectis in exilium ferebantur. Lincolnienſis, Herefordienſis, Elienſis Epiſcopatus Fiſco adſcripti. Landavenſis Eccleſia militibus prædæ data. Bangorenſis decennio vacavit, & fructus Regi ceſſêre. Clerici nullâ ſacrorum reverentiâ carceribus addicti, aut membris truncati: alijs oculi effoſſi, alij ad duellum acti, alij ſuperſtitioſis ignis, & aquæ quæſtionibus ſubjecti; quæ omnia cùm palàm eſſent, nec ea Rex corrigeret, ſolis pollicitis, & ſpe

con-

contentus, diſſimulari ab Archiepiſcopo non poterant; multò minus probari. Et tamen, quod vix poſteritas credet, nec finem mirandi faciet, Epiſcopi omnes tam iniquis poſtulatis aſſenſêre, imò, ne erraſſe viderentur, patrocinati ſunt.

X. Nihil interim Alexander omittebat, quo Regem emendaret; cùm epiſtolis nihil proficeret, quartâ Legatione Henricum fatigavit; primâ Wilhelmus, & Otto Cardinales functi ſunt, ſed paulò poſt revocati, quòd nimiâ indulgentiâ in Regem uterentur, adeò ut is palàm jactaret: *Se Dominum Papam, & omnes Cardinales habere in burſa ſua, ſeque conſecutum eſſe privilegium Avi ſui, qui erat Rex, Legatus Apoſtolicus, Patriarcha, Imperator, & omnia.* (a) Wilhelmus præſertim palàm Regi favebat; hinc frequentes in Alexandrum querelæ, cujus fama laborabat improbi-

(a) V. L. 1. ep. 179. & l. 2. ep. 58.

tate miniſtri; alij ergo in Angliam miſſi primis revocatis; ij erant Gratianus E. R. Diaconus, Eugenij Pontificis Nepos; & Vivianus Archidiaconus Urbis Veteris, pietate & doctrinâ conſpicui. Summa mandatorum erat: *Muneribus abſtinerent, imò etiam neceſſarijs ſumptibus, niſi pace obtentâ: pax verò æqua eſſet, Eccleſiæ, & Archiepiſcopi juribus illibatis: dum compoſitio agitaretur, abſtinerent interim cenſuris, omníque ſeveritate, quæ Regem abalienare, moraríque poſſent. Idem obſervaret Archiepiſcopus, condereíque ferrum, dum ſpes aliqua ſanitatis affulgeret: pace verò ad diem S. Michaëlis non ſecutâ, liberum ei eſſet, obſtinatum ferire, & Regnum Interdicto ſubjicere.* Hæc Legatis mandata, Rege interim omnia moliente, ut Sanctus Cantuarienſi Eccleſiâ moveretur: Ludovico ſupplicavit, ut Regno eijceret; cui regiè reſponſum eſt: *Si Anglo iam tanta cura eſſet ſuarum conſuetudinum, quamvis Deo adverſantium; multò*

magis Galliæ conſuetudines ſibi cordi eſſe, quæ miſeros afflictóſque, & præſertim Sacerdotes juſtitiæ cauſâ proſcriptos ſemper ſinu receperat. Mediolanenſibus marcarum tria millia promiſſa: Cremonenſibus duo millia: Bononienſibus, & Parmenſibus mille, ſi Alexandrum permoverent, ut Cantuarienſem aliò transferret. Ipſi Pontifici pax cum Imperatore, omnium in Anglia vacantiũ Epiſcopatuum collatio, Romanorum, qui tumultuabantur, ſubjectio, & tandem marcarum millia decem promiſſa; ſed Pontifice immoto, flectíque neſcio minæ ſucceſſerunt. Mortandini Turcarum Principis ſocietatem, & Religionem ſe potiùs amplexurũ, quàm ut hunc hominem Cantuariæ, & in Regno videret: adeò Henricus odio flagrabat, ut animum demitteret ad tam indigna; ſi non potiùs hæ Legatorum minæ, quàm Regis imperium fuit. Reſpondit Alexander:

Non ideò ſe inipsum eſſe poſſe, quia Rex perire velit. (a) Legati humaniter à Rege accepti, quamvis Alexandri litteris offenſo. Ubi de pace agi cœptum, varij, multique conventus indicti, ſed fruſtra, Rege ſemper alio, jam pacato, jam offenſo, jam pacem offerente, jam revocante, & minas frequenter miſcente; quod cum more ſuo aliquando faceret, Gratianus Legatus Romanè, impavidéque reſpondit: *Domine, noli minari, nos enim nullas minas timemus, quia de tali Curia ſumus, quæ Regibus, & Imperatoribus conſuevit imperare.* (b) Inter alias pacis conditiones illam præſertim Rex urgebat, ut videlicet Archiepiſcopus ſponderet, ſe officio quidem ſuo functurum, *Salvâ tamen dignitate Regni.* Æquiſſima videbatur conditio rem non intelligentibus; ſed eam Legati rejiciebant: nam

(a) Vid. Lib. 2. epiſt. 66.
(b) Vide Lib. 3. epiſt. 6.

nam per dignitates Regias, conſuetudines illas notabant olim damnatas; addebántque; ſi nomine Dignitatis Regiæ jura Regum, & Coronæ intelligerentur olim à Regibus Angliæ poſſeſſa, nihil litis ſupereſſe, nec ea Archiepiſcopum morari, paratúmque jurare, imò jam olim juráſſe; cæterùm eo nomine abuſus celari, Eccleſiæ toti, nec tantùm Angliæ fatales: mirum eſſe, Regem, qui nuper hanc formulam ab Archiepiſcopo propoſitam repulerat, videlicet: *Salva Dei honore*; jam aliam velle minus neceſſariam; an ergo Rex præ Deo eſſet? aut ſi non eſſet, cur honori ſuo parci, non Dei vellet? aut ergo omitti eam formulam velut captioſam debere; aut exprimendum, quænam illæ Regiæ dignitates eſſent, quarum curâ adeò premeretur? Quòd ſi neutrum placeret, illud ſaltem promitteret, aliam, parémque formulam adijci,

quæ Eccleſiam æquè ac Regem protegeret, videlicet: *Salvâ Eccleſiæ libertate.*

Hâc enim nihil Regibus adimi, ſed ea tantùm Eccleſiæ dari, quæ aliàs deberentur. Juſta erat poſtulatio, ac plena honeſtatis; quid enim æquius, quàm ut Regis juxtà Eccleſiæque dignitati caveretur? à Regijs tamen admiſſa non eſt, & ideò Legati deſperatâ pace Regno exceſſere; non ideò tamen abſiſtebat Pontifex, ſive beneficiorum, quæ à Rege acceperat, memoriâ, ſive ſpem omnem necdum conſumpſerat, ſive, quod vero propius eſt, verebatur Regem aliàs indomitum, & in extrema promptum ad defectionem urgere, parcebat ergo, ſperabátque: tertiam interim Legationem adornat, & litteras, quas Legati ferebant, minis aſpergit, ac initium Quadrageſimæ ineundæ paci præſcribit: alijs tamen ſecretò datis

 Regem

Regem orat, monétque, & paternâ charitate demulcet; utque magis devinciat, interdicit Archiepiſcopo, ne in Regem Regióſque poteſtate ſuâ utatur, niſi pace compoſitâ; quæ cauſa illi fuit rem in longum trahendi, ludendíque Pontificem oſtentatâ ſemper pace, at nunquam factâ. Pariſijs Reges Angliæ, Galliæque convenerunt; adfuit Archiepiſcopus, & Legatorum, aliorúmque Epiſcoporum, ac Ludovici Regis monitu nihil omiſit, quo placari, mollirı́que Rex poſſet: flevit, rogavit, procidit, juravítque, nihil ſe charius, aut antiquius habiturum Regis obſequio: etiam Regni conſuetudines ſervaturum, quantum tamen per conſcientiam liceret, & Dei Leges paterentur; verba Archiepiſcopi hæc ſunt: *Pro pace Eccleſiæ, & gratia Regis promitto, me conſuetudines illas, quas Sancti Anteceſſores mei Regibus ſuis ſervaverunt,*

ſalvo ordine meo ſervaturum, quantum ſecundùm Deum poſſum: & faciam pro amore ejus recuperando, quidquid poſſum, ſalvo honore Dei. (a) Quid amplius poſſet? At Rex tam æqua indignatus, colloquium abrupit, diſceſsítque: epiſtolas verò Pontificis, quas ſecretas volebat, palàm, & cum pompa oſtentabat, inſultabátque Archiepiſcopo poteſtate ſuâ minuto: hinc in Alexandrum omnium ferè calami, & linguæ provocatæ; querebantur enim (b) innocentem Archiepiſcopum non deſeri tantùm, ſed etiã ludibrio exponi, obſtinari verò Regem indulgentiâ, & beneficijs importunè oblatis: quæ omnia Alexander excuſavit malitiâ temporum, & pejorum metu: (c) revocavit tamen gratiam Anglo conceſſam, & abuſu corruptam; nec tamen

(a) Vide L. 4. ep. 8.
(b) V. L. 4. ep. 14. 18. 22. 23. 25. 28.
(c) Vide Lib. 4. ep. 16. 17. & 51.

men deſperavit; quartâ & ultimâ Legatione expugnando Regi admotâ: eâ perfuncti ſunt Epiſcopi Nivernenſis, & Senonenſis, & Archiepiſcopus Rothomagenſis, ijs mandatum, Regem permoverent: *Archiepiſcopum, alióſque exules Angliæ redderet: Eccleſijs ablata reſtitueret: conſuetudines Eccleſiaſticæ libertati adverſas, & fomitem diſcordiarum aboleret: Epiſcopos, qui illas ſubſcripſerant, juramento liberaret; & denique intra dies quadraginta finis litibus eſſet: aut Rege abnuente, Provinciæ Ciſmarinæ, ubi is morabatur, Interdicto ſubjacerent: & ſi obſtinari pergeret, eandem ſententiam expectaret, quam Fridericus Imperator.* Hoc ultimum Regem fregit, coronæ ſuæ anxium, & exemplo Friderici pavidum; pacem ergo feſtinavit.

XI. Locus feriendæ paci deſtinatus, pratum fuit, amæniſſimum quidem, ſed malo omine proditorium appellatum. Ubi venientem

Archie-

Archiepiſcopum vidit, caput aperuit, exiliitque in amplexum, & loqui parantem ne admiſit quidem, prævenitque: poſteà mutuis colloquijs, & gaudijs perfuncti ſoli in partem ſecedunt, & quod olim ſolebant, dum amicitia flagraret, diu multúmque ſermocinantur: & cùm Archiepiſcopus equo deſiliret Regem veneraturus, ejúſque pedibus advolveretur, ipſe ſtapedem tenuit, coegítque in equum: articulos etiã pacis, quales Alexander præceperat, ſubſcripſit, ſignavítq; quæ omnia tanto amoris, & humanitatis ſenſu peracta, ut immoralitatem promitterent, pleríſque, qui ſpectabant, gaudio, & admiratione defixis, ac etiam lacrymantibus. Paulò poſt in Gallias redijt Ludovico Regi, quo tam benigno, liberalique uſus fuerat, grates relaturus: nec navigare in Angliam volebat, niſi quæ Eccleſijs ablata erant, prius redderentur;

rentur; nam Henrici levitatem verebatur: ſed victus amicorum precibus, poſt ſeptimum exilij annum, ſub noctem ſolvit, tenuitque Angliam: nec deerant, qui manifeſtis indicijs ei mortem præcinerent, nec ipſe diſſimulabat, (a) litteris ad Alexandrum, & Henricum datis, quæ ultimæ fuerunt.

In littus cum amicis expoſitum globus militaris excepit, à Londonienſi Epiſcopo immiſſus, & videbantur vim illaturi, niſi metu accurrentis populi prohiberentur; ut enim navim, quæ Archiepiſcopum ferebat, cruce inſignem, & paulatim littori ſuccedentem videre, continuò affluere, in genua procidere, gaudia, lacrymáſque miſcere, qui benedictionem præriperent certare, & denique Paſtorem tot victorijs, palmiſque auctum inter feſtas acclamationes excipere; nec ipſe triumdies

(a) Vid. L. 5. ep. 54. & 73.

triumpho ſuo impar heroem potiùs, quàm exulem agebat; oculis firmis, ac jam Martyrem ſpirantibus, vultúque impavido; & fortunam ridente; modeſto tamen, hilarique: Ut Cantuariam pervenit, repetiti à Clero & populo plauſus: crederes Angelum non hominem adventâſſe, adeò omnia gaudijs, acclamationibus, campanis, organíſque ſtrepebant: vexilla, crucéſque obviàm progreſſæ. Ipſe ut in Eccleſiam pervenit, toto corpore, & brachijs in crucem explicatis procubuit; tum ſingulis Monachorum, qui Eccleſiam impleverant, oſculum fixit, ac tandem in Palatio quievit.

XII. Sed brevis ſerenitas fuit; Eboracenſi Archiepiſcopo novam tempeſtatem ciente; urgebat iſtum flagitiorum conſcientia, timebátq; pace cum Rege factâ, bellum ſibi, & promeritas pœnas à Cantuarienſi imminere, feſtinabat ergo præveni-

re;

re; nec deerat falſis criminationibus color. Querebatur Epiſcopos Regníque Primates cenſuris à Pontifice percuſſos eſſe, ídque inſtinctu Cantuarienſis navigationem parantis; ijs verò non tam Epiſcopos, quàm Regem peti, cujus illi cauſam egiſſent, & lateri perpetuò hærerent: & contemptum augeri, abſolutione toties petitâ, negatâque: addebant, infenſum eſſe Henrico Principi, omnéſque vias moliri, eum ſolio exturbandi. Incendebant Regem hæ voces, aliàs ardentem, rediítque odium adhuc gliſcens, nec ſatis nuperâ pace extinctum: ac tandem cùm celari amplius non poſſet, palàm erupit; dolebat, ſuſpirabátque, ac toto vultu mœror ſpectabatur: amicis cauſam quærentibus, ſæpe in has voces prorupit, quæ Sancto mortis cauſam attulêre: *Cum uno*, inquiebat, *Sacerdote pacem in Regno meo habere non poſſum; & nemo veſtrûm me vindicat!*

vindicat! Quæ verba imperantis potiùs videbantur, quàm dolentis, & pro imperio ab illis accepta ſunt, qui mortem Archiepiſcopi optabant. Condictum ergo à quatuor è primaria nobilitate aulicis in ejus necem. Ipſe invicto ſemper animo, & timoris experte. Die, quâ Natale Chriſti agebatur, Cathedram conſcendit, dixitq; ad populum, & mortem, quam revelatione didicerat, prænuntiavit, ac miſſionem à ſuis petijt; id tantâ eloquentiâ factum (quam etiam perorantis lacrymæ augebant, & aura quædam æternitatis vultui, verbiſque infuſa) ut templum lamentis, quereliſque audientium perſonaret. Ubi ſilentium rediit, non jam lacrymanti & morituro ſimilis, ſed judicem induens, gravi, ſeverâque voce in eos, qui nollent ablata reſtituere, invectus, anathemate, & diris percuſſit; erant pleríque Henrico chari, & in aula præpotentes.

tentes. Tum ſacris perfunctus convivio aſſedit, hilari, ſolutóque animo, ac vicinæ morti inſultans. Quarto pòſt die, cùm ſicarij nuntiarentur, & omnes fugam ſuaderent, ipſe gravi, lentóque gradu, & velut per otium in Eccleſiam proceſſit, fores, quas alij metu occluſerant, pandi juſſit, armatos excepit, blandéq; allocutus eſt: ac tandem cùm vibrari gladios cerneret, oravit, cervicem inflexit, & manibus ante pectus junctis primum vulnus recepit; tum in genua procubuit, ac tandem in faciem repetitis vulneribus: non gemitum, non querelam emiſit, nec aliud dolentis, timentiſve argumentum edidit: & quod miraculo videntibus fuit, corpore jam exangui, & tot plagis lacero eadem venuſtas, idémque color duravit, ſomno potius, quam morte ſolutum diceres. Ultima ad ſicarios verba fuere: *Ego pro Deo meo paratus ſum mori, & pro aſ-*

ſertione juſtitiæ, & Eccleſiæ libertate. Quòd ſi caput meum quæritis, prohibeo ex parte omnipotentis DEI, *ne in aliquo noceatis, ſed ſint immunes à pœnâ, ſicut extiterunt à cauſa.* Et paulò poſt. *Deo, & Beatæ Mariæ, & ſanctis hujus Eccleſiæ Patronis, & Beato Dionyſio commendo meipſum, & Eccleſiæ cauſam.* Nec ultra locutus eſt, aptavitque ferro cervicem, crederes ſicarium provocâſſe commoditate feriendi. Calebat adhuc cadaver, & miraculis abundabat, feſtinante velut Deo oſtentare Martyris innocentiam. Inter alia illud quoque notatum, cùm funus Choro inferretur, & pompam, precéſque funebres explevîſſent, elevatâ placidè manu, velut gratias obſequio relaturum adſtantibus benedixiſſe, tùm reſedit, & tumulo illatus eſt. Vulgatâ ejus morte, dici haud poteſt, quantum ubique luctûs, & querelarum non Angliam ſolùm, ſed univerſum ferè Occidentem impleverit.

Ale-

Alexander Papa repetitis nuntijs ex Anglia, Galliáque, ubi necem Archiepiſcopi audivit; adeò turbatus eſt, ut toto octiduo publico abſtineret, ne ſuis quidem ad colloquium admiſſis: Angliæ Legatos, qui purgando Regi advenerant, nec videre ſuſtinuit; tandem Cardinalium hortatu, poſt dierum quindecim moras, & præſertim quòd Henricum promitterent imperata facturum; duo ex Legatis, Abbas videlicet Wallaciensis, & Archidiaconus Lexoviensis auditi ſunt, Epiſcopis Wigorniensi, & Ebroicenſi, alijſque excluſis, quòd ſuſpecti haberentur. Cùm Henricum nominâſſent, adeò Pontifex ſolo nomine inhorruit, exarſitque, ut velut ex condicto ab omnibus clamaretur: *Suſtinete, ſuſtinete*. Quippe deteſtari Regem videbatur, & ne ferre quidem de illo dicentes: ubi tamen, & Regem innocentem; & quidquid imperaret, factu-

facturum eſſe intellexit, utcúnque placatus eſt, & diras Regi paratas in eos convertit, qui ſancti Archiepiſcopi necem quovis modo juviſſent. Legati dein in Angliam miſſi, qui cauſam examinarent. Conſtabat parricidium Rege non ſolùm ignaro, ſed etiam dolente peractum eſſe: enimverò nuntiatâ ejus cæde, ſtupenti, & attonito ſimilem amici viderunt, tum lacrymis ac ſquallore ſordidum, & Regiam lamentis complentem nullâ majeſtatis curâ. Triduum latuit, caruítque cibo, & hominum alloquio, omnis ſolatij, quod molliendo dolori adhibebatur, impatiens, credebántque voluntariâ morte periturum vitæ faſtidio, & pudore admiſſi ſceleris, quamvis ſe ignaro, invitóque. Juravit etiam tactis ſacris Codicibus, contra animi ſui ſententiam cædem Archiepiſcopi patratam, & ejus morti plus quàm parentum ſuorum

illa-

illacrymatum ſe eſſe: conſuetudines recèns à ſe inductas abolevit: antiquas moderari ad præſcriptum Romani Pontificis promiſit: Sacram militiam ad triennium, niſi Alexandro aliter videretur, profeſſus eſt: ducentis militibus añuum ſtipendiũ numeravit trecentis in ſingulos aureis: adjectæ occultæ abſtinentiæ, & largitiones in pauperes, preces, & alia expiãdo parricidio cujus ipſe hõ cauſa quidem, ſed occaſio fuit, crebris in Archiepiſcopũ querelis; quę tantâ modeſtiâ, & pœnitentiâ à Rege alioquin feroce, & iræ immodico accepta ſunt, ut Legatis Cardinalibus hæc diceret: *Ecce Domini Legati, corpus meum in manu veſtra; ſcitote pro certo, quòd quidquid juſſeritis, ſeu proficiſcendi Hieroſolymam, ſive Romam, ſive ad S. Jacobum, vel quiquid ſit, paratus ſum obtemperare.* (a) Tum Templo eductus, flexiſque ad limen ge-

(a) Vide L. 5. ep. 88

nibus abſolutus eſt. Sicarij adeò omnibus exoſi, ut in angulo Inſulæ laterent, nullo omnium conſortio; imò ne canum quidem, qui porrectas ab eis eſcas averſabantur; nec triennio ſupervixêre. Qui primum ictum vibraverat, brachium, totúmque corpus tabe abſumptum eſt; alij Romam, & Hieroſolymas peregrè profecti ſunt, & ſilvis, ac ſpeluncis abditi flagitiũ luxêre perpetuis lacrymis, donec, ut dixi, finirentur. Pleríque verò amicorum, & Sancto exilij comites ad præcipuas dignitates provecti ſunt: Hubertus Lombardus Romano Pontificatu nomine Urbani III. potitus, Heribertus ſacrâ purpurâ donatus eſt, Joannes Sareſberienſis Carnotenſem, Robertus Filioth Herefordienſem, Reginaldus Lombardus Herefordienſem, Ghirardus Convẽtrienſem, Gilbertus Roffenſem Epiſcopatus adepti ſunt, alij alias di-

gnitates,

gnitates. Sed Divinæ juſtitiæ necdum ſatis litatum erat. Fatale inter Reges Patrem, Filiumque odium exarſit, & odio par bellum; & Patrē quidem plerique deſeruerant, ac Filium ſequebantur, potentiâ, armiſq; Galliæ Regis, cujus Filiam duxerat, ſuccinctū. Conſiliū ergo cœpit Martyrē placandi, ejúſq; Tumbam adeundi; cui Northmanniam, aliáſq; Provincias ab hoſte inſeſſas liberandas reliquit: ipſe mare ingreſſus eſt, appulitque; ubi in conſpectū Eccleſiæ Cantuarienſis venit, abjectis regijs inſignibus, nudúſque pedes proceſſit; erátque ſpectaculum retrò ſæculis inviſum, cernere Regem tot victorijs felicem, & cùm exercitus duceret, hoſtibus ſuis formidandum, delitijs, anníſque florentem; nudatis nunc pedibus, & luto ſquallidis, oculis ſolo defixis, ac lacrymas depluentibus, lineóque tantùm amiculo ſeminudum corpus velan-

te, tacitum trementémque plateam metiri. Quo ſpectaculo tota Civitas in lacrymas fluxit. Ubi Eccleſiam ſubijt, eam diem, noctémque inter preces conſumpſit, ſomni, cibíque expertem; ſcapulas etiam plagis ſubiecit, quas ab Epiſcopis quinas accepit, à Monachis verò duas ſuper octoginta: conſuetudines illas, quæ materiam incendio præbuêre; penitus abdicavit: ac tandem Sacris, quæ in memoriam Martyris peracta ſunt, adfuit, ſummâ animi pietate, ac demiſſione; quo ipſo momento Scotiæ Regem inter præcipuos Henrici hoſtes, florentiſſimis copijs cinctum, pauci ejus milites palantéſque cœperunt. Secuta eodem anno pax, & res totâ Angliâ compoſitæ; non dubio Martyris auxilio. Quis jam non crederet propitium, placatúmque Numen tot pœnis aut immiſſis, aut ſponte ſuſceptis? nec tamen vindictæ ſatis.

Duo

Duo ejus Filij immaturâ morte ſublati; inter quos Henricus primogenitus; cum tertio uſque ad mortem bello conflixit, cui etiam diras imprecatus eſt: ipſe tandem, ſi Rogerio credimus, felici, & paratâ morte, ac peccatis confeſſione, ſacróque epulo poſitis, extinctus eſt: alij miſerè defunctum volunt. Illud certum eſt, ab eo tempore, quo adulantium artibus corrumpi cœpit, & cum Archiepiſcopo collidi, vertiſſe fortunam, & perpetuis malis, domi, foriſque conflictatum eſſe. Et hic quidem tam longi certaminis conflictus fuit: cui enarrando equidem immoratus ſum, quòd Regalia illi exercendo materiam ſuggeſſerit. Ubi ſimul Eccleſiaſticæ libertatis egregium ſpecimen luxit. Atque ut tunc in Anglia, ita hâc tempeſtate in Gallia pari ferè causâ, & iiſdem momentis, ſimilíque acie, pugnatum fuit: non Galliæ ſuus Thomas,

non Alexander, non Londonienſis, non Eboracenſis Epiſcopi defuêre: paria exilia, paréſque ærumnæ; & ſi ſanguis defuit, lacrymæ compenſârunt. Quantis in Anglia rationibus, aut potiùs inſidijs pugnatum eſt, ut Eccleſia Aulæ ſerviret? quantis mendacijs actum, ut veritatem, & juſtitiam opprimerent, uno tantùm Archiepiſcopo nixas? Et hunc arrogantiæ, faſtûs, proditionis, pertinaciæ, imprudentiæ, peculatûs, ac ut nihil calumniæ deeſſet, læſæ Majeſtatis accusârunt, imò & effecerunt, ut talis crederetur; quippe innocentiam faſtidimus, cùm miſera eſt, & ideò gravis. Et quid tandem tanto mendaciorum apparatu factum? ut proſcriberent, ut exoſum Principi redderent, ut occiderent? omnino: ſed non ideò victores; cecidit ille, & veritati ſanguine litavit, ac tunc primùm in palmas efloruit; tunc innocentia erupit;

tunc veritas agnita, tunc Deus, & Eccleſia cauſam decidit, iſta cultu, ille miraculis: abolitæ conſuetudines, calumniæ proditæ, perſecutores pænitentes, & puniti, Rex ipſe odia veneratione, & amore commutavit, & ſic vicit innocentia. Exadverſo Londonienſis, & Eboracenſis Epiſcoporum memoria, qui tunc aulam gubernabant, abolita eſt, nec aliter ipſos poſteritas, quàm ut ſacrilegos, & impoſtores notabit. Quòd ſi ſanctus Archiepiſcop⁹ aulæ ceſſiſſet, turpiq; obſequio brevem illam, & fallacem pacem omniſque bello pejorem redemiſſet, & ille Martyris gloriâ, & Eccleſia pulcherrimo exemplo careret. Falluntur ergo, qui ut pacem Eccleſijs ſuis, aut potiùs ſibi concilient, eas Principum voluntati dedunt, & ne prælio quidem tentato ſigna ſubmittunt: Non hæc Apoſtolorum, & Martyrum militia eſt, quibus à Deo

mandatum: *Ecce conſtitui te ſuper gentes, & ſuper Regna, ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & plantes. Tu ergo ne formides à facie eorum; Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum ſuper omnem terram Regibus Juda, & Principibus ejus, & Sacerdotibus, & Populo terræ, & bellabunt adverſum te, & non prævalebunt; quia ego tecum ſum, ait Dominus, ut liberem te.* (a)

Cæterùm ut in D. Thoma inſigne fortitudinis exemplum, ita in Pontifice Alexandro conſtantiæ, & prudentiæ habemus: quot ille omnium Principum, imò ſancti ipſius querelis pulſatus eſt, quòd Regem anathemate non feriret? Et cùm tamen cunctaretur meliorum ſpe, ac pejorum metu, quàm acerbè in aulam conclamatum. *Romæ nullum innocentibus jus dici, nec aſylum veritati, ſed potentiæ dari; vincere, qui plus auro, non*

(a) Jerem. 1.

ro, non juſtitiâ valeret; Pontificem tot precibus, Legationibus, & litteris in Angliam miſſis quid aliud effeciſſe, quàm ut oſtenderet contemni ſe poſſe, & patrocinia innocentibus data intra verba conſiſtere, obſtinato interim Rege, & Alexandrum ſemper minantis, & nunquam ferientis habitu ridente. Romæ omnes miſereri, neminem ſuccurrere, & ideò tot malis à Deo premi, quòd oppreſſis non ſubveniret. Hæc palàm, & ab omnibus dicebantur, qui Angliam fulminari volebant, ſed immoto Alexandro; qui cùm hâc ſeveritate, & Regem perdi videret, eoque in defectionem, nec tamen Archiepiſcopo ſubveniri, maluit ferro abſtinere, & ægrum ſi non ſanare, at ſaltem nec perdere. Quod quàm prudenter ab Alexandro factum ſit, exemplum Henrici VIII. Angliæ Regis poſteà docuit, tot lacrymis deploratum, & necdum deletum.

§ IV.

Innocentij X. Pontificis Maximi, contra Regaliæ abuſus Decreta, & curæ; & quàm immeritò ab aliquibus notata;

SUMMARIA.

1. *Multæ in Gallijs Eccleſiæ Decreto Concilij Lugdunenſis, & quatuor ſæculorum beneficio à Regalia liberæ, idq́ Epiſcopi Galli agnoſcunt, & tamen Edicto Regio ſubſcribunt, & quas ob cauſas?*

2. *Soli Epiſcopi Alectenſis, & Apamienſis cauſam ſuſtentant ab alijs metu deſertam, quod ipſorum teſtimonijs oſtenditur. Apamienſis exilium, & mors.*

3. *Vicarijs ab Apamienſi Capitulo electis alij à Tholoſano Archiepiſcopo oppoſiti,*

oppoſiti, ſed nullo jure. Nova, & ſæva perſecutio.

4. *Aliæ in Monaſterio Carronenſi turbæ.*

5. *Romani Pontificis in tot malis curæ, & remedia malè à quibuſdam accepta, & quas ob cauſas? quæ ſigillatim refelluntur.*

I.

Iam ſupra oſtendimus, Concilij Lugdunenſis Decreto cautum fuiſſe, ne Jus Regaliæ ad eas Eccleſias proferretur, quæ hactenus ab hac ſervitute immunes fuerant; gaudebántque Eccleſiæ hâc nativâ, & canonicâ libertate annos ferè quadringentos, quot videlicet decurrerunt ab anno MCCLXXIV. quando Concilium Lugdunenſe celebratum eſt, uſque in annum

MDCLXXIII, cùm Regis Edicto omnes totâ Galliâ Eccleſiæ huic oneri ſubjectæ ſunt. Neque hoc ipſi Galli diffitentur; cùm enim Anno MDCLXXXI, menſe Majo Epiſcopi aliquot conveniſſent, & futuro generali Conventui ad proximum Octobrem materiam agendorum pararent, unus & præcipuus inter alia hæc Epiſcoporum nomine locutus fertur: *Jus Regaliæ ſervitutem eſſe, quæ præſertim collationes Epiſcoporum quod attinet, imponi niſi ab Eccleſia, ejuſq; conſenſu non poſſit, ſemper nobis perſuaſum fuit; & ideò cùm Concilium Lugdunenſe Regaliam, ubi hactenus invaluerat, tolerandum eſſe duxerit; ad eas verò Eccleſias, ubi hactenus inſueta, extendi omnino, & ſub pœna anathematis graviſſimè interdixerit; ſequitur, ut nec illæ hanc ipſam ſervitutem recuſare debuerint, quæ hactenus eam tulerant; illæ verò, quæ hactenus naturali, & canonicâ libertate fruebantur, juſtiſſimè uſq; in annum MDCLXXII. ferre*

renuerint. (a) Ubi vides fateri Galliæ Epiſcopos, quorum nomine loquebatur, Jus Regaliæ ſervitutem eſſe, nec eam aliâ, quàm Eccleſiæ auctoritate imponi potuiſſe: ab hac vero Regalia immunitatem, fructum eſſe canonicæ, & naturalis libertatis, quâ quadringentis annis Eccleſiæ, ubi hactenus contraria conſuetudo non obtinuit, gaviſæ ſunt: quæ omnia quàm vere à Gallo ſint dicta, jam ſupra abunde oſtendimus, nec animus eſt repetere. Hanc ergo Libertatem Edictum Ludovici Regis ſubmovit; quod licet novum, & Galliæ hactenus inviſum, non tamen obſcurum fuit, quorum conſilijs id ſuggeſtum, peractúmque. Erant in aula, qui Principis gratiam quovis pretio parabant; & quia potentiæ, gloriæque, ac proferendæ dignitatis avidum cernebant, facilè captari poterat, ijs propoſitis, quæ

 huic

(a) V. la lettera indirizzata, ad un Veſcovo dell' Aſſemblea die 8. Auguſt. 1681. f. 5.

te, tacitum trementémque plateam metiri. Quo ſpectaculo tota Civitas in lacrymas fluxit. Ubi Eccleſiam ſubijt, eam diem, noctémque inter preces conſumpſit, ſomni, cibíque expertem; ſcapulas etiam plagis ſubiecit, quas ab Epiſcopis quinas accepit, à Monachis verò duas ſuper octoginta: conſuetudines illas, quæ materiam incendio præbuêre, penitus abdicavit: ac tandem Sacris, quæ in memoriam Martyris peracta ſunt, adfuit, ſummâ animi pietate, ac demiſſione; quo ipſo momento Scotiæ Regem inter præcipuos Henrici hoſtes, florentiſſimis copijs cinctum, pauci ejus milites palantéſque cœperunt. Secuta eodem anno pax, & res totâ Angliâ compoſitæ; non dubiò Martyris auxilio. Quis jam non crederet propitium, placatúmque Numen tot pœnis aut immiſſis, aut ſponte ſuſceptis? nec tamen vindictæ ſatis.

Duo

Duo ejus Filij immaturâ morte ſublati; inter quos Henricus primogenitus; cum tertio uſque ad mortem bello conflixit, cui etiam diras imprecatus eſt: ipſe tandem, ſi Rogerio credimus, felici, & paratâ morte, ac peccatis confeſſione, ſacróque epulo poſitis, extinctus eſt: alij miſerè defunctum volunt. Illud certum eſt, ab eo tempore, quo adulantium artibus corrumpi cœpit, & cum Archiepiſcopo collidi, vertiſſe fortunam, & perpetuis malis, domi, foriſque conflictatum eſſe. Et hic quidem tam longi certaminis conflictus fuit: cui enarrando equidem immoratus ſum, quòd Regalia illi exercendo materiam ſuggeſſerit. Ubi ſimul Eccleſiaſticæ libertatis egregium ſpecimen luxit. Atque ut tunc in Anglia, ita hâc tempeſtate in Gallia pari ferè causâ, & ijſdem momentis, ſimilíque acie, pugnatum fuit: non Galliæ ſuus Thomas,

tunc veritas agnita, tunc Deus, & Eccleſia cauſam decidit, iſta cultu, ille miraculis: abolitæ conſuetudines, calumniæ proditæ, perſecutores pænitentes, & puniti, Rex ipſe odia veneratione, & amore commutavit, & ſic vicit innocentia. Exadverſo Londonienſis, & Eboracenſis Epiſcoporum memoria, qui tunc aulam gubernabant, abolita eſt, nec aliter ipſos poſteritas, quàm ut ſacrilegos, & impoſtores notabit. Quòd ſi ſanctus Archiepiſcop⁹ aulæ ceſſiſſet, turpiq; obſequio brevem illam, & fallacem pacem omníque bello pejorem redemiſſet, & ille Martyris gloriâ, & Eccleſia pulcherrimo exemplo careret. Falluntur ergo, qui ut pacem Eccleſijs ſuis, aut potiùs ſibi concilient, eas Principum voluntati dedunt, & ne prælio quidem tentato ſignâ ſubmittunt: Non hæc Apoſtolorum, & Martyrum militia eſt, quibus à Deo

mandatum: *Ecce conſtitui te ſuper gentes, & ſuper Regna, ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & plantes. Tu ergo ne formides à facie eorum; Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum ſuper omnem terram Regibus Juda, & Principibus ejus, & Sacerdotibus, & Populo terræ, & bellabunt adverſum te, & non prævalebunt; quia ego tecum ſum, ait Dominus, ut liberem te.* (a)

Cæterùm ut in D. Thoma inſigne fortitudinis exemplum, ita in Pontifice Alexandro conſtantiæ, & prudentiæ habemus: quot ille omnium Principum, imò ſancti ipſius querelis pulſatus eſt, quòd Regem anathemate non feriret? Et cùm tamen cunctaretur meliorum ſpe, ac pejorum metu, quàm acerbè in aulam conclamatum. *Romæ nullum innocentibus jus dici, nec aſylum veritati, ſed potentiæ dari; vincere, qui plus auro, non*

(a) Jerem. 1.

ro, non juſtitiâ valeret; Pontificem tot precibus, Legationibus, & litteris in Angliam miſſis quid aliud effeciſſe, quàm ut oſtenderet contemni ſe poſſe, & patrocinia innocentibus data intra verba conſiſtere, obſtinato interim Rege, & Alexandrum ſemper minantis, & nunquam ferientis habitu ridente. Romæ omnes miſereri, neminem ſuccurrere, & ideò tot malis à Deo premi, quòd oppreſſis non ſubveniret. Hæc palàm, & ab omnibus dicebantur, qui Angliam fulminari volebant, ſed immoto Alexandro; qui cùm hâc ſeveritate, & Regem perdi videret, cogique in defectionem, nec tamen Archiepiſcopo ſubveniri, maluit ferro abſtinere, & ægrum ſi non ſanare, at ſaltem nec perdere. Quod quàm prudenter ab Alexandro factum ſit, exemplum Henrici VIII. Angliæ Regis poſteà docuit, tot lacrymis deploratum, & necdum deletum.

§ IV.
Innocentij X. Pontificis Maximi, contra Regaliæ abuſus Decreta, & curæ; & quàm immeritò ab aliquibus notata;

SUMMARIA.

1. Multæ in Gallijs Eccleſiæ Decreto Concilij Lugdunenſis, & quatuor ſæculorum beneficio à Regalia liberæ, idq; Epiſcopi Galli agnoſcunt, & tamen Edicto Regio ſubſcribunt, & quas ob cauſas?

2. Soli Epiſcopi Alectenſis, & Apamienſis cauſam ſuſtentant ab alijs metu deſertam, quod ipſorum teſtimonijs oſtenditur. Apamienſis exilium, & mors.

3. Vicarijs ab Apamienſi Capitulo electis alij à Tholoſano Archiepiſcopo

 oppoſiti,

oppoſiti, ſed nullo jure. Nova, & ſæva perſecutio.

4. *Aliæ in Monaſterio Carronenſi turbæ.*

5. *Romani Pontificis in tot malis curæ, & remedia malè à quibuſdam accepta, & quas ob cauſas? quæ ſigillatim refelluntur.*

I.

JAm ſupra oſtendimus, Concilij Lugdunenſis Decreto cautum fuiſſe, ne Jus Regaliæ ad eas Eccleſias proferretur, quæ hactenus ab hac ſervitute immunes fuerant; gaudebántque Eccleſiæ hâc nativâ, & canonicâ libertate annos ferè quadringentos, quot videlicet decurrerunt, ab anno MCCLXXIV. quando Concilium Lugdunenſe celebratum eſt, uſque in annum MDC-

MDCLXXIII. cùm Regis Edicto omnes totâ Galliâ Eccleſiæ huic oneri ſubjectæ ſunt. Neque hoc ipſi Galli diffitentur; cùm enim Anno MDCLXXXI. menſe Majo Epiſcopi aliquot conveniſſent, & futuro generali Conventui ad proximum Octobrem materiam agendorum pararent, unus & præcipuus inter alia hæc Epiſcoporum nomine locutus fertur; *Jus Regaliæ ſervitutem eſſe, quæ præſertim collationes Epiſcoporum quod attinet, imponi niſi ab Eccleſia, ejuſq; conſenſu non poſſit, ſemper nobis perſuaſum fuit; & ideò cùm Concilium Lugdunenſe Regaliam, ubi hactenus invaluerat, tolerandum eſſe duxerit; ad eas verò Eccleſias, ubi hactenus inſueta, extendi omnino, & ſub pœna anathematis graviſſimè interdixerit; ſequitur, ut nec illæ hanc ipſam ſervitutem recuſare debuerint, quæ hactenus eam tulerant; illæ verò, quæ hactenus naturali, & canonicâ libertate fruebantur, juſtiſſimè uſq; in annum MDCLXXII. ferre*

renuerint. (a) Ubi vides fateri Galliæ Epiſcopos, quorum nomine loquebatur, Jus Regaliæ ſervitutem eſſe, nec eam aliâ, quam Eccleſiæ auctoritate imponi potuiſſe: ab hac vero Regalia immunitatem, fructum eſſe canonicæ, & naturalis libertatis, quâ quadringentis annis Eccleſiæ, ubi hactenus contraria conſuetudo non obtinuit, gaviſæ ſunt: quæ omnia quàm vere à Gallo ſint dicta, jam ſupra abunde oſtendimus, nec animus eſt repetere. Hanc ergo Libertatem Edictum Ludovici Regis ſubmovit; quod licet novum, & Galliæ hactenus inviſum, non tamen obſcurum fuit, quorum conſilijs id ſuggeſtum, peractúmque. Erant in aula, qui Principis gratiam quovis pretio parabant; & quia potentiæ, gloriæque, ac proferendæ dignitatis avidum cernebant, facilè captari poterat, ijs propoſitis, quæ

K 7 huic

(a) V. la lettera indirizzata, ad un Veſcovo dell'Aſſemblea die 8. Auguſt. 1681. f. 5.

huic cupiditati blandirentur: tantóque magis, ſi victoria nec armis, nec auro conſtaret, & bellum indiceretur vinci volentibus. Eccleſiæ ergo Edictis petitæ, & quòd Majorum exemplis ea res careret, tantò magis Principem invitabat omnes retrò ſe Reges vincere feſtinantem: accedebant in eos, qui maximè videbantur obluctaturi, privata odia, unde criminandi, vindicãdiq; occaſio; & deniq; ſi hæc omnia abeſſent, quęſtus urgebat; Rege enim ad majora intento, alijs Sacerdotia diſpenſandi cura dabatur: in iſtos ergo præmia, favores, & clientelæ redibant, magno potentiæ, opúmque incremēto: & cùm publica utilitas obtenderetur, privata quærebatur, quod poſteà eventu patuit. Cæterùm velandæ cupiditati rationes paſſim quæſitæ, ac omni colorum genere, ut Principi placerent, ornatæ; & pronum erat fallere, ar-

morum

morum potiùs, aulæque, quàm Canonum, & Eccleſiæ gnarum. His ergo artibus Edictum illud prodijt, quo omnes totâ Galliâ Eccleſiæ, & in provincijs etiam recenti bello quæſitis, Regaliam admittere jubebantur, adjectúmque, ut electi Antiſtites intra duos menſes à præſtito fidelitatis Sacramento litteras à Rege obtinerent, quibus claudi Regalia inciperet, & proventus Epiſcopis cedere: litteræ verò in tabularia Cameræ Computorum referrentur: cæterùm Epiſcopi jam olim electi tenerentur hâc ipsâ ſolemnitate defungi. Hæc novæ ſervitutis profeſſio fuit; nec alibi, quàm Pariſijs edi poterat, magno quidem Epiſcoporum incommodo, ſed non minori eorum emolumento, qui Regaliæ præerant. Varijs in Gallia animis, & foris non minori expectatione Regium hoc Edictum acceptum eſt; necdum enim memo-

riâ exciderat, ſæpe id in aula tentatum, ſed nullo eventu, Clero Gallicano ſemper obluctante, & ſemper victore; nec minoribus jam animis pugnaturi credebantur; quippe eadem in cauſa, & libertatis Gallicanæ, quam ſummis Pontificibus toties objectabant, memores; ac Rege, ſi veritatem doceretur, æqui amante. Cæterùm vana expectatio fuit. Pleríque jugum accepêre, querebantur tamen, dolebántque ſe invitos cogi, & Notarios, ac teſtes adhibebant, qui, ne libertati ſuæ id quidquam noceret, in Tabulas referrent; miſero inanique ſolatio perditæ Libertatis! *Capi, vinciri volumus, & hoc ipſum chirographo teſtamur; id tantùm ſcribite, liberos nos eſſe.* Recuſârunt alii, ſed tamen Capitulis ſuis permiſêre, ut Regaliæ ſubſcriberent; perinde ac ſi nulla Paſtoris culpa eſſet, ſi ejus non imperio quidem, ſed permiſſu oves er-

râſſent; (a) ſi enim Regaliam ſuis Eccleſijs imponi juſtè crediderant; cur ergo ipſi abnuebant? ſi injuſtè, cur, ut Canonici id facerent, patiebantur? Enimverò non minus in animarum, quàm militum Ductore eadem, pariſque momenti culpa eſt, facere, & non prohibere, cùm poſſit. Sed Regaliſtarum importunitas Beneficia, fructuſque raptantium effecit, ut qui iſtorum graſſationibus liberari vellent, jugum ſubirent, fœdâ quidem, ſed utili ſervitute.

II. Duo tantùm Epiſcopi Regijs Edictis obnixi ſunt, Alectenſis videlicet, & Apamienſis; & primò quidem omni reverentiâ, & obſequio certatum eſt, demonſtratâ Eccleſiarum immunitate, quam & Concilij Lugdunenſis auctoritas, & annorum ſupra quadringentos decurſus firmaverant: ſed cùm in

aula

(a) M. de Pamiers f. 177.

aula non rationibus, ſed imperio ageretur, & ſoli ipſi certarent, reliquo agmine aut victo, aut compoſito, nihil effectum eſt: nec ideò ceſſêre; nunquam enim adducti ſunt, ut ſubſcriberent, imò vibratis cenſuris, edictíſque propoſitis procul Regaliſtas arcebant: Romam etiam inclamârunt, commune Epiſcoporum aſylum, cùm periclitantur. Sed quid facerent ſoli? imò hoc illis crimini dabatur, quòd cauſam ab omnibus deſertam ſoli ſuſtinerent. Ergo omni malorum genere exerciti, nullâ ætatis, quæ jam provecta erat, nullâ virtutum, quâ præcipuè florebant, nullâ dignitatis reverentiâ; nec alterius culpæ poſtulabantur, quàm quòd Eccleſias ſuas, ab hominum memoria, & decreto Concilij Lugdun. ac ipſorũ Galliæ Epiſcoporũ teſtimonio liberas, nollent in ſervitutem rapi; imò nec poterant velle, quippe Concilio

Lugdunenſi enixè id ipſum vetante: quid ergo facerent? Regi potiùs, an Concilio obedirent? omninò ſic illis viſum, quibus delitiæ, & quies, ac Principis gratia præ Libertate fuit: nec quid Eccleſijs, ac cœlo, ſed quid mundo deberent, cogitantibus: quid ergo facerent, ſi ſecures, & flammæ, & alia tyrannorum inſtrumenta ſævirent? illi ſanguinem funderent, qui vocibus pepercêre? & Neronibus, ac Decijs veritatem èdicerent, ante Regem Chriſtianiſſimũ muti, pavidíque? agnoviſſe enim Galliæ Epiſcopos, nullo jure Eccleſias gravari, ſolóque offendendi Regis metu, Regaliam admiſiſſe, ipſorum confeſſione, & litteris Innocentij Summi Pontificis, palàm eſt, ſic enim loquitur: (a) *Animadvertimus litteras veſtras à metu ordiri, quo ſuaſore nunquàm Sacerdotes Dei eſſe,*

(a) Breve Innoc. XI. ad Galliæ Epiſcopos Anno 1682. die 11. April.

eſſe ſolent, & in ardua, & excelſa pro Religione, & Eccleſiaſtica libertate vel aggregiendo fortes, vel perficiendo conſtantes: timuiſtis ergo, ubi non erat timor, &c. Et infrà. *Nobis excuſationem allaturi rerum à vobis actarum exaggeratis periculum, ne Sacerdotium, & Imperium inter ſe colliderentur; proinde exiſtimâſſe vos, ad officium veſtrum pertinere utili condeſcenſione Canones temperare; proinde vos jure veſtro decedentes, illud in Regem transtuliſſe.* Hîc planè agnoſcunt Galliæ Antiſtites, non potuiſſe Regaliam univerſim, & ad omnes Eccleſias extendi, nec iſtud ad Regni, & coronæ jura, ut aulæ videbatur, pertinere; alioquin nec diſpenſare illos, nec jure ſuo cedere oportebat; nemo enim jure alieno cedit: nec Reges, ut jure ſuo utantur, diſpenſatione egent.

Illud mirum fuit, nec hactenus auditum, ut Epiſcopi in cauſa diſpenſarent, tot, ut ſupra vidimus, Concilijs, & ultimo Lugdunenſi

pro-

prohibita. An ergo poteſtas illis eſt, Decreta Conciliorum univerſalium ſolvendi? & qui Pontificem Romanum Concilijs ſubeſſe volunt, ipſi Concilijs ſe præferunt? diſpenſatio enim ad Superiorem pertinet.

Nec alia in re tanti momenti diſpenſandi cauſa, quàm vanus offendendi Regis metus, & præclara illius de Eccleſijs merita. Regem ergò injuſtũ faciunt, impiũmque, qui juſtitiâ, & veritate offendatur, nec Antiſtites ferat officij ſui, ac juramenti memores; ſupponunt ergò Regem ignaviâ tantùm, & adulatione, ac ſacrilegio placari, quo nihil indignius de Rege tã juſto, tot virtutibus, ac facinoribus claro dici poteſt. Neque hoc remunerari Principem fuit toties de Eccleſijs, & bene meritum; non enim remuneratur, qui perdit blandiendo; illud potiùs remunerari erat, ſi errantem revocâſſent, & oſtenſo præcipitio, in quod

in quod perverſis conſilijs agebatur, tenuiſſent lapſurum: niſi fortè tanti Regis animam minoris, quàm corpus, & ſanitatem ducant, negligántque curare, quia æternitati perituram. Quanta Davidis in Regnum, & Eccleſiá merita? num ideò celari adulteriũ, & coñiveri homicidio debuit? num pœnæ abſcondi, ne quietũ, & ſecurũ turbarent? imò quia amabat, quia fid⁹ erat, & gratiã bene merenti referre properabat; ideò explicatè, impavidéq; monuit Propheta, terruítq; lethargo periturum: *Tu es*, inquiens, *ille vir: Uriam percuſſiſti gladio, & uxorem illius accepiſti in uxorem tibi, & interfeciſti eum gladio filiorum Ammon; quamobrem non recedet gladius de domo tua in æternum, &c.* Idem ſpiritus, idem amor, & libertas Johanni Baptiſtæ fuit: bene Herodes de illo merebatur, quippe, *qui libenter dicentem audiebat, & eo audito multa faciebat.* Num ideò incæſtu, & adul-

terijs

terijs fœdo pepercit ? aut non potiùs rogavit, monuit, ac tandem cùm aures flagitio clauderentur, nullo Regis, nullo meritricis metu, amore, ac potentiâ ferocis, quantâ potuit voce inclamavit pereuntem: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Non ergo benemeritos remunerantur, qui connivent, præbéntque nocitura, ſed qui negant. Sed nec minùs admirari illas voces, aut horrere juvat, cùm dicunt: *Jure noſtro decedentes illud in Regem contulimus.* Vos ergo Eccleſiarum, quæ vobis creditæ ſunt, arbitri, & Domini, non cuſtodes, & tutores eſtis? earúmque jura, ac privilegia, ut metus aut cupiditas fuerit, in alios transfertis? hoc nimirum juràſtis, cùm infulas acciperetis, & vos mortem potiùs ſubituros, quàm, ut Eccleſiæ libertatem proderetis, ſpopondiſtis? Quo ergo jure transferre potuiſtis, quæ nec veſtra ſunt, nec

vobis

vobis commiſſa alijs donanda, ſed tantùm cuſtodienda? Vobis ergò, veſtræq; voluntati Concilia, & Canones ſubſunt, imò fides, & juramenta, & Eccleſiarum Libertas, ac diſciplina, quam, ut libuerit, Principibus, & Laicis ſubmittitis, ac interim Romanum Pontificem tam indigna reſpuentem, per Conventus, & Decreta monetis, ut Canones cuſtodiat. Ergo, ut dixi, reliquis omnibus terga vertentibus ſoli Alectenſis, & Apamienſis Epiſcopi in acie perſtiterunt, & quòd cauſam Eccleſiæ impigrè ſuſcepiſſent, omni ærumnarum genere vexati ſunt, Rege aut ignaro, aut falſis eorum criminationibus, qui privatis ſtudijs agebantur, prævento; nam Janſeniſmi, novarúmque rerum, & contemptæ Majeſtatis accuſati ſunt, cùm tamen non aliâ culpâ laborarent, quàm quòd nollent novæ ſervituti ſuccumbere, nihilq;

æquè

æquè illos angebat, quàm quòd viderent, Beneficia titulo Regaliæ perinde ac ſi Eccleſia vacâſſet, indignis conferri; quæ pœna nova omnino erat, & nunquam audita: nec tam Epiſcopos, quàm Eccleſias, Deúmque ſpectabat, ingenti animarum clade. Quippe Epiſcopus Apamienſis Canonicos ſuos ſub Regula D. Auguſtini ad illud vitæ genus reduxerat, quod in primitiva Eccleſia olim florebat; abdicatis videlicet patrimonijs, & nullâ temporalium curâ. Toti ergo in animarum ſalutem, & virtutes incumbebant eâ profeſſione dignas; nec major alibi, quàm in ea Eccleſia odor ſanctitatis. At verò Antiſtite rebus ſuis ſpoliato, alij ex delectu Regij Confeſſarij catervatim irruebant, non animarum, ſed honoris, quæſtúſque avidi, quíque aſſumptâ teſſerâ, *hilaris ſocietatis*, ludis, epulíſque, & amatorijs cantibus noctes duce-

 bant,

bant, ac illis ipſis, qui eos delegerant, pudori erant. Ergo, ut dixi, novâ hâc, nullíſque ſæculis auditâ pœnâ non tam Epiſcoporum culpæ, ſi quæ fuerant, quàm Eccleſiæ plectebantur, & majori animarum, quàm facultatum damno; crevítque malum Epiſcopi morte. Is ærumnis confectus eſt, cùm prius ad Regem litteras dediſſet, quibus rogabat, monebátque, pulcherrimo Libertatis, & reverentiæ temperamento.

III. Expletis funebribus, & corpore in ſepulchrum illato, Capitulum convenit, & Vicarios Generales, dum novus Epiſcopus optaretur, Daubaredum, & P. Rech elegêre. Daubaredus cùm Archiepiſcopum Tholoſanum conveniſſet, humaniter acceptus eſt, permiſſúſque officio fungi: datæ etiam ad Regaliſtas litteræ, quibus monebantur, ut contenti proventus accipere,

cipere, ſacris officijs in Eccleſia Apamienſium abſtinerent, ne materia novis tumultibus præberetur: quod cùm illi neglexiſſent, adeſſentque Veſperis, Daubaredus defuncti Antiſtitis veſtigijs, & exemplo inhærens, cenſuris obſtinatos perſtringit, nec multò pòſt exilium illi, & carceres decreti, imperio Regis. Eadem fortuna Recho fuit. Is ad Aquas Auguſtas (vulgò Acqs) relegatus haud procul Burdegalâ; quò cùm perveniſſet, ad carceres raptus eſt à Præfecto Aquitaniæ, támque inclementer habitus, ut ne panis quidem ſuppeteret, præter buccellas à militibus mendicatas. Cerles Capituli electione Daubaredo ſuffectus eſt; ſed iſto velut uſurpatæ poteſtatis ab ijs accuſato, qui nuper anathemate percuſſi fuerant, Archiepiſcopus Tholoſanus Fortaſſinum quendam ſuum eleemoſynis præfectum Vica-

rium Generalem, & Officialem jubet. At Cerles libello palàm propoſito dignitatem ſuam vindicare, Archiepiſcopo injuſtitiæ notato; quippe nullum Metropolitano in Diœceſin vacantem jus eſſe, niſi Capitulo aut negligentiâ, aut malitiâ delinquente. (a) Neutrum verò contigiſſe: aut ſi quæ eſſet, vocandas partes, cauſámqne, & factas Vicariorum electiones examinandas fuiſſe, pro quarum valore jura præſumant, niſi contrarium probetur: nunc verò nec vocatis partibus, nec exploratâ causâ, electiones ſubverti, electos turbari, & alienos, ignotóſque ſubmitti, ſicque Eccleſiam Apamienſem recentibus adhuc lacrymis, vidúamque, novo ſchiſmate funeſtari: niti Archiepiſcopum, ejúſque ſententiam vanis rationibus, & ab adverſario ſuggeſtis, videlicet, invalidas

(a) c. Eccleſiæ. de ſuppl. negl. Prælat. in 6. junctâ Gl.

das fuiſſe Vicariorum electiones; quippe Regaliſta quodam (a) præterito; cæterùm hunc nominatim excommunicatum fuiſſe, tanto cenſuræ neglectu, ut ne abſolvi quidem curâſſet: prætereà neque ex numero Capitularium eſſe, quippe alterius inſtituti ſocium, & Canonicorum Regularium vitam ne Tyrocinio quidem expertum; non ergo ad Conventus Regularium vocari debuiſſe, nec ejus abſentiâ electiones irritas fieri. Hæc à Vicario Apamienſi tantâ ratione dicebantur, ut negari haud poſſent; & planè Archiepiſcopum Tholoſanum movere, ut Fortaſſino ſuo perſonam adimeret, tam malè in theatro comparentem: quæſiti tamen colores, artéſque aulis notæ celando pudori; cùm enim exilia, carceres, prædationes, equitum turmæ, & quiquid in hoſtes parari ſolet, nullo ſacro-

 rum

(a) Vulgò M. le Juge.

rum Ordinum, & Canonicorum, ac ſexûs diſcrimine admoverentur, & reos faceret vel ſola amicitia defuncti Antiſtitis; Fortaſſinus velut tædio ærumnarum, & quòd coactum ſe diceret, Vicariatu abit: ipſæ ſacræ Virgines oblatum à Fortaſſino Confeſſarium recusârunt, *malle ſe*, dicentes, *ſemel in anno ad Eccleſiæ præſcriptum expiari, quàm ignoto, intruſóq; ſubjici*, tanto majori dedecore, quòd à fæminis, & ideò procul vindictam. Fortaſſino ſolum vertente, novum à Parlamento Pariſienſi decretum, quo Canonici Apamienſes intra triduum convenire, & viduæ Eccleſiæ Vicarium dare jubebantur, niſi facerent, Metropolitanum ſuppleturum: nec multò pòſt Tholoſanus Archiepiſcopus reſcribit: *Quia ex Parlamenti præſcripto Canonici Apamienſes non conveniſſent, nec Vicarium vacanti Eccleſiæ dediſſent; ſe vices negligentium ſupplere, & Epiſcopum Leonenſem*

Vicarium

Vicarium deſtinare. Recuſavit Leonenſis, noluítque implicari tam fœdo operi; cùm enim ad Epiſcopatum Apamienſem multo Leonenſi opulentiorem nominatus à Rege eſſet, jam ſe itineri Pariſios accinxerat, viámque inierat, ignarus videlicet omnium, quæ Apamijs contigerant. Ubi ea intellexit, iter continuò vertit, recuſavítque generoſo contemptu infulas tam indignè jactatas. Cùm ergo Vicarij alij deeſſent, is, qui crucem Archiepiſcopo præferre ſolebat, Vicarius datur, perinde, ac ſi ejuſdem momenti res eſſet crucem præferre, & Eccleſiam regere. Cæterùm tam inconcinnè hic ludus agebatur, ſive is caſus, ſive imprudentia fuerit, ut nemo riſu temperaret, artificio nimis patente. Jubebantur Apamienſes Canonici intra triduum convenire, cùm tamen conſtaret aut incluſos, aut proſcriptos eſſe,

totámque Galliam exilijs implere, quî ergo convenirent? & tamen velut neglexiſſent, novis à Tholoſano Vicarijs eorum Eccleſia gravabatur, exauctoratis, quos nuper, validéque elegerant; ligati ergo, retentiqne jubebantur incedere, & quia non poterant, pœnas dabant, velut contumaces, inertéſque. Quid rogo apud Americos Braſiláſque fieri proterat inclementiùs? & tamen factum eſt aliud, quod nulla Poſteritas credet, & Gallia factum inhorruit. Johannes Cerles Capituli electione Daubaredo, & Recho Vicarius ſucceſſerat, nec dubitari poterat, quin legitimus eſſet, Tholoſano, ut vidimus, nullo jure obnitente, acceſsítque Romani Pontificis confirmatio, Tholoſanum intentato anathemate prohibentis, ne quietum turbaret; at hoc ipſum, quod remorari tantum Præſulem debebat, multò magis accendit.

Scribit

Scribit Parlamento Tholoſano, ut in Cerlem, ejúſque pertinaciam inquirat, eúmque eâ pœnâ plectat, quæ alios exemplo terreat, & obedientiæ moneat. Nemo dubitabat ijs verbis ultimum ſupplicium innui; nec tamen aliâ culpâ gravabatur, quàm quòd innocens eſſet, & juramenti Eccleſiæ ſuæ, ac Pontifici Romano præſtiti memor, retinénſque; omnes ergo judicium recuſabant; in quo aut damnari innocentia, aut offendi Tholoſanus deberet. Adduntur aliæ, & ferociores litteræ, quibus ignaviam, moráſque incuſabat, urgebátque judicium feſtinari. Territi Judices, & dicta ſententiæ dies. Adfuit Archiepiſcopus, & vultu minaci, ac funeſta promittente aulam invectus, vehementi oratione in Vicarium Apamienſem declamavit; eo digreſſo, omnium votis damnatus ad mortem eſt. Ferunt ex judici-

bus unum aſſurrexiſſe, & his verbis collegas allocutum: *Nemo deinceps magnam timoris vim, mirámque eſſe negaverit: ecce enim, quem omnes innocentem creditis, omnes damnatis!* Nec clementior executio fuit; cùm enim Vicarius aut lateret, aut dilapſus eſſet, ejus ſimulachrum paleis, & centonibus ſuffultum, & ne quid ludibrio abeſſet, religioſo amiculo tectum plauſtro imponunt, totáque Civitate circumducunt, & tandem eo loco, quo puniri ſolent malefici, aut laqueo, aut gladio finiunt: nihil poterat Londini, aut Genevæ ſævius fieri; ſed omnia ſuperabat, Religioſum, & Sacerdotem plecti accuſante Archiepiſcopo: nec facilè par exemplum reperies; hactenus enim veniam reis impetrare, non urgere ſupplicium, Epiſcopis mos erat, niſi fortè plus in hominem innocentem, quàm reum licebat; & quòd Romæ abſolutus eſſet, delictum

ctum onerabat. Additum ſententiæ fuerat, ut effigies Joannis Cerles magni Vicarij, Apamijs, alijſque præcipuis Eccleſiijs eodem ſupplicio afficeretur, quod etiam factum; illud Apamijs contigit memoratu dignum, ut videlicet Lictor Apamienſis nocte intempeſtâ cum uxore aufugeret, ne ſe tanto facinore impiaret; adeò ultimæ etiam ſortis homines pudebat tam indignæ ſententiæ.

IV. Hæc in Gallijs, & præſertim Tholoſano Archiepiſcopatu agitabantur; quibus ab Archiepiſcopo Pariſienſi non diſpar infortunium acceſſerat. Carronæ Vico agri Pariſini Monaſterium viſitur: illic ſacræ Virgines degunt, Congregationis B. Virginis Ordinis Canonicorum Regularium S. Auguſtini, Auctore Petro quodam Fourier ejuſdem inſtituti viro, & notæ in Lotharingia pietatis. Earum aliquæ

bus unum aſſurrexiſſe, & his verbis collegas allocutum: *Nemo deinceps magnam timoris vim, mirámque eſſe negaverit: ecce enim, quem omnes innocentem creditis, omnes damnatis!* Nec clementior executio fuit; cùm enim Vicarius aut lateret, aut dilapſus eſſet, ejus ſimulachrum paleis, & centonibus ſuffultum, & ne quid ludibrio abeſſet, religioſo amiculo tectum plauſtro imponunt, totáque Civitate circumducunt, & tandem eo loco, quo puniri ſolent malefici, aut laqueo, aut gladio finiunt: nihil poterat Londini, aut Genevæ ſævius fieri; ſed omnia ſuperabat, Religioſum, & Sacerdotem plecti accuſante Archiepiſcopo: nec facilè par exemplum reperies; hactenus enim veniam reis impetrare, non urgere ſupplicium, Epiſcopis mos erat, niſi fortè plus in hominem innocentem, quàm reum licebat; & quòd Romæ abſolutus eſſet, deli-

ctum onerabat. Additum ſententiæ fuerat, ut effigies Joannis Cerles magni Vicarij, Apamijs, alijſque præcipuis Eccleſiijs eodem ſupplicio afficeretur, quod etiam factum: illud Apamijs contigit memoratu dignum, ut videlicet Lictor Apamienſis nocte intempeſtâ cum uxore aufugeret, ne ſe tanto facinore impiaret; adeò ultimæ etiam ſortis homines pudebat tam indignæ ſententiæ.

IV. Hæc in Gallijs, & præſertim Tholoſano Archiepiſcopatu agitabantur; quibus ab Archiepiſcopo Pariſienſi non diſpar infortunium acceſſerat. Carronæ Vico agri Pariſini Monaſterium viſitur: illic ſacræ Virgines degunt, Congregationis B. Virginis Ordinis Canonicorum Regularium S. Auguſtini, Auctore Petro quodam Fourier ejuſdem inſtituti viro, & notæ in Lotharingia pietatis. Earum aliquæ

bellis Lotharingiam vaſtantibus in Belgium migrârunt, ubi cùm Aurelianenſi Duciſſæ inſigni morum innocentiâ placuiſſent, eandem, extincto Richelio Cardinali in Galliam comitatæ, haud procul Pariſios conſedere; illic ſuis ſumptibus Monaſterium Duciſſa erexerat, (a) & dote inſtruxerat, impetravítque ab Alexandro Pontifice, (b) ut Magdalena quædam eidem Monaſterio perpetuò præeſſet; quamvis ex Regulæ inſtituto triennio tantùm durarent, & Matris non Antiſtitæ nomine; ſed adjecta conditio, ut extinctâ Magdalenâ gratia finiretur, & triennales Matres, electæque Virginũ ſuffragijs redirent. Sed quod fieri amat, ea gratia alias incendit, ut eâdem potiri vellent. Magdalenâ morte ſublatâ, alia quædam (c) Ordinis D. Benedicti obtentu

(a) Anno 1643. (b) Anno 1657.
(c) Madama di Quervenò.

tentu Regij chirographi, & favore Archiepiſcopi Pariſienſis, Monaſterij præfecturam occupat, prævenítque electionem; & interim Romæ agit, ut Diploma obtineat, quo ad ſolutiorem ordinem tranſire poſſit, & Antiſtita confirmetur: ambitioni neceſſitas prætexta collapſas Monaſterij facultates reparandi. Romæ utrúmque negatum; nec diu pòſt vivis exceſſit. Videbatur Libertas eligendi reddita; cúm ſubitò eodem Regis, & Archiepiſcopi favore nixa alia quædam (a) Ciſtertio irrumpit, ſervis, epulis, pompáque inſignis: nec Matris nomine contenta, Abbatiſſam ſe ferens; hanc quoque inſtaurandæ Oeconomiæ, frugalem ſcilicet, parcámque ſumptuum, neceſſariam dicebant, nec aliam toto ordine reperiri. Sed cùm Romæ impetrari Bullæ non poſ-

L 7 ſent,

(a) Angelica le Maitre. V. Regale Sacerdotium. f. 13.

ſent, ingenio certatum eſt, ut Antiſtita eſſet, & perpetua quidem, non tamen diceretur. Jubet ergo Archiepiſcopus, officio fungeretur, dum Bullæ Româ venirent; at certum erat, nunquam venturas Pontifice invito: ſæpe Archiepiſcopo, Parlamento, Regíque à ſacris Virginibus ſupplicatum, ſed nunquam auditæ: diu cum intruſa luctatæ ſunt, dum tandem effractis foribus, & vi adhibitâ, magna cum ſæcularium manu Monaſterium irrupit, ſacris Virginibus aras amplexis, & Amazonem averſantibus. Hæc ubi Romam pervenêre, non potuit Romanus Pontifex Innocentius XI. ſe Patrem oblivíſci, datóq; ad afflictas, oppreſſáſque diplomate, libertatem eligendi reddit, (a) omníque obedientiâ in ferocem illam, armatámq; Antiſtitam ſolvit.

Hæc ferè ſunt, quæ ab Anno MDC.

(a) Anno. 1680.

MDCLXXIII. uſque in annum MDCLXXXII. contigêre ; quæ quanti momenti ſint, quámq; Eccleſiaſticam diſciplinam, & immunitatem offendant, vulneréntque, nihil attinet dicere, ſe ipſis enim clariora ſunt, quàm, ut exponi debeant, & fortè in locis Catholicæ Religioni ſacris nihil ſimile antiquitas vidit, ſaltem nihil pejus. Nova, gravíſque ſervitus Eccleſijs impoſita ; termini, quos Univerſale Concilium poſuerat, ſubmoti : anathemata, quæ idem Concilium inflixerat, contempta : quatuor ſæculorum poſſeſſio, quæ peſſimam etiam cauſam tueretur, turbata : Canones Sacri, imò totum Concilium Lugdunenſe prophanis tribunalibus adſtare juſſum, ibique ut Parlamento videretur, cauſam dicere : Epiſcopi nec clementius, quàm ſi prophani eſſent, habiti, nullâ ætatis, ſacríque ordinis reveren-

tiâ : in Clerum verò, Deíque ſervos velut in plebem, prædâ, exilijs, carceribus ſævitum : putâſſes antiquas perſecutiones fervere, niſi quòd in iſtis plus ſanguinis funderetur; in illis plus dedecoris. Illud verò quale ſpectaculum fuit, Sacerdotem, & Proepiſcopum coram ſæculari Magiſtratu ab Archiepiſcopo accuſatum, & quamvis innocentem omnes agnoſcerent, damnatū, percuſſúmque Carnificis manu? nam quòd ſimulachrum, non ipſe reus ceciderit, nihil flagitium mitigavit, infamiâ pœnam ſupplente. Additæ Sacrarum Virginum vexationes, adempta electio, Regulæ turbatæ, intruſa invitis Antiſtita, clauſtra, foréſque violatæ, migrationes ad laxiores ordines permiſſæ, quæ tamen omnium conſenſu ſoli Pontifici Romano reſervantur, ejuſdem Pontificis monita, minæque inſuper habitæ, & denique in Conventu Pari-

ſienſi

ſienſi omni retrò Antiquitati, Canonibus, Conciliiſque etiam Generalibus bellum indictum, perinde, ac ſi paucis Epiſcopis jus eſſet totam Eccleſiam turbandi, evertendíque quatuor propoſitionibus, quæ Concilia Generalia exemplo, & doctrinâ ſtabiliverant, nec aliâ ratione id factum, quàm ut Pontificis curas, à quo paternè monebantur, aliò averterent, bello domi accenſo.

V. Suſpirabat ad hæc Romanus Pontifex, & tempus, quod dolori ſupererat, quærendis remedijs aptabatur. Diſſimulatum diu, ſi fortè, ut fieri ſolet, malum dilatione, moráque langueſceret; neque hoc ignaviæ, aut timoris, ſed providentiæ fuit; quædam enim ſilentio curantur, præſertim ubi pudet feciſſe. Sed cùm malum ingraveſceret, additæ paternæ monitiones, quæ Regi, & Epiſcopis rei enormitatem oſtenderent, & par animæ periculum,

lum, niſi abſiſterent: & quamvis eæ litteræ ſpirarent libertatem Pontifice dignam, & omni fortunâ majorem, tantundem amoris addebatur, temperatâ Majeſtate: cùm nec iſtæ proficerent, aliæ ſecutæ minis permixtæ, nec tamen nimiæ: reſciſſa acta, appellationes receptæ, Rex officij, & exempli Majorum admonitus, Epiſcopi objurgati, quòd Eccleſiæ cauſam deſeruiſſent, timore, ut ipſi fatebantur, & conniventiâ victi, & deniq;, pro quæ Regalia decreverant, oblitterata, quippe metu expreſſa, & ſupra Epiſcoporum poteſtatem. Quid minus fieri poterat, poſt tam multa, indignéque commiſſa? Sed clementia Pontificem morabatur, & ſpes meliorum, præſertim Rege non ſuo, ſed aliorum conſilijs errante; & tamen auſi ſunt aliqui tam benignum, parcéque ſeverum, nimiæ ſeveritatis poſtulare, nec alia cauſa fuit in ultimo

Pariſijs

Pariſijs Conventu, ejus auctoritatem, ſi poſſent, exarmandi, quàm quòd nimis minacem crederent, an potiùs credi vellent quæſito aut vindictæ, aut impunitati colore? Cæterùm quàm injuſtæ querelæ fuerint, facilè conſtabit, quæ à nobis dicta ſunt, animo reputanti. Conferantur ſolùm, quæ Romæ, quæque in Gallijs agitata ſunt, & quanta hîc moderatio, illic, ut modeſtiſſimè loquar, impetus fuerit, patebítque, utra pars materiam querendi habuerit, quæ plagam intulit, an quæ accepit? Regaliam, ejúſque ſubſtantiam quod attinet, nihil Epiſcopi opponebant Innocentio Pontifici, imò nec poterant, ijſdem enim principijs nitebantur: *Regaliam ex tolerantia Eccleſiæ, non jure aliquo Regio provenire: eſſe ſervitutem canonicæ, & naturali Eccleſiarum libertati oppoſitam; & ideò à Concilio Lugdunenſi ad loca, ubi hactenus inoleverat, reſtricta, nec*

extendi

extendi à Regijs poſſe, ſed ſolo Eccleſiæ conſenſu. (a) Hæc, inquam, etiam Galliæ Epiſcopi fatebantur, ut videre eſt ex illis, quæ in Conventu paucorum Epiſcoporum primus Commiſſarius Pariſijs diſſeruit: & in alio pleniore Conventu, ubi Regaliæ, ejúſque extenſioni ſubſcriptum eſt. In epiſtola ad Romanum Pontificem data, hæc inter alia Epiſcopi habent: (b) *Exiſtimavimus ad noſtrum officium pertinere, alquam inire rationem tollendi de medio gliſcentis diſſidij; nulla verò apparuit commodior utili condeſcenſione canones temperandi; propterea nos jure noſtro decedentes, illud in Regem tranſtulimus.* Ubi apertè ſupponunt, Regaliæ extenſionem canonibus prohiberi,

(a) Conventus Pariſ. Majo Anno 1681 habitus. Breve Innoc. XI. ad Epiſc. Galliæ circa fin. Regale Sacerdotium. f. 32. Lettera ad un Veſcovo dell' aſſemblea Generale del Clero di Francia. 10. Aug. 1681. f. 5.

(b) V. Breve Innoc. ad Epiſcopos Galliæ die 11. April, Anno 1682.

beri, eáque jura Epiſcoporum violari, quibus tamen cedere Epiſcopi velint, pacis inter Eccleſiam, Regémque conciliandi causâ. Hæc ipſa fuit, ut ſupra vidimus, omnium retrò Galliæ Epiſcoporum ſententia, non tantùm, qui in Concilio Lugdunenſi ſedêre, quíque terminos Regaliæ ſtatuerunt, audiente, nec obluctante Philippo Audaci, (qui nunquam id paſſus eſſet, ſi Regaliam ſui juris crediḍiſſet) ſed omnium aliorum, qui ſemper Parlamentis Regijs, cùm proferre hoc jus vellent, obſtitêre, vicerúntque. (a) Ergo, ut diximus, ſubſtantiam Regaliæ quod attinet, Romæ Galĺiæque una ſententia Epiſcoporum fuit, niſi quod iſti Parlamento, Regique ceſſerunt ſive is metus ſive obſe-

(a) Clerus Gallicanus Parlamento Regaliam extendere volenti obſiſtit Anno 1577. & Anno 1583. & 1606. & 1608. & 1629. & 1655. V. M. de Pamiers à f. 37.

obſequium]fuit. Totum ergo certamen circa modum, & formam procedendi, ſcribendíque vertebatur, & quædam alia, quæ Vicarios Apamienſes, & Sanctimoniales Carronenſes ſpectabant; nam Galli, cùm acie victoriam deſperarent, manipulos, & impedimenta carpebant.

Querebantur: *Romanum Pontificem nec vocato, nec audito Tholoſano, Vicarios à Capitulo Apamienſi electos confirmâſſe, & qui deinceps eligerentur, confirmaturum ſpopondiſſe: eundem diris percuſſum non obſervatis formis, quæ hujuſmodi pœnis præmitti in Galliæ ſolent: ejuſdem Tholoſani jura in Eccleſiam Apamienſem aut diminuta, aut impedita, Vicarijs, quos elegerat in ordinem redactis, aliiſque, quæ decreverat, Romæ abolitis. In negotio quóque Sanctimonialium Carronæ Papam feſtinâſſe ſententiam omiſſo medio, nec Archiepiſcopo præmonito: debuiſſe ex præſcripto Concordatorum Judicem in partibus delegari, non Romæ ſententiam finiri: ſic etiam ejuſdem Monaſterij*

naſterij Matrem Romæ confirmatam eſſe, non Pariſijs: imò Archiepiſcopum ejus loci Ordinarium præteritum fuiſſe; ergo non regiâ viâ, ſed per abrupta Romæ procedi. Sed & nimis pronas Pontificis aures eſſe excipiendis querelis: narratum Romæ, creditúmque Carronæ fractas Monaſterij fores, & Antiſtitam armis, ac vi inductam; ſed id vaniſſimum eſſe; id potiùs mirandum, Pontificem Romanum rebus maximis debitum minutijs detineri, ac rixis fœminarum onerari, tanto faſtigio indignis; Confeſſarij has curas, non Pontificis eſſe. Hæc Pariſijs, & Tholoſæ dicebantur, non quia vera, ſed quia aulæ grata. Addebant aliqui: Aliud eſſe Pontificis Perſonam, aliud Dignitatem; hanc omnis culpæ expertem, & liberam eſſe, & ſupra omnem venerationem: illam naturæ humanæ conditionibus, & nebulis affici: ignorantiâ, affectibus, privatiſq; ſtudijs tangi, & ideò ſicut errori obnoxiam, ita nec ſemper oraculi loco eſſe. Sed facilis ad

hæc

hæc omnia reſponſio. Archiepiſcopum Tholoſanum nec vocari, nec audiri oportuit, re aliàs clarâ, & quam ipſe fatebatur. Conſtabat mortuum Epiſcopum Apamienſem, Capitulum intra octo dies convenisse, collatiſq; ſuffragijs Vicarium Eccleſiæ dediſſe: conſtabat etiam alios Vicarios à Tholoſano ſuffectos: nec minus certum erat, nullo jure id ei permiſſum, niſi Capitulo aut malitiâ, aut ignaviâ ceſſante, ſed neutrum contigerat: quæ enim ignavia, cùm continuò elegerint? aut quæ malitia, cùm optimos? nec alterius culpæ à Tholoſano poſtulabantur, quàm quòd aulæ, & Patronis Regaliæ diſplicerent. Cùm ergo omnia conſtarent, & ipſe fateretur, quid vocari illum, audiríque oportebat? & fortè nec vocatus reſponderet; nam & litteras à Pontifice acceptas nec reſponſo dignatus eſt, quid ergo interrogares non reſpon-

ſponſurum? dedecori parſum: præſertim cùm ejus calamo uteretur, qui objurgando Pontifici eloquentiam ſuam probabat, tanta illi modeſtia. Sed & Archiepiſcopus Fortaſſinum, alióſque Vicarios ſuffecerat, nec vocato, nec audito Capitulo Apamienſi; quæ ergo verecundia fuit, velle Pontificem ijs legibus obſtringere, quas ipſe reſpuebat? Sed & illud fabulæ, & ludo propinquum: querebatur hoc Pontificis Decreto Eccleſiam Apamienſem Vicarijs deſtitui, qui Viduam gubernarent; & interim Vicarios à Capitulo legitimè electos perſequebatur, movebátque officijs, imò morti addicebat, cunctantibus judicibus, & conſcientiâ præpeditis. Cujus ergo culpa erat, Eccleſiam Vicarijs carere? Tholoſani legitimè electos perſequentis, an Papæ eoſdem tutantis? Quòd verò Pontifex reſcripſerit, *Se, quos Capitulum eligeret, deinceps*

confirmaturum; pari æquitate nitebatur; cur enim non poſſet promittere, quod poterat facere, imò quod tenebatur? Tholoſano enim non tantùm electos non confirmante, ſed etiam perſequente, quis alius præter Pontificem confirmaret? nã ſi qui alij erant, Tholoſano adhærebant in aula præpotenti: & ſi jus Eccleſiæ Apamienſi Vicarios ſtatuendi ad Tholoſanum devolvebatur, Capitulo negligente; quantò magis jus confirmandi ad Pontificem redibat, Archiepiſcopo, aliiſque non ſolùm negligentibus, ſed etiam odio, iráque flagrantibus? Nihil ergo æquius fuit, quàm Pontificem Archiepiſcopo, ſi non præferre, at ſaltem æquare, & jus devolutionis quod huic, etiam illi præſtare, eo ſolùm diſcrimine, quòd Pontifex ſummo jure id peteret, Archiepiſcopus nullo. Quod *de Archiepiſcopo diris percuſſo*, dicebatur, ſomnium erat,

aut potiùs juris malè intellecti ignorantia; Pontifex enim non inflixerat cenſuras, ſed tantùm intentaverat, nec præterita, ſed futura memorabat: verba Brevis Apoſtolici ſunt: *Diſtrictè, & in virtute ſanctæ obedientiæ prohibemus, ne in poſterum ſub pœna excommunicationis, &c.* Quæ omnia excommunicationem ſignificant comminatoriam, non verò actualem, aut latæ ſententiæ: quis verò neſcit alias eſſe cautelas, formáſque ad inferendam, & comminandam cenſuram? & veniam mererentur aulæ potiùs, quàm Canonum intelligentes, ſi maluiſſent ignorata tacere, quàm edicere; ſed feſtinatio declamandi, demerendíque Archiepiſcopum attentationem turbabat. Illud æquè vanum: *Diminuta fuiſſe Archiepiſcopi jura, & quæ ipſe decreverat, Romæ abolita.* Nullum enim in Apamienſes Archiepiſcopo jus erat, niſi malitia, aut negligentia

 oſtende-

oſtenderetur; ſed neutra oſtendi poterat; non ergo minuebantur, quæ nunquam fuerant: quæ verò contra Canones peracta, prius abolita ſunt, quàm Romam deveniſſent; quippe ſuis initijs, & ſemper irrita: nec Pontifex Romanus abolere ſe illa dixerat, *ſed appellationes admiſiſſe.* (a) Et planè ſi quis animum in ea intendat, quæ Apamijs contigére, moderationem potius in Romano Pontifice, quàm ſeveritatem mirabitur; nec verò id novum eſt, ut ad Romanum Pontificem Galli appellaverint, ſic enim S. Leo Papa ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis loquitur: (b) *Nobiſcum veſtra Fraternitas recognoſcat Apoſtolicam Sedem pro ſui reverentia à veſtræ etiam Provinciæ Sacerdotibus innumeris relationibus eſſe conſultam, & pro diverſarum (quemadmodum antiqua conſuetudo obtinebat) appel-*

latione

(a) Breve Apoſt. Calend. Jan. 1680.
(b) S. Leo ad Epiſcopos Vienn. epiſt. 89.

latione cauſarum aut retractata, aut confirmata fuiſſe judicia.

Quæ de feſtinata ſententia, neglectóque ordine in negotio Carronenſi dicuntur, eâdem facilitate refelli poſſunt: ſeptem ferè annos expectatum Romæ eſt, dum illi Monaſterio, ab ijs, qui turbaverant, pax redderetur, & hæc feſtinatio dicitur? quot ergo annis expectandum erat, ut modeſto nec citato gradu incedere Pontifex diceretur?

Sed *turbatus eſt ordo*: enimverò nunquam minùs: factum in aperto erat, & in conſpectu Urbis Regiæ patratum: ſeptem annos vexatio duraverat: nec lis inter privatos pendebat, ſed ipſi Papæ intentabatur; hujus enim eſt ſacras fundationes, & Regulas mutare, & Religioſos ad Monaſteria transferre laxioris diſciplinæ: ipſa Monaſterij Antiſtita negotium in manus Pontificis depoſuerat, à quo Bullas, &

confirmationem expectabat premebátque : & denique Archiepiſcopus Pariſienſis tantùm abeſt, ut Matrem eligi pateretur, electámque confirmaret, ut potiùs electiones impediret, & extraneam intruderet. Ex quibus efficaciter concludas, non debuiſſe Pontificem Pariſienſis Archiepiſcopi, ejúſque aſſeclarum conſenſum, & ſententiam expectare: tum quia fruſtra expectaret, cùm hi maximè obſtreperent: tum quia in re tam patente ſententiæ, & vota aliorum neceſſaria haud erant, quæ in dubijs tantùm adhibentur: tùm quia ipſæ partes negotium jam Pontifici detulerant, à quo Bullas, & confirmationem petebant; cur ergo Pontifex ab aliorum ſententijs penderet, causâ ſuo Tribunali jam oblatâ? & denique cùm negotium ex majoribus eſſet, nec poſſet niſi Pontificiâ auctoritate componi, nec partes id negarent, quæ Romam

propterea inclamabant; quid opus erat aliena Tribunalia morari huic cauſæ longè imparia? non ergo Pontifex ordinem turbabat, ſed Galliæ Epiſcopi, qui cauſas ſoli Pontifici reſervatas, ſuis, Regijſque Tribunalibus ſiſtebant. Quòd verò dicerent: *Parvi momenti has cauſas eſſe, & Pontifice indignas*; planè oſtendebant, quàm malè animarum pretia æſtimarent. Mutuis diſſidijs, odijſque Virgines Carronenſes deflagrabant, & ut fieri ſolet, orationi, diſciplinæ, charitati, aliiſque virtutibus Chriſtiano, & Religioſo dignis nullus locus ſupererat, ſed omnia factionibus, partiúmque ſtudijs fervebant, pari ſcandalo, & animarum clade: & hæc parvi momenti eſſent, & indigna, ut à Pontifice curarentur? ſi in Gallijs una urbs, aut caſtrum periclitaretur, quantus illic armorum ſtrepitus, & turbæ eſſent, omnibus auxilium feſtinantibus?

tibus? Et quòd in litteris nuper à Pontifice ad Regem ſcriptis duo tréſve apices acriores viderentur, quantùm in aula, in Senatu, & ab Epiſcopis declamatum eſt? Veniam ergo Pontifici dabunt, ſi quantùm illi caſtrum, & apices, tantùm ipſe animas curet; niſi forte inter libertates ſuas etiam illud reponant, ut videlicet animabus perire volentibus, non liceat Pontifici ſubvenire. Cæterùm ſi negotium Carronenſe tam parvi, ut dicunt, momenti fuit, cur ergo tam ardente, & tot annis Archiepiſcopus Pariſienſis illud perſecutus eſt, Regémque implicuit? an verò puderet Pontificem defendere, quod illos non pudebat invadere?

Quòd verò *inter Perſonam Regnantis Pontificis, ejúſq; Dignitatem diſtinguerent, & huic omnem venerationem, non illi promitterent, utpote erroribus, & naturæ defectibus obnoxiæ*; planè reſponſum

haud meretur; omnes enim Regnantes hæc criminatio petit: an ſimili obtentu non etiam ſui Regis imperia eluderent? imò quia Dignitas, & Perſona conjunguntur, ob reverentiã Dignitatis etiam defect⁹ Perſonæ ferendi ſunt, & huic obſequium debetur illius merito; alioquin nulla amplius obediendi neceſſitas fuerit, ſi conditio naturæ Majeſtati, & Imperijs officiat. Non hæc ſenſa Carolo Magno, non hic animus fuit, cujus virtutes parciùs aliqui imitantur, quàm laudant; is enim in Legibus ad omnes Provincias ſuas miſſis ita loquitur; (a) *In memoriam B. Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam, & Apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis Mater eſt Dignitatis, eſſe debeat Eccleſiaſtica Magiſtra Rationis, Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut licet vix ferendum*

(a) Naucler. Generat. 28. Concil. Tribur. cap. 3. & habetur d. 19. cap. 3.

ab illa ſancta Sede imponatur jugum, tamen feramus, & piâ devotione toleremus. Quæ ita à nobis dicuntur, ut locum habeant etiam, cùm vita Pontificis dignitati haud reſpondet; quid ergo dicendum erit, ubi Sanctitas vitæ dignitati ſociatur? quod in moderno Pontifice ne hæretici quidem diffitentur: non eſt animus mihi virtutes Innocentij in has chartas deponere, quippe impar materiæ, & modeſtiæ gravis futurus, ac ſilentio venerari, quàm clamore, & pompâ ſolitus: ipſa tantùm Gallia audiatur: *Hujus Pontificis ſolida pietas, & fuci expers: ardor dilatandæ fidei conſervandæq; diſciplinæ Eccleſiaſticæ: morum integritas: idem ſibíq; ſimilis gubernandi tenor, procul omni quæſtu, & cupiditate: nec in carnem, ac ſanguinem pronus. &c.* Hæc Galli humaniſſimo elogio. Si ergo tanta eſt moderni Pontificis Sanctitas, æquitáſque, quantam vel ipſi Galli profitentur; quid opus erat

inter dignitatem, & Perſonam diſtinguere, quaſi iſta non illam ſuſtineret? Num ergo ſanctus hic Pontifex, & incorruptus tunc ſolùm imperfectus eſſe incipit, cùm Gallos perſtringit? Sed Innocentio à Gallis evenit, quod Paulo à Galatis: (a) *Sicut Angelum DEI excepiſtis me: teſtimonium enim perhibeo vobis, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi; ſed inimicus factus ſum vobis verà dicens.*

§ V.

Rationes in Regaliæ patrocinium à Gallis productæ, & refutatæ.

SUMMARIA.

1. Jus Regaliæ non eſt Coronæ Gallicæ ingenitum, ut Politici volunt.

M 6 2. *Fal-*

(a) Ad Galat. 4.

2. Falſoque ſupponi ad ea jura, quæ nec præſcribi, nec alienari poſſint, pertinere.

3. Nihil Regaliæ ſuffragari Galliæ Concordata.

4. Nihil jura feudi.

5. Nec etiam jus Patronatus.

6. Multoque minus Beneficia à Regibus Galliæ in Epiſcopos, & Eccleſias collata.

I.

MEmoriâ repetentem, quæ ex una parte contra Regaliam ex Concilijs, & Eccleſiæ Gallicanæ, imò Regum ipſorum ſenſu, uſúque à me ſuprà producta ſunt; ex altera verò quanto ſtudio, ac contentione in Gallijs pugnatum pro illa ſit, admiratio ſubibit, quænam tandem ra-

tiones illæ fuerint, & quàm validæ, ut Concilijs, Patrum Decretis, antiquis Canonibus (quos Galli tam impensè venerantur, ſuæ libertatis baſes affirmant) & Eccleſiæ Gallicanæ opponi potuerint? quantæ enim molis erat, ut hunc Coloſſum à Gallis erectum, ipſi Galli everterent? Et tamen, quis crederet; tanti momenti, curæque cauſam, tantoque ſtrepitu, ac pœnarum apparatu agitatam leves adeò rationes muniebant, ut meritò dubites, fueritne his aliquando ſuſcepta acrioribus ſtudijs, & minoribus meritis. Et planè cùm ipſi Epiſcopi Galliæ ſe Pontifici purgârunt; nullum aliud patrocinium, quàm à metu repererunt: ceſſimus, renuntiavimus, ſubſcripſimus, non æquitate, non ratione, ſed metu victi; adeò eorum cauſa omni præſidio carebat, ut metus in auxilium vocaretur. Qualéſcunque ergo ratio-

nes illæ, aut prætextus fuerint, Politicorum (nam Epiſcopi ſolum metum allegabant (a)) hîc in medium adducemus, ut aſpectu vileſcant.

Opponitur 1. Jus Regaliæ eſt jus Regium, hoc eſt, Regiæ poteſtati inſertum, & coævum, nec tam hominum, aut Pontificum indulgentiâ, quàm cœleſti dono Galliæ datum, adeò ut quemadmodum nec radijs ſolem, nec coronam gemmis ei inſertis, ita nec Reges Galliæ hoc jure exuere poſſis, Monarchiæ congenito; ſicut ergo Regia poteſtas univerſas Provincias, non unam tantùm, aut alteram complectitur, ita jus Regaliæ ei poteſtati annexum.

℞. Hæc eſt præcipua Regiorum Demonſtratio, quam Edictum Regium inſinuat, (a) & Regij Advocati verbis magnificis, at rebus va-

va-

(a) Edictum Regium de Anno 1673. M. Servin. Prevu. des Libertez chi. 17. n. 59. Guilelm. Bened. in cap. Raynut. n. 396.

vacuis exaggerant: & planè nihil dici præſtantius poterat, ſi vera eſſent; mirúmq; eſt, his principijs nixos, Regaliam tantùm Regibus conceſſiſſe; nimis hoc parcè; pari enim jure, ijſdémque rationibus dicere poterant, Regem Galliæ, & Epiſcopum, & Patriarcham eſſe, privilegio cœlitus dato, & coronæ annexo; quamvis à majoribus nunquam exercito: ſed nec minùs mirari ſubit, auſos eſſe rebus tam à vero alienis, fidémque ſuperantibus, ac vanè confictis Regem ludificari. Si per jus Regium intelligunt facultatem aliquam, & privilegium Galliæ Regibus ab Eccleſia conceſſum, verum eſt, Regaliam jus Regium eſſe: at non ſequitur, hos jus illimitatum eſſe, & toto Regno diffuſum; cùm in Concilio Lugdunenſi Eccleſia illud reſtrinxerit, & ijs ſolùm locis conceſſerit, ubi longâ conſuetudine receptum fuerat; quo ergo jure,

quod Eccleſia reſtringit, ipſi extendunt? Si verò per jus Regium, poteſtatem aliquam intelligas ab Eccleſia independentem, non privilegio, non indulgentiâ datam, ſed Coronæ, & Imperio ingenitâ, aliiſq; Regijs juribus ſimilem, qualia ſunt, belli, pacis, militiæ, vectigalium jura; negandum omninò eſt, Regaliam jus Regium eſſe; jus enim percipiendi vacantium Eccleſiarum fructus (ſaltem ſi feudales excipias, in Provincijs, ubi ex conſuetudine poſt mortem Vaſalli Domino debentur) & præſertim Beneficia, & Canonicatus conferendi, non ad Regiam, ſed Eccleſiaſticam Dignitatem pertinet, & ideò ſupra Canones, & conceſſionem Eccleſiæ extendi haud poteſt, quid enim magis ad Eccleſiam pertinet, quàm Eccleſiæ miniſtros deligere? ex iſtorum enim virtute, & præſtantia non minùs Eccleſiæ diſciplina, quàm ex militum

delectu

delectu victoria pendet: nec minùs abſurdum eſt dicere Regiæ poteſtatis officium eſſe, Sacerdotes, & miniſtros Eccleſiæ dare, quàm ad Eccleſiaſticos pertinere, ut militem conſcribant, duces præficiant, tentoria metentur, aciémque inſtruant; quòd ſi hoc abſurdum, illud multò magis. Cùm verò dicunt, hoc privilegiũ Coronæ Gallicæ cælitus advenisse, miracula narrant nullibi ſcripta, & nũquam lecta: lego ampullā ſacro balſamo plenam, & clypeum aureis lilijs ſparſum, cælo demiſſa eſſe, Regaliæ nulla mentio, & ſi argumentari ita licet, quid non tandem Galli ſibi vindicent obtentu cæleſtis privilegij? Sed ex ijs, quæ ſuprà diximus, vanitas hujus rationis evidenter convincitur; oſtendi enim ſuprà, ſub primi, & ſecundi ſtemmatis Regibus, nullum Regaliæ veſtigium obſervari, imò neque ſub primis Regibus tertij ſtemmatis,

uſque

uſque in ſæculum ferè duodecimũ, ut teſtimonio Gerberti (a) Archiepiſcopi Rhemenſis monſtratum eſt. Qui ergo fieri poteſt, Regaliam Monarchiæ Gallicæ coævam, & ingenitam eſſe, quæ tanto poſt tempore, ſexcentis videlicet annis à baptizato Clodovæo exorta eſt? Rurſum jus iſtud Regaliæ non à ſolis Galliæ Regibus, ſed etiam à Regibus Angliæ, aliiſque inferioris lineæ Principibus uſurpatum eſt, videlicet: (b) Comitibus Brittanniæ, Flandriæ, Andegaviæ, Campaniæ, Sabaudiæ, Tholoſæ, Narbonæ: Ducibus etiam Nortmanniæ, Aquitaniæ aliiſque. Non potuit ergo ſolius Monarchiæ Gallicæ privilegium eſſe, quod ad alios æque Principes

per-

(a) Gerbert. epiſt. 118.

(b) V. Matth. Pariſ. & Gullelm. Piſ. ad ann. 1089. Zonar. T. 3. annal. Balſamon in can. 35. ſextæ Synodi. Alteſerram. l. 3. de ducib. Gonzal. ad cap. 4. de Off. Ord. Marcam l. 8. cap. 18. & cap. 27. Balluc. ibid. in Annotat. M. de Pamiers de la Regale f. 22.

pertinebat; nec oſtendi poteſt, cur iſtis minori jure, quàm illi competeret; nam ſi Galli cæleſte privilegium obtendant, obtendent & alij eodem, parîq; fundamento; hoc eſt, obtendent quidem, ſed non oſtendent. In Concilio Lugdunenſi jus Regaliæ ijs tantùm locis, ubi uſu inoleverat, permiſſum, alijs omnibus ſublatum eſt: nec Galli, qui frequentes aderant, & præſertim Philippi Audacis Legati, quidquam obſtitêre; non ergo credebant, jus iſtud Coronæ Gallicæ proprium, & innexum eſſe, alioquin non ferrent illud violari, reſtringíque, aut ſaltem repugnarent, & aliquas rationes, ac privilegia opponerent, præſertim cælo lapſa; quis enim credat, ſexcentos annos, & in re tanti momenti, Galliam omnem cœcam, mutamque fuiſſe, & tot ſæculorum decurſu, ne unum quidem tantùm hoc privilegium ſcriptis, aut memoriæ

com-

commendâſſe? A quibus ergo moderni illud accepêre, antiquitate ſilente? Et ſi jus iſtud Coronæ adnatum eſt, cùr Gallicæ tantùm, non etiam Hiſpanicæ, Anglicæ, Luſitanæ, aliúſque? jura enim Regia non uni tantùm Coronæ, ſed omnibus communia ſunt. Cúr denique Jus iſtud Regium in tot alijs Galliæ Provincijs, quæ Coronæ ſubjacebant, nunquam exercitum acceptúmque? quod ſuprà oſtendimus. Ipſe Philippus Pulcher, quamvis Regaliam Jus Regium appellaverit, aliquoties teſtatus eſt, eam univerſalem non eſſe, (a) ſed ad aliquas tantùm Regni ſui Eccleſias pertinere, ut ſuprà vidimus. Ex quibus omnibus nemo non videt, primam illam, præcipuámque Regiorum rationem, & cui velut baſi ingentem illum Coloſſum imponunt, planè frivo-

(a) Philippus Pulcher in Edict. de Anno 1302. & 1303.

frivolam eſſe, vanámque; ut mirum ſit, imò indignum, tanto Regi decipiendo adhibitam eſſe. Quid diceres, ſi quis annulum à te peteret gemmâ inſignem, & à majoribus tuis longo ordine acceptum; eúmque deberi ſibi vellet, nec alio titulo, quàm cæleſtis cujuſdam privilegij, quod nec probare poſſet, nec exhibere? Hoc Galli fecerunt.

II. Opponitur 2. Jus Regaliæ nec alienari à Regibus poteſt, nec ab alijs præſcribi; pertinet enim ad jura Coronæ, quibus renuntiare Reges non poſſunt, adeò ut ne juramenta valeant, quæ hujuſmodi alienationibus confirmandis adhibentur, ut Innocentius III. in celebri ſua Decretali (a) definivit; nullæ ergo Eccleſiæ aut privilegio, aut præſcriptione, quo minus Regaliæ ſubjaceant, tueri ſe poſſunt.

R<. In

(a) Innoc. III. in cap. intellecto de jureiur.

℟. In hac argumentatione duæ propoſitiones aſſumuntur, quarum utráque falſa eſt; ſaltem in eo ſenſu, quem Adverſarij intendunt, ut facilè intelligas, quàm vera ſit concluſio ex falſis principijs illata. Sunt aliqua jura Regiæ Dignitati adeò intima, & innexa, ut deponi non poſſint, niſi abdicatâ majeſtate; qui enim jure belli, & pacis, indicendi, remittendíque tributi, gratias, & ſupplicia ſtatuendi crederet, non Rex, ſed ſubditus eſſet, nec ſuo, ſed alieno imperio viveret; & hujuſmodi jura non poſſe alienari ultrò concedimus: ſed negamus, Regaliam tale jus eſſe; quot enim Reges ſine hoc jure vivunt, integrâ tamen, & florente majeſtate? An Clodovæus, Pipinus, Carolus Magnus, alijque uſque ad Ludovicum VII. Reges non erant, quia Regaliæ expertes? Non ergo Regalia ejus naturæ jus eſt, ſine quo conſervari ma-

jeſtas non poſſit. Sunt alia, quæ ad jus Regium pertinent, quæque in cauſas prophanas alienari non poſſunt, ſed in ſacras, & præſertim Eccleſias: quæ enim in Deum transferuntur, ejúſque divinæ Gloriæ propagandæ adhibentur, non alienari, ſed ei, cujus aliàs ſunt, reddi cenſentur: nec hujuſmodi donationibus Regna, & æraria minuuntur; implentur potiùs, Deo nunquam ingrato, & ſemper beneficijs vincente, quod exempla Conſtantini, Clodovæi, Caroli Magni, aliorúmque ſatis oſtendunt. (a) *Tuum Domine Regnum*, inquiebat pijſſimus David, *tua victoria, & tu es ſuper omnes Principes, tua divitiæ, & tua eſt gloria, & tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.*

Hæc ergo, quæ Eccleſijs, aliiſque pijs cauſis à Regibus donata ſunt, non poſſe revocari, certa ſententia eſt, &

(a) Paralip. l. 1. cap. ult.

eſt, & à Gallis admiſſa; hi enim antiquos Canones venerari ſe profitentur, & illis libertatem ſuam Gallicanam, velut baſibus imponunt: at Canones Concilij VIII. Oecumenici ita loquuntur: (a) *Placuit huic ſanctæ, & magnæ Synodo, ut res, vel privilegia, quæ Dei Eccleſijs ex longa conſuetudine pertinent, ſive ab Imperatoribus, ſive ab alijs Dei cultoribus, in ſcriptis, vel ſine ſcriptis donata, & ab eis per triginta años poſſeſſa ſunt, nequaquam quæcúnq; Perſona ſæcularis per poteſtatē ſubtrahat, aut per argumenta quælibet auferat. Quisquis ergo ſæculariū contra præſentem definitionem egerit, tanquam ſacrilegus judicetur, & donec ſe correxerit, & Eccleſiæ propria Privilegia reſtituerit, anathema ſit.*

Idem ſuis Nepotibus S. Ludovicus in Pragmatica Sanctione accuratè, enixéque commendat, ejus verba ſunt: (b) *Item libertatem, franchiſias,*

(a) Concil. VIII. Oecum can. 18. (b) Pragmat. Sanctio Ludov. IX. de Anno 1268.

chiſias, immunitates, jura, & privilegia per Francorum Reges Prædeceſſores noſtros, Eccleſijs, & Perſonis Eccleſiaſticis Regni noſtri conceſſas, & conceſſa, innovamus, laudamus, approbamus, & officiarijs, ac ſubditis noſtris præſentibus, & futuris diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus omnia, & ſingula diligenter, & attentè ſervent. &c.

Idem Sanctus Rex Philippo Audaci filio hæc monita reliquit jam moriturus: (a) *Cave*, inquit, *ne libertates, & Privilegia à Majoribus tuis in ſubditos collata unquam infringas. &c.* Et planè glorioſus ille *Chriſtianiſſimi, & Primogeniti Eccleſiæ filij* titulus hoc ipſum convincit, obſtringítque Reges Galliæ, privilegijs, aliíſque juribus Eccleſias ne exuant, quin potiùs augeant, doténtque; ídque majorum exemplis, quibus nunquam magis victoriæ, opéſq; abundabant, quàm cùm in Eccleſias profuſi erant; & verò hoſtes tanti Regis, non amici ſunt,

N

(a) Join ville in Vita.

ci ſunt, qui omnium, quotquot in Gallico diademate fulſerunt, pulchertimam margaritam fœdare aggrediuntur, Pietatem videlicet, ac Religionem Regibus Franciæ præcipuam: & perinde, ac ſi cum Indorum, Perſarumque, non Chriſtianiſſimo Rege agerent, omnia utilitate metiuntur, nullâ Eccleſiæ, & honeſti curâ. Ergo, ut dicebam, etiamſi daremus Regaliam ad jus Coronæ pertinere, non ideò ſequeretur, non potuiſſe illam in Eccleſias privilegio transferri, & ab iſtis præſcribi; præſertim cùm Reges Galliæ ea die, quâ ſacro Oleo inunguntur, incingúntque diadema, ſolemni Sacramento ſe obſtringant Epiſcopis, & Eccleſijs *Canonica Privilegia conſervandi*; at verò, quod Privilegium magis canonicum eſſe poteſt, quàm quod tot Canonibus, Decretíſque Patrum, & præſertim ultimo Lugdunenſi Concilio, tam ſanctè Eccle-

ſijs aſſertum, & graviſſimis pœnis ſancitum eſt? Regem ergo Sacrilegum faciunt potentiæ obtentu. Cæterùm, & illud in viris eruditis, quales ſunt, qui Regaliam extendunt, mirum eſt in re tanti momenti, & Principis animam implicante, tam levi, vanóque argumento niti, ut quod probare oportebat, ſupponere cogantur: *Non poteſt*, inquiunt, *Rex jura Gallicæ Coronæ alienare, nec Eccleſiæ ea præſcribere.*

Demus. *Atqui Regalia pertinet ad Jura Coronæ, & Reges eam alienâſſent, ſi Eccleſijs ceſſiſſent.* Atquì in hac propoſitione omnia ſupponuntur, quæ probari debebant. Supponitis dari Jus Regaliæ in eas Eccleſias, quæ nunquam hoc onus ſubierunt; at hoc probandum erat, nam hìc certatur. Supponitis hoc Jus Regaliæ quoad eas Eccleſias, quæ hactenus exemptæ fuerant, à Regibus alienatum eſſe; at hoc quoque proban-

dum erat, nihil enim magis negamus; quî enim poterat à Regibus alienari, quod Reges nunquam poſſederant? quod ad Reges nunquam ſpectavit? & Eccleſiæ quî poterant Jus illud præſcribere, quo nunquam caruerant, & quo tanquam proprio, innatóque gaudebant? nemo enim rem ſuam præſcribit. Supponunt ergo, quæ probari debebant, & tamen velut acie victores, ſervire Eccleſias jubent, eámque Libertatem Eccleſijs adimunt, quam ne viliſſimo poſſent: idque facinus prædicant Chriſtianiſſimo Rege, Eccleſiæque Primogenito dignum; quod quàm diſſentiat ab illius pietate, nihil attinet dicere.

III. *Opponitur 3.* Per Concordata, ſeu Tranſactionem inter Leonem X. Pontificem Maximum, & Franciſcum I. Galliæ Regem, Jus ad omnes Epiſcopatus, & Abbatias nominandi, præſentandíque ad Re-

ges

ges tranſlatum eſt, ſublatis electionibus; ergo vi Concordatorum redijt antiqua poteſtas, quâ Reges primi, ſecundíque ſtemmatis omnia Beneficia, & pro arbitrio diſpenſabant, idque non aliquibus tantùm locis, ſed toto Regno; atqui diſpenſatio Beneficiorum primum Regaliæ caput, præcipuúmque conſtituit.

R. Hæc Ratio iterum ex falſis principijs contexitur; ſupponit enim primi ſecundíque ſtemmatis Reges omnia Beneficia contuliſſe, electionibus oppreſſis. At falſum id eſſe, ex multis conſtat. Clodovæus Electiones Epiſcoporum nunquam turbavit; idem à Conſtantino Magno obſervatū eſt, niſi cùm jam electos auctoritate ſuâ contra æmulorum inſidias muniebat. Et planè cùm ex præſcripto Conciliorum, ſacrorúmque Canonum Gallicanæ Eccleſiæ tunc temporis rege-

rentur, Canones verò eligi Epiſcopos juberent, dubium non eſt, non imperio Principum, ſed votis, & electione fieri Epiſcopos debuiſſe. (a) At rarum eſt intra terminos, legéſque magnam Potentiam diu cöerceri. Extincto Clodovæo non eadem ſacris Canonibus obſervantia, & reverentia ſtetit, & ſæpe ab ejus filijs turbatæ, occupatæque electiones ſunt, Epiſcopis ex caſtris, auláque ſubmiſſis, nec merito, ſed aut gratiâ, aut pretio delectis. Cui malo ſæpe remedium à Concilijs Gallicanis quæſitum eſt, (b) decretúmque, ut liberæ electiones eſſent, nec tamen præter Regis aſſenſum.

Clo-

(a) Cypr. epiſt. 68. Clem. epiſt. ad Corynth. 1. Orig. hom. 6. in Lev. Tertull. Apolog. cap. 39. Concil. Nicœn. cap. 4. Con. Chalced. cap. 13. S. Leo, epiſt. 84. cap. 5.

(b) Conc. Aurel. V. can. 10. Anno 549. Conc. Par. III. can. 8. Anno 557. Conc. Pariſ. V. can 1. Anno 715. Conc. Cabill. can. 10. Anno 650. V. de elect. Reg. Sacerd. à f. 43.

Clotharius II. in Conventu Pariſienſi edictum propoſuit, quo ad normam ſacrorum Canonum libertas electionibus dabatur. (a) Sed eas Principum cupiditas, præſertim Palatij Magiſtrorum, & denique Martelli penitus ſubvertit, adeò, ut publico mercatu, & velut ſub haſta Infulæ venderentur, & indigniſſimis provenirent. Iſtos, quòd exemplo, & moribus Eccleſias corrumperent, Pipinus, & Carolomannus ſedibus expulêre, alijs ex conſilio S. Bonifacij in Eccleſias evectis: quod ut tanto ſecuriùs agerent, privilegio Zachariæ Pontificis, deligendi, quos mallent, donati ſunt: hujus privilegij meminit (b) Lupus Ferrarienſis, Florus Magiſter, Marca,

(a) Edict. Clotharij de Anno 615.
(b) Lup. Ferrar. epiſt. 81. Flor. in fragm. de Elect. circa Ann. 820. Marca lib. 8. cap. 20. Maimburg. hiſtor. Iconocl. f. 259. Joan. X. PP. epiſt. ad Herimann. Anno 921. Paſchal. II. apud Malmesb. l. 5.

ca Archiepiſcopus Pariſienſis, Maimburgus, alijque, & innuunt etiam Joannes X. & Paſchalis II. Carolus Magnus, aut libertatem electionibus reddidit, ut aliqui volunt; aut ſaltem non niſi Pontificum, ſeu Hadriani, ſeu Zachariæ privilegio Infulas diſpenſavit, quas potentiores certatim rapiebant; idque non jure Regio, ſed Pontificum gratia, quam temporum calamitas extorquebat. A Carolo ſic factum eſſe, præter citatos auctores, etiam Galli fatentur. (a) Ludovicus Pius Caroli Filius Regio diplomate in antiquam libertatem, & præſcriptam à Canonibus formam electiones reſtituit, ut habetur in ejus Capitularibus, (b) quæ Abbas Anſegiſus, Hincmarus, & Jvo Carnotenſis

(a) V. Maymburg. lib. 10. de l' Arianiſme f. 155. Chriſtian. Lup. in Canon. Tomo 3. diſſert. 3. cap. 9. P. Thomaſin. de la diſcipl. dell' Egl. p. 3. l. 2. c. 24. Regal. Sacerd. f. 49.
(b) Lib. 1. capitul. 84.

tenſis Carolo adſcribunt; alij verò, & plerique, Ludovico; non ideò tamen, aut Ludovicus, aut alij ab eo Reges penitus ab electionibus excluſi; quippe Regum conſenſus quærebatur, & eorum, qui impetrare poterant, preces pro votis, & electione erant, ut quamplurimis exemplis conſtat, & litteris etiam à Concilio Pariſienſi (a) ad Ludovicum datis. Quia ergo aut precum, aut Regij conſensûs obtentu, aut etiam apertâ intruſione electiones canonicæ turbabantur, ſæpe illis vindicandis Regum edicta repetita ſunt, qualia imprimis Ludovici IX. & Caroli VI. (b) Tandem conventione Leonis X. & Franciſci I. totum jus nominandi, abolitis electionibus, ad Reges translatum eſt. Ex hactenus dictis facilè intelliges,

 quantum

(a) Concil. Pariſ. V. lib. 3. cap. 22.

(b) Pragmat. SanctioS. Ludovici Anno 1268. & Carol. VI. Anno 1406. & Año 1418.

quantum aut ignorantiâ peccaverint, aut impoſturâ, qui auſi ſunt ſcribere, Reges Francorum primæ, ſecundæque Stirpis Epiſcopatus pro arbitrio, & jure Regio contuliſſe, & huic Juri, quo alij Reges per ignaviam deceſſerant, poſt Concordata Leonis redditos eſſe; quantâ enim injuriâ, contemptúque veritatis iſta dicuntur, cum exempla, legeſque Clodovæi, Caroli, Ludovici, Clotharij, & Eccleſiæ Gallicanæ, quæ ſuprà produximus, ignorari haud poſſint, ſaltem non debeant; cur enim iſtarum rerum peritiam profitentur, libriſque oſtentant, ſi ignorant? aut quis pudor eſt, argumentis tam apertè vanis, irritiſque Regaliam fulcire, & Principem deludere? Et cur, rogo, Pipinus, & Carolomannus Zachariæ privilegio inſtruendi erant, ſi Epiſcopatus Jure Regio conferebant?

Sed nec altera ejuſdem Argumenti pars

ti pars majori fundamento nititur: dicunt enim *conceſſis nominationibus ad omnes Regni Epiſcopatus, quod per Concordata factum eſt, conceſſas etiam intelligi ad omnia Beneficia, & Canonicatus vacantium Eccleſiarum.* At verò, quàm fœda hæc conſequentia, & viribus caſſa? Conſtat uſque ad Reges tertiæ Stirpis nullum locum Regaliæ fuiſſe; quo tamen tempore volunt Reges pro arbitrio, ſupremóque jure Epiſcopatus contuliſſe. Conſtat etiam eo tempore Regaliam prodiiſſe, quo electiones reductæ, plenáque libertate, ex ipſorum confeſſione, qui hæc objectant, donatæ ſunt: nulla ergo inter hæc duo jura connexio eſt, quæ toties ſeparata ſunt; quod ſi nulla connexio, quæ, rogo, ſimplicitas eſt, unum ex alio inferre? an nunquam in Juris-prudentiæ, & Dialecticæ ſcholis audierunt, à ſeparatis non fieri bonam illationem? in odioſis (& quid verò magis,

quàm ſervitus Eccleſijs impoſita, & Canonum antiquatio?) reſtringendas, non ampliandas Leges? In Contractibus non expreſſa pro omiſſis haberi? & mille alia; quæ argumentationes iſtorum eludunt: an verò etiam poſt Concordata non omnium Galliæ Regum hæc ipſa mens fuit, & ipſius Franciſci primi; qui nunquam Regaliam extendi permiſere? niſi fortè ignorantiæ iſtos accuſes, perinde, ac ſi Concordata, quæ ipſi inierant, malè intellexerint, & ab iſtis, qui tanto poſt tempore venerunt, nec aliâ re magis, quàm adulatione claris, imperandi artem didicerint.

IV. *Opponitur 4.* Demus, primis Eccleſiæ temporibus, quando Epiſcopi ſpontaneis oblationibus, ſine alijs patrimonijs vivebant, nullum Regaliæ locum fuiſſe; at verò quando ingentibus patrimonijs, feudiſque donati ſunt, mutârunt conditionem;

tionem; feudorum enim fructus, quæ hæreditate non acquiruntur, qualia ſunt Sacerdotijs annexa; ad Dominum redeunt, eique, & nulli alteri, proveniunt. Jure ergo feudi vacantium Eccleſiarum fructibus Principes potiuntur. Quamvis verò alij etiam proventus, præter feuda, ad Epiſcopos pertineant, ut tamen Epiſcopatibus gnectuntur, continuò nobiliorem habitum, feudique naturam induunt; & ita extincto Antiſtite, ad Principes ſpectant. Collationes Beneficiorum, quia ſacrorum Canonum diſpoſitione fructibus æquantur, eandem fortunam cum feudis ſubeunt, & Principi cedunt.

℟. Hoc Maymburgi argumentum eſt, in quo iſtius Auctoris indolem, & artificia jam paſſim nota facilè obſerves. Jus Regaliæ univerſim ad Reges Francorum pertinere docet; id verò ex Cano-

nibus, ſacriſque Concilijs, & uſu in Eccleſijs recepto probandum erat; quippe Jus illud ſacrum, non prophanum eſt; & ideò ſacris, non prophanis legibus metiendum: ſed cùm nullæ ſuppeterent, quin potiùs omnes adverſarentur, eas altiſſimo ſilentio premit, præteritque; & ad argumentum à comparatione vertitur, quo nihil, in foro præſertim, debilius eſt, & maximè, cùm comparatio à valde diſſimilibus ducitur, qualia ſunt feudum, & Regalia, ut paulò poſt oſtendam. Deinde cùm ne hoc quoque ſufficeret, protegendæ Regaliæ aliud non minùs extraneum, remotúmque principium ex Philoſophia conductum eſt, videlicet, de elevatione qualitatum; dicit enim: *Decimas, oblationes, alióſq; proventus Epiſcopales, hoc ipſo, quòd feudis conjungantur Eccleſiæ donatis, elevari ad ſtatum nobiliorem, & in naturam feudi migrare*; eo ferè modo,

quo

quo, ex ſententia Philoſophorum, qualitas ſubſtantiæ conjuncta elevatur ad nobiliorem cauſæ gradum, producendámque ſubſtantiam: & influentiæ cæleſtes, ut conjunguntur Intelligentiæ, elevantur ad produducendas formas viventes; quæ quàm ſint inania, & longè petita, ac planè indigna, ut in cauſa tanti momenti vel audiantur, nemo non videt. Pergit deinde vera falſis miſcere, ut etiam iſtis fidem conciliet, colore veritatis inducto. Verum eſt, quod ſcribit: poſtquam Eccleſiæ ingentibus divitijs auctæ ſunt, Principes ſibi jus adſcripſiſſe Epiſcopatus conferendi; id inquam verum, ſed illud falſum, quod paulò poſt innuit: *Ab omnibus Principibus factum id eſſe.* Jam enim oſtendimus, ſub primæ, & tertiæ ſtirpis Regibus Galliæ liberas electiones fuiſſe, & quamvis ſæpe ab aliquibus Regum turbatæ, & interceptæ ſint, aut privilegio, aut Eccleſia-

cleſiarum rogatu, aut uſurpatione factum id eſt; à quibus deduci argumentum non poteſt; ſi enim exempla Regnantium pro jure, & legibus ſint, quid tandem non liceat? Verum etiam eſt: *Jus Regaliæ à feudis ortum duxiſſe.* Sed illud falſum: *Jus infeudandi, ſeu Inveſtituræ idem eſſe cum jure Regaliæ.* Jus enim Inveſtituræ ad feuda ſolùm extenditur; at verò jus Regaliæ ad omnes omnino fructus, ſive iſti ex decimis, oblationibus, ſive aliunde proveniant; imò Beneficiorum Collationes complectitur, quæ nullo pacto ad feuda pertinent; & ipſa feuda Sacerdotijs annexa, non ſunt perſonalia, nec morte Epiſcopi vacant, ut falsò imperitéque ſupponit; nec enim Epiſcopis, ſed Eccleſijs donantur; iſtæ verò ſunt perpetuæ, nec cum Perſonis defunguntur, & ideò nec vacationi locus eſt. Cùm ergo feuda Eccleſiæ non ſint perſonalia, ſed po-

tius *ex pacto, & providentia,* ut loquuntue Juriſperiti, & aſſimilentur *feudis familiæ*, certum eſt, ex jure communi, eorum fructus ad Principes non redire ſublatis Epiſcopis, quamvis novâ Inveſtiturâ opus ſit: niſi forte in ipſa feudorum donatione aliter cautum fuerit. Illud verò quàm vanum eſt? Decimas videlicet, aliáſque oblationes fidelium Eccleſijs donatas, *ad nobiliorem ſtatum elevari, & feudi naturam induere, ſicque ad Principes devolvi.* Egregiam enimverò Philoſophiam! elevationis nomen indit ſervituti, & quæ hactenus totâ retrò antiquitate, & noto Patribus idiomate, *Bona Dei, pretium peccatorum, patrimonia pauperum vocabantur*; Maymburgo *bona nobilia*, appellantur: & ſi quæras, in quo hæc nobilitas conſiſtat? ut impunè, *inquit,* in Principum ſpolia, & peculium cedant; hactenus hæc mancipatûs nota, nunc nobilitatis

eſt.

eſt. Olim Canonum, legúmque ſententia fuit: *Quod rei ſacræ adhæret, ſacrum fieri*: & ideò res fluxas, prophanáſque Eccleſijs dicatas, in ſacras evadere, omníque prophano commercio exemptas; ſed Maymburgus hujus juriſprudentiæ aut negligens, aut ignarus, aliam complexus eſt, aulæ, ſibíque accommodatam, & cupiditati blandientem, quamvis tam malè ſartam tectámque, ut pudor fuerit oſtentare. Sed adjungit Maymburgus ſolemnes modeſtiæ clauſulas: *Hæc à ſe commemorari, non tam ex ſua, quàm aliorum ſententia; quid enim ipſe opinetur, non tanti eſſe, ut vulgari oporteat.* (a) Cæterùm, ſi non hæc Maymburgi ſenſa, ſed aliorum erant, oportuit aut illa reticere, aut etiam, quæ ad illa reſponderi ſolent, recitari; cur enim unius partis argumenta, non alterius promit,

(a) Maymbourg. lib. 2. de la de cadenze fol. 215.

mit, ſi in neutram inclinat? An neſcit ex Principum legibus, crimen falſi, & prævaricationis etiam tacendo committi? ab hiſtorico præſertim, cujus partes ſunt, veritati, non ſtudijs, aut factionibus ſcribere. Ejuſdem tincturæ eſt, quod dicit de Collationibus Beneficiorum: *Eas videlicet ad fructus pertinere.* Id enim in aliquo ſenſu verum eſt: in alio, & quem Maymburgus intendit, falſum. Si enim velit, Collationes Beneficiorum fructus eſſe Epiſcopalis Poteſtatis, quia ab hac dependent, & ex iſta conſequuntur, id veriſſimum eſt, & in hoc ſenſu Canones loquuntur, ut videre eſt apud Gloſſam (a) & Barboſam, (b) alióſque Doctores. (c) Cæterum ex fructibus hoc ſenſu acceptis nulla conſequentia duci poteſt, quæ Regaliæ faveat:

(a) Gloſſ. in cap. cùm olim. de Major. & obed. (b) Barb. de Appellat. verb. 103 n. 21.
(c) Roſa, Rebuff.

faveat: illi enim fructus à ſacra, & Epiſcopali poteſtate proveniunt, & ſunt in ſe ipſis jus aliquod ſacrum, ſubjacéntque diſpoſitioni ſacrorum Canonum, non verò legum prophanarum: non ergo ad poteſtatem Regiam pertinere poteſt, nec Regijs Edictis induci, extendique quod eleganti, & plenâ libertatis voce S. Ambroſius Valentinianum Imperatorem monebat: noli, inquiens, te gravare Imperator, ut putes te in ea, quæ Divina ſunt, imperiale aliquod jus habere: noli te extollere, ſi vis diutius imperare: eſto Dei ſubditus; ſcriptum eſt enim; quæ Dei, Deo, quæ Cæſaris, Cæſari: ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotes Eccleſiæ: publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum: ſi ex meis aliquid poſceretur, aut fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum, id, quod mei juris eſt, libenter offerrem; ſed

templo

templo Dei nihil poſſum decerpere, nec tradere illud, quod cuſtodiendum, non tradendum accepi, (a) Hæc eſt vera ſanctorum Patrum, & antiqua juriſprudentia, quorum ego vel unam, liberámque vocem, & tamen charitatis, ac reverentiæ plenam, pluris æſtimem, omnibus illis blanditijs, & adulationibus, quas Maymburgo aut timor, aut cupiditas dictavit, & animus in omne obſequium devinctus, nullo honeſti, inhoneſtíq; diſcrimine, ac ſervo, quàm Sacerdote dignior.

V. *Opponitur 5.* Rex Galliæ Patronus eſt omnium, quæ in Gallia ſunt, Eccleſiarum, & Beneficiorum; atqui Patroni privilegium, & munus eſt, ut præſentet, nominétque ad Beneficia vacantia, idque præcipuum Regaliæ caput eſt: quod ſi Regibus concedas, cur non etiam aliud,

(a) S. Ambroſ. epiſt. 33. & in orat. contra Maxentium.

aliud, quod multo inferius eſt, jus videlicet percipiendi omnes vacantium Eccleſiarum fructus?

37. Duobus modis Patronus dici aliquis poteſt; primo, quia Eccleſiam aliquam fundavit, dotavitque: ſecundo, quia unius, aut plurium Eccleſiarum Advocatus, & Defenſor eſt; id enim præcipuè ad Reges ſpectat, ut Eccleſias auctoritate ſuâ muniant, protegántque; ſed neuter hic titulus fundandæ Regaliæ, multóque minùs totâ Galliâ, devictíſque Provincijs proferendæ. Qui fundavit, dotavítque Eccleſias, jus quidem habet nominandi Paſtores; ſed aliud eſt nominatio, aliud, quod obtentu Regaliæ uſurpatur; nominatio, jus examinandi, inſtituendi, confirmandique, Epiſcopis, Metropolitanis, aut Summo Pontifici relinquit, quorum nihil obſervatur in Beneficijs Regaliæ titulo obtentis; hæc enim pleno jure à Rege conferuntur,

runtur, omnes Epiſcoporum, & Pontificis partes peragente. Deinde quàm multæ ſunt Eccleſiæ, quæ à Regibus nec fundatæ, nec dotatæ ſunt; quo ergo jure etiam iſtæ Regaliæ ſubeuntur? An verò in Gallia ſolùm Patronos reperire eſt, & non etiam toto ferè orbe Catholico? quis iſtorum tamen Regaliam ambivit, uſurpavitque? & mirum eſt, toto quatuor ſæculorum decurſu, omnibus retrò Galliæ Regibus, totíque Concilio Lugdunenſi, & Gallicanæ Eccleſiæ jus iſtud ignotum, imò exoſum, proſcriptumque fuiſſe: cùm tamen abundarent, qui Eccleſias fundabant, dotabántque, & Patroni titulum merebantur. Planè ſi Regalia titulo Patroni nitatur, non ſolùm defuncto, ſed etiam vivente Epiſcopo omnes Canonicatus, & alia Eccleſiæ Beneficia conferri à Patronis poſſent, quod ne ab ipſis quidem conceditur, qui Regaliam

maximè

maximè tuentur. Denique Canones omnes antiqui, recentéſque pervolvantur, (a) & nunquam Patronis conceſſum fuiſſe reperies, ut vendicare ſibi poſſent proventus Eccleſiæ, imò id illis enixè prohibitum. Quòd ergo Patroni Eccleſias aut fundaverint, aut dote inſtruxerint, nihil eos juvat, ut Regaliâ frui poſſint. Sed nec titulus Protectoris, Advocatique. Verum eſt nihil magis, quàm Eccleſiarum curam, & tutelam Regibus deberi; in illis enim pro eorū ſalute, & felicitate preces, & vota deponuntur: & magis apud aras, quàm in ipſis caſtris victoriæ parantur, Deo precibus, non armis placato; quod egregiè Patres Concilij Pariſienſis adnotârunt, quorum inter alia hæc ſunt verba: (b) *Clementiſſimus Imperator*, (Ludovicum Pium

(a) V. Can. filijs. 16. q. 7. & c. 4. de jure Patron. & Trid. Seſſ. 25. de Reform. c. 9.

(b) Conc. Pariſienſ. ſub Ludov. Pio. Imperat. l. 2. cap. 1. & 2. Tom. 3. Conc. añ. 829.

Pium alloquuntur) *non ideò eſt vas miſericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni Principatûs accepit; ſed ſi in Imperiali culmine rectâ fide vivat: ſi præ omnibus ita ſe ſanctæ Matris Eccleſiæ meminerit filium, ut ejus paci, & tranquillitati per totum mundum prodeſſe, ſuum faciat Principatum; magis enim Chriſtianum regitur, atque propagatur Imperium, dum Eccleſiaſtico ſtatui per omnem terram conſulitur, quàm cùm in parte quacunq; terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur: Principes enim ſæculi poteſtatis adeptæ culmina tenent, ut per eandem poteſtatem, diſciplinam Eccleſiaſticam muniant. Cæterùm intra Eccleſiam poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas ſua imperet per diſciplinæ terrorem. Sæpe per Regnum terrenum, cæleſte Regnum proficit, ut qui intra Eccleſiam poſiti contra fidem, & diſciplinam Eccleſiæ agunt, rigore Principum conterantur. Cognoſcant Principes ſæculi, debere Deo rationem propter Eccle-*

ſiam, quam à Chriſto tuendam ſuſcipiunt; namſive augeatur pax, & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit. Reges ergo Eccleſiarum Patroni, & Protectores ſunt, at non ideò vendicare ſibi Regaliam poſſunt; hæc enim protectioni potiùs, & tutelæ repugnat; Eccleſias enim ſuis fructibus, & juribus, quæ in vacantia Beneficia habet, exuere, & Regijs theſauris inferre, non tueri, ſed prædari eſt, nec protegere, ſed vaſtare; quod tamen à Regum pietate, & intentione, ſi veritatem doceantur, alieniſſimum eſt: & ideò tot Canonum Regumque Edictis, & omnium ferè Galliæ Juris-Conſultorum, Regijque Parlamenti votis Regalia damnata eſt, aut ſaltem intra certos terminos cohibita, ut ſuprà oſtendimus; quamvis haud ignorarent Protectores, ſeu Patronos Eccleſia-

rum Reges eſſe. Quòd ſi quæras, quo igitur ſtipendio, aut mercede Reges Galliæ Eccleſias tueantur, ſi expertes Regaliæ ſint?

Reſpondebo, indignum eſſe de ſtipendio, & mercede cum Regibus loqui; hæc enim ſervorum præmia, non Principum ſunt; an parùm lucri eſt Deum habere Debitorem, & victorias, ac triumphos mercedis loco eſſe, & fortunam in obſequium accinctam? hoc ſtipendio Conſtantini, Theodoſij, Clodovæi, alijque Eccleſijs militârunt; quanquam nec ingratas Eccleſias fuiſſe ſatis decimæ loquuntur, aliæque Cleri Gallicani ingentes largitiones.

VI. *Opponitur* 6. Qui Eccleſias, aut fundârunt, aut dotârunt, jure præſentandi gaudent; (a) quantò magis Reges hoc ipſó jure, totóque Regno gaudebunt, qui Eccleſijs multò majora Beneficia contulerunt?

O 2

(a) Ruſſæus 1. p. præfat. n. 7.

runt? Præſertim quia Rex etiam illarum Eccleſiarum proventus, in quibus longo uſu, & Concilij privilegio, omniúmque conſenſu Regaliâ potitur, in pia opera, augmentúmque Eccleſiæ profundit, quos tamen ærarijs ſuis inferre poſſet; ergo hæc ipſa Regum moderatio, & liberalitas privilegium Regaliæ meretur; alioquin etiam Princeps liberalitati ſuæ modum, finémque imponet, quod majori damno Eccleſijs fuerit, quàm ſi Regaliam totâ Galliâ extendas.

℟. Patronis jus præſentandi privilegio Eccleſiæ conceſſum eſt: jus verò Regaliæ non ſolum ab Eccleſia conceſſum nunquam eſt, ſed ſemper, graviterque prohibitum, præſertim in ultimo Lugdunenſi Concilio, cujus hac in re Decreta, Regaliam extendere prohibentis, omnium Galliæ Regum, Parlamentorum, & Eccleſiæ Gallicanæ reverentiâ, ac

quadringentorum annorum lapſu ſancita ſunt: quæ ergo Philoſophia eſt, à conceſſis ad inconceſſa, à privilegijs ad prohibita argumentari? Et quia Regibus aliqua conceſſa ſunt, velle etiam, ut ijs liceant, quæ vetita, & negata ſunt? Præſertim cùm jus præſentandi multùm à Jure Regaliæ differat, ut ſuprà obſervatum eſt. Quòd verò additur, Regem proventus ex Regalia quæſitos in pia opera largiri, laudem quidem meretur, éſtque Regiæ pietatis argumentum, nec tamen purgandæ Regaliæ ſatis eſt; nam *primò* alij etiam Francorum Reges hujuſmodi proventus pijs operibus addixere, nec tamen auſi ſunt ultra terminos à Concilio præſcriptos Regaliam extendere, quod maximè patuit in Diplomate, & Declaratione (a) Ludovici XIII. Patris Ludovici Regnantis; cur ergo prohibent Parentis

O 3 ſui,

(a) Declaratio Ludov. XIII. de Añ o 1641.

ſui, & Avorum exemplis filium inhærere? quæ aut damnare oportet, id verò impium ſit; aut imitari. *Secundò* facienda non ſunt mala, ut eveniant bona; non ergo libertas, immunitas, & diſciplina Eccleſiæ tot Canonibus ſancita, evertenda fuit, ut Neophytis ſubveniretur: an verò tam inopes, exhauſtique Reges Galliæ ſunt, ut Beneficia non habeant, niſi Eccleſiarum ſpolijs, & damnis quæſita? id procul ab eorum potentia, & Majeſtate; nam & in privatos vindicarent, qui, ut paucos tegerent, centum ſpoliâſſent; & planè æquius eſſet aliqua pietatis opera omitti, præſertim nullis legibus præcepta, quàm cum peccato exercere majori culpâ, quàm præmio, quod in ſimili cauſa Alexander Papa Henricum Angliæ Regem monebat: *Si*, inquiens, *univerſa, quæ in uſus tuos per hujusmodi angarias de bonis Eccleſiaſticis convertuntur, in refe-*

ctionem

ctionem pauperum, vel alijs operibus pietatis expenderes, obſequium non magis DEO *gratum efficeres, quàm ſi altari quolibet diſcooperto aliud cooperires; aut ſi Petrum crucifigeres, ut Paulum à mortis periculo liberares. Recolere ſiquidem debes qualiter Rex Saul devicto Amalech prædam contra Divinum præceptum reſervare volebat, cùm ſe ad excuſationem ſui, hæc ad ſacrificandum reſervare proponeret, à Domino fuit reprobatus, & alius eo vivo in dignitatem, & poteſtatem Regiam ſubrogatus, &c.* (a)

Cùm ergo dicunt, proventus Regaliæ in pia opera expendi, priùs quærendum eſt, an Regaliam juſto titulo poſſideant; nam ſi injuſto (ut de Eccleſijs, ad quas recèns extenſa eſt, hactenus monſtravimus) fruſtra ſibi de pijs operibus blandiuntur; quæ ſi ex alieno fiant, ne titulum quidem pij operis merentur. Et quid dicent de Collationibus Beneficiorum? quo iſtæ pio ope-

(a) Alexand. III. ad Henric. Angliæ Regem.

re compenſantur? imò Simoniam redolet, ſi jus tam ſacrum, ſacræque dignitati annexum, ob aliquas in pios uſus largitiones ab Epiſcopis in Laicos transferatur. Accedit, quòd Regaliâ ſemel Principi vendicatâ, ejúſque arbitrio ſubditâ, quæ jam in pios uſus, paulò pòſt in prophanos expendentur; quis enim pollicetur, omnibus futuris Regibus eandem pietatem, & moderationem fore? nec enim eadem virtutis, & abuſuum natura eſt: illa paucorum, & ideò brevis: abuſus multorum ſunt, & ideò in longum graſſantur, & retinentur.

§ VI.

Aliæ Rationes in patrociniū Regaliæ à Gallis productæ.

SUMMARIA.

1. *An Reges Galliæ inter ſacras*

Per-

Perſonas reputari debeant, & ideò Regaliæ capaces?

2. Cauſam Regaliæ in Parlamentis ſæpius agitatam fuiſſe, quo jure, quove eventu?

3. Epiſcoporum conſenſum, aut ſpe, aut metu expreſſum nihil Regiis favere.

4. Multoque minus eorundem Epiſcoporum ſubſcriptionem.

I.

O*pponitur 7.* Reges Galliæ non ſunt inter Perſonas merè Laicas cenſendi; nam & ſacro cæleſtique oleo perunguntur, & morbos quoſdam ſolo attactu medentur, & Lilia inſignium loco ab Angelis accepère, & denique multis in locis Canonicorum officio perfuncti ſunt, & ha-

bitum geſtârunt. (a) Si ergo tot titulis ſacri ſunt, quid obſtat, ut ſacrorum jurium capaces ſint, & Beneficia jure Regio conferre, fructúſque vacantium Eccleſiarum occupare poſſint? nam & olim apud Romanos Græcóſque, ac etiam Judæos Dignitas Regia, & Sacerdotalis miſcebantur.

℟. In hoc, & ſimilibus argumentis vix aliquid reperias reſponſo dignum; nec aliud magis probant, quàm peſſimam eſſe cauſam, quam tuentur; quippe tam vanis rationibus nixam, & quas pudor ſit, tot Canonibus, Concilijs, & quatuor ſæculorum exemplis opponere. Si quæ in medium adducunt, Reges Galliæ ſacris Perſonis adſcribendos eſſe probarent, mirum eſt, ſi non Epiſcopum illum, & Pontificem faciunt. Num omnes retrò Reges ijſdem prærogativis non gaudebant,

(a) V. Limn. ad capit. Caroli a. 30. n. 62.

bant, quas illic enumerant; & tamen quis eorum ſe laicis, exemit, ſacriſque Perſonis adſcripſit, & Regaliam toto Regno extendit? nec enim oleum, aut lilia cœlo miſſa Sacerdotem, & Clericum faciunt, ſed per miniſtros Eccleſiæ legitima ſolemniſque inauguratio. Apud Romanos Græcóſque Idolorum Cultores, ubi omnia prophana, & pro aris lupanaria, ſacrilegia pro ſacris erant; mirum non eſt, eoſdem Reges, & Sacerdotes fuiſſe; quod enim abſurdum, eos, qui latrones, meretrices, parricidáſque pro Dijs habebant, etiam Reges pro Sacerdotibus habuiſſe? In Judæorũ Republica certum eſt, alia Sacerdotum, alia Regum munia partéſque fuiſſe; quis enim neſcit Oziæ Regis, quòd Sacerdotum munus occupâſſet, inflictas à Deo pœnas? & ideò Joſaphatus Rex ſacri prophaniſque Magiſtratûs officia diſtinguens:

(a) *Azarias*, inquiebat, *Sacerdos, & Pontifex veſter in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit. Porrò Zebadhias filius Iſmael, qui eſt Dux in domo Juda, ſuper ea opera erit, quæ ad officium Regis pertinent.*

Ubi vides, utriúſque Dignitatis officia, Sacræ Regiæque diſtingui; nam quòd Salomon Abiatharem Majeſtatis, & mortis reum exilio multáverit, & Pontificatu amoverit, id non ut Rex, ſed ut Propheta, & ſententiæ Divinæ jam olim in Heli pronuntiatæ executor fuit; quod ijs verbis, quæ mox ſubduntur, ſignificatum videtur: *Ut impleretur ſermo Domini, quem locutus eſt ſuper domum Heli in Silo.* (b) Adde modum, formámque Iſraeliticæ Reipublicæ gubernandæ, etiam in ijs, quæ cultum templi externum ſpectabant, ceremonialem fuiſſe, unáque expiràſſe cum Lege Moſaica; & ideò nec

(a) Paralip. 2. cap. 19.
(b) Regum 3. cap. 2.

nec extendi poſſe ad ſtatum Legis Evangelicæ. Sed ut videas, quàm imbecillum ſit hoc argumentum, & quàm multis partibus laboret, demus omnia, quæ aſſumit, adhuc nihil concludet. Quamvis enim Laicis Perſonis Regem Francorum eximas; & coronæ Tiaram jungas; non ideò jus illi; & poteſtas erit Regaliæ dilatandæ; quod enim ab univerſali Concilio, omniúmque retrò Principum; & quatuor ſæculorum obſervantiâ ſancitum eſt, ne ab Epiſcopis quidem refigi poteſt: imò ſi propoſitiones Conventûs Pariſienſis audias, ne à Pontifice quidem; quantò minùs à Rege? Nihil ergo agunt tot faſcibus rationum malè compactis, quàm ut oſtendant, ſe velle quidem, conaríque Regaliam fulcire; ſed non poſſe, malâ causâ ingenium vincente.

II. *Opponitur 8.* Cauſa Regaliæ jam aliquoties in Parlamentis; Re-

gióque Senatu agitata, & cognita eſt, præſertim anno 1608. in Parlamento Pariſienſi, Henrico Magno imperante; in quo Regaliam toto Regno extendendam eſſe, deciſum eſt. Secutæ ſunt aliæ Regij Conſilij (a) ſententiæ, quibus omnes Archiepiſcopi, Epiſcopi, Prælatiq; Provinciarum Septimanniæ, Provinciæ, & Delphinatûs, aliique jubebantur intra ſex menſium ſpatia titulos, cauſáſque prætenſæ libertatis, & exemptionis offerre; & Epiſcopi acquievere productis libertatis ſuæ titulis, inſtructiſque Procuratoribus, qui coram Regio Senatu cauſam Eccleſiarum agerent, & ſi poſſent, Regaliam excuterent. Pependítque ea lis triginta ſex annos, ab anno videlicet 1637. úſque in annum 1673. mutuo Cleri, Regiſque con-

(a) Sententiæ Regij Senatûs Anno 1637. & 1638. & 1639. & 1651. & 1653. & 1654. & 1673.

conflictu: donec eo, quo dictum eſt, anno, in Regio Senatu, & poſteà ab ipſo Rege pronuntiatum eſt, ad omnes Regni Eccleſias Regaliam pertinere. (a) Cùm ergo Henricus IV. hanc cauſam ad Regium Conſilium avocaverit, ibique tot annis diſcuſſa, & definita fuerit, Epiſcopis Galliæ, quorum intererat, avocationi non ſolùm non obluctantibus, ſed etiam tot annorum decurſu, Judices agnoſcentibus, ſuáſque rationes, ac titulos, quibus muniri credebant, allegantibus. Quid jam queruntur, diſputántque causâ tam lentè diſcuſsâ, & tandem finitâ? num tempus defuit tot annis ductum? num Judicem incuſant, toties agnitum, & nunquam repulſum? num inauditi, indictáque causâ damnati, quam in tot Conventi-

(a) Arreſtum Regij Conſilij Anno 1673. & ei conformis, ac duplex Regis Declaratio Anno 1673.

ventibus, & repetitis vicibus dixere? num denique ad legitimum Judicem, juſtamque ſententiam aliquid defuit, quam tot annis expectârunt, & nunc modò incuſant, cùm causâ ceciderunt, ſero, & intempeſtivo dolore?

℞. Conſtat ex ijs, quæ dicta ſuperiùs ſunt poſt Concilium Lugdunenſe Regaliam trecentos, & ultrà annos, ijs tantùm locis exercitam eſſe, quæ huic oneri à longo tempore aſſueverant, reliquis naturali, & canonicâ libertate fruentibus; quod etiam Eccleſia Gallicana in ultimis Comitijs, & litteris ad Innocentium Papam, ipſique Reges, & Parlamenta Galliæ profeſſa ſunt: nec Adverſarij diffitentur; quibus cùm iſta obijcias, id ſolùm reſpondent: *Non potuiſſe eorum negligentiâ Coronæ, & Regum Jura deleri, præſcribiq;, nec Reges exemplis ligari.* Primùm ergo ab Anno 1583. Henrico

III. Galliam moderante Eccleſiarum libertas pulſari cœpta, Regio Advocato Regaliam extendere aggreſſo, qui tamen repulſus eſt, & ſilere coactus. Ab eo tempore verum eſt, perpetuam ferè pugnam Eccleſiæ cum Regijs fuiſſe, illâ ſemper victrice; quanquam non Regum, ſed miniſtrorum importunitas fuit, quæſtum, & gratiam ex lite captantium. Et verò qui iſtarum rerum notitiam aliquam habet, fateri cogetur, à Regijs miniſtris varijs artibus certatum eſſe, ut Clero imponerent, falleréntque incautos. Nam *primò* Regi perſuaſere Jus Regaliæ proprium, innatúmque Coronæ eſſe, & ideò nec alienari à Regibus, nec à Clero præſcribi potuiſſe: unde Regaliam ad totum Regnum pertinere deducebant; quæ à veritate quàm ſint aliena, & captionis plena, jam ſupra oſtenſum eſt, nec tamen Epiſcopis communicabantur,

tur, ut refelli poſſent, contenti intra Principis aures latere, tanto tutiùs nocitura, quòd occulta.

Secundò Epiſcopi omnes, nullóque diſcrimine citati ſunt, ut rationes, titulóſque ſuæ libertatis proferrent; quod omino captioſum fuit, & dolo factum; qui etenim privilegio, aut contractu oneroſo libertatem adepti erant, meritò titulum petebantur; ſecus qui naturali, & canonicâ libertate, ac quatuor, & plurium ſæculorum poſſeſſione, non privilegio, nec contractu tuti erant; ab his enim titulus peti non poterat, cùm nullus major, notiórque tot ſæculorum, & pacatâ poſſeſſione: & tamen, ut dixi, dum omnes, nullóque diſcrimine vocantur, factum eſt, ut etiam illi comparerent, litémque ſubirent, qui extra omnem aleam, litémq; erant, clamantibus interim Regijs, qui pedicas ſparſerant, agnoviſſe illos

Ju-

Judicem, forúmque Regium, & ita causâ dictâ, agnitáq; damnatos eſſe.

Tertiò. Sed & illud novum, inſoléńſque, ac planè iniquum, quòd cogerent Epiſcopos cauſas, tituloſque ſuæ libertatis producere; quis enim neſcit, probationes non ad Reum, ſed Actorem pertinere? & Poſſeſſionem tot annorum, ac juri, & libertati Eccleſiaſticæ, omniúmque retrò Regum Edictis conformem omni titulo majorem eſſe? non ergo Eccleſijs probandum erat, cur eſſent liberæ, ſed Regijs, cur vellent in ſervitutem rapere; & ita ſemper in Gallijs more receptum fuerat, ut ſuprà oſtendi; iniquum ergo fuit, omnique juri contrarium, quòd onus probandi Regi debitum in Epiſcopos transferrent.

Quartò, Nec minus novum, quòd diem dicerent, & forum ſtatuerent, citaréntque Epiſcopos, ubi nulla lis, nullum dubium eſſe poterat: at

verò

verò an Regalia toto Regno extendi deberet, controverti amplius, nec in litem deduci potuit, causâ in Generali quingentorum Epiſcoporum Concilio, & Rege Philippo, totáq; Galliâ approbante, jam dudum decisâ, finitáque; cui Henrici IV. & Ludovici XIII. ſententiæ, & uſus quatuor ſæculorum acceſſerat; quæ, rogo, cauſa dici debuit finita, ſi hæc non debuit? Et quem in finem iterũ liti pugnæque ſubdebatur, cùm nec meliùs probari, nec clariùs decidi poſſet, quàm jam probata, & deciſa fuerat? ut omnino appareat, non fuiſſe Epiſcoporum mentem, cùm ſe Regijs miniſtris ſiſtebant, causámq; Eccleſiæ tuebantur, novam litem ingredi, (id enim non poterant, niſi miniſtros Regios ipſis Regibus, totique Generali Concilio præponerent) ſed ſolùm conſcientias eorum inſtruere, & veritatis admonere, qui pacem turbabant, & obtentu Re-

galiæ,

galiæ, ac Chirographi à Rege extorti, pacificos Beneficiorum Poſſeſſores impetebant. Non ergo Epiſcopis Galliæ judicium ſubire, ſed vexationes redimere, quas patiebantur, animus erat, productâ veritate; quod ſine judicio fieri poſſe, quis non videt? Et ideò Syndicus (a) Provinciæ Narbonenſis proteſtatus eſt: *Se titulos producturum, quibus ſuarum Eccleſiarum libertatem muniri credebat; nolle tamen, ut is actus juri, & exemptioni Eccleſiarum fraudi, aut damno eſſet.* Eodem ferè modo, ſimilique proteſtatione uſi ſunt Epiſcopi, dum anno MDCL. Regi ſupplicarunt, ut Eccleſias libertati, & poſſeſſioni ſuæ, quâ tot annis fruebantur, relinqueret. Nec exempla deſunt, non ſolùm Epiſcoporum, ſed etiam Summorum Pontificum, qui innocentiæ ſuæ, bonæque cauſæ certi, coram prophano Tribunali cauſam dixere,

(a) Anno 1639.

xere, non quod judicem illic agnoſcerent, ſed ut innocentiam ſuam purgarent, ejúſque teſtes etiam hoſtes haberent: & hiſtoria Eccleſiaſtica exemplis abundat, & Gratianus aliqua notat. (a) Sed demus judices Regios ab Epiſcopis agnitos, eorúmque ſententiæ libertatem Eccleſiarum ſubmiſſam eſſe; quid inde conſequitur? num jure id egerant? num poterant Eccleſiæ ſuæ privilegijs, quæ in tutelam, & depoſitum acceperant, præjudicium inferre? & quibus ne fundi quidem alienandi poteſtas erat, poſſent alienare libertatem, quâ nihil præſtantius, & majus eſt? Aut forſan eorum arbitrio ſtabat, ut Concilij univerſalis Canones, tot pœnis armatos, omniúmque conſenſu receptos, & Gallorum ſententiâ Romano etiam Pontifici inviolabiles, ipſi violarent,

(a) V. S. Greg. l. 9. ep. 39 Gratian. 2. q. 7. Regal. Sacerdot. f. 358.

rent, aut violandos alijs permitterent?

Quod ſi, ut ipſi dicunt, jura Coronæ, & Regiæ Dignitati annexa, nec alienari in Eccleſias, nec præſcribi poſſunt; & ideò omnium retrò Galliæ Regum oblitterari exempla, & edicta volunt, quibus Regaliam reſtringebant; quanto majori jure, & eorum pace dixerim, nullis Epiſcoporum votis, nulláque conniventiâ, privilegia Eccleſiarum, & libertatem alienari in Laicos, præſcribique potuiſſe, & ideò fruſtra exempla, & conniventiam eorum allegari, quibus nec poteſtas alienandi, nec voluntas fuit: & quo jure ipſi Galliæ Regum, ego Galliæ Epiſcoporum exempla damno; imò multo majori; nam quæ ipſi in Regibus damnant, juxtà Canones, quæ ego in Epiſcopis, contra Canones fuere.

Quanquam ſi verum fateri volumus,

mus, nunquam Epiſcopi Regijs miniſtris, eorúmque ſententijs, extenſionem Regaliæ quod attinet, detulere. Nam Parlamentum Pariſienſe pro Adverſario potiùs, & libertatis ſuæ invaſore, quàm pro judice habuerunt, ab eóque decreta non ut ſententias amplexi, ſed ut injurias, injuſtóſque conatus averſati ſunt: præſertim Arreſtum anni MDCVIII. quo Henrici magni Edictum abolebant; & planè nihil dici, viderique potuit eo Arreſto abſurdius, magíſque alienum ab omni æquitate, & reverentia Regi ſuo debita; præterquam enim, quòd ſententiam ferebant ſacris Canonibus, Regnique legibus adverſam, (quæ, ut vidimus, Regaliam extendi vetabant, & onus probandi Regi, non Eccleſijs imponebant) illud, rogo, quale fuit, ut Edictum à Rege ſancitum, & in Parlamento agnitum probatúmque, ipſi poſteà reſcinderent, delerentque,

rentque, Majeſtatis, & reverentiæ obliti, perinde, ac ſi auctoritas illis ſupra Regem eſſet, eorúmque arbitrio ſtaret, ut, quod is ſtatuerat, ipſi everterent: & tamen, qui contra Regaliam nuper pronuntiàrunt, eo præſertim Arreſto, tot capitibus irrito, nituntur; dicunt enim nihil ſe novi moliri, ſed antiquis tantùm documentis, exemplíſque inſiſtere; & ſi quæras, quænam ea documenta, & exempla ſint? Arreſtum illud inculcant, quo, ut dixi, nullum unquam infirmius fuit, magíſque in omnes regulas, & æquitatis, & reverentiæ offendit; & ideò neque aliud magis ab Epiſcopis impetitum contemptúmque. Miniſtris ergo, & Officialibus Parlamenti nunquam in hac cauſa tanquam legitimis judicibus delatum eſt. Verum eſt, ad Regem, Regiúmq; Conſilium delatas à Clero querelas eſſe, non quòd in hac cauſa judicem

agnoſcerent; nec enim aut Regi, aut Epiſcopis in mentem venit, ut crederent ſententiam in Concilio univerſali jam latam, mutari à Regibus, aut aboleri poſſe; nec tota retrò antiquitate exemplum occurreret; ſed ut ejus auctoritate Parlamenti conatus ſiſterentur, quod ab Epiſcopis ſæpius poſteà repetitum, quoties videlicet à Regijs infeſtabantur, patétque ex eorum Conventibus diverſis annis celebratis, (a) quibus contra Regios acerbiſſimè conclamatum (tantum abeſt, ut Judices agnoſcerentur) & de medijs actum, eorum moleſtias, conatúſque eludendi; & præſertim Anno MDCLXX, quando Epiſcopi Alectenſis litteræ, quibus rationes pro Eccleſiarum libertate continebantur, in Conventum allatæ, omniúmque approbatione, plauſúque acceptæ ſunt; & rogatus

(a) Conventus Generales Cleri Gallicani Annis 1650. & 1655. & 1670.

rogatus Pariſienſis Archiepiſcopus, ut Epiſcoporum querelas, petentium, ne Arreſtum, & Declaratio in favorem Regaliæ edita executioni daretur, in ſinum Regis deponeret; quod facturum ſe promiſit, ſed incertum, an præſtiterit.

Falſum ergo eſt, quod dicitur, acquieviſſe Epiſcopos Parlamenti ſententiæ, & Regiæ Declarationi. Sed acquieverint; an verò ignorant, poſtquam experientia docuit, etiam tribunalia inſidijs, & errori patere, multa remedia, quibus ſententiæ corrigerentur, prodita eſſe? *Reviſionis*, videlicet *Reſtitutionis in integrum*, (quæ exemplo minorum Eccleſijs datur) & præſertim *melioris informationis*, quæ uti plurimum æquitatis juxta, & reverentiæ habet, ita minimum Majeſtatem Principis lædit. Quod ſi licuit miniſtris Regijs, tot Regum Edictis, ac repetitis ſententijs, & quadringentorum annorum

morâ uſúque repulſis, imò omnium Galliæ Juris-Conſultorum, in litem redire, & petere toties negata; cur rogo, id Epiſcopis non liceat; vitióque vertatur, qui non aliena, ſed ſua petunt: nec Canonibus prohibita, ſed conceſſa, cauſámque fovent tot partibus æquiorem? Aut quæ modeſtia eſt, eos ſilentium imperare, qui nullum dicendi finem faciunt, toties tacere juſſi?

Quintò, Liquet etiam ex dictis falſiſſimum eſſe illud principium, & captionis plenum, quod ſemper inculcant, videlicet, *Cauſam Regaliæ non alibi, quàm in Parlamentis agitatam eſſe, nunquam verò in foro Eccleſiaſtico*. Si velint, cùm inter eos, qui ab Ordinario, & qui à Rege obtentis Regaliæ Beneficia acceperunt, lis oritur, hujus cognitionem ad Parlamenta ſpectare, haud equidem contenderim; hactenus enim id more receptum eſt, & Eccleſia toleravit: at

verò, cùm non inter particulares lis vertitur, ſed de ipſa Regalia, ejúſque extenſione certamen eſt, & quæritur, an ea ad Jus Coronæ pertineat, an Regiæ Dignitati innexa, & ab Eccleſiæ conſenſu nullo modo dependeat; & ita pro arbitrio Regnantium toti Regno inferri poſſit, & Parlamento Pariſienſi Univerſalis Concilij Canones ſubdantur; hæc, inquam, nego ad cognitionem Parlamenti ſpectare poſſe; negabuntque omnes, quotquot inter ſacram Dignitatem prophanámque diſtinguunt, & unam alteri non miſcent; nec argumentis hîc opus eſt, aut longis diſcurſibus, cùm vel primo intuitu iſtarum propoſitionum abſurditas pateat, videlicet: *Jus Beneficia Eccleſiaſtica conſerendi, percipiendíq; fructus vacantium Eccleſiarum, & Canones laxandi ab Univerſali Concilio conditos, ad Poteſtatem Laicam, & Parlamentum Pariſienſe pertinet.*

Cùm Decimæ à Clero Gallicano, aut alia ſubſidia petuntur, ſublevandis Regni neceſſitatibus, non id arbitrio ſæcularium, & imperio agitur, ſed nutu ac ſponte Eccleſiaſtici Ordinis, cujus Delegati ſingulis luſtris conveniunt. Si ergo nec Parlamenta, nec alij Regis miniſtri jus ſibi vendicant legendæ à Clero pecuniæ, quæ tamen eſt res merè temporalis; qui ergo fieri poteſt, ut ſuæ auctoritatis faciant Beneficia Eccleſiaſtica conferre? abolere Concilium Univerſale tot ſæculis à Regibus, totâque Galliâ receptum? Libertatem Eccleſiarum perpetuo jugo addicere? idque non paucis tantùm annis, ſed ſemper, nec uno tantùm alteróque loco, ſed ubique? nullâ Canonum, nullâ legum, nullâ Principũ, ne Regnantis quidem reverentiâ; hujus enim animam produnt tot alijs curis intentam, & ideò fraudibus facilem: Il-

lorum verò Edicta legéſque oblit-terant, & ignaviæ accuſant, quaſi jurium Regnique negligentes; du-plicis culpæ rei, & quòd mortuos infeſtent, & quòd vivo adulentur. Et ſi alia omnia deſint, qui potuit Parlamentum eam cauſam cogno-ſcere, quæ cùm ſit ex majoribus, (a) non ſolùm ex veterum Canonum (qui Libertatis Gallicanæ funda-menta ſunt) ſed etiam ex Concor-dati ipſius præſcripto ad Pontificem Romanum ſpectat? An etiam in Concordata legéſque Regni, & Ec-cleſiæ fundamentales Parlamento Jubebit?

III. *Opponitur 9.* Quamdiu ſpes eſt, ut cdnando, & obſiſtendo effi-cere aliquid poſſis, laudandi cona-tus ſunt; at ſpe omni conſumptâ,

(a) Cauſæ majores ad Roman. Pontif. pertinent. Inoc. I. ep. ad Victor. Rothom. cap. 3. Vigil. ep. 7. ad Aux. Arelat. Greg. M. ep. 52. l. 4. Marca lib. 1. cap. 10. & l. 7. c. 12. & 13. Concord. inter Leon. X. & Franciſ. I.

imprudentiæ fuerit conniti, quod non poſſis; nam & Medici deſperatis in morbis remedia abrumpunt, & cùm prodeſſe non poſſint, ceſſant mederi, præbentque infirmo, ſaltem quæ placent, ſi deſint, quæ juvant. Quis nautam laudaverit in portum connitentem adverſis ventis? nam ſatiùs erat à portu abſcedere, & vicinum littus ſubire, tempeſtate vitatâ, quàm pertinaci irritoque conatu naufragium quærere. Id in Regaliæ cauſa evenit: pugnatum ab Epiſcopis eſt, quamdiu licuit; at cùm viderent obſiſti non poſſe, Rege in victoriam obſtinato, & triginta annorum pugnam finire certo; inſtarentque, niſi cederent, pericula, & clades, & quicquid timeri poteſt ab irata Majeſtate, quid aliud ſuperfuit, quàm ut arma potentiori ſubmitterent, & certam cladem ſpontaneâ deditione occuparent? Nec id timor aut ignavia, ſed

ſed prudentia fuit, pacem quærere deſperatâ victoriâ. Hoc ipſum ſacris Scripturis edocemur: (a) *Noli*, inquiunt, *reſiſtere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvij.* Et alibi. (b) *Ubi non eſt auditus, non effundas ſermonem.* Et Saluſtius: *Fruſtra niti, & nihil aliud laborando, quàm odium quærere extremæ dementia eſt.* Et (c) S. Auguſtinus; *Si ſcirem tibi non prodeſſe, non te terrerem.* Ex qua D. Auguſtini regula, ab omnibus recepta Theologi cum D. Thoma (d) concludunt: *Ubi probabiliter æſtimatur, quòd peccator admonitionem non recipiat, ſed ad pejora labatur, à correctione, cujus finis eſt emendatio, deſiſtendum: quia ea, quæ ſunt ad finem, debent regulari, ſecundùm quod exigit ratio finis.* Et ita Samuel (e) Populo temere Regem depoſcenti, conſultè ceſſit, deditque Saulem, quamvis

 eum

(a) Eccleſiaſt. 4. v. 32. (b) Eccleſiſt 32. v. 6. (c) S. Aug. hom. 41. & cap. ſiquis 2. d. 7. de pœnit. (d) S. Thom. 22. a. 6. (e) 1. Reg. 8.

cum non lateret, haud Populi petitionem Deo diſplicere. Sic Alexander III. cùm vereretur (a) ne Angliæ Rex in ſchiſma dilaberetur, adeò multa diſſimulavit connivitque, ut teſte D. Thomâ (b) *Clamitaretur in plateis, prædicaretur per Civitates, quòd Romæ juſtitia non fieret de potentibus.* Et alibi: *Romana Eccleſia poſuit firmamentum ſuum formidinem, ut res captat, aut Perſonas accipit, & autoritate, quâ præeminet, iniqua gerentibus non occurrit.* Quibus iſtorum querelis Alexander Papa propoſiti, & moræ tenax, hæc reſpondit memoratu digna: (c) *Nos ſicut noviſti, Regem in patientia ſicut decuit; & humilitate vincere cupientes, ei hactenus multum detulimus, & de miſericordia Chriſti ſperantes, quòd ille, in cujus manu corda Regum ſunt, voluntatem & animum ejus mitigare deberet.* Et in litteris ad Lu-

dovi-

(a) Lib. epiſt. D. Thomæ Cantuar. lib. 2. epiſt. 46. (b) Ibid. lib. 5. epiſt. 47. (c) Ibid. lib. 4. ep 32.

dovicum Galliæ Regem: (a) *Si petioni prædicti Regis quandóq; annuimus, & ejus viſi ſumus voluntati favere, more periti medici id fecimus, qui ægro, de cujus ſalute deſperat, contraria quæcúnq; appetit, tribuit, tentans ipſum, qualitercúnq; poteſt, ad ſanitatem revocare. Quapropter cùm conſuetudinis ſit Romanæ Eccleſiæ potiùs in ſervanda maturitate plerúmq; damnum, & jacturam incurrere, quàm in præcipitatione peccare, tua non miretur, nec moveatur Serenitas.* Galliæ ergo Epiſcopi, cùm triginta totos annos pro Eccleſiarum libertate contra Regaliam certâſſent, & ultimis hiſce temporibus non tantùm victoriam deſperarent, ſed etiam cladem proſpicerent, Rege victorijs feroce, & obſequium imperante, exemplo Alexandri Pontificis Principi detulere, pacem ſaltem, ſi nihil aliud lucrati. Quam in rem duo alia exempla à Maymburgo celebran-

(a) Ibid. lib. 4. epiſt. 51.

lelebrantur, (a) unum Gregorij M. aliud Hildeberti Archiepiſcopi Turonenſis, Sanctitate, & doctrinâ clari, & cujus virtutes à S. Bernardo egregiè laudantur. (b)

§ Mauritius Imperator legem conſcripſerat, quâ milites, necdum expletâ militiâ, aut miſſione acceptâ, vetabantur Monaſteria ingredi, & Religionem profiteri, juſsitque Beatum Gregorium hanc ipſam legem promulgare. Is lædi hoc Edicto Religionem, & pietatem credebat, expreſsitque rationes, quibus ad id credendum movebatur; ſed cùm Cæſar mandatis inſiſteret, paruit Gregorius, clauſitque his verbis reverétiæ, & obſequij plenis: (c) *Ego verò hæc Dominis meis loquens, quid ſum niſi pulvis, & cinis? Ego quidem juſſioni ſubjectus, eandem legem per diverſas terrarum partes*

(a) Maymb. du Lutheraniſme l. 2. f. 279.
(b) S. Bernard. epiſt. 123. & 124.
(c) Greg. lib. 2. epiſt. 72. Ind. II.

paries tranſmittere feci, (& quia lex ipſa Omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam Sereniſſimis Dominis meis nuntiavi. Utrobique ergo, quod debui, exolvi, qui) & Imperatori obedientiam præbui, & pro eo quod ſenſi, minimè tacui. Adjungitque Maymburgus: *En*, inquit, *Pontificis verba pietate, & doctrinâ præcipui; cujus utinam exemplo diſcant Epiſcopi, non eſſe Principibus obluctandum obtentu Zeli, tuendæque immunitatis Eccleſiaſticæ; oportet enim eum Zelum, ut Apoſtolus monet, ſcientiâ, & diſcretione temperari, miſcerique modeſtiam libertati; iſtam, ut audeas, quæ Principis, tuámque conſcientiam gravant, monere: illam, ut monito, & tamen obſequium urgenti, tandem acquieſcas: nec velis opinionibus tuis, velut totidem oraculis Principem illigari.* Pergit de Hildeberto narrare. Ludovicus Craſſus Galliæ Rex, vacante Eccleſiâ Turonenſi, duos ejuſdem Eccleſiæ Canonicatus titulo Regaliæ contulerat. Negabat Hildebertus

tus id jure factum; quippe Eccleſiâ Turonenſi Regaliæ, & ſervitutis expertè, aditque Regem, injuriam queſturus. Dati à Principe judices, qui cauſam cognoſcerent, ſed è Palatio: dicta utrinque cauſa, & rationes expoſitæ; ſed victoria, & ſententia à Rege ſtetit. Archiepiſcopus ab aulico judicio ad Sacrum provocavit, quod ſolum dicebat huic cauſæ finiendæ par eſſe, ex Canonum præſcripto. Rex provocatione offenſus, velut alienum tribunal peteretur, omnes Turonenſis Eccleſiæ fructus intercipi jubet, & ærario inferri. Quid ageret Hildebertus gratiâ Principis, & opibus lapſus? omiſſis anathematis, aliiſque armis irati, infenſique Sacerdotis ad ultimas preces devolvitur, placandumque Principem, adhibito etiam Mediatore, quo faciliùs veniâ potiretur, ad quem hæc verba ſupplican-

tis leguntur: (a) *Nec tamen hæc loquor, tanquam vobis clamorem ſuper Chriſto Dñi deponens, tanquam poſtulans Eccleſiaſticæ rigorem diſciplinæ ſubvenire Eccleſiæ: & mihi deprecor per veſtrum interventum, & Regi ex charitate ſuggeri, ne ſagittas ſuas in ſene compleat Sacerdote.* Hæc Hildebertus notæ Sanctitatis, probatæque miraculis: nec Honorius II. factum improbavit, Rege ſuis juribus relicto, additque Maymburgus; (b) *Honorio Pontifici, æquè ac Gregorio perſuaſum fuiſſe, in cauſis ambiguis, & rationibus utrinque munitis, partes ſubditorum eſſe, ut Principi acquieſcant, ejúſque voluntati, ac legibus cedant.* Subditque Lutheri, & Melanchtonis exempla, Concione abſtinentium, quòd Carolus Imperator eas aliquamdiu vetâſſet; *idque egregium exemplum vocat, & omnibus imitandum.* (c) Non ergo omnis generis

exempla

(a) Hildebert. epiſt. apud Luc. d'Acher. tomo 13. Spic. (b) Maymb. du Luther. lib. 2. fol. 280. (c) Ibid. fol. 270. Lutherus epiſt. ad Elect. Saxon.

exempla defuere, Epiſcoporum, & Pontificum, Regibus obtemperantium, etiam cùm ipſi aliter ſentirent; cur ergo fas non fuerit iſtos imitari? nam Sanctitate, & doctrinâ florebant, & ferè eadem cauſa vertebatur.

IV. Hoc tandem verum, & unicum argumentum eſt, quod plurimos permovit, ut Regaliæ ſubſcriberent, & ſervituti annuerent. Timor offendendi Regis, excidendi gratiâ, & ijs, quæ gratiam comitantur; turbandíque pacem ignavis, timidíſque ingenijs charam, veræ cauſæ fuerunt Regaliam admittendi: reliqua velando timori, quem pudebat fateri, quæſita ſunt. Hanc ergo carnalis prudentiæ, humaníque timoris arcem, quam nemo meliùs, ſed neq; turpiùs Maymburgo munivit, evertere animus eſt, & ad ſingula reſpondere, quæ objectabantur.

Nam

Nam *primò* ſupponunt Principem, ut Regalia cederet, perſuaderi non potuiſſe; at falsò id ſupponi, certiſſimis argumentis evincitur; nihil enim ejus Religione, & pietate indignius dici poteſt, quam noluiſſe veritati acquieſcere, ſi oſtenderetur; id enim pertinacis potiùs animi, quam Regij eſt, qui nullâ re magis ut veritate delectantur; quod S. Ambroſius eleganter expreſſit, cùm Auguſtum alloqueretur: (a) *Peto, ut patienter ſermonem meum audias; nam ſi indignus ſum, qui à te audiar, indignus ſum, qui pro te offeram, cui tua vota committas: ſed neque imperiale eſt, dicendi libertatem denegare; neque Sacerdotale, quod ſentiat, non dicere; nihil enim in vobis Imperatoribus tam populare, tam amabile eſt, quam libertatem etiam in ijs diligere, qui obſequio militiæ vobis ſubditi ſunt; ſiquidem hoc intereſt inter bonos, & malos* Prin-

(a) S. Ambroſ. lib. 5. epiſt. 29. ad Theodoſ. Imperat.

cùm is juramento ſe obſtringat ad Eccleſiæ libertates, & privilegia obſervanda; ejus juramenti verba hæc ſunt, cùm Regiam dignitatem init: *Promitto vobis, & unicuique de vobis, & Eccleſiis vobis commiſſis Canonicum Privilegium, & debitam legem atque juſtitiam, &c.* Varius ergo is timor fuit, & procul ab ea pietate, & Religione, quas in Principe veneramur. Principes enim, alioquin ſapientiſſimos, haut multitudine rerum, quæ magnam Dominationem ſemper comitantur, aut adulatione miniſtrorum falli nemo ignorat: & exempla Davidis Miphiboſetum ſervi delatione punientis, quamvis innoxium, ac Theodoſij Magni ſatis oſtendunt; ut mirum non ſit, etiam Galliæ Regi tot curis bellíſque intento, & militiam præ Canonibus ſectanti, impoſitum eſſe. Quanta ergo ſpes erat recuſandæ ſervitutis recens impoſitæ, ſi non duo tantùm

Ale-

Alectenſis, & Apamienſis Epiſcopi, ſed omnes, quorum intererat, & cauſa agebatur, pari modeſtiâ, & libertate; omnique ferocia procul, quæ vim argumentis obtundit, læditque Majeſtatem, Regem adijſſent, monſtrâſſéntque Regaliam contra Canonum decreta, contra Concilij Lugdunenſis ſententiam, totâ Galliâ receptam, contra Regum Edicta, curſúmque quatuor ſæculorum extendi; imò contra Regis ipſius Sacramentum, dum Regnum auſpicatur, & omnium retrò Gallorum juriſprudentiam. Quæ verò de antiquitate Regaliæ dicuntur, quòd nec alienari, nec præſcribi poſſit, ſitque privilegium Coronæ inſertum, voces eſſe ſono magnificas, rebus vacuas, & aſſentatione quæſitas, quod etiam Gallici Scriptores obſervârunt: nec Galliæ Regis Majeſtatem tam inopem eſſe veris titulis, ut ad vanos, confictóſque

que recurri oporteat: nunquam magis Regnum floruiſſe quàm cùm pietate in Deum, amore in Eccleſias ſuſtentabatur; hæc Galliæ Regum decora fuiſſe: his effectum, ut quantum alios Religione, tantum felicitate, & potentiâ vincerent: ſicut exadverſo nihil magis obſtitiſſe Regnis, eorúmque caſus feſtinâſſe, quàm cùm Eccleſiarum facultates, & privilegia carperentur. Hæc plena reverentiæ, & charitatis; nec dubium, non æquis tantùm auribus, ſed etiam libentibus ab eo Principe auditum iri, cujus clementia, & comitas tantoperè commendantur. Tantóque magis animari debebant, quòd toties viciſſent; cùm enim miniſtri Regij à triginta, & ſuprà annis libertatem Eccleſiarum attentâſſent, ſemper obſiſtentibus Epiſcopis repulſi ſunt, & contra Regaliam Edicta à Regibus impetrârunt. Quid ergo metuere poterant

in tam juſta cauſa, ſemperque victo-res? An non potius ſperandum erat in eadem omnino cauſa, & ſub æquiſſimo Rege eandem quoque fortunam, & eventum fore? Quòd ſi modò victi ſunt, & Regijs, ſemper hactenus victis, victoriam ceſſere, non Regis hæc culpa, ſed eorum fuit, qui non pari cum majoribus ſuis virtute pugnârunt, & libertatem eorum ſudoribus partam, Regio favori ſubmiſere, aulæ magis, quàm aris addicti; ficto interim vulgatóque metu, ne gratis viderentur, & ſine cauſa ſervitutem accepiſſe; nec cogitabant interim, quàm turpe foret metum obtendere, Sacerdotibus præſertim, quibus ſupra omnem rerum mortalium curam, & conditionem poſitis, nihil extra Deum ſperare, aut timere licet, alioquin nec unquam officij partes explebunt; nam ſi navis gubernatorem undæ, ventique percellant, &

Ducem

Ducem hoſtilia ſigna, ac ferrum nudatum, nec iſte victoriam, & pacem, nec ille portum obtinebunt: quandò id in Epiſcopis verius Ducibus, & gubernatoribus animatum? tantoque damnabilior formido fuit, quòd ne tentato quidem hoſte fugam arripuerint, ut Innocentius XI. illis verbis, dum ad Epiſcopos Galliæ ſcriberet, egregiè notavit: *Non dubitamus, ſi ſtetiſſetis coram Rege pro cauſa tam juſta defenſione, neque defutura vobis verba, quæ loqueremini; nec Regi cor docile, quo Veſtris annueret poſtulatis. Nunc cùm muneris veſtri, & Regiæ æquitatis quodammodò obliti in tanti momenti negotio ſilentium tenueritis, non videmus, quo probabili fundamento ſignificetis, vos ad ita agendum metu adductos, quòd in controverſia victi eſtis, quòd causâ cecidiſtis: quomodo cecidit, qui numquam ſtetit? Ecquis veſtrûm tam gravem, tam juſtam cauſam, tam ſacroſanctam curavit apud Regem? Quis auſus eſt invi-*

dia ſe offerre? quis vel vocem unam e-miſit memorem priſtinæ libertatis? (a) Patet ergo ex dictis, quæ de metu, & periculis, & monitione nihil profutura dicebantur, nullo fundamento ſubnixa, multóque plures ſperandi, quàm deſperandi cauſas ſubfuiſſe; nec Regem ſuo vitio, ſed aliorum culpa, & conniventiâ inexorabilem factum.

Secundò. Sed demus hæc omnia: fingamus inflexibilem Regem; nullámque ei permovendo ſpem illuxiſſe: Epiſcopos gratiâ lapſuros, paratas obſiſtentibus pœnas, exilia, & quod magis terrebat, Principis iram; non ideò cauſa Eccleſiarum omittenda, & ſervituti acquieſcendum fuit, tot Canonum decretis vetitæ, quantò minùs ſubſcribi illam, probaríque ab Epiſcopis debuit, Canonum, Eccleſiarúmq; cuſtodi-

(a) Litteræ Innoc. XI. PP. Max. ad Epiſc. Galliæ. Anno 1682.

ſtodibus? Si enim culpa ſilentium fuit, multò magis ipſa ſocietas, & comprobatio criminis: nec illas Apoſtoli Regulas ignorare poterant: *Non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. Et non ſolum, qui talia agunt, digni ſunt morte, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.* Si enim, ut ipſi fatebantur: *Extenſio Regaliæ ſervitutem continebat canonicis inſtitutis, & naturali Eccleſiarum libertati adverſam; ac inſuper à Concilio Univerſali prohibitam, & quæ Eccleſijs imponi non poterat, niſi ipſius Eccleſiæ conſenſu*; Si, inquam, hæc ita ſunt, nullis ergo minis, nullo periculo, aut metu, imò ne oblatâ quidem morte impelli debebant, ut aſſenſum præberent rei toties prohibitæ, ac tot partibus malæ, quin potiùs repetendæ erant illæ voces, libertatis, & animi plenæ, ac in ſimili cauſa à D. Ambroſio prolatæ: (a) *Si patrimonium meum petitur, invadite:*

(a) S. Ambroſ. ep. ad Marcellinã Sororẽ.

te: ſi corpus, occurram: vultis in vincula rapere, vultis in mortem? voluptati eſt mihi. Non ergo me vallabo circumfuſione populorum, nec altaria tenebo vitam obſecrans, ſed pro altaribus gratiùs immolabor. Et infra: (a) *Allegatur Imperatori licere omnia, ipſius eſſe univerſa. Reſpondi: Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea, quæ Divini ſunt juris, imperiale aliquod jus habere, &c.* Et alibi. *Nabuthe Sanctum Virum ſcimus interpellatum petitione Regiâ, ut vineam ſuam daret, ubi Rex ſucciſſis vitibus, olus vile ſereret; ſcimúſq; eum reſpondiſſe: Abſit, ut ego Patrum meorum tradam hæreditatem. Si ergo ille vineam non tradidit ſuam, nos trademus Eccleſiam Chriſti? Quid igitur reſponſum eſt à me contumaciter? dixi enim conventus: abſit à me, ut tradam hereditatem Chriſti. Si ille non tradidit Patrum hæreditatem, ego tradam Chriſti hæreditatem? Sed & hoc addidi: abſit, ut tradam Patrum hæreditatem: hoc eſt, Dionyſij, qui causâ Chriſti in exilio defunctus eſt: hæredi-*

(a) Idē in Orat. cōtra Auxēt. de Baſil. trad.

reditatem Euſtorgij Confeſſoris, hæreditatem Myroclis, hæreditatem omnium retrò fidelium Epiſcoporum. Reſpondi ego, quod Sacerdotis eſt; quod Imperatoris eſt, faciat Imperator; prius eſt, ut animam mihi, quàm fidem auferat. Hæc Ambroſius Imperatori unam tantùm Eccleſiam petenti; quid dixiſſet, rogo, non unius tantùm, ſed omnium Eccleſiarum libertatem infeſtanti? Nec Ambroſio Imperatoribus charo, & aulis innutrito, aut ſanctitas deerat, aut doctrina, ut videri poſſet impetu ferri, non ratione; aderántque pericula multò præſentibus majora, Auguſtâ ſæviente, Imperatore offenſo, & contemni ſe rato, ac mulieri devincto; denuntiatis exilijs, paratis pœnis, ac facibus totâ urbe volitantibus; & tamen inter tot mala, timoríſque argumenta, ac omnibus Eccleſijs intentatâ clade, num ideò aut expavit, aut connivit Ambroſius aut turpiſſimis pactis fu-

rentem Imperatricem placavit? Stetit, & vicit, pulcherrimo libertatis exmplo.

At, inquiunt, *fruſtra, & nullâ ſpe obniti, imprudentis conſilij eſt.*

Reſpondeo has voces eorum eſſe, qui humana ſolùm ſpectant, nullâ DEI fiduciâ Eccleſiam ſuam gubernantis; ſi enim res humanæ, & præſertim ſacræ, mortalibus tantùm, & fluxis conſilijs agerentur, locus timori eſſet, & deſperari de exitu poſſet; nunc verò ubi Deus ad clavum ſedet, præſidetque rebus Eccleſiæ, nulla ratio deſperandi ſubeſt; jubet enim, & juvat, nec alios magis auxilio ſuo ſuſtentat, quàm qui eo nituntur, faciúntque imperata, fiduciâ, & obſequio prompti. Non ergo fruſtra, & nullâ ſpe obnititur, qui Deum Protectorem habet; hic enim etſi juſtos permittat adverſis conflictari, ubi tamen virtutem ſuam, & conſtantiam probârunt,

& ex-

& exempla imitationi reliquere, eorum vota, & conatus implet, ſeminum, & plantarum more, poſt nives, hyeméſque, cùm mortuæ viderentur, efflorеſcentium, eámque in rem exempla omnium ſæculorum abundant. Quis enim, qui eo tempore vivebat, non credidiſſet, fruſtra nullóque eventu à ſanctis Martyribus contra Tyrannos, à Paulo contra Neronem, à Baſilijs, & Athanaſijs contra Arianos pugnari? quippe aut pauci quam plurimis, aut imbecilli potentiſſimis adverſabantur; & ſi humana conſuleres, nullum argumentum, quo victoria ſperari poſſet, apparebat; imò nec alia merces, aut ſtipendia dabantur prædicatæ veritatis, quàm exilia, tormenta, mortes, & quidquid etiam impavidos invictóſq; terrere poteſt: & tamē illis ipſis artibus veritas triumphavit, quibus premebatur; nec Religionē haberemus, nec

Martyres, nec tot alia fortitudinis, & virtutum exempla; ſi tot illæ blanditiæ, conniventiæ; aſſentationes, artéſque ſerviendi, quæ modò inter arcana collocantur, animos occupâſſent; verum enim eſt, & mille exemplis comprobatum, quòd S. Thomas Archiepiſcopus, & Martyr Cantuarienſis monebat: (a) *Non ſimulatione, non ingenio regendam eſſe Eccleſiam Dei; ſed juſtitiâ, & veritate, quæ ſe obſervantẽ liberat ab omni periculo.* Libet inter iñumera unũ ſeligere, in quo velut in ſpeculo celſitatẽ animi videas Sacerdotali dignitati parem; impavidam videlicet infractámq; omníq; adulatione, ac turpi obſequio procul, & contra omnes providentiæ humanæ regulas tunc maximè validam, cùm caſura videbatur, quippe Deo nixam; & ideò victricem. Vaſtaverat Romanum Imperium Gainas Gothus, audebátque victo-

rijs

(a) S. Thom. Cant. *ep. 46. l. 2. epiſt.*

rijs inſolens Auguſtis etiam,ac throno minari. Urbi Regiæ imminenti, vallatóque Gothorum exercitu, quo Aſiam percurrerat; Arcadius Imperator Chalcedonem úſque obviàm occurrit; nam id quóque Barbarus petebat, ſi non potiùs imperium erat. Illic colloquium fuit, & de pace conventum. Conditiones Barbaro dignæ, & tamen impetratæ; Auguſto invalido, pavidóque, & ideò facili; eæ verò erant: *Ut Gainas equitum peditúmq; præfecturâ potiretur, hoc eſt, exercitum Imperatoris duceret: Saturninus, & Aurelianus Senatorum præcipui, & conſilijs præpotentes, ac ideò ſuſpecti, ac Joannes omnium Principis conſcius dederentur.* Nec obſcurum erat, Principem conſilijs armíſque nudari, exponique arbitrio Gothi Majeſtatem inermem; ſed premebat neceſſitas, & major præſentium, quàm futurorum metus. Ergo in conditiones, & pacem juratum: Sena-

tores Barbaro permiſſi, proſcriptíque, & Gainas poſitis armis, victoríque, ac imperanti ſimilis Urbem Regiam invectus eſt; ſed Victo Imperatore; majus certamen cum Chryſoſtomo ſupererat. Eccleſiam Gainas petebat, in qua Arianorum more cum Gothis ſacris operaretur; promittit Arcadius, & accerſit Chryſoſtomum, imperátque Eccleſiam Arianis tradi; ac potentiam, Tyrannidem, ferociámque Gainæ exaggerat: *Concedenda eſſe, quæ negari non poſſint, tempori aliquid dandum, & prementi neceſſitati; ſatius eſſe unam, quàm omnes Eccleſias, & Imperium Barbaris cedere: rogare illum, qui imperare poſſit, & preces armis urgere; medendum ergo præſentibus malis, & cætera temporis fore.* Videbantur honeſta, quæ Arcadius memorabat, & tempori apta, ſed non Chryſoſtomo, res ſacras Divináſque non ex fortunæ, ſed Dei arbitrio metienti: negat

ergo

ergo id fieri poſſe, & colloquium cum Barbaro poſcit Arcadio coram. Poſtridie ad Cæſarem Gainas evocatur, & Eccleſiam, ut Cæſar promiſerat, depoſcit: cui Chryſoſtomus: *Quæ tibi Arcadius pollicitus eſt Gaina, & tu meritò repoſcis, nec ille abnuere poteſt, quippe nihil tam Regium eſt, ut fidem ac promiſſa exſolvere; unam ergo Eccleſiam pollicitus, jam omnes offert; patent omnes arbitrio, & pietati tuæ, ut voles, ingredere, & illis nobiſcum fruere.* At Gainas: *Neque hoc ſe petere, nec Arcadium promiſiſſe. Arianum ſe eſſe, & Eccleſiam Arianis petere, nec poſſe Catholicis miſceri. Quantum hoc præmij eſſet, ſi pro Romano Imperio tot prælijs, & victorijs defuncto vel ara donaretur? & hanc tamen ſi à Cæſare non poſſit, à gladio impetraturum.* At Chryſoſtomus vultu Majeſtate compoſito, ac cæleſte aliquid ſpirante, & quod etiam Barbaro reverentiam afflaret: *Ara*, inquit, *Gaina, & Eccleſia non à gladijs, & Imperato-*

ribus, ſed à Sacerdotibus petuntur: nec eas Imperator promiſit, nec potuit, nec tu mereris: nam quod prælia, & victorias memoras, pro ſtipendijs illa, non pro Eccleſijs geruntur: nec tibi præmia, & honores deſunt, ampla, & ingentia, ac, ſi verum audire velis, multò meritis tuis majora. Num ergo conſulares iſti faſces, & exercitus curæ, & imperio tuo dati, ac faſtigium Principi proximum pauca tibi videntur? At mihi non cupidines tuas, ſed merita, & acies numeranti, multò debitis plura. Et tu quoque, ſi priſtinas tuas ſordes, & anguſtias, & paupertatem cenſueris, eóſque habitus, cum ſeminudus tremenſque Danubium tranſmitteres, huic auro gemmiſque, & dignitatum faſtigio contuleris, quæ Cæſarum largitate accepiſti, fateberis mecum, fortunam tuam ſupra meritum eſſe; nec aliud votis tuis relinqui, quam ut Cæſarum Beneficia pari gratitudine, & obſequio æques; hanc nimirum Theodoſio jurabas, cum ejus clementia periturus ſervareris: hanc filijs ejus, hanc legibus debes, quas modo delere, fruſtraríque

paras.

paras. Simúlque Theodoſij Magni Edictum, quo omnes Ariani Eccleſijs arcebantur; ſinu expromens: *En*, inquit, *Gaina, legem tuis votis adverſam agnoſce Theodoſij Majeſtatem adhuc in filio regnantis, & cui tu vitam, ac fortunam hanc debes, reverentiam, & obſequium redde, & aliquod inter ſervum, & Principem diſcrimen admitte. Quid faciunt hæc ſigna, & acies in Principem ſuum, & Rempublicam armata? quid iſta facies imperanti potiùs, quàm ſupplicanti ſimilis, & niſi manes Theodoſij vetent, parricidij plena? Aſiam incendiſti, Rufinum, & Eutropium propè in Principis ſinu obtruncâſti, Saturninum; & Aurelianum Auguſto charos iniquóſque exilio proſcripſiſti, & tandem tot facinorum reus, & velut nec caſtra tuis flagitijs, nec aula ſufficerent, transferri illa in Eccleſias jubes, parùm videlicet te fortem, & impavidum ratus, niſi utrámque Majeſtatem calcares humanam, Divinámque.* Hæc dicentem Gainas non patienter tantùm ſuſtinuit, ſed dejecto

etiam vultu, ac pudore ſuffuſo, & ne quidem reſpondere auſo; quæ omnia Theodoretus, (a) & Sozomenus (b) memorant. Ubi ſimul obſerves, quanta ſit potentia, & veneratio veritatis, cùm à Sacerdote profertur; in quo virtus juxta, & dignitas ſociantur. Si Maymburgum aut Arcadius, aut Chryſoſtomus interrogâſſet, quos ille metus, pericula, incendia, bella, & aliorum Principum exempla hæreſes ferentium non produxiſſet in favorem Gainæ? At verò, ut alius ſpiritus Chryſoſtomo, alius Maymburgo, ſic alia utriúſque conſilia; iſto quæ mundi ſunt, illo quæ Dei ſapiente. Nec à Deo patrocinium, & ſuffragium defuit; cùm enim Gainas Urbem, & palatium incendio, Arcadium neci deſtinâſſet, viſæ ſunt Gigantum ſpecie Angelorum excubiæ,

Regiam,

(a) Theod. lib. 5. cap. 32.
(b) Sozom. lib 8. cap. 4.

Regiam, & Principem obvallantium, Gotho abſterrito, & Urbem, quòd inſidiæ patuiſſent, egreſſo. Ubi iterum Chryſoſtomi virtus, & libertas enituit. Cùm enim Gainas, quòd hoſtis declaratus eſſet, irâ vindictáque flagaret, Thraciâ ferro, & igni vaſtatâ, nec reprimendo Barbaro copiæ ſuppeterent, quas ille præmijs, aut ſtudijs devinxerat, jámque Urbi immineret, viſum eſt, ut per Legatos adiretur. Omnibus recuſantibus, ſeu metuerent, ſeu deſponderent, Chryſoſtomum deligi placuit; nec ipſe renuit, quamvis recenti adhuc conflictu, & ſimultate. Venienti obviàm Gainas proceſſit, dextrámque amplexu, & oſculo ſtrinxit, & liberos ad genua provolvi juſſit, pulcherrimo virtutis triumpho, etiam ab hoſte, & Tyranno probatæ. Ejuſdem poſtea oratione, & eloquentiâ flexus pacem juravit; quam cùm regnandi

libidine iterum violâſſet, fuſus tandem eſt, perijtque, eodem ſimul tempore Romanis placido mari utentibus, Barbaris verò tempeſtate jactatis; crederes etiam ventos Chryſoſtomo militâſſe, ut pacem, quam à Gaina non poterat, ab undis impetraret.

En ergo Chryſoſtomum contra leges, & Philoſophiam Palatij toties victorem! Gainas, qui leges Imperatori ſcribebat, qui ante illius oculos, & penè in ſinu chariſſimos amicorum cædebat, cujus arbitrio capita Senatorum metebantur, gemente Principe, & tamen invalido; qui pacem, ut libuerat, dabat, ſolvebátque, & cujus armis Coronæ quatiebantur; hic tamen ad unius Sacerdotis, & Epiſcopi vocem ſupplex treméńſque, & genibus advolutus, Barbarie ſopitâ; ac tandem, cùm armis non poſſet, vento maríque oppreſſus eſt. Quando id un-

quam

quam toto illo blandiendi, adulandíque, & connivendi apparatu Maymburgus effeciſſet? Hæc idcirco narrare volui, ut falſam oſtenderem Maymburgi aliorúmque opinionem, ſtatuentium: *Non eſſe Principibus obſiſtendum, cùm injuſta petunt, nec ſpes eſt aliqua eos inflectendi.* An verò Gainas, Arcadius, & Eudoxia Imperatrix non injuſta imperabant? aut forſan rationes aberant, & potentia, quibus velarent imperium, urgeréntque? Et quæ ſpes erat, vincillos poſſe? Num ideò ceſſavit, tacuítq; Chryſoſtomus? aut forſan nullo præmio, ſed irrito perditóq; conatu depugnavit, quia diſplicuit, quia exulavit, quia occidit? imò nunquã magis ejus virtus, & iñocentia effloruit, victo Gaina, pœnitente Arcadio, confectâ Imperatrice, deletis perſecutóribus, cœlo terráque innocentiam teſtantibus, & denique triumphante exulis cadavere; quæ

omnia

omnia ceſsâſſent, ſi Gainæ, ſi Auguſtis blanditus eſſet, eorúmque votis annuiſſet, brevi quidem pace, at perpetuo dedecore. Verum eſt ergo illud Jobi vaticinium: *Juſtus cùm ſe conſumptum putaverit, ſicut Lucifer orietur, & quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad Veſperam.* In quem locum egregiè S. Gregorius: (a) *Peccatoris lumen in die, eſt obſcuritas in veſpere, quia in præſentis vitæ felicitate attollitur, ſed adverſitatis tenebris in fine devoratur. Juſto autem meridianus fulgor ad veſperam ſurgit, quia quanta ſibi claritas maneat, cùm jam occumbere cœperit, agnoſcit.*

Sed nec illud tacendum, eos ipſos, qui tantam curam oſtentabant Regiæ dignitatis tuendæ, id tandem adulando effeciſſe, ut Principes perderent. Eudoxia, poſtquam gratiâ Mariti excidiſſet, mœrore collapſa eſt, ne cineribus quidem quiete permiſsâ. Arcadius fraternis odijs, & inte-

(a) S. Greg. lib. 10. cap. 12.

inteſtinis bellis appetitus, florente ætate, & fato immaturo extinctus eſt, memorando Regnantibus exemplo, nullos magis adverſari Principum fortunæ, quàm qui maximè blandiuntur. Jam reliqua videamus.

Tertiò. Quæ de Samuele afferuntur, Regem populo concedente, ad rem non faciunt; nec enim ſuâ ſpõte id fecit, ſed Dei juſſu: nec nobis eſt quæſtio, quid Deo, ſed quid Sacerdotib⁹ liceat. Deus enim mala aliqua permittit, vel ut puniat, vel ut majus bonum ex malo eliciat. At verò Epiſcoporum officium non eſt, ut malum permittant, id enim privatorum; ſed ut avertant, aut ſaltem conentur: nam nec Medicorum ars in eo verſatur, ut morbos permittant, ſed ut medeantur: nec Paſtorum, ut oves errare, vagarique ſinant, ſed ut reducant. Multò minùs Alexandri Pontificis exemplum aliquid

quid probat; quid enim non egit, ut ſanctum Archiepiſcopum exilio liberaret? quot precibus, quot minis, quot Legationibus laboratum? ac tandem intentata Friderici Imperatoris pœna, cui Regno ſimul, & coronâ interdictum fuerat, Henricum permovit, ut in gratiam cum Sancto rediret. Celebrantur etiam ejuſdem Pontificis voces, quando minitanti Regi defectionem intrepidè reſpondit: (a) *Se duas illi proponere vias, vitæ & mortis; facilè quidem poſſe illum contemptâ gratiâ, & patientiâ Dei pereuntium præeligere viam; ſed ſe Domino propitiante non receſſurum à via rectâ.* Illud verum eſt, vibrandis Eccleſiæ fulminibus diu multúmque abſtinuiſſe; videbat enim Regem in extrema paratum, nec ideò Thomam rediturum; & ſi hoc telum miſiſſet, inermem ſe fore, ac ludibrio expoſitum

(a) Joan. Saresber. lib. 2. epiſt. S. Thom. Cantuar. epiſt. 66.

ſitum nudatâ Majeſtate, ídque experientia, & eventus docuit. Prudentis ergo conſilij fuit, minari potiùs, quàm ferire, & timorem augere dilato vulnere, nec aliud Alexander fecit, cujus arcanum, qui non aſſequebantur, damnabant. Cæterùm non hoc ſilentium, & adulatio fuit, quam ſolam perſequimur.

Quartò. Gregorium quod attinet, res ſic habet. (a) Scripſerat Mauritius Imperator Legem, quâ milites, niſi expletâ militiâ, Religionem profiteri vetabantur, miſítque Gregorio Pontifici, ut eam alijs Epiſcopis deferendam, vulgandàmque curaret. Gregorius obniti, quòd eam Legem injuſtam, & impiam diceret, datíſque litteris modeſtiâ, & libertate plenis, Auguſtum monere: (b) *Hanc legem à Juliano Apoſtata editam pri-*

(a) Anno 593. (b) Gregor. lib. 2. epiſt. 63. Indict. 11. & epiſt. 65. ad Medicum Imperatoris.

mum eſſe, nec decere, ut Edicta ab Ethnico, & Tyranno, & in odium Religionis ſcripta, in Chriſtianos tranſeant. Ut milites ſe prius ære alieno exolvant, caveántque creditoribus, quàm Monaſteria ſubeant, æquiſſimum id eſſe, nec vocari in dubium poſſe.: cæterùm ubi hæc præſtiterint, cur Monaſterijs arceantur, ubi delicta expient militaris licentiæ? invitandos illos potiùs, quàm prohibendos eſſe, nec ab ullo retrò Imperatorum, quamvis, & bellâſſent, & viciſſent, aliquando id tentatum: cur ergo novis legibus turbaretur Eccleſia, & lacrymæ pœnitentium? Et tamen his magis victorias promoveri, quàm bellantium numero; quamvis nec iſtum minui paucitate illorum, qui caſtra Monaſterijs commutent. Id nuper expertum Imperatorem, quando non armis Perſas, nec bellico apparatu, ſed precibus debellâſſet; iſtas verò cum Monachis augeri. Imperatores Dei ſervos eſſe, Monachos Dei milites. Non ergo deſeri, ſed impleri militiam, cùm ab Imperatore ad Deum, à ſervo ad Ducem tranſitur; æquũ non videri, ut cùm caſtra Cæ-

ſaris

ſaris militibus abundent, evacuentur caſtra Dei. Hæc plena animi, & libertatis; adjecit alia paris modeſtiæ: *Ego verò hæc loquens Dominis meis, quid ſum niſi pulvis, & cinis?* Sed mox flagrante iterum Spiritu, in hanc Apoſtrophen plenam ardoris, & Majeſtatis erupit: (a) *Ecce! apertâ voce dicitur, ut ei, qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expletâ militiâ, aut pro debilitate corporis repulſus, Domino noſtro Jeſu Chriſto militare non liceat. Ad hæc, ecce, per me ſervum ultimum ſuum, & veſtrum reſpondebit Chriſtus: Ego te de Notario Comitem Excubitorum, de Comite Excubitorum Cæſarem, & de Cæſare Imperatorem, nec ſolùm hoc, ſed etiam Patrem Imperatorum feci. Ego Sacerdotes meos tuæ manui commiſi, & tu à meo ſervitio milites tuos ſubtrahis? Reſponde, rogo, pijſſime Domine Servo tuo, quid venienti, & hæc dicenti reſponſurus es in judicio Domino tuo?* Et tandem epiſtolam claudit in hæc verba:

(a) Greg. lib. 2. epiſt. 62.

verba: *Ego quidem juſſioni ſubjectus eandem legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci, & quia Lex ipſa Omnipotenti Deo minimè concordat, ecce, per ſuggeſtionis meæ paginam Sereniſſimis Dominis nuntiavi. Utrobiq; ergo, quæ debui, exſolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro eo, quod ſenſi, minimè tacui.*

Gregorius ergo, quantum fas erat; paruit Imperatori, ejus lege in diverſas Provincias miſsâ; eo enim temporis Romana Urbs Imperatoribus ſubdebatur, & modò ſub Ludovico Pio, Pontifici relicta, (a) niſi quòd *Jus Regni*, hoc eſt, fidelitatis Sacramentum, & condendarum legum poteſtas ad Imperatores ſpectabat; ſed hoc quóque à Carolo Calvo in Ponitifices translatum eſt. (b) Gregorius ergo ut Civis, ac membrum Romani Imperij, non minùs Imperatoribus, eorúmque legibus ſub-

(a) Anno 814. (b) Anno 875. V. Cantelium fol. 211.

ſubdebatur, quàm modò Archiepiſcopi Moguntinus, Colonienſis, & Trevirenſis, alijque. Cæterùm quia eadem lex aliqua ex parte iniqua erat, cùm videlicet milites monaſterijs arcebantur, tantùm abeſt, ut eam obſervari voluerit; ut potiùs Pontificiâ auctoritate uſus correxerit, mutaveritque: & quantum valere illa, aut non valere deberet, illis ipſis Epiſcopis, ad quos mittebat, præſcriberet; ubi apertè oſtendit, ſe in hac parte non ſubijci Imperatoribus, ſed præeſſe: nec obſequi, ſed imperare: & alias eſſe Civis, alias Pontificis Romani partes; quod enim majus poteſtatis argumentum, quàm Imperatorum leges cenſere, erroris notare, ac demum corrigere, & ſic correctas, nec aliter obſervandas proponere? Id fecit Gregorius; non ergo, ut voluit Maymburgus, paruit Imperatori, ſed Imperator Gregorio. Hæc

ex

ex ipſis litteris Gregorij intellige; quas unà cum Edicto Maurjtij ad Epiſcopos tranſmiſit. Sic ergo ad Orientis, & Occidentis Epiſcopos ſcribit Gregorius: *Gregorius Euſebio Theſſalonicenſi, Urbicio Dyrrachitano, Conſtantino Mediolanenſi, Andreæ Neapolitano, Joanni Corinthi, Joanni Cretenſi, Martino Ravennati, Januario Sardiniæ, & omnibus Epiſcopis Siciliæ. Legem, quam pijſſimus Imperator dedit, ne fortaſſe hi, qui militiæ, vel rationibus publicis ſunt obligati, dum cauſarum ſuarum periculum fugiunt, ad Eccleſiaſticum habitum veniant, vel in Monaſterijs convertantur, veſtræ ſtudui fraternitati tranſmittere; hoc maximè exhortans, quòd hi, qui ſæculi actionibus implicantur, in Clero Eccleſiæ præproperè ſuſcipiendi non ſunt. Quòd ſi etiam tales Monaſterium petunt, ſuſcipiendi nullo modo ſunt, niſi quoque rationibus publicis abſoluti fuerint. Si qui verò ex militaribus viris in Monaſterijs converti feſtinant, non ſunt temere ſuſcipiendi, niſi eorum vita fuerit ſubtiliter inquiſita,*

& juxta

& juxta normam Regularem debent in ſuo habitu per triennium probari, & tunc Monaſticum habitum, Deo auctore ſuſcipere. Qui ſi ita ſunt probati, atque ſuſcepti, & pro anima ſua pœnitentiam de perpetratis agere ſtudent, pro eorum vita, & lucro cœleſti, non eſt talis Converſio renuenda. Quâ de re etiam Sereniſſimus, & Chriſtianiſſimus Imperator, mihi credite, omnimodò placatur, & libenter eorum Converſionem ſuſcipit, quos in rationibus publicis implicatos non eſſe cognoſcit. Hactenus Gregorius, qui, uti vides, Imperatoris Conſtitutionem ad terminos juris communis, ex ſacrorum Canonum reduxit, correxítque; ſacri enim Canones ſtatuerant, ne obligari rationibus, & officijs publicis ad Sacros Ordines reciperentur, ut habetur, *in Concilio Carthaginenſi primo, c. 8.* (a) Quod licet de ſacris tantùm Ordinibus loquatur, ob

R pari-

(a) Concil. Carthag. 1. Anno. 348. in cap. un. de oblig. ad ratioc. V. Suar T. 3. de Relig. l. 5. cap. 7. & d. 53. in Decret. Grat.

paritatem tamen rationis, etiam de ſtatu monaſtico intelligendum eſt. Cæterùm ſi quis ſe publicis ra- tionibus exſolviſſet, aut dediſſet idoneos fidejuſſores, & inſuper triennali experimento, & tyrocinii conſtantiam probâſſet, recipi illum ad Religionem poſſe, quidquid Imperator decreviſſet, Gregorius ſta- tuit. Ex hac facti narratione, non meis, ſed Gregorij verbis contextâ facilè intelliges, multa à Maymburgo taceri, multa aliter narrari, quàm ſe habeant. Vult enim, ut Pontifices Imperatori ſubdantur, eorúmque legibus, quamvis iniquas putent, obtemperent; idque exemplo Gregorij probat, qui Mauritium *Dominum ſuum* appellat; qui ſe *cinerem, & vermem* vocat, quique ejus legem, quam iniquam putabat, nihilominus promulgaverit. At interim tacet Gregorium, cùm hæc ſcriberet, initio epiſtolæ pro- teſta-

teſtatum eſſe, ſe Pontificis auctoritate ſepoſitâ, amico tantùm, & privati ſtilo uſurum; & ideò non per Legatos, & Apocriſarios ſuos, ſed per Medicum Imperatoris tradi epiſtolam voluit, privato, non publico ritu. Verba Gregorij ſunt: (a) *Omnipotenti Deo reus eſt, qui Sereniſſimis Dominis in omni, quod agit, & loquitur, purus non eſt; Ego autem indignus pietatis veſtræ famulus in hac ſuggeſtione neq; ut Epiſcopus, neq; ut ſervus jure Reipublicæ, ſed jure privato loquor, &c.* Et epiſtola ad Theodorum Medicum Imperatoris: (b) *Nolo eam* (epiſtolam) *à Reſponſali meo publicè dari; quia vos, qui ei familiariùs ſervitis, loqui ei liberiùs, & apertiùs poteſtis, quia pro ejus ſunt anima, quoniam in multis eſt occupatus, &c.* Quid ergo mirum, ſi Gregorius indutâ privati Perſonâ, privati etiam ſtilo, ac phraſi utatur? nam oportet ſermonem

(a) Greg. lib. 2. epiſt. 62. Indict. 11.
(b) Greg. l. 2. epiſt. 65. Ind. 11.

nem perſonæ aptari. Secundò & præcipuè tacuit Maymburgus Legem Imperatoriam à Gregorio correctam, emendatámque fuiſſe, & ita, nec aliter Epiſcopis tranſmiſſam, præceptámque obſervari; at hoc non ſubjectionis ſignum, ſed imperij, & auctoritatis fuit; cur ergo circumſtantiam tacuit, in qua totus rei cardo vertebatur? ſed nec potuit ignorare, quî enim epiſtolam ignoraret typis vulgatam, & eodem loco à Baronio productam, in quo priorem epiſtolam ad Mauritium Maymburgus repererat. Deniquè Maymburgum interrogo, an omnia, quæ Gregorius fecit, ſcripsitque, pro talibus habeat, quæ nec argui erroris, nec improbari poſſint? An verò admittat aliqua ab eo facta, aut dicta eſſe, quæ pro conditione fragilitatis humanæ poſſint erroris notari? Si hoc ultimum Maymburgus admittat; dicam ego, hunc unum ex

illis

illis nævis fuiſſe, qui Sanctum Pontificem aſperſerint, dum videlicet legem Imperatoris, quam credebat Divinis legibus adverſari, nimiâ in Auguſtos indulgentiâ Epiſcopis miſit, promulgavitque; ſi enim mala, repugnanſque Divinæ legi, deleri debuit, ſupprimique, non vulgari. Si verò, an injuſta ea lex eſſet, dubitabat, ad Pontificem, non Auguſtum pertinebat illud dubium reſolvere: & quid Lege Divinâ permiſſum, aut vetitum eſſet, definire; quis enim non indignetur rideatque, ſi Epiſcopi caſus conſcientiæ Imperatori mittant reſolvendos, quanto magis ſi Pontifices Romani? perinde, ac ſi miles expugnandæ Urbis rationem à Statuarijs petat, aut nauta de Pleiadum exortu, eventuque ſartores conſulat. Si ergo Gregorius dubitabat, æqua, an iniqua lex eſſet Mauritij, ipſe de hoc dubio ſtatuere, non Principi remit-

tere debuit, juxta illud Michææ: *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem meam requirent ex ore ipſius.* Ubi vides, ex ore Sacerdotis legem DEI, non Imperatoris quærendam eſſe. Si verò dicat Maymburgus, nihil eorum reprehendi poſſe; quæ ſanctus Gregorius fecit, ſcripsitque, ſed omnes illius actiones regulæ inſtar nobis eſſe debere; quæro ex ipſo, cur ergo non ſemel S. Gregorium ipſe reprehendat? eúmque obnoxium errori fateatur? in hiſtoria enim, quam recentiſſimè ſcripſit de Pontificatu S. Gregorij M. *lib. 2. fol. 106.* cùm Joannis Patriarchæ Conſtantinopolitani cauſam contra S. Pontificem defendendam ſuſciperet, hæc præmittit: *Rem*, iniquit, *à ſuis principijs examinabo, & quis tandem tardo fuerit controverſia inter utrúmq; agitata; neq; me magnum illud Gregorij nomen, & auctoritas morabitur, quin edicã ingenuè, uter iſtorum jure, an injuriâ certaverit,*

Equidem perſuaſum habeo, neminem in hoc mundo, quantavis ſanctitate florentem ab ea Regula exemptum eſſe, quæ habet, falli omnes mortales, ac errare poſſe. Et eod. *lib. 2. à fol. 152.* Prolixè rationes B. Gregorij confutat, quibus legem Mauritij impietatis arguebat. Agnoſcit ergo Maymburgus, errâſſe Gregorium, cùm Mauritium, & Joannem Patriarcham arguebat. Quid ergo mali fuerit, ſi ego & errâſſe Gregorium dicam, non tunc quidem, cùm Mauritium reprehendit, ſed quando miniâ indulgentiâ connivit, ejúſque legem, quam iniquam cenſebat, recepit, tranſmiſitque Epiſcopis. Tu Gregorium errâſſe dicis, cùm Mauritij legem incuſavit: ego errâſſe dico, cùm recepit. An fortè tunc ſolùm Gregorius errori obnoxius, cùm Imperatores arguit, & non etiam cùm blanditur? Malè ergo exemplo Gregorij utitur Maymburgus, cùm eâdem

libertate, quâ ipſe Gregorium ſeveritatis, ego indulgentiæ damnem.

Ejuſdem fidei, & farinæ eſt, quod Maymburgus de Hildeberto narrat: (a) *Hic*, inquit, *Ludovico Regi Regaliam exigenti reſtitit primo, deinde ceſſit; cur ergo non alij etiam Epiſcopi ejus factum imitentur? nam ſanctitate, & doctrina florebat.* Sed mirum eſt Hildeberti exempla produci, quo nemo fortius adverſus Reges, majorique libertate pugnavit, ut poſtea videbimus: quod ſi daremus, eum in cauſa Regaliæ Principi ceſſiſſe, adhuc nihil probaſſet; quo enim tempore Hildebertus floruit, anno videlicet 1222. necdum Concilium Lugdunenſe peractum, necdum Canones extabant, & anathemata, quibus extendi Regalia vetabatur: necdum Parlamentorum Senatûs-conſulta, Regum edicta, & quatuor ſæculorum

(a) Maymbourg du Lutheraniſme. lib. 2. fol. 279.

culorum obſervantia ; verbo, necdum iis deciſa erat, & ſententia pro Eccleſijs lata ; nunc verò cauſa finita, & nullus amplius excuſationi locus eſt. Non ergo eadem eſt conditio Epiſcoporum, qui ante Concilium Lugdunenſe, & qui poſt illud vixere, olim venia errori, nunc nulla dari poteſt. Accedit Eccleſiam Turonenſem, pro qua Hildebertus laborabat, ex illis Eccleſijs eſſe, quæ jam olim Regaliæ ſubdebantur, & de quibus nulla modò quæſtio eſt. Cæterùm veritas eſt, nunquam Hildebertum eum fuiſſe, qui in damnum Eccleſiaſticæ libertatis Regibus cederet, imò conſtantiſſimè obluctatum, quod ex ejus epiſtolis, actiſque perſpicuum eſt ; is enim maluit ſæviſſimâ perſecutione ab Henrico Angliæ Rege jactari, & carceres ſubire, quàm ut ejus poſtulatis contra Eccleſiæ libertatem annueret ; ſic enim in una ſuarum epi-

ſtolarum loquitur : (a) *Longum eſt enarrare, quàm conſtanti tyrannide Rex Anglus in nos ſævierit, qui temperantiâ Regis abjectâ decreverit non prius Pontifici parendum, quàm Pontificem compelleret in Sacrilegium ; quia enim turres Eccleſiæ noſtræ dejicere nolumus, tranſmarinis ſubjiciendi judiciis coacti ſumus injurias pelagi ſuſtinere.* Et alibi in epiſt. ad Epiſcopos, & Clericos omnes : (b) *Oro vos, orate pro me ; nam Redemptione nihil ago. Semel Chriſti ſanguine redemptus, iterum redimi non requiro ; Sanguis ille Redemptio mea, Sanguis ille pretium meum : præterea infamis eſt Redemptio, quâ libertas perit Eccleſiæ, quâ ſervitus comparatur, &c.* Epiſtolâ ad Honorium II. *Quantis tribulationum turbinibus Turonenſis agitetur Eccleſia, veſtram, Venerande Pater, latere non credo Sanctitatem ; adhuc enim Francorum Rex meam perſequitur innocentiam, &* quod

(a) Epiſt. 20. Tomo. XII. Bibliot. SS. PP. V. Baron. ad Ann. 1107. n. 12.
(b) epiſt. 39. in fin.

quod conſtat eſſe Sanctuarÿ, addixit Fiſco. His alÿſq; premor anguſtÿs, quia Zelo Zelatus ſum legem Domini DEI: qui non ſum tranſgreſſus terminos, quos poſuerunt Patres mei: quia dignitates Eccleſiaſticas nec ex Regis præcepto diſpoſui, nec ei diſponendi facultatem indulſi; ſciens enim, quod oporteret Deo magis obedire, quam hominibus, Perſonas eligi, quæ in diſponendis Eccleſiæ negotÿs pondus diei portarent, & æſtus. (a) Et alibi: (b) *Jam nihil eſt, quo ſerenitatem nimboſi temporis expectem: nihil eſt, quo navis, in cujus puppi ſedeo, crebris agitata turbinibus portum quietis attingat. Silent amici, ſilent Sacerdotes JESU Chriſti, denique ſilent, & illi, quorum ſuffragio credidi Regem in gratiam rediturum. Eorum tamen erat, ſi res ita poſtulâſſet, opponere ſe murum pro Domo Iſraël. Verùm apud Sereniſſimum Regem opus eſt exhortatione potius, quàm increpatione, conſilio, quam præcepto: his ille conveniendus fuit, his reverenter inſtruen-*

(a) Epiſt. 67. ad Honor. II. Tomo XII. Bibilioth. PP. (b) Hildeb. ep. 75. ibid.

ſtruendus, ne ſagittas ſuas in ſene compleret Sacerdote: ne Sanctiones canonicas evacuaret: ne perſequeretur cineres Eccleſiæ jam ſepultæ. Inter has tamen anguſtias nunquam de me ſic ira triumphat, ut alicui ſuper Chriſto Domini clamorem deponere velleni, ſeu pacem ipſius inimicus foris, & excelſa adipiſci. Suſpecta eſt pax, ad quam non amore, ſed vi; ſublimes tranſeunt Poteſtates, & ſæpe fiunt poſteriora pejora prioribus; &c. Et tandem in hæc verba concludit digna memoratu: *Si invenero gratiam in oculis DEI, gratiam Regis vel facilè conſequar, vel utiliter amittam; ſiquidem offendere hominem propter Dominum, lucrari eſt gratiam Dei.* Hîc jam vides Hildeberti mentem multò aliam, quàm ei Maymburgus affingat; vult enim tumultu, clamoribus, pœníſque canonicis abſtinere, quæ Principes irritare magis, quàm mutare ſolent; ſed interim moneri illos, inſtruíque jubet, & miſceri reverentiam libertati, paratus ta-

men eorum potiùs gratiâ proſcribi, quàm Deum ſilentio offendere, & hoc ipſum lucro adſcribens. Planè non eſt iſtud Regibus annuere, quod voluit Maymburgus, ſed potiùs obniti, ſervatâ tamen reverentiâ Majeſtati debitâ. Quæ ergo fiducia Maymburgo fuit, Hildebertum inter exempla recenſere Regibus aſſentantium, qui tamen maluit carceres, & inopiam ferre, quàm ut Regibus Eccleſiæ libertatem ſubmitteret: alioquin, eâdemque ratione, & Suſanna inter amantium, & Samſon inter timidorum exempla referri poſſent.

At Hildebertus Intercesſores quæſivit placandæ Regi.

Verum id quidem; ſed aliud eſt Principi aſſentiri, aliud rogare, ut innocentiæ, & ætati parcat jam ſponte collabenti, & in occaſum pronæ: ſi quis enim apud Barbaras gentes Evangelium prædicaret, ca-

ptúſque & ærumnis confectus, aut auro ſe redimi, aut Principum officijs curet, quis propterea deſertæ illum fidei incuſet, aut ſentire cum Barbaris dicat?

Quod verò Lutheri, & Melanchtonis exempla imitanda eſſe Epiſcopis dicat, qui à Carolo Imperatore juſſi, concionibus abſtinuere; id tam indignum, & ab omni procul ratione eſt, ut pudeat referre, nedum reſpondere; quis enim neſcit ex Lutheri, & Melanchtonis diſciplina Eccleſiæ miniſtros prophanis Magiſtratibus ſubdi? mirum ergo non eſt, ex iſtorum præſcripto, aut tacere illos, aut loqui. At alia Catholicorum doctrina, alia inſtituta ſunt; niſi fortè litare nos Jovi, & Marti, & Junoni jubeat, quia Ariſtoteles, & Demoſthenes idem fecere; ſed piget cum umbris luctari, pudétque Maymburgi tam fœda ja-

ctantis, ſéqueipſum ludibrio exponentis tam vilibus mercibus.

Sextò. Concludit Maymburgus: *In cauſis ambiguis, & quæ rationibus utrinque muniuntur, partes Epiſcopprum eſſe, ut acquieſcant Principum voluntati; & iſtam Honorij, & Gregorij Pontificum ſententiam fuiſſe.* (a) Hæc Concluſio ſuis principijs reſpondet, imò multò illis pejor eſt; nec tamen præſenti cauſæ accommodatur, quæ ambigua non eſt, ſed luce meridianâ clarior, notæque certitudinis. Si enim, quod in Generali Concilio definitum eſt, quod totâ Galliâ receptum, quod quatuor ſæculorum obſervantiâ, Regúmque Edictis, ac uſu perpetuo exercitum, probatúmq; eſt, non meretur, ut certum, clarúmq; dici poſſit, quærimus, quid ergo ſit rē eſſe claram, & certam? aut ad veram certitudinem, & claritatē quid illi deſit? Nam quòd à Gallorum nonnullis negetur,

(a) Maymb. du Luther. lib. 2. fol. 279.

negetur, non ideò certitudinem, & & claritatem amittit; alioquin nec cælum moveri, nec terram, & montes ſtare, nec ſtuprum minus flagitium homicidio eſſe, res æquè certæ indubiæque; quippe ab aliquibus, Zenone videlicet, Copernico, Stoiciſque Philoſophis negatæ. Quid certius, quàm lilium candere, & fragrare roſas? at iſtud Domitianus negabat fimetis aſſuetus: illud ictero, & bilæ perfuſi. Non ergo paucorum contra communem ſenſum opiniones, præſertim cum affectibus velut morbis imbuuntur, certitudinem rebus, & claritatem adimunt. Quod verò addit, in rebus ambiguis, & rationibus in utramq; partem militantibus, cedendum eſſe Principum voluntati; id planè novum mirúmque eſt, & ab omni ratione alienum: imò in rebus ambiguis quid fieri, omittíque debeat, Sacerdotum, non Principum eſt,

judicare, dicente Scriptura: (a) *Si difficile, & ambiguum judicium apud te eſſe perſpexeris, inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram, & Judicum intra portas tuas videris verba variare; ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniénſque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore; quæréſque ab eis; qui indicabunt tibi judicij veritatem, & facies quodcúnque dixerint.* & alibi: (b) *Populum meum docebant, quid ſit inter ſanctum, & pollutum; & cùm fuerit controverſia, ſtabunt in judicijs meis, & judicabunt.* Hîc vides in rebus controverſis, pugníſque opinionum non Sacerdotes Principum voluntati, ſed iſtos ſubmitti Sacerdotum judicio; alioquin cùm nunquam rationes aliquæ Principibus deſint, nunquam etiam corrigendi erunt, ſempérque eorum voluntati Epiſcopi ſubjacebunt; quod quid eſt aliud, quàm

(a) Deuter. 17. (b) Ezech. 44.

quàm Hierarchiam confundere, & ordines, ac caſtra Eccleſiæ turbare? Quantis rationibus Valens, Theodoſius Valentinianus, aliique Imperatores cum Athanaſio, Ambroſio, Chryſoſtomo pugnabant? at nunquam impetrârunt, quæ poſtulabant; quippe Paſtorum eſt regere, non ovium: Ducum imperare, non militum: Navarchi ad clavum ſedere, ac ventos diſtinguere, non turbæ: Medici remedia, ac morbos cognoſcere: & tandem Sacerdotum, non Principum, Eccleſiam docere. Quod ſi abſurdum eſt, ut quis artem doceat, quam nunquam didicit, calluitque, ut ſi auriga præcepta navigandi, tonſor pingendi tradant, & pictor tonſori, nauta parere aurigæ jubeatur; quantò abſurdius, ut Principes caſtris, & aulis nati, ſacrorumque Canonum, ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ, & regendarum animarum ignari, Eccleſijs,

&

& Epiſcopis præſcribant; & iſti ab illis ducantur, hoc eſt, videntes, & docti, à cæcis, ignaríſq; ? præſertim cùm regulæ, & principia, quibus aulæ, & Eccleſiæ reguntur, tantis differant intervallis. Imò fatale ſemper Principibus fuit, ſe cauſis Eccleſiarum miſcere, & arcam contingere prophanâ manu, quod Eccleſiaſticam hiſtoriam percurrenti perpetuò occurret. Conſtantini M. Imperium, pace, victorijs, diuturnitate, amplitudine feliciſſimum fuit; crederes fortunam, & gratiam ſub ejus ſignis militâſſe, adeò omnia ex voto, proſperéque fluebant: Maxentius, & Licinius Imperatores victi; Scythæ Gothique aliàs indomitæ gentes, fuſi fugatíque; & vectigales redditi: Perſæ debellati: Pax Imperio reddita, internis externíſque bellis ſopitis: & deníque ab ultimis terræ partibus Indorum Legati auro gemmíſque graves, univerſo

verſo velut orbe florem hunc Principum, & delitium generis humani adorante. At verò, ubi manum in Eccleſias vertit, proſcripto Athanaſio, quem intercepti ex Ægypto frumenti accuſaverant, (a) continuò proſperorum finis, & mors ſecuta, veneno à fratribus propinato, quam ei mortem Athanaſius prædixit, cùm enim exulandi imperium intrepido ut ſemper, invictoque animo accepiſſet, ferunt in has voces erupiſſe: (b) *Judicabit Dominus inter me & te, quoniam tu conſentis calumniatoribus modeſtiæ noſtræ.* Eadem ferè Theodoſio juniori calamitas. Proclo Epiſcopo è vivis ſublato ſucceſſerat Flavianus; diſplicebat ea electio Chryſaphio Evnucho in aula præpotenti, & Eudoxiæ charo; quippe Flaviani ſanctitatem verebatur flagitiis ſuis adverſam, & Pulcheriæ viribus ſubnixam. Conſilium

(a) Anno 333. (b) Epiphan. hær. 68.

lium ergo à dolis quæſitum. Monet Flavianum, ut Imperatorem ſacro aliquo dono afficiat; id præmium fore acceptæ dignitatis, & arrham gratitudinis. Duo panes ſubmiſſi; ſed contendenti Eunucho, aurum, non panes expectari, reſpondit Epiſcopus: *Nullam ſibi auri copiam eſſe, præterquam Sacri: hoc verò pauperibus, non aulæ deberi.* Hinc aucta offenſio, & tunc præſertim, cùm Flavianus Pulcheriam monuit, eam ambitionis ſuſpectam Eccleſijs deſtinari, ut Regiâ ſubmoveretur: prævenítque illa ſpontaneo receſſu, Epiſcopo interim reo vulgati arcani; nec prius ceſſatum, quàm armatis in illum Eutychianis, Synodóque Epheſinâ in exilium ageretur, annuítque Theodoſius, privatis odijs à Chryſaphio, & Eudoxia imbutus. Secuta Dei vindicta, ſequenti mox anno, Theodoſio, dum venatui indulget,

get equis lapſo, & in Album fluvium abrepto. (a)

Anno CCCCLII. Valentinianus III. Imperator lege editâ immunitatem Eccleſiaſticâ minuerat, ſublatâ fori exceptione, quâ Clerici hactenus gaudebant, & ſervis, inquilinis, Coloniſque, ne votis monaſticis ſe illigarent, prohibitis. Eodémque Anno Attila Italiam ingreſſus eſt, vaſtavitque torrentis more; Aquileia, Mediolanum, Ticinum captæ: & jam Romæ imminebat, cadebatque Imperium, niſi eloquentiâ, & Sanctitate Leonis Papæ reſpiraſſet; Barbaro in fugam, & ultra Danubium pulſo. (b) Eam poſteà Legem Imperio fatalem Marcianus abolevit.

Anno D. XVII. Hormiſda Pontifex Max. Legatos cum Epiſtolis ad Anaſtaſium Imperatorem miſerat, mone-

(a) V. Baron. ad Ann. 450. ex Ced. Nic. & Zon. (b) Marcellin. & Caſſiod. in Chron.

monebátque, ut relictâ Eutychetis hæreſi in Eccleſiæ ſinum rediret, abſtineretque perſequendis Epiſcopis. Legati non ſolùm auditi non ſunt; ſed etiam rejecti, & fragili cymbæ imparatæque impoſiti, cùm ventis, & undis liberet, perituri: inter alia contumaciter dicta etiam hæc audita, & diplomati inſerta: (a) *Nos jubere volumus, non juberi.* Sed quo eventu? ſequenti anno inſomnijs, & ſpectris vexatus, ac fulmine percuſſus, cùm fugiens thalamos pererraret, infeliciter extinctus eſt. Elias verò Hieroſolymis, Flavianus Antiochiæ Epiſcopi, quos exilio punierat, decimo poſt die, cæleſti tribunali aſſiſtere viſi ſunt, & cauſam ſuam contra Anaſtaſium dicere. (b)

Anno D. LXV. Juſtinianus Imperator non legibus, non armis contentus,

(a) Anaſtaſ. in Hormiſd. (b) V. Spond. ex Cyrillo, & Sophron. Anno 518.

tus, quibus æternam gloriam ſibi paraverat; dum etiam in ipſas aras manus profert; Concilio Chalcedonenſi bellum intendit; Vigilium, alióſque Epiſcopos damnat, proſcribitque, ac totas noctes verſandis rebus Eccleſiæ inſumit, repentinâ morte ſublatus eſt; cùm priùs hæreſin incidiſſet. Lis inter ſcriptores de Anima eſt; ego pœnituiſſe crederem, & abſolutam; ſi modò juvari poſſet credendo, optandóque: illud timorem auget, quòd eo momento raptus ſit, quo Epiſcopo Antiocheno exilium dictabat. (a)

Anno DCCCCLXXXIII. Otho II. Epiſcopatum Merſeburgenſem Beato Laurentio dicatum extinxerat, univerátque Archiepiſcopatui Magdeburgenſi: eodem anno feſtinante DEO vindictam ejus exercitus à Græcis in Calabria cæſi, & ipſe Imperator vix natando evaſit, pervenitque

(a) V. Niceph. l. 17. cap. 31. Euagr. l. 3. c. 2.

nitque Romam, ubi etiam mœrore conſumptus eſt. Auctor Vitæ S. Hildeberti (a) narrat paulò ante mortem, & nocte intempeſtâ juvenem apparuiſſe, decoro ignitoque vultu, & candido amiculo, purpureâque ſtolâ inſignem. Aureum ſolium Imperatorem ſuſtinebat, circumfusâ Epiſcoporum, Optimatúmque coronâ. Illuc juvenis accurrit, ſubduxítque argenteum ſuppedaneum irato ſimilis; & uni, ne id ageret, inclamanti, minaciter reſpondit: *Imò, ſi meum dedecus non emendat, majora faciam, & ſubtracto ſcabello ipſo ſolio deponam.* Paulò pòſt, ut fides vaticinio eſſet, ſecuta clades, & mors Imperatoris. In hujus filio Ottone videlicet III. Magni Ottonis Nepote (qui veneno perijt chirothecis ab Amicâ infuſo) concidit Regnantium Ottonum ſtirps;

(a) Auctor Vitæ *S.* Hildeberti contemporaneus apud Sur. die 23. Apr.

idque, ut creditur, in pœnam uſurpatæ Pontificum electionis, ut ſcribit Baronius. (a) Nam ſi Ottonis fortunam, virtutes, & potentiam ſpectes, perpetuum in ejus familia videri Regnum poterat, fuiſſetque, ſi intra aulam, & caſtra ſtetiſſet, Eccleſijs intactis.

Anno MXXXVII. Conradus Imperator Mediolani Archiepiſcopum Imperio perduellem bello petijt, magnum Mediolanenſem vaſtavit, & leges victis præſcripſit; inter quos Placentinum, Cremonenſem, & Vercellenſem Epiſcopos exilio damnavit; ſed DEO improbante (b) cùm enim Coronam Imperialem incingeret, tonitrua, & fulmina micare, tantóque impetu tempeſtas agebatur, ut alij mente, alij vitâ exciderent; & Bruno Epiſcopus teſtatus eſt, viſum à ſe, dum

(a) Baron. ad Ann. 1002.
(b) Sigebert. in Chron. ad Ann. 1039.

dum Sacris operaretur; Sanctum Ambroſium irato minacíque vultu vindictæ accingi; nec multùm dilata eſt; ingenti peſte in exercitus immiſſâ, quæ etiam domum Cæſaris libavit, & ipſe inopinâ morte deceſſit. (a)

Anno MCVI. Henricus III. Imperator, qui Gregorium VII. auſus fuerat Pontificatu exuere, Antipapam Guibertum decernere, Romam invadere, omnes, qui legitimo Pontifici adhæſerant, perſequi; (b) tandem à Principibus deſertus, à filio oppugnatus, coactúſque imperio cedere, vitam privatus abſolvit, omnium ferè, qui ejus ſcelera execrabantur, gratulatione.

Anno MCXC. Fridericus Aenobarbus Imperator, cùm in Oriente militaret, & ingentibus victorijs

S 2 Sala-

(a) Herman. Contract. ad Ann. 1037.

(b) V. Otton. Friſing. & Urſperg. in Henr. III.

Saladinum profligâſſet, cæſis unâ acie quadringentis millibus equitum, cùm ipſe ſexcentos tantùm haberet: altera ducentis millibus; infelici caſu ſpem omnem, fructúmque tot laborum amiſit; cùm enim propter ripam Cydni amnis, quem paulò ante tranſmiſerat, epulatus eſſet, æſtum ſolis, qui tum maximè flagrabat, levaturus, invitante puriſſimo liquore, in amnem ſe conjecit, excepit deliquium animíque defectio, & ſub veſperam mors. Secutæ omnium lacrymæ, etiam hoſtium. Fas equidem non eſt, Divina conſilia metiri oculo mortali; Neubrigenſis (a) tamen non dubitat cæleſti vindictæ adſcribere, quam Fridericus provocaverit perſecutione Alexandri Pontificis, & quòd electiones Epiſcoporum turbâſſet. Friderico Henricus Filius ſucceſſit, & huic Otto; nam

(a) Neubrig. lib. 4. cap. 13.

nam Philippum ex Henrico Friderici Nepotem Innocentius III. rejecerat, utpote diris implicitum, cùm à nonnullis Principum electus eſt: & illi res proſperæ, florénſque fortuna, dum ſacris reverentiam habuit. At verò, ubi Beneficiorum immemor, quæ ab Innocentio III. acceperat, Eccleſiæ terras invaſit, multis prælijs cæſus, à ſuiſque relictus, Imperio, & vitâ caruit; pœnituit tamen, doluitque. (a)

Fridericus II. Romanæ Eccleſiæ, ſummiſque Pontificibus toties infeſtus, & anathemate percuſſus, tandem à proprio filio ſtrangulatur. (b)

Infinitus ſim, ſi omnia percurram, quæ in hanc rem dici poſſunt: Sunt etiam memoratu digna, quæ in ſacris litteris proponuntur: Oziæ videlicet Regis: (c) *Qui cùm roboratus eſſet, elevatum eſt cor ejus in interitum*

(a) V. Abb. Vrſperg. & Stadenſ. ad Ann. 1214. (b) Anno 1250. (c) Paralip. 2. cap. 26.

ſuum; ingreſſuſq; templum Domini, adolere voluit incenſum ſuper Altare Thymiamatis, & minabatur Sacerdotibus, ſtatimq; orta eſt lepra in fronte illius, &c. Et Saulis, cujus pavendum Regibus exemplum, cùm Sacrificia obtuliſſet contra præceptum Samuelis; Sacræ litteræ ita recenſent: (a) *Et obtulit Saul Holocauſta, & pacifica; cúmq; complêſſet offerens Sacrificia, ecce Samuel veniebat; & egreſſus eſt ei obviàm, ut ſalutaret eum; & dixit ei Samuel: Quid feciſti? Reſpondit Saul: quia vidi, quòd populus dilaberetur à me, & tu non veneras juxta placitos dies, porrò Philiſtiim congregati fuerant in Machmas, neceſſitate ductus, obtuli holocauſtum. Dixítq; Samuel: ſtultè egiſti, nec cuſtodiſti mandata Domini DEI tui, quæ præcepit tibi; quòd ſi non feciſſes, jam tunc præparâſſet Dominus Regnum tuum in ſempiternum; ſed nequaquam Regnum tuum conſurget.* Hîc jam vides, quantum inter ſe differant Dei, & Politicorum conſilia;

volunt

(a) Reg. 1. cap. 13.

volunt iſti, ut Principibus aliqua imperantibus, & rationes imperandi afferentibus, Epiſcopi non ſolùm non obſiſtant, ſed etiam obſequantur, quamvis iniquum imperium putent, improbéntque rationes, velut Divinæ Legi contrarias, quæſitáſque velandis flagitijs. At alia Dei ſententia eſt, qui in rebus ambiguis vult ex Sacerdotum arbitrio Reges pendere; ſtultóſque appellat, qui in rebus ſacris exiles aliquas prudentiæ humanæ regulas eorum præceptis anteponunt. Quæ non obtendebat Saulus, ne imperio Samuelis ſtringeretur? Morari Sacerdotem, exercitum dilabi, hoſtes imminere, & tandem neceſſitatem omni lege majorem. Si Maymburgus in caſtris, & Senatu fuiſſet, non unum tantum Samuelem, ſed omnes Prophetas, & Patriarchas his rationibus repuliſſet, nec ullum finem laudandi Regis inveniret; &

tamen is ſtultus appellatur, & in præmium contempti Sacerdotis Regno movetur. Idem ferè in alijs exemplis, quæ produxi obſerves; nemo enim Imperatorum, cùm Sacerdotibus obſiſteret, ſuis rationibus carebat: nec iſtæ unquam Principibus deſunt, in tanto adulantium numero, & qui ingenia, calamoſque locant inaurandis mendacijs, celandiſque, ne appareant. Nec funeſtos eorum exitus caſui adſcribas, non deſtinatæ vindictæ; quæ enim caſu fiunt, rarò pauciſque contingunt, nec uni facto alligantur; nec enim omnes, qui fodiunt, in theſauros incidunt: nec omnes, qui navigant, in novas Inſulas, & Regna jactantur; at verò omnes ferè, qui rebus ſacris, & Sacerdotibus ſalubria monentibus infeſti fuerunt, cæleſtem vindictam experti ſunt. Huc tendunt Maymburgi inſignes Aphoriſmi, quos meritò *Artem* appelles, *blandiſſimè pereundi.*

IV. Op-

IV. *Opponitur 10.* Plérique Epiſcoporum, imò omnes, ſi duos excipias, Regaliæ, ejúſque extenſioni ſubſcripſere; cur ergo omnium ſententia non duobus prævaleat? nam & pietate, & doctrinâ conſpicui erant. Quis ergo credat, aut cæcos illos omnes, aut impios fuiſſe, ut veritatem vel non viderent, vel proderent? Et planè cùm in rebus moralibus maximum ſit momentum in auctoritate dicentium, ea vincet ſententia, quæ plus habet auctoritatis; ea verò plus habet auctoritatis, quæ omnium, quàm quæ paucorum eſt.

℟. Multa ſunt, quæ reſponderi poſſent ad hoc argumentum; ſupponit enim falſum, videlicet duos tantùm fuiſſe Epiſcopos, qui ſe Regaliæ opponerent; imò plerique obſtitere, & quàm ægro, invitóque animo Regiam Declarationem acciperent, multis ſignis expreſſe-

runt: alij proteſtati ſunt: alij eodem momento, cùm ſubſcribebant, cogi ſe clamabant, jubebántque à Notario, & teſtibus in tabulas referri: (a) omnes denique, cùm ad Pontificem ſcripſere, timorem profeſſi ſunt. (b) Agnoſcebant ergo injuſta imperari, & quæ libertatem Eccleſiarum, & conſcientiam læderent. Nec conſenſus dici potuit, quem metus expreſſerat.

Non ergo Alectenſis, & Apamienſis Epiſcopi contra omnes ſoli ſentiebant, imò cum omnibus; cùm nemo eſſet, qui ignoraret, iniqua à Regijs poſtulari. Soli tamen auſi ſunt veritatem exilijs, & pœnis præferre, & humanum timorem Divino poſthabere. Nec iſta, ut Politici vocant, ſingularitas; aut obſtinatio fuit, ſed conſtantia, & libertas Sacerdotibus digna; alioquin

obſti-

(a) M. de Pamiers Tract. de la Regale f. 178.
(b) Epiſt. Innoc. XI. ad Epiſc. Gall.

obſtinati omnes Martyres: & Ambroſius, Chryſoſtomus, Athanaſius, Baſilius obſtinati fuiſtis. Quòd ſi, ut dicunt, plurium exemplis vivendum eſt, quæ non flagitia licebunt; aut qui locus virtuti? cùm iſta paucorum ſit, illa verò multorum?

Deinde quâ fiduciâ dicunt ſolos fuiſſe Alectenſem, & Apamienſem Epiſcopos, qui noluerint extendendæ Regaliæ conſenſum præſtare? qui enim ſoli, qui cùm Concilio Univerſali Lugdunenſi mille, & quingentibus Patribus frequenti (inter quos duo Patriarchæ, Conſtantinopolitanus, & Antiochenus, quindecim Cardinales, ſeptuaginta Archiepiſcopi, & Epiſcopi quingenti) hoc eſt, cum flore totius Reipublicæ Chriſtianæ, cum omnibus quatuor ſæculorum ſacris prophaniſque Doctoribus ſentiebant? Etſi omnia deeſſent, qui ſuffragio imperióque Romani Pontificis nite-

bantur; ſi hoc eſt eſſe ſolum, quæro, quid ergo ſit cum multis ſentire? aut qui ſunt illi, quos audeas, non dico præferre, ſed etiam æquare Concilio Lugdunenſi? Et ſi omnium ſæculorum documenta, moreſque percurras, invenies id ſemper à ſanctis Epiſcopis obſervatum, ut illi cauſæ adhærerent, eamque probarent, quæ Romanis Pontificibus placuiſſet, & ab hoc victoriam, non à multitudine ſperarent. Exempla in promptu. Athanaſium totus ferè Orbis, omnéſque Epiſcopi damnaverant, ſolus Liberius tuebatur; cui cùm Conſtantius Imperator objiceret: *Totus terrarum Orbis non de ejus impietate ſolùm, verùm etiam, quòd tempus ludere conatus eſt, ſententiam tulit, omnéſq; terrarum Epiſcopi, qui in Concilio Tyri celebrato aderant, eum condemnavêrunt. Tantane Orbis pars in te, Liberi, reſidet, ut tu ſolus homini impio ſubſidio venire, & pacem Orbis, ac Mundi totius dirimere*

mere audeas? Reſpondit Liberius, quæ ad rem præſentem apprimè faciunt: *Qui ejus damnationi ſubſcripſerunt, hoc ideò factitârant, vel quòd gloriam à te aſſequi, vel quòd metu perculſi, vel deniq; quòd infamiam extimeſcere viderentur, nec Dei gloriam amplexantes, tua munera ei prætulerunt. Eſto, quòd ego ſim ſolus, non proptereà cauſa fidei fit inferior; nam olim tres ſolùm erant reperti, qui Regis mandato reſiſterent.* Et cùm Conſtantius replicaret: *Unum eſt, quod quæritur: volo, ut tu Eccleſiarum Athanaſium condemnantium communionem amplectaris, & deinde Romam redeas; proinde paci conſule, ſubſcribe, ut Romam revertaris.* Reſpondit dignam Pontifice ſententiam: *Jam fratres, qui Romæ ſunt, valere juſſi; nam leges Eccleſiaſticas obſervare pluris facio, quàm Romæ habere domicilium.* (a)

Hîc vides, nec Liberium multitudinem, nec Athanaſium ſpectâſſe, ſed huic Liberij ſententiam, Liberio

(a) Theodoret. l. 2. cap. 16. Anno 355.

Athanaſij innocentiam, & æquitatem ante omnem multitudinem fuiſſe. Joannem Chryſoſtomum ab omnibus ferè deſertum, damnatúmque in gratiam Imperatricis, nihil magis inter tot mala ſolabatur, ut Innocentij Pontificis cura, & amicitia ſecum ſentientis; ſic enim, cùm Cucuſi exularet, ad eundem Pontificem ſcribit: (a) *Tertium nunc annum in exilio verſamur, expoſiti peſti, fami, bello, continuis obſidionibus, ſolitudini indicibili, quotidianæ morti, & Iſauricis gladijs: & non mediocriter conſolantur veſtra ſolida fides, & charitas, quæ ſe in me tàm tenui, ac ſimplici oblectant. Hic noſter murus, hæc ſecuritas, hic portus abſque fluctibus, hic multorum bonorum theſaurus, hæc lætitia, mirificæq; cauſa voluptatis, &c.*

Advertis, quid Sanctis olim ſolatio fuerit, Romanum videlicet Pontificem à ſuis partibus ſtare.

Solus

(a) S. Chryſoſt. epiſt. 2. ex 7. Anno. 406.

Solus erat Anſelmus, qui libertatem Eccleſiæ Anglicanæ ſuſtineret, reliquis omnibus ſilentio, & metu defixis; ſic enim narrat Matthæus Pariſ. (a) *Anſelmus à Rege ut læſæ Majeſtatis reus poſtulatur; huic accuſationi, & plurimi Epiſcopi, præter Epiſcopum Roffenſem ſuum calculum adjiciebant, & facti ſunt ut canes latrare non audentes.* Sed quid Anſelmo animos adderet, diſce ex Wilhelmo Malesburienſi: *jubetur,* inquit, *Anſelmus Regi hominium facere, vel abſolutis morarum nexibus Regno excedere. Quin potius, reſpondit ille, inſpiciantur Apoſtolicæ litteræ, & quod tenor earum continet, fiat, &c.* Solus D. Thomas Cantuarienſis in acie perſtabat, reliquis omnibus in fugam averſis; ſic enim Boſoni Cardinali ſcribit: (b) *Quem aliorum Epiſcoporum in Inſula noſtra vidiſti, aut legiſti ſe pro tuenda*

(a) Matthæus Pariſ. ſub. Gul. 2. ad Ann. 1094. (b) Epiſtolæ & Vit. D. Thomæ lib. 1. epiſt. 136.

da libertate Eccleſiæ, pro conſervandis Inſtitutionibus Patrum, pro reverentia, & obedientia Sedis Apoſtolicæ, præter Cantuarienſes ſe oppoſuiſſe Principibus? & noſtrâ quidem ætate, nec unus extitit: & ſi veteres revolvantur hiſtoriæ, nullus occurret; &c. Sed quid eum ſuſtentaret tot adverſis impulſum, audi ad Alexandrum PP. ſcribentem: (a) *Non eſt, ad quem habeamus refugium poſt Deum, niſi ad te; cùm etiam ipſi opponant ſe nobis favore hominum, qui intuitu pietatis, & juſtitiæ ob reverentiam Sacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ nobiſcum ſtare debuerant, & pugnare pro nobis.* Et ad Henricum Cardinalem: (b) *Certum verò ſit, quod nos peram noſtram, vel cauſam Eccleſiæ non credemus, niſi judicio Domini Papæ, cui Eccleſia Anglicana ſtabit, aut cadet.* Ergo D. Thomæ tam fœdâ tempeſtate jactato portus Romæ, & anchora fuit; idémque omnibus ſanctis Epiſcopis animus erat, qui

(a) Ibid. epiſt. 47. lib. 2.
(b) Ibid. lib. 2. epiſt. 73.

qui Chriſtum in ſuo Vicario, cùm extremis premerentur, amplexabantur: idque D. Hieronymus egregiè expreſſit: (a) *Ego, inquiens, nullum præmium, niſi Chriſtum ſequens Beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri, communione conſocior, ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio; quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt: quicunque tecum non colligit, ſpargit, hoc eſt, qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt, &c.* Et iterum: *Hic in tres partes ſciſſa Eccleſia me ad ſe rapere feſtinat; ego interim clamito, ſi quis Cathedræ Petri jungitur, meus eſt.* Non ergo obſtinati, non ſingulares, Alectenſis, & Apamienſis Epiſcopi fuerunt, qui omnium retrò Patrum, & Galliæ ipſius exempla, ac Pontificis Romani juſſa, adulationi, ſuiſque commodis prætulere; aut ſi iſta contumacia fuit, Apoſtoli, Martyres, omneſque ſancti Epiſcopi iſtius culpæ rei ſunt,

(a) Hieron. epiſt. ad Damaſum Papam.

iſtos priùs incuſent; nam exemplis præluxere. Quòd ſi veritas aliquando, & apertè dicenda eſt, ac Principibus obſiſtendum: nec pœnæ, exilia ac Regnantium odia curanda ſunt; quæro, quando id magis, quàm in præſenti cauſa agendum fuerit, ubi tot modis veritas eluxit, ut ne ab adverſarijs quidem negata ſit; & qui illam prodidere, ſolùm metum profeſſi ſint. At metus nec militem, nec Epiſcopum excuſat, cui dictum eſt: *Bonus Paſtor ponit animam ſuam pro ovibus ſuis.*

Quando animam ponent, qui ne vocem quidem auſi ſunt ponere memorem priſtinæ libertatis? aut quæ ignavia Paſtoris fuit, non tantùm cominus non pugnare; ſed ne clamare quidem auſi contra lupum irruentem? miſeras oves his cuſtodibus creditas! ſed quid dicas, quando nec pugnatum pro ovibus eſt, nec clamatum; ſed fœdus potiùs

tiùs

tiùs, & ſocietas cum vaſtantibus inita? At iſtud non Chryſoſtomi, non Baſilij, non Ambroſij fecere, quorum virtuti, & doctrinæ, ſi Maymburgum componas, ne umbram quidem efficiet; neque ipſe pro ſua modeſtia diffitebitur: cur ergo non eorum potiùs exempla imiteris, quàm iſtum audias?

Dices. At eorum auctoritas, qui Regis Declarationem, extenſionémque Regaliæ admiſerunt, hanc opinionem probabilem reddit; cur ergo non liceat amplecti? nam & hæc eſt probabilium ſententiarum natura, & privilegium, ut eas impunè, ac innocenter amplecti poſſis; & hac tempeſtate id more receptum, ut patet totam Theologiam moralem decurrenti, in qua nullam ferè paginam reperias, non hoc ſaccharo animarum refertam. Et ferè, ut jam novitas, ac illecebræ colorum in veſtibus, ita novitas ſententia-

rum

rum in ſcholis admiſſa eſt, mundóq; arridet; quidni ergo te tempori aptes?

℟. Non eſt otij, ac inſtituti mei, quantam moribus, ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ cladem opinandi licentia intulerit, hic oſtendere: ſatis experientia loquitur; & dedecora ſententiarum, quæ Theologiam defœdârunt, adeò, ut non amplius caſtæ Matronæ ſimilis, ſed impudica, crudelis, mendáxque procedat, & qualem vel ipſi Gentiles, Socrates, & Ariſtoteles, averſentur: mille videlicet coloribus fucata, & omnium amoribus, & cupiditati prompta. Poſſémque longâ inductione demonſtrare, nullum ferè Decalogi præceptum eſſe, quod illa non corruperit, caſſúmque reddiderit; imò non Catholicæ tantùm, ſed etiam Chriſtianæ Religionis fundamenta convellit; hinc tot illæ Epiſcoporum, & Pontificum que-

relæ, conatúſque huic malo ſedando: nec alij magis ei tollendo ut Galliæ Epiſcopi laborârunt. Malè ergo præſidium petunt ab opinandi licentia, quam & ipſi erubeſcunt, damnántque, ſed, ut dixi, alterius loci hæc quæſtio eſt. Hic ſolùm aſſerimus, ſententiam, quæ docuit Regaliam extendi poſſe, nequaquam inter probabiles cenſeri; quî enim probabilis eſſe poſſit, quæ ab univerſali Concilio damnata eſt? quæ diris percuſſa?

Quæ in Concilijs Univerſalibus decreta ſunt, adeò ex ſententia Conventûs Pariſienſis, pro certis habenda, ut ne à Pontifice quidem mutari poſſint. Si certa, ergo quæ illis opponuntur, non ſunt probabilia, ſed penitus improbabilia, & abſurda; quemadmodùm quia hæc propoſitio: *Nix eſt alba*: eſt certa, ideò propoſitio illi oppoſita, videlicet: *Nix non eſt alba*: eſt omnino improbabilis,

babilis; nam, ut dixi, quidquid certo opponitur, eſt penitus improbabile. Quòd ſi illa, quæ Conciliorum Decretis opponuntur, ſuſtineri ut probabilia poſſunt; ergo quæ ab Ario, à Neſtorio, à Pelagio, à Luthero, aliiſque hæreticis tradita, & à Concilijs improbata ſunt, defendi ut probabilia, teneríque poterunt; nam ſi dicas: *Ideò hæreſes eſſe, quia Scripturis adverſantur, & à tota Eccleſia rejectæ.* Continuò reſpondebunt: *Hoc ipſum quæri, an Scripturis adverſentur; an Eccleſia rejecerit? utrúmque quidem in Concilijs definitum eſſe, ſed utrúmque à ſe negari: ſententiam Concilijs contrariam, ut probabilem ſuſtineri; quippe non tantam eſſe Conciliorum auctoritatem, ut contra illam non agere, non ſentire liceat.* Vides, quo tandem deveniant, quibus non tam veritas ad ſcribendum, quàm affectus, & cupiditas fuit; coguntur enim refellere, quæ prius edixerant: & auctoritatem

tem Conciliorum, quam priùs ad ſtellas uſque evexerant; cùm videlicet eam Pontifici opponebant, nunc tantundem deprimere, cùm ſe illâ vident impugnari. Ergo Concilia nunc infirma, nunc valida ſunt, ut Gallis conduxerit. Et quid rogo Concilijs opus, tot expenſis, tot laboribus, armiſque coactis; ſi quæ illa vetant, fieri adhuc poſſunt probabilitatis obtentu? hæc enim aperit, quod illa claudunt: parúmque intereſt exire volenti, ſi cùm unam clauſeris januam, alteram pandas. *Sed Concilium*, dices, *non potuit adimere, quæ ad jura* Regúmque Dignitatem *ſpectant; id verò eſt Jus Regaliæ.*

Reſpondeo, Jus Regaliæ plura complecti: Jus videlicet percipiendi fructus feudales, & Regalium: Jus percipiendi alios fructus ex oblationibus, & donationibus fidelium: & denique jus conferendi Canonicatus, & alia Beneficia vacantis

canitis Eccleſiæ : hæc duo ad Regiam poteſtatem pertinere, nec legibus Eccleſiæ ſubijci, tam eſt falſum, ut nihil amplius ; aut enim hæc jura ſunt ſacra, aut profana ? ſi ſacra, non ergo ad Dignitates profanas ſpectare poſſunt : ſi profana cur Canones toties, imò ſemper de illis diſponunt ? cur vetant in uſus profanos converti ? cur ſacrilegij notant, qui illa invadunt ? cur Simoniacos, qui dato acceptóque pretio acquirunt ? hæc planè haud conveniunt merè profanis : & mirum eſt, aut ignorâſſe Concilium, quæ illius eſſent, vel non eſſent poteſtatis : aut voluiſſe aliena uſurpare : aut Principes, qui tanto numero aderant, paſſos eſſe ſua jura involari, præſertim Galliæ Reges (qui hoc Concilij Decretum quadringentis ferè annis amplexati ſunt, nunquam injuriam queſti) aut denique Maymburgum, eíque ſimiles, quæ

jura

jura Principum eſſent, melius, quàm ipſos Principes, Patreſque Concilij calluiſſe; hæc omnia tam clara ſunt, ut ab illis tantùm ignorari poſſint, qui *nolunt intelligere, ut bene agant.*

Ex his omnibus manifeſte conficitur, nullam Conventui Pariſienſi contra Univerſale Concilium auctoritatem fuiſſe, nec poſſe, quæ illi ſtatuerunt, ut probabilia ſuſtineri; præſertim cùm metu agerentur, quod ipſi in epiſtolis ad Innocentium XI. Pontificem Maximum profeſſi ſunt; quis enim neſcit, ſuffragia metu extorta pro nullis haberi? nec is metus ex vano erat, cùm paſſim ſpolia, exilia, carceres, & pejora etiam illis omnibus indicerentur, qui Regaliæ obſiſterent, qui ergo vota numerari poſſunt tot minis pœniſque expreſſa? abſint catenæ, ceſſent proſcriptiones, odia mináſque removete, ineantur ſuffragia ſine contentione, & minis;

liberæ ſint voces Sacerdotum, & tunc demum vota,& conſenſus numerate, nunc verò quid extorta obijcitis, & prolata invitis animis? voces, non vota fuerunt. Et denique ſi abſint hæc omnia; quis neſcit Acta Conventûs Pariſienſis à Pontifice Romano improbata eſſe? ſic enim in litteris ad Galliæ Epiſcopos datis loquitur: *Quamobrem per præſentes litteras traditâ nobis ab Omnipotente Deo auctoritate, improbamus, reſcindimus, & caſſamus, quæ in iſtu veſtris Comitijs acta ſunt in negotio Regaliæ, cum omnibus inde ſecutis, & quæ in poſterum attentari continget, eáq; perpetuò irrita, & nulla, & inania declaramus; quamvis cùm ſint ipſa per ſe nulla, caſſatione, & declaratione hujuſmodi non egerent.* (a)

At verò Acta Conciliorum, quæ Pontifices Romani improbârunt, nullius roboris eſſe, nec poſſe in

opus

(a) Litt. Innoc. XI. ad Arch. & Epiſcop. Galliæ Anno 1682.

opus deduci obtentu probabilitatis, res eſt certa, & toti retrò antiquitati nota, ac alibi probata. Sufficiat nunc audire S. Leonem: (a) *Conſenſiones*, inquit, *Epiſcoporum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes in irritum mittimus, & per Auctoritatem B. Petri Apoſtoli generali prorſus definitione caſſamus.* Et Beatum Gregorium: (b) *Cuncta acta illius Synodi Sede contradicente Apoſtolicâ, ſoluta ſunt,* Nec audebunt Galli negare, qui ſaltem Concilia particularia infra Pontificis auctoritatem eſſe docent, ejúſque legibus, & poteſtati ſubjecta. In quamcúnque ergo partem te vertas nulla eſt Comitijs Pariſienſibus

(a) Acta Conciliorum à Romanis PP. improbata nullius momenti eſſe Regal. Sacerd. lib. 2. §. 10. S. Leo ep. ad Pulch. 55.

(b) Greg. l. 4. ep. 34. Baſil. ep. ad Athanaſ. 52. Theodoret. lib. 2. cap. 22. Sozom. lib. 4. cap. 18. & iterum Greg. lib. 7. cap. 70.

ſibus auctoritas, nulla probabilitas, qua munire te poſſis.

Obijcitur 11. At ſaltem, quamvis omnia alia deſint, nomen, & auctoritas Eccleſiæ Gallicanæ multum momenti, & ponderis habet, & aliquid ei deferendum erit, nec enim perſuaderi hominibus poteſt, erráſſe viros tantâ doctrinâ, & virtute, ac famâ præcipuos.

℞. Mirum non eſt, illic errorem fuiſſe, ubi alios odium, & vindicta, alios ſpes, & cupiditas, omnes verò metus urgebat. Quanti Oſius, Tertullianus, Lucifer, Origenes, Patréſque Ariminenſes viri? & hi tamen ijſdem cauſis cecidere. Etiam angelos ſubvertit faſtus, & æmulatio. Quòd ſi durum, creditúque difficile tibi videtur aliquot Galliæ Epiſcopos erráſſe: at mihi multò durius, erráſſe Concilium Lugdunenſe, mille Infulis frequens, & cum illo

illo quadringentos ferè annos erráſſe Eccleſiam Gallicanam quæ in hæc uſque tempora Regaliam negavit poſſe dilatari; vanitas enim, & fucus eſt, cùm dicunt Gallicanam Eccleſiam Regaliæ ſuffragari; imò nulla magis obnixa eſt, nec olim tantùm, ſed etiam hac tempeſtate, ut injuſtam agnovit; & planè ab Eccleſiæ Gallicanæ genio, ac inſtitutis degenerat, qui proferendæ Regaliæ aſſenſum præbuit.

Anno MCCLXXIV. Concilium Lugdunenſe, cujus Galliæ Epiſcopi magna pars erant, Regaliam extendi vetuit: idémque Regis Chriſtianiſſimi Philippi Audacis Oratores cenſuerunt: imò, ut fatetur Guillelmus Durandus (a) teſtis oculatus, quique Canones Concilij pertexebat; hoc ipſum Decretum *ad*

(a) Guill. Durand. in Conc. Lugd. edito à Simone Majolo Anno 1569.

clamores Prælatorum Franciæ promulgatum eſt. Nobiſcum ergo tunc Gallia ſentiebat.

Anno MCCCII. Philippus Pulcher jubet Regaliam *ad aliquas* tantùm Eccleſias, & ubi hactenus *conſueverat* pertinere.

Anno MCCCIV. Philippius Valeſius in ſua Philippina Conſtitutione Regaliam non ab omnibus Eccleſijs exigi vult, ſed ab ijs tantùm, *quæ Juri Regaliæ ſubſunt.* Eodem modo loquitur Conſtitutio, *dum Epiſcopus.* Et Codex de antiquis moribus Galliæ: (a) *Non omnes Epiſcopatus Juri Regaliæ ſubduntur.*

Anno circiter M. CCCC. Celebris illa Conſtitutio edita eſt, cujus initium, *Dominus Rex*, in qua index omnium Epiſcopatuum contexitur, in quibus Regaliæ locus eſt, aut non eſt, ibi: *Dominus Rex, prout conſtat per antiqua*

ſcripta

(a) L' ancien Coutumier de Francæ l. 3.

ſcripta Cameræ, conſuevit capere Regaliam, cùm vacaverit in Provincijs, quæ ſequuntur: in tota Provincia Senonenſi, &c. Exceptis Diœceſi Antiſiodorenſi, Cameracenſi, Lemovicenſi, Cathurcenſi, Ruthenenſi, Albienſi, Minacenſi, Maclovienſi, Trecorenſi, Auxitanenſi, Arelatenſi, & totâ linguâ Occitanâ. Evidens ergo eſt, ad aliqua tantùm Galliæ loca Regaliam fuiſſe reſtrictam.

Anno MCCCLII. Alia, & antiquior Conſtitutio, ſeu Deſignatio edita eſt Eccleſiarum Regaliæ ſubjectarum; cui titulus: *Eccleſiæ cadentes in Regaliam:* & habetur in Regeſto rationum Cameræ Pariſienſis, continétque triginta Diœceſeon nomina, inter quæ nulla penitus Eccleſia Provinciarum Aquitaniæ, Septimanniæ, Provinciæ, & Delphinatûs; ſupponit ergo has eſſe exemptas.

Anno MCCCCXCIX. Ludovicus XII. prohibet ſub pœna Sacrilegij, ne

Officiales Regij in eos Archiepiſcopatus, aut Epiſcopatus Regaliam inducant, in quibus hactenus ea Regi non competebat.

Anno MDLXXXIII. Cùm Pybracus celebris Advocatus contenderet, Regaliam toto Regno extendi, reclamaverunt Eccleſiæ Gallicanæ Deputati, & Henrico III. demonſtrârunt: Eccleſias, non ſolùm quæ titulo oneroſo, ſed etiam quæ à tempore memoriam hominum excedente libertatem ſuam poſſediſſent, Regaliâ exemptas eſſe.

Anno MDCVI. Cùm eandem Regaliæ extenſionem Regij Advocati urgerent; ad querelas Eccleſiæ Gallicanæ Henricus IV. edixit: *Suæ mentis non eſſe, ut ultra morem, receptámq; hactenus conſuetudinem Regalia extendatur.*

Anno MDCVIII. Advocato Servino eandem Regaliæ ad omnes Eccle-

ſias

ſias extenſionem urgente, à Clero Gallicano repetitæ querelæ, ſuas immunitates minui clamante; & Henricus ſuperſederi juſſit, cauſámque ad ſe avocavit.

Anno MDCXXXVIII Syndicus Eccleſiarum Narbonenſis, & Tholoſanæ Senatui Regio titulos, & documenta exhibet, ob quæ in eas Eccleſias nullum eſſe Regaliæ locum contendebat, proteſtatus tamen; ne hic actus, & abundans, nec neceſſaria probatio nullum ijs Eccleſijs præjudicium afferret.

Anno MDCLV. In Comitijs Cleri Generalibus Boſquetus Glanenſis Epiſcopus, & Marca Archiepiſcopus Tholoſanus coram Mazarino Cardinali eleganter ſolidéq; Exemptionem Eccleſiarum Septimanniæ, aliarúmque, & nomine Cleri Gallicani proſecuti ſunt.

Anno MDCLXX. In Comitijs Cleri, ArchiepiſcopusHebromanenſis pro

eadem

eadem à Regalia exemptione inſigniter diffuséque peroravit; ejúſque de hàc re Diſſertatio in Cleri Archivia repoſita eſt.

Anno MDCLXXXII. Illi ipſi, qui Regaliæ ſubſcripſerunt, in litteris ad Innocentium Pontificem datis, profitentur: *Se timore adactos, ne Imperium, & Sacerdotium colliderentur, multorúmque malorum, quæ in Eccleſiam, & Rempublicam conſequi poſſent, jure ſuo ceſſiſſe, & illud in Regem contuliſſe.* Fatentur ergo, jus percipiendi fructus vacantium Eccleſiarum, conferendíq; Beneficia, ad Clerum, non ad Regem pertinere: alioquin quomodo cederet Clerus, quod ad eum non pertinebat? quomodo in Regem transferret, quod aliàs ad Regem ſpectaret? Denique in hanc noſtram ſententiam omnes ferè Galliæ JuriſConſulti conveniunt, videlicet: Gille le Maiſtre, Gloſſa in Pragmaticam Sanctionem, Duarin de Graſ-

ſalis,

ſalis, Probus, Choppinus, Carondas, Rebuffus, Paſquier, Oſſatus Cardinalis, Marca Archiepiſcopus Pariſienſis, Boſquet, &c.

Quæ cùm ita ſe habeant, quærimus, quænam tandem ſit illa Eccleſia Gallicana, cujus nomine gloriantur, & quam volunt Regaliæ ſuffragari? & quibus membris conſtet? Regibus? at iſti extendi Regaliam vetant. Clero? at ſemper obſtitêre. Juris-Conſultis? pro nobis ſcribunt, decidúntque. Quid ergo de Eccleſia Gallicana illis ſupereſt, quæ tota noſtrarum partium eſt? Et ſæpe, cúm iſta mecum perpenderem, ſubijt dubitatio, an Galli dicendi, aut ſaltem an Galliæ ſpiritu, & doctrinis imbuti eſſent, qui tam aliena à Gallorum ſenſu dicerent ſcriberéntque? & quæ tam mira conſtellatio fuerit, quæ Eccleſiæ Gallicanæ novam hanc indolem, vul-

vultúmque induxerit ab antiquo diſſimilem? Nihil ergo in hac cauſa Gallicanæ doctrinæ, præter nomen agnoſcimus; quo in ſingulis ferè paginis repetito, terrere Maymburgus ignaros voluit, ſed unà ſeipſum ridendum dare, magno quidem ſono, ſed rebus vacuo.

DISSERTATIONIS PRIMÆ

FINIS.